Hasan Ziyâî (Mostarlı Ziyâî) Dîvânı, Müberra Gürgendereli

Minnet ü şükr ol Mennân u Şekûra ve hamd ü senâ ol Sübhân u Gafûra ki zamân-ı evvelde ve rûz-ı pîrûz-ı ezelde ervâh-ı insânı halk idüp meydân-ı `azamet ü celâlinde ve eyvân-ı kibriyâ-yı bî-zevâlinde tertîb-i dîvân-ı `azîm itdükde vezâîf-i rızklarını defter-i "nahnü kasemnâ"da ve nefâîs-i enfâs-ı `ömr-i ma`mûrelerin "ellezi kaddere fehedâ" fehvâsınca takdîr idüp halâyıkuñ kimini lâyık-ı ni`am-ı cennât-ı kerîm ve kimini müstehak-ı `azâb-ı nâr-ı elîm eyleyüp "İnne'l-ebrâre lefî na`îm ve inne'l-füccâre lefî cahîm" hükmi mukarrer oldı ve ol cem`iyyet-i `uzmâda "Cennâtün tecri min tahtihe'l-enhâr" gül-istânında sürûr ile server-i sâhib-i serîr ve niçe `âkıbetü'l-emr `ikâb-ı `azîm ile mu`âkıb ve sicn-i siccînde esîr oldı. "Farîkun fi'l-cenneti ve farîkun fi's-sa`îr" âsârı zuhûr eyledi. Meger ki cumhûr-ı şu`arâ şu arada muntazır-ı fermân-ı hümâyûn olup hayretde ve müterakkıb-ı emr-i Hudâyî "kün feyekûn" olup havf u haşyetde tururken nâ-gehân bir nidâ-yı mehîb ve bir sadâ-yı `acîb gelüp "Ve'ş-şu`arâü yettebiühümü'l-gâvûn" âyeti istimâ` olındı. `Acebâ bu nekbet ü zillete bâ`is nedür diyü birbirine su'âl iderken "Elem tere ennehüm fi külli vâdin yehîmûn" hitâbı ile muhâtab "Ve ennehüm yakûlûne mâ lâ yef`alûn" töhmeti ile müttehem olup `aybları yüzlerine urıldı. Ve `âkıbet başlarına ne gelecekleri âşikâre görüldi. Külliyet ile hâtırlarına ye's ve şikeste dillerine havf-ı ye's `ârız olup tamâm nevmîd olduklarında nâ-gâh münâdî-i rahmet-i Rahmân âvâz-ı bülend ile "İlle'l-lezîne âmenû ve `amilü's-sâlihâti" âyetin tilâvet idüp şu`arâ-yı ehl-i îmânı ve sulehâ-yı nev`-i insânı istisnâ eyledi. Ol istisnâ senâ-yı şu`arâ-yı ehl-i islâma bâ`is olup senâ-yı Hudâ-yı cihân-âferîne ve midhat-i Hâlık-ı âsumân u zemîne şurû` eylediler. Kıt`a:

Kibriyâsı kulzüminden katredür bahr-ı muhît
Bûstân-ı kudretinden berg-i sûsen âsumân
Zerredür nûr-ı cemâlinden anuñ şems-i münîr
`İzzeti sahrâsına daglar uvak kumdur hemân
Mushaf-ı `ilmine harf-i dâldur `ilm-i beşer
H^{v}ân-ı lutfından eserdür hâsıl-ı bâg-ı cihân
Çâr `unsur heft yemm nüh âsumân u şeş cihât

İki `âlem birliginüñ şâhididür bî-gümân
Hâr u hasdan tut ki bir tıfl eylemiş cüz`i binâ
Mülkine nisbet anuñ mülk-i Süleymân-ı zamân

Ve salavât u selâm ol enbiyâya ki dîvân-ı kazâ-yı Rabbânîde töhmet-i şi`rden müberrâ kılınup "ve mâ `allemnâhü'ş-şi`re ve mâ yenbagî leh" teşrîfi ile müşerref kılındı. Ve eyvân-ı kibriyâ-yı sübhânîde şâ`irlik isnâdından mu`arrâ kılınup şân-ı şerîfinde "ve mâ hüve bişâ`irin mecnûn" bürhânı nâzil olup nazm-ı Kur'ân-ı `azîm aña mu`cize oldugı bilindi. Salâvatu'llâhi aleyhi ve selâmühü.

Mesnevî:

Âfitâb-ı sipihr-i kün feyekûn
Vemâ hüve bişâ`irin mecnûn
Ene efsah bahârınuñ bâgı
Gül-sitân-ı şefâ`at ırmagı
Rahmet-i halk-ı `âlemüñ sebebi
Fahr-ı `âlem Muhammed-i `Arabî

Ve çâr-yâr-ı güzîne ki beyt-i İslâmuñ çâr erkânıdur. Ve sâir âl u ashâba ki her biri `asker-i ümmetüñ sultânıdur. "Rıdvânu'llâhi te`âlâ `aleyhim ecma`în". `Ale'l-husûs Hazret-i Hassân'a ki "şu`arâü'l-İslâm taht-ı livâuke" kerâmeti ile tekrîm olınmışdur. "Ve'hcil'-müşrikîn feinne Cibrîlü me`ake" sa`âdeti ile ta`zîm olınmışdur.

Kıt`a:

Ne sa`âdetdür ögile Cebrâ'il
Ola nazm-ı suhanda aña mu`în
Niçe kez Şâh-ı enbiyâ vü rüsül
Hüsn-i tab`ına eyledi tahsîn

"Eş'şebâbü şu`betün mine'l-cünûn" hasebince dîvânelügüm deminde ve mest-ânelügüm `âleminde `aşk u mahabbet `âlemine düşüp derd ü mihnet vâdîlerinde hayrân u ser-gerdân gezerken vuslat ümîdine heves idüp ol heves bâd-ı

hevâ olup `ömr-i nâzenîn bâd-ı hevâ-âsâ gelüp gitdi. Ve tab`-ı selîm ol hevâda kelâm-ı mevzûna meyl itdi. Ol sebebden niçe nazm-ı garîb ve niçe şi`r-i dil-firîb diyüp safahât-ı müsveddâtda kalmışdı. Âhirü'l-emr evrâk-ı hazân-misâl perîşân u zâyi` olmasın münâsib görmeyüp hurûf-ı hecâ tertîbince kasâ'id ü gazel ü gayrıdan bir dîvân cem` eyledüm. Mercûdur ki bu dîvânenüñ dîvânına nazar iden yârân-ı safâ ve ihvân-ı vefâ "El `özrü `inde kirâmü'n-nâsi makbûl" muktezâsınca kusûrın ma`zûr buyuralar. Zîrâ dîvâne-i bî-`akldan kelâm-ı ma`kûl istemek `inde'l-`ukalâ `akla mülâyim degüldür. Ve ekser `ömr-i nâzenînüm belâ vü mihnetde ve `anâ vü meşakkatde mürûr itmegin ba`zı evkâtda sanâyi`-i şi`riyyeye kasd itmeyüp kelâm-ı mevzûn ile mücerred hasb-ı hâl murâd olınmışdur. Ve ba`zı eş`ârumuz ibrâm-ı yârân ile söylenüp mücerred hâtırları ri`âyet olınsun diyü nazm olınmışdur. Ol sebebden kimi zülf-i dil-ber gibi musanna` ü muhayyeldür ve kimi ruhsâr-ı dil-dâr gibi bî-hatt ü hâl misâl-i sâde-rû güzeldür. Ammâ eş`âr-ı şu`arâ-yı zamâna nisbet her biri bir hâlden hâlî degüldür. Belki mahbûb-ı siyeh-çerde- mânend bakduguñca mütâla`a duyar. Ve aña göñül virüp meyl idene câzibesin izhâr ider.

Kıt`a:

"Umarın kim ola nazmumda benüm
Ekser ebkâr-ı ma`ânî zâhir
Mâlik olmış gibi tab`-ı pâke
Añladugum bu ki her bir şâ`ir
Vasf idenler sühan-ı matbû`ı
Yedhulü'l-izne bilâ izn dir"

K A S Î D E L E R

-1-

Kasîde-i Deryâ Der Medh-i Hasan Paşa "Yessera'llâhu mâyeşâ'"

Fe`ilâtün Fe`ilâtün Fe`ilâtün Fe`ilün

1 Fi'l-mesel `âşık-ı şûrîdeye beñzer deryâ
Yârı koynına girer anuñ içün her deryâ

2 Mevc mevc itdi anı sanma muhâlif yiller
Cünd-i a`dâya meger kim cebe satar deryâ

3 Üzerinden yine yol virdügiçün a`dâya
Dest-i bâd ile dögüp gögsini iñler deryâ

4 Gömgök itdi deñizüñ çehresini sille-i bâd
Ki olur keştî-i a`dâ ile hem-ser deryâ

5 Serverâ çün ele girdi bogazı deryânuñ
Umarın hazretüñe ola musahhar deryâ

6 Su koyup ocagına düşmen-i dînüñ bârân
Umarın memleketin gark ide ekser deryâ

7 Göricek heybet-i şemşîrüñi oldı sâkin
Nâ-sezâ eylemez oldı hareketler deryâ

8 Düşmen-i dîni helâk itse gerek sanma habâb
Gaybdan eyledi peydâ niçe çâder deryâ

9 Deñizüñ göñline girdi bu vilâyet suları
Dâr-ı İslâma muhibb oldı mukarrer deryâ

10 Her kaçan görse esüp geldi nesîm-i rahmet
Şevk ile cûşa gelür ey şeh-i kişver deryâ

11 Tañ degüldür aña dahl eylese her âb-ı revân
Yol virür `asker-i küffâra bu ebter deryâ

12 Giderür cevşenini bâd-ı sabâ tâ ki çıkup
Ceng ide düşmen-i dîn ile mükerrer deryâ

13 Umarın olmaz idi iki yaka ıssı gelüp
Sürmeseydi yüzini dergehüñe ger deryâ

14 Rûy-ı deryâda degüldür görinen zevraklar
Geldi der-gâhuña kâse ile ide cer deryâ

15 Deñiz itmez bu yakalarda temevvüc lîkin
Şevk-i mihrüñle girîbânını yırtar deryâ

16 Heybetüñden yüregi ditrer eyâ bahr-ı kerem
Sanma kim kıldı temevvüc bu hüner-ver deryâ

17 Rûzgâr içre diler tâ ki yaza midhatüñi
Bâd-ı sarsarla çeker yüzine mıstar deryâ

18 Bu yakalarda seni seyr ideli düşmenden
Göñli bulanmadı olmadı mükedder deryâ

19 Rûy-ı deryâda habâb olmadı peydâ lîkin
İtdi a`dâña nazar hışm ile ejder deryâ

20 Akdeñizden umarın kim elini yuya Frenk
Çün kudûmuñla senüñ oldı muzaffer deryâ

21 Sen gelelden gözi açıldı şehâ deryânuñ
Her habâbını bilür çeşm-i münevver deryâ

22 Şöyle deryâya muhibb olmış idi düzd-i la`în
Gûyiyâ başına olmışdı berâber deryâ

23 Yiryüzinde çü `adû `askerine yol virdi
Yirlere düşdi yüzi oldı muhakkar deryâ

24 Şimdi baş kaldırup a`dâ çü habâb-ı deryâ
Çıkdılar karaya yol virdi bu ahker deryâ

25 Düşmenüñ kanını dök cehd idüben eyle cihâd
Ki bu demlerde olur saña musahhar deryâ

26 Mevc-i deryâyı çeküben çevirür bâd-ı seher

Ki niçün yol vire a`dâya bu kem-ter deryâ

27 Hâsılı bâd-ı hevâdur deñizüñ menfa`ati
Bir iki yüzlüdür ancak neñe yarar deryâ

28 Bir yüzi hazretüñüñ bir yüzi küffâruñdur
Oldı ma`nîde iki yüzlü mukarrer deryâ

29 Dil döker aña niçe nehr-i `azîm ey server
Yohsa olmazdı iki yüzlü dil-âver deryâ

30 Leb-i deryâda binâ eyledügüñ kal`a şehâ
Zann ider anı görüp sedd-i Sikender deryâ

31 Akdeñiz dergehüñe şöyle mahabbet kıldı
Der-kenâr eyledi ol kal`ayı beñzer deryâ

32 Bir gazâlar kılıcısın sen eyâ seyf-i gazâ
Dökdügin hûn-ı `adû oldı bir ahmer deryâ

33 Görmez oldum karasın bahr-ı gamuñ Hızr ol kim
Beni gark itmeye nâ-gâh bu kâfir deryâ

34 Şöyle acıtdı bugün cânumızı kahr-ı felek
Agladı hâlümüze ebr acıdı her deryâ

35 Bahr-ı nazmum ne `aceb bahr-ı firâvân oldı
Oldı her kâfiyesi ey şeh-i ekber deryâ

36 Gevher-i bahr-ı kasîdüm saña lâyıkdur kim
Hazretüñ çün yiridür saklasa gevher deryâ

37 Şi`rümüñ bahrına tañ mı su gibi aksa göñül
Kulzüm-i lutf-ı latîf oldı bu bihter deryâ

38 Âsitânuñda Ziyâ'î ki du`â-gûyuñdur
Ol senüñ medhüñi dimez mi mukarrer deryâ

39 Kaydefâ gibi Hudâ düşmenüñ gark itsün

`Ömrüñ oldukça ola saña musahhar deryâ

40 Nûh ömrin dilerin vire saña ol Bâkî

Tuta mâdâm ki dünyâyı ser-â-ser deryâ

-2-

Kasîde-i Berf-i Şitâ Der Medh-i Fahrü′l Ümerâ Hasan Beg

Fe`ilâtün Fe`ilâtün Fe`ilâtün Fe`ilün

1 Rûzgâr ile cihâna tagılup berf-i şitâ

Gösterür şimdi cihân sahnını bir ak deryâ

2 Yazda ısınmış idük zevkine bâg-ı dehrüñ

Geldi kış mevsimi sovutdı bizi serd-i hevâ

3 Hût burcını güneş var ise sayd itdi yine

Kazır anı dökülen pullarıdur berf-âsâ

4 Ag iderken yüzini dökdi sefîd içini bâd

Zişt görinse bu dem pîre-zen-i dehr n′ola

5 Kar yagar sanma cihâna niçe zenbûr-ı sefîd

Hâsılı bal yirine getürür oldı belâ

6 Karlar yagdırıcak sun`-ı Hudâ-yı Cebbâr

Akça pul saçdı sanurdum şeh-i gerdûn gûyâ

7 Kar yagdukça düşer hâtıra bu turfe hayâl

Âsiyâb-ı felek un atdı ne gam yir fukarâ

8 Bilmezin kar mı yagar yohsa felek bâgında

Şecer-i Sidre bahârın mı döküpdür âyâ

9 Beyza-i mihr ü mehi var ise ekl itdi felek

Hurde yumurda kabıdur dökülüşler meselâ

10 Yırtup atdı var ise defter-i sayfi gerdûn

Hurde-i kâgıda beñzer dökilen berf-i şitâ

11 Kavs burcın ele mi aldı felek hallâcı
Penbesi mi dökilür sahn-ı zemîne `acebâ

12 Tut ki ta`mîr olıyor hâne-i vîrâne-i dehr
Kireçin dökdi yaparken anı bennâ-yı kazâ

13 Ejder-i âhum ider tevsen-i gerdûnı zebûn
Berf sanma deheninüñ kefi saçıldı şehâ

14 Şimdi ak kara bakup baht-ı siyâhum añarın
N'oldı kim nesneye mâlik degülem ag u kara

15 Derdi mi dökdi saçın pîre-zen-i dehr yolar
Dökilen ak saçıdur berf degüldür hakkâ

16 Gördi dil-ber leb-i esrârına hayrânem ben
Berf yagdursa felek hey'et-i sükkerde n'ola

17 Ben niçe ıssı sovuk çekmişem ey lutf ıssı
Dergehüñ oldı sovukdan baña âhir me'vâ

18 `Arsa-i gussada kış basdı vücûd ise za`îf
Kurtar Allâh içün ey menba`-ı ihsân u `atâ

19 Mesnedüm yok bu cihânda işigüñden gayrı
Dergehüñde olur olursa baña zevk ü safâ

20 Sensin ol muhsin-i bî-misl Hasan Beg ki senüñ
Hüsn ü ihsânuñı tahsîn ide Hassân şehâ

21 Menba`-ı cûd u kerem melce-i erbâb-ı hüner
Ma`den-i lutf u sahâ mazhar-ı eltâf-ı Hudâ

22 Zulmet-i gamda kalurdum niçe ay u niçe gün
İrmese matla`-ı mihrüñden eger nûr-ı ziyâ

23 Serdlik yüzini gösterdi felek ta`n itme
Vâki` olursa kelâmumda eger bâr dâdâ

24 Bagrumı deldi benüm tîşe-i derd-i tûşe

Gam-zâd itdi ziyâde elem-i dil peydâ

25 Ger azıkdan azacık baña iderseñ ihsân
Birine biñ vire gül-zâr-ı cinânda Mevlâ

26 Gerçi şermendeyem ihsân-ı safâ-bahşuñdan
Beni söyletdi zarûrî n'ideyin fakr u fenâ

27 Ârzû eyler iken tûşe-i ihsânuñdan
Kar yagsun başuña dir isen ey vây baña

28 Kûşe-i gamda sovukdan gice ditrerdi yürek
Hâtif-i gayb hemân eyledi bu resme nidâ

29 Ey Ziyâ'î ne umarsın bu sovuk sözlerden
Ol kemâl ü kerem ıssı bege var eyle du`â

30 Beglerüñ gerçi yüzi ıssıdur ammâ var ümîd
Seni sovutmaya nevmîd idüp ol kân-ı sahâ

31 Zât-ı pâkı ola ıssı vü sovukdan mahfûz
Geldügince bu cihân gül-şenine sayf u şitâ

32 Aña Allâh nasîb ide yüz aklıklarını
Ola mâdâm ki ak berf ile rûy-ı dünyâ

-3-

Kasîde-i Bahâr Der Medh-i Mustafâ Beg

Mef`ûlü Fâ`ilâtü Mefâ`îlü Fâ`ilün

1 Masnû`-ı kâinâta sabâh eyledüm nazar
Lutf-ı Hudâya mazhar idi zâhirâ seher

2 Meydân-ı gül-sitânda çemân idi her çemen
Mânend-i Hızr hulle-i hadrâ geyüp şecer

3 Dendân-ı gonçe idi degül jâle görinen

Lutf-ı latîfe şâd olup eylerdi handeler

4 İrdi behişt eserleri ürd-i behişt irüp
Lutf-ı Hudâ eserleridür kim sabâ eser

5 Sahnında gül-şenüñ esen idi seher yili
Sıhhatde idi tıfl-ı çemen cümle tâze ter

6 Rûşen bu kim cihân yüzi nûr u ziyâ idi
Hurşîd-i şevki şöyle ki göz nûrını basar

7 Hallâkına müsebbih idi zümre-i tuyûr
Dehşet virürdi halk-ı cihâna sadâ-yı mürg-ı seher

8 Bûy-ı bahâr irişdi seher cân dimâgına
Bu ise bûy-ı ter didükleri hep bu yiter

9 Şebnemden ayruk aglamadı kimse çerhden
Her kanda baksa kişi cihânuñ yüzi güler

10 Esdikçe çın seherde nesîm-i sabâ latîf
Bir râyiha gelürdi ki cânlar safâ sürer

11 Bilmem bu râyiha ne idi yâsemen degül
Zülf-i nigâr açılalı düşmişdürür meger

12 Hod bûy-ı gülde böyle letâfet kaçan olur
Sünbülde yok bu râyiha bilmem neden irer

13 Tañlardum aña subh-dem âyâ nedür bu
N'oldı neden irişdi cihâna bu nûr u fer

14 Deşt-i `ademde iken o gün zîver-i cihân
Şehr-i vücûda geldi be-nâ-gâh ser-be-ser

15 N'oldı sebeb ki `âlemi zeyn itdi lutf-ı Hakk
Bâ`is mi var ki irdi cihâna bu zîb ü fer

16 Tenhâda bunı fikr iderek nâ-gehân hemân

Tab`-ı selîme mülhem-i gayb eyledi haber

17 Hakk `ömrini ziyâde ide Mustafâ Begüñ
Oldı Muhammed ümmetine mihr-i nâm-ver

18 Mâdâm kim ide bu cihân içre `adl ü dâd
Lutf ide bize lâ-cerem ol Hâlik-i beşer

19 Kisrâ `adâlet ile mu`âdil degül aña
Ba`de'n-nebî `adâlet ile bir bu bir `Ömer

20 Kalmadı ehl-i şirret ü müfsîd zamânede
Eyyâm-ı devletinde unıduldı şûr-ı şer

21 Ümmîd odur ki kendüyi taşlardan uçurur
Ehl-i zarar görürse anuñ heybetin eger

22 Mümkin degül kemâli ile `adl ü dâdını
Vasf eyleye Ziyâ'î anuñ oldugı kadar

23 Bu deñlü var nazm-ı belîgüm güherlerin
Der-gâhına nisâr iderin eyleyüp güzer

24 Cüz`î sebeb gerek ide küllî `atâlar ol
Kadr-i kemâli yine kemâl ehli fehm ider

25 Ey Vâcibü'l-vücûd murâdum budur hemân
Devr eyledükçe dünyede hurşîd ile kamer

26 Rûz u şeb eyle devlet ü `ömrini müstedâm
Eyle vücûd-ı düşmenine kahr ile zarar

-4-

Kasîde-i Güneş Der Medh-i `Osmân Beg

Fâ`ilâtün Fâ`ilâtün Fâ`ilâtün Fâ`ilün

1 Mısr-ı çerhüñ `izzet ile oldı sultânı güneş
Hüsn ile gûyâ ki oldı Yûsuf-ı sânî güneş

2 Yûsuf-ı mâhı yitirmiş şûle sanmañ görinen
Dem-be-dem aglar nitekim pîr-i Ken`ânî güneş

3 Dem-be-dem ditrer felekde bâd-ı âhumdan benüm
Sidrenüñ gûyâ ki oldı berg-i lerzânı güneş

4 Görmeyelden rûy-ı yârı tende yakdum dâglar
Sînemüñ oldı bugün her dâg-ı hicrânı güneş

5 Gelse ger gözüm terâzûsına ol Yûsuf-cemâl
Fi'l-mesel eyler müşerref burc-ı mîzânı güneş

6 Döne döne anı oynatsa n'ola cevgân-ı âh
`Arsa-i gerdûnuñ oldı gûy-ı galtânı güneş

7 Subha dek beñzer ki dâgda büyümişdür âfitâb
Anuñ içün beklemez der-gâh-ı cânânı güneş

8 Gamzesi cellâdı cânânuñ helâk eyler bizi
Göklere girse yiridür subh-dem kanı güneş

9 Gün yüzinden ayru düşsem ol meh-i tâbânumuñ
Tâli`ümdür kim yakar bu cism-i `uryânı güneş

10 Zulmet-i şeb kâkül-i cânâna öykünmek diler
Dahl ider her gün anuñ çün aña nûrânî güneş

11 Yakmasun âhum seni öykünme rûy-ı dil-bere
Gâfil olma assı itmez son peşîmânı güneş

12 Çehre-i hurşîde muhkem sille urmışdur küsûf

Yüzüñe öykünmiş ey dil-hasteler cânı güneş

13 Hâle öykünmiş nitâkına meh-i tâbânumuñ
Gezdürür bâzâr-ı çerh içre müdâm anı güneş

14 Döne döne bezm-i cânâna kebâb olmak diler
Oldı ol Mirrîh çeşmüñ kulı kurbânı güneş

15 Sûre-i ve'ş-Şems yazmış safha-i gerdûna mihr
Ve'd-Duhâyı vird idinür itse seyr anı güneş

16 Sanurın tâvus-ı zerrîn-per salınur bâgda
Her kaçan kılsa felek bâgında cevlânı güneş

17 Künbet-i çerh üstine bir şemse-i zerrîn yazar
Oldı gûyâ kim Nigâr-istân felek Mânî güneş

18 Bir kabâ geymiş felek `îd-ı visâl-i yârda
Gûyiyâ zerrîn benekdür aña nûrânî güneş

19 Sanki bir berber dükânıdur sipihrüñ kubbesi
Asmış içinde anuñ mir'ât-ı rahşânı güneş

20 Gûyiyâ tôlâb-ı çerhe baglu zerrîn kûzedür
Âb-ı nûr ile suvarur bâg u bûstânı güneş

21 Kubbe-i eflâke bir kandîl asar günden güne
Her zamân eyler münevver çerh-i devrânı güneş

22 Zümre-i küffâra `arz eyler bu gün rûşen delîl
Safha-i çerhe yazar âyât-ı Kur'ânı güneş

23 Subh-dem bu matla`ı eflâke yazdı âfitâb
Safha-i çerhe çeküp bir hatt-ı nûrânî güneş

24 Şöyle zîbâ gösterür sahn-ı gül-istânı güneş
Bâg-ı dehrüñ görinür her verd-i handânı güneş

25 Sûre-i Nûrı yazar eflâke her gün âfitâb

Ezber eyler gûyiyâ âyât-ı Furkânı güneş

26 Yine baş kaldırdı eflâk üzre şâh-ı hâverî
Tutdı gûyâ esb-i hüsn ile bu meydânı güneş

27 Terkiye asmaz sipihr üzre hilâli zerrece
Her kaçan öpse rikâb-ı mîr-i `Osmânî güneş

28 Âsitânında hilâl eksüklü kulıdur anuñ
Bir zavallı kimsedür der-gâhı der-bânı güneş

29 Halka-i bâb-ı serâyıdur hilâl-i âsumân
Tâkıdur kavs-ı kuzah her câm-ı rahşânı güneş

30 Âsitânuñ virmezin eflâke ey şâh-ı zemîn
Zerre gelmez gözüme yanuñda bu fânî güneş

31 Bilürin kendüm degirmendür bu devr-i âsumân
Olagelmişdür anuñ ey şâh mihmânı güneş

32 Hoş degirmende agarmışdur sakalı kim senüñ
Âsitânuñ beklemez ey lutf-ı `ummânî güneş

33 Mihrüñ ile gün başına pîr-i çerhüñ her seher
Yüregi oynar ferâhdan görse sen cânı güneş

34 Kapuña öykündügiyçün kulb takdı çerhe mâh
Her gice encümle eyler nâr u nûr anı güneş

35 Yire basmaz ayagı şevkinden olur şâd-mân
Görse hurşîd-i cemâlüñ ey kerem kânı güneş

36 Hayli gün gördi felekler devr-i `adlüñde senüñ
Devletüñde görmedi bir zerre noksânı güneş

37 Dergehüñde zeyn içün bir şeb-külâh geymiş hilâl
Sarınur başına destâr-ı perîşânî güneş

38 Ni`met-i in`âmuña var ise öykünmek diler

Bir tabakdur âsumân bir sîb-i eyvânî güneş

39 Çerh bir dîvânedür zencîr-i mihrüñ sürmede
Nâr-ı şevküñ birle yakılmakda pinhânî güneş

40 Âsitânuñ mâh ırakdan gösterür barmag ile
Hıdmetüñde dâ'imâ yürür hırâmânî güneş

41 Hey ne `âlemdür nazar kıl nazmuma ey zü'l-kerem
`Arz ider der-gâhuña her mısra`-ı sânî güneş

42 Yiridür yazsa `Utârid çerhe bu ebyâtı kim
Ola her bir kâfiye göklerde nûrânî güneş

43 Ey Ziyâ'î şûle-i hurşîdde sanma görinen
Çekdi mıstar yaza bu nazm-ı dür-efşânı güneş

44 Olalı perverde-i ebr-i sahâsı ben fakîr
Olmışam ol kân-ı ihsâna du`â-h^{v}ân ey güneş

45 Dâ'imâ göñli murâdın vire Rabbü'l-`âlemîn
Virdügince `âleme nûr-ı firâvânı güneş

46 `Âlem-i sıhhatda seyrân itsün ol şeh muttasıl
İtdügince `arsa-i `âlemde nûrânî güneş

-5-

Kasîde-i Hazân Der Medh-i Mehmed Beg

Mefâ`ilün Fe`ilâtün Mefâ`ilün Fe`ilün

1 Cihâna vakt-i hazân irdi câna hüzn ü melâl
Cihâna berf-i şitâ yagdı câna derd-i zevâl

2 Degül degül ki `umûmen havâdis-i gerdûn
Bi-esrihâ baña mahsûs oldı fi'l-âzâl

3 Çemen hazânesi şimdi hazân berginden
Olupdurur yine altunlar ile mâl-â-mâl

4 Çemende serv ayagında tutuldı yah lîkin
Yaraşur o kad-i mevzûna ol gümüş halhâl

5 Egildi anı arar fi'l-hakîka egmedi bâd
Düşürdi topraga altun varaklarını nihâl

6 Reh-i nigârda evrâkı seyr idenler dir
Nedür bu dâg-ı siyehle bu sîne-i abdâl

7 Meger ki tahta-i nerd oldı râh-ı yâr varak
Pul oldı zâr benem râh-ı yârda pâ-mâl

8 Üzüldi berg-i şecer şimdi kış kıyâmetdür
Görüñ ki yevm-i yefürr oldı ma`nîde fi'l-hâl

9 Vefâda Rüstem iken Zâl-i dehri kış basdı
Harâmi gibi soyar berg-i bîdi bâd-ı şimâl

10 Tonandı jâle ile gitdi bergi eşcârı
Yaşın döküp benüm içün meger yolındı cibâl

11 Çürür giderse n'ola yiryüzinde bunca varak
Sipihr yok yire dâ'im çürütmek ister mâl

12 Meger ki pîre-zen-i dehr başın itdi tırâş
Dökilen ak saçıdur yiryüzine berf-misâl

13 Çemen sarardı vü huşk oldı her giyeh meselâ
Fakîre sûzen olurdı garîbe anca hilâl

14 Enâr bergi sarardı vü egdi kâmetini
Zemîni çerh sanur gün vezni aña hilâl

15 Benüm de derd bilüm bükdi vü sarardı tenüm
Nazar kılan baña eyler enâr bergi hayâl

16 Beni miskîn-i kenâr-ı kasâvet itdi hemân
Kılan bu rûy-ı zemîni garîk-i mâl ü menâl

17 Bu deşt-i `âlemde düşdüm garîb ü ser-gerdân
Ne bûy-ı vefâ irişdi ne geldi vahşî gazâl

18 Bu deşt-i fâkada dîvâneyem ki boynumda
Kuyûd-ı fakr u felâket selâsil ü aglâl

19 Ne hâl olur bu ki aslâ zamân-ı mâzîde
Bu deñlü gussa baña itmez idi istikbâl

20 Ne deñlü pür-zer ise âstîn-i devrânuñ
Cihân halkı senüñ âsitânuña meyyâl

21 Sahî vü ehl-i kerem Hazret-i Mehemmed Beg
Ser-i ekâbir-i âfâk u mefharü'l-emsâl

22 Emîn-i dîn ü diyânât u nâzır-i gurebâ
Sipihr-i `adl u sahâ mihr-i devlet ü ikbâl

23 Emîr-i hayl-i efâzil sa`îd-i fi'd-dâreyn
Hûr-ı sipihr-i sa`âdât o sâye-i müte`âl

24 Mürekkeb olsa sirişküm cihân halkı debîr
Defâtir-i keremüñ yazmaya `âle'l-icmâl

25 Dilümde midhat-i şîrînüñ oldı sükker-i ter
Der-i şerîfüñe `arzoldı hâl-i mâ-fi'l-bâl

26 Rızâ budur ki Ziyâ'îyi zulmet-i gamdan
`Atâñ rehber olup kurtara bilâ-ihmâl

27 Revâ mıdur ki ola kûşe-i melâletde
Hazân varakları gibi müşevveşü'l-ahvâl

28 `Ale'l-husûs du`â kıla `an samîmü'l-kalb
Devâm-ı devletüñe bi'l-gudüvvi ve'l-âsâl

29 Cenâb-ı hazretüñe her zamân du`âm oldur
Cihâna bereketi mâdâm ki saçarsa nihâl

30 Saçıla `âleme lutfuñ diremleri bî-hadd
Sahâñı artıra her bâr Kâdir-i müte`âl

-6-

Kasîde-i Kalem Der Medh-i Mehmed Beg

Fe`ilâtün Fe`ilâtün Fe`ilâtün Fe`ilün

1 Şâ`irâne geh olur kasd ider îhâma kalem
Geh misâl-i melek olur sebeb ilhâma kalem

2 Kimde var bu hüner ü fazl u belâgat `acebâ
Bî-bedel vasf yazar her sühan endâma kalem

3 Gösterür mu`cize mânend-i `asâ-yı Mûsâ
Şekl-i ejder görinür a`yen-i a`dâya kalem

4 Lûle-i çeşme-i hayvâna nem icrâ eyler
Cân-fezâ kâ`ideler hâsa dahı ‘âma kalem

5 Negamât eyledi ney subh-dem eyle sandum
Oldı hengâm-ı seher eyledi hengâme kalem

6 Bu ne sırdur niçesin lâyık-ı ikbâl eyler
Niçesin ugradur ammâ gam u âlâma kalem

7 Ne sorarsañ dili ucında cevâbı hâzır
Lâyık oldı bu zekâvetle çok en`âma kalem

8 Niçe âzâdelerüñ yirlerin itdi tahrîr
Çün vilâyetde şurû` eyleye ikdâma kalem

9 Oldum engüştini bûs itmege yâruñ tâlib
Güldi yokdur didi dîvâne-i bed-nâma kalem

10 Ben iderdüm kadd ü zülfini nigâruñ ta`rîf
Dahı el urmamış idi elif ü lâma kalem

11 Bâg–bân-ı dil umar bûse yazup çeşmine vasf
Bitse şeftâlü n′ola aşladı bâdâma kalem

12 Vasf-ı zülfin yazamam rûyını medh eyler iken
Rûmilinden hîç olur mı ki gide Şâma kalem

13 `Âşıkam barmaguñı öpmege men` itme didüm
Güldi n′eyler didi mest-i mey-âşâma kalem

14 Her kaçan vesme çeke mîl ile ebrûya nigâr
Dir gören anı ki tugrâ çeker ahkâma kalem

15 Ser-nüviştüm gam-ı derd oldı ezel hîç bilmem
Ugradur mı dahı çok dürlü ser-encâma kalem

16 Bilmezin başa ne yazmışdur ezel kilk-i kazâ
Neler eyler dahı cân u a`zâma kalem

17 Puhte-i nâr-ı gamem olsa sözümde n′ola sûz
Bezm-i fazl içre sunulmaz gibi her hâma kalem

18 Kimse yazmaz umarın nazm-ı bedî`üm gibi şi`r
Gerçi irdi irişür dahı çok eyyâma kalem

19 Kasdum odur ki idem vasf-ı cemîlüñ dâ′im
Bu cihân içre meger sehv ile bî-hâme kalem

20 Tab`-ı tûtî bu kasîdüm şeker-istân-ı sühan
Ney-şeker kâfiyeyi irdüren itmâma kalem

21 Yazamaz vasfuñı aklâm-ı ekâlim-i cihân
Ben yitem vasfuñ idem yâ irem erkâma kalem

22 Her ne hıdmet buyurursañ başı üstinde tutar
Müstehak oldı hakîkatde çok ikrâma kalem

23 Hâme-veş bagrı delinsün yine ehl-i hasedüñ

Girdi ol emrüñ ile mülket-i İslâma kalem

24 Çün vilâyetde emîn olduñ emîn ol gamdan
Yazsun emrüñle niçe defter ü ser-nâme kalem

25 Zulmet-i derd ü gama saldı Ziyâ'îyi hemân
Gerçi irgürdi çok ehl-i hüneri kâma kalem

26 Lutf-ı tab`um ide iş`âr ayaguñ topragına
Umarın yalvarıcak duymaya ibrâma kalem

27 Hâk-i pâya bu du`âyı yazup itsün iş`âr
Lutf idüp söyledügüm başlasun i`lâma kalem

28 Dest-i lutfuñda senüñ eylesün ey menba`-ı cûd
Kahr-ı müfsidlere lutf u kerem eytâma kalem

-7-

Kasîde-i Ahvâl-i Rûzgâr Der Medh-i Hasan Beg

Fe`ilâtün Fe`ilâtün Fe`ilâtün Fe`ilün

1 Ey dirîgâ ki döner `aksine bu devr-i zamân
Düşdi bir hüsn-i gurûra yine nev`-i insân

2 Bâşir-i şerr ü fesâd oldı beşer hây meded
Ne beşâret bula elüñden ahâlî-i zamân

3 Niçe şâd ola göñül her `abese vü hubsa
Döndi şâdî yine hengâme-i meymûna hemân

4 Cisre girdi hased-i peykere toldı peygâr
Zirih-âsâ koyılur birbirine halk-ı cihân

5 Gıybet ü kizb ü mesâvîde müsâvî oldı
Merd-i merdûd ü zen-i zâniye vü pîr ü cevân

6 Şimdi yârânuñ eşedd oldı esedden hasedi

Şîr-i hûr-tıflı görürsin ki olur şîr-i jiyân

7 Başı göklerde bugün Tûbâya hem-ser geçinür

Sâye-i serv gibi yüzi koyı yirde yatan

8 Bi'z-zarûrî didük el arkası yirde çün kim

Puşt olanlar geçinür n′eyleyeyüm puştî-bân

9 Kendü keyfiyyetini bilmez iken tiryâkî

Geçinür bengî gibi vâkıf-ı esrâr-ı nihân

10 Ma`rifet râyihasın tuymaz olur bir miskîn

Kibr ile burnı ucı göge irişür her ân

11 Dirlik ıssı olımaz olsa eger ehl-i hüner

Nûş idüp âb-ı hayât-ı keremi her hayvân

12 Işıga kimse gözüñ üzre kaşuñ var diyemez

`Âlim olan çeker ammâ elem-i bî-pâyân

13 Degmede degme bir ehl-i hünere degmeye pây

Kısmet olınsa eger zevk ü safâ-yı devrân

14 Kendüzin gördi gurûr âyînesinde cehele

Gidiler var ki sanur kendüye yokdur akrân

15 Bilürin kendüm ucuz oldugını bugdayuñ

İrdi bir dem ki bulınmaz cev-i erzen erzân

16 Câh ile câhil olanlar buluşur zevk eyler

Kâm ile lîk bulışmaz n′ideyin kâmil olan

17 Şâ`ir-i fâzıla bir ragbet ider kalmadı hîç

Ne `acebdür bu ki şâ`ir geçinür her nâdân

18 Yok mı ben bî-dili bir acıyacak şîrîn-tâb

Aglayup derd-i derûnum ideyin aña beyân

19 Kalduk ayakda bizi eyledi iller pâ-mâl

Başumuzda niçe endûh u gam u derd-i girân

20 Ta`n-ı nâdân ile dânâ hasedinden hergiz

Bulmaduk devr-i zamân içre meded emn ü emân

21 Baña bu dehr-i denî zulm ider oldı hayfâ

Başladı kahr ile vîrânelige cânib-i cân

22 Cevr-i devr ile ki dil mülki harâb olmışdur

Añladugum bu ki olmaya ebed âbâdân

23 Meger anı ide ma`mûr kemâl-i lutfuñ

Ey emîr-i kerem ey menba`-ı cûd u ihsân

24 Sensin ol muhsin-i ihsân Hasan Beg ki senüñ

Görse eltâfuñı ahsente diyeydi Hassân

25 Kurtarursın niçe mazlûmı felek zulminden

Niçe müşgil iş olur hâk-i derüñde âsân

26 Fukarâ zevk ü huzûr itmededür sultânum

Devr-i `adlüñde senüñ itmeyorur kimse figân

27 Haslet-i cûd-ı vücûduñda ki vaz` itdi Hudâ

Zâhir-i mazhar olur aña gedâyân-ı zamân

28 Bereket buldı zemîn oldı mübârek kademüñ

Geldügüñ mülkete yagdı zararsız bârân

29 Geldügüñ yirde çemen neşv ü nemâ buldı hemân

Sahn-ı firdevse şebîh oldı fezâ-yı bûstân

30 Zât-ı pâküñ niçe medh ide Ziyâ'î bendeñ

Yokdur evsâfuña ey mîr-i mükerrem pâyân

31 Hâr-ı âzârdan Allâh ide zâtuñ mahfûz

Olasın gül gibi gül-zâr-ı cihânda handân

32 `Ömrüñi devletüñi dâ'im ide Hazret-i Hakk

İki `âlemde saña vire mezâduñ Yezdân

-8-

Kasîde-i Bahâr Der Medh-i Sinân Beg

Fe`ilâtün Fe`ilâtün Fe`ilâtün Fe`ilün

1 Dün gice olmış idüm kûşe-i gül-şende mekîn
Niçe gül-şen aña reşk eyler idi `adn-ı berîn

2 Leb-i cûy üzere kim hatt-ı leb-i yâr-sıfat
Safha-i gül-şene kâfî idi zîb ü tezyîn

3 Yâsemen şâhı ki yir yir suya tayanmış ola
Sûre-i Kevsere eyler el urup san ki yemîn

4 Âhir elden gider iş bu leb-i cûy u gül-zâr
Eyleñüz zevk ü safâ elde iken fırsat-ı hîn

5 Bâga ferverd yiter gül-şen-i dehre nite kim
Ser-be-ser zîb yiter şimdi meh-i ferverdîn

6 Bâreka'llâh ne güzel demlere irdük bu zamân
Oldı havrâsı hemân cennet idi rûy-ı zemîn

7 Her giyeh şekl-i elîf katre-i şeb-nem nokta
Zevk ya`nî bir iken şimdi on oldı ta`yîn

8 Ne çemen sun`-ı Hudâ saldı yire sebz bisât
Her bahârıyla şecer çâder-i bâlâ vü güzîn

9 Kûşe kûşe çagırur bülbül-i gül-zâr-ı hezâr
Gitme gül-şenden ırak hây sakın hây sakın

10 Göricek bâgı bu resme katı oldum magrûr
Şâdîlik eylemege başladı kalb-i gam-gîn

11 Anda bir mürg-ı hoş-elhân işitdüm nâ-gâh
Giceden subha dek eyledi feryâd u enîn

12 Niçe feryâd-ı ferîd ü niçe efgân-ı bülend
`Âşıkâne niçe nâle niçe âvâz-ı hazîn

13 Didüm ey mürg-ı hoş-elhân beyân eyle baña
Niye kılduñ `acebâ böyle enîn ile hanîn

14 Ta`n-ı a`dâ mı `aceb yohsa hasûd itdi hased
Cânuña bunca cefâ kıldı mı eflâk-i berîn

15 Hicr-i cânân ile nalân mısın ey mürg-ı garîb
Hem-demüñ yok mı seni böyle kim itdi gam-gîn

16 Göñlüñe yohsa gelür bâga hazân irecegi
Yohsa olmadı mı cânuñ gam-ı cânândan emîn

17 Bu tereddüdde iken mülhem-i gâ'ib nâ-gâh
Bülbül-i câna hitâb itdi didi ey miskîn

18 Gayre sormak ne `aceb kendüñe gör n′eylediler
Bir iki müfsîd ü bed-kâr ü bed-endîş hemîn

19 İftirâ taşı ile şîşe-i `ırzuñ sıdılar
Gitdi yüz suyı sevinmekde `adû-yı bî-dîn

20 Ugraduñ bir kurı bühtâna yaşuñ akmakda
Yiridür gark ola ger bahr-ı sirişküñde zemîn

21 Di yüri hâlüñi ol sâhib-i cûd ü kereme
Ola kim merhamet ide komaya böyle hazîn

22 Müşfik ü ehl-i sahâ ya`ni Sinân Beg kim anuñ
Menba`-ı ceyş-i İlâh dergehidür hısn-ı hasîn

23 Umarın bunı revâ görmeye kim ehl-i hüner
Pây-mâl ola zamânında olup kahra karîn

24 Dest-gîr ola ayakda komaya şefkat ide
Saña Allâh rızasıyçün ola şimdi mu`în

25 Zulmet-i gamda Ziyâ'îyi melûl eylemeye

Bezl ide âb-ı hayât-ı keremin aña hemîn

26 Yâ İlâhî dilerin göñli murâdın viresin
İki `âlemde anuñ diyelüm âmîn âmîn

-9-

Kasîde-i Seng-istân

Fe`ilâtün Fe`ilâtün Fe`ilâtün Fe`ilün

1 Nâ-gehân `âlem-i `işretde iken zevkde iken
Sîm-sîmâları gül-şende kenâr eyler iken

2 Rûzgâr atdı beni sâhil-i bahra nâ-gâh
Gel diñüz böyle belâ çekdi mi bir ehl-i sühan

3 Bir ulu taşda yüce kal`ada diz-dâr-ı felek
Beni habs itdi günâhum ne belâdur bilmen

4 Seng-dil bir sanemüñ derdini çekmek gibidür
Böyle bir seng-i siyâh üzere tutmak mesken

5 Bîsutûn üzre hemân Kûh-ken oldum gûyâ
Cân-ı Şîrînden usandurdı beni çerh-i kühen

6 Meskenet meskeninüñ sâkini oldum ammâ
Beni tahrîk iden âyâ ne hevâdur başdan

7 Şâhin-i tab`-ı bülendüm yine pervâz itsün
Kendüm uçurmaz isem şimdi eger taşlardan

8 Geh taşı başa gehî başumı taşa ururın
Ya`ni dîvâne-misâl oldı göñül derdinden

9 Dostlar kaldı taş altında benüm iki elüm
Dest-gîr ola meger seng-i siyâhı yaradan

10 Beni acuñ ki cihân başuma zindân olmış
Kanı ol seyr-i sahârî kanı gül-geşt-i çemen

11 Böyle bir teng mekâna n'ite kim kalb-i hasîs
Beni dil-teng iden ey çerh-i felek sensin sen

12 Câmi`-i çerhe hemân minber-i kudretdür bu
Şimdi üstine çıkup tut ki hatîb oldum ben

13 Cânuma âteş-i gam düşdi dutuşdum cânâ
`Aceb olmaz eger âteş çıka katı taşdan

14 Taşda meskenden igen katı şikâyet kıluruz
N'idelüm başumuza pârelenür anca mihen

15 Bir ulu taşı mezârumda nişân eyleyesiz
Dostlar bunda ölürsem elem-i gurbetden

16 Bir Hudâyî kayalardur ki Hudâ ide halâs
Şâhin-i tab`umı bu yirde yuva tutmakdan

17 Âdem olan hele cennetden ider mi nefret
Seng-i ta`n ursa yiridür baña yârân-ı vatan

18 Ger cenâzem çıkarup defnüme kasd eyleyeler
Korkum oldur ki ilişe kala taşlarda kefen

19 Çâr erkânı hatar-nâk iki yanı uçurum
Şart u erkânı budur kim gide âdem erken

20 Lâle-veş rızkuñı taşdan çıkar olma dil-teng
Dâg-ı gam var ise sîneñde Ziyâ'î katlan

21 Dag u taşı yaradan Tañrıdan oldur maksûd
Çıkam âhir buradan bâd-ı sabâ gibi esen

-10-

Kasîde-i Hasb-i Hâl Der Medh-i Hasan Beg

Fe`ilâtün Mefâ`ilün Fe`ilün

1 Cân ezel düşmiş idi seyl-âbâ

Rûzgâr atdı şimdi girdâba

2 Rîsmân-ı ümîd ele girmez

Bir sebeb yok el ire âsiyâba

3 Şevk gelmez karañu göñlüme hîç

Derdüm artar çıkınca meh-tâba

4 Dest-i mihnetde ten kemân oldı

Cân nişân oldı tîr-i pür-tâba

5 H^{v}âb-ı gafletde geçdi `ömr henüz

Varmadum râhat ile ben h^{v}âba

6 Zehr-i kahrı sunar bu dehr-i denî

Teşne-dil mâ'il olsa cüllâba

7 La`l-i dil-ber tahassüriyle bu dem

Gözyaşı döndi şimdi hûn-âba

8 İñledüp agladup yaşum akıdup

Beni döndürdi çerh dolâba

9 Ten mihnetde cân u dil lerzân

Beñzedi fi'l-hakîka sîm-âba

10 Şöyleyem bakmaga yüzüm yokdur

Rûy-ı yârâna vech-i ashâba

11 Bâg-ı `âlemde her dem aglar iken

Döndi `aynıyla eşk `unnâba

12 Pister-i hâki ideli me'vâ

Bakmazam câme-h^{v}âb-ı sincâba

13 Teşnedür dil zülâl-i şefkatüñe

Bizi haml itme degme sîrâba

14 Rahmet itsün Rahîm o merhûma

Ki ider pendi böyle ahbâba

“Devlet istersen arka vir arka
Bir ulu âsitâna bir bâba

Ka`beye virmeseydi arkasını
Kimse baş egmez idi mihrâba”

15 Dil işidüp bu pend-i matbu`ı
İlticâ kıldı zıll-ı Vehhâba

16 Ya`ni muhsin Hasan Beg ki müdâm
İder ihsânı şeyh ile şâba

17 Mâlik itdi anı Hudâ-yı kadîr
Mülk-i dârât u dâr u dârâba

18 Lâ-cerem olmadı bu mülk nasîb
Cem ü Cemşîd ü Sâm u Sührâba

19 Göñli alçak su gibi kadri yüce
Meyli yok zerre kibr ü i`câba

20 Hâk-i pâyında bulınur kıymet
Var ümîdüm bu gevher-i nâba

21 N'ola nazmum begense meyl eyler
Kâmil olan kemâl-i kâm-yâba

22 Fi'l-hakîka selâset-i nazmum
Beñzer ol pâk akup giden âba

23 `Avn-i `aynuñla ey emîr-i kelâm
Nazar eyle bu nazm-ı nâ-yâba

24 Kâkül-i zülfi medh ider çokdur
Beni beñzetme degme mû-tâba

25 Niçe kez deldi bagrumı gam-ı derd

Nazmum uyınca dürr-i hoş-âba

26 Şevke gâhî gelür Ziyâ'î göñül
Beñzedi zulmet içre şeb-tâba

27 İtsün ol mîr içün du`â dil ü cân
Yüz urup bâb-ı rabb-ı erbâba

28 Eyledükçe `atâ vü lutfı zuhûr
Mazhar olsun `atâ-yı Tevvâba

-11-

Kasîde-i Hâne-i Vîrâne

Fâ`ilâtün Fâ`ilâtün Fâ`ilâtün Fâ`ilün

1 Meskenüm oldı dirîgâ bir `aceb mihnet yiri
Hâne-i vîrâneye koydı felek ben çâkeri

2 Hâne-i vîrâne-i kalbüm midür yâ meskenüm
Zâhirâ yohsa kazâ-yı âsumân-ı mazharî

3 Beyt-i şi`ri böyle nâ-sâz olmasun bir şâ`irüñ
Yohsa Beytu'llâh hakkı dünyede kalmaz yiri

4 Bir fenâ kâşânedür ammâ o da mülküm degül
Gerçi yokdur hânenüñ `âlemde bundan bed-teri

5 Kâmetüm yay olsa tokınmam kiriş agacına
Ok gibi togrulsam ammâ sorma hîç derd-i seri

6 Kasr-ı Kayserdür aña nisbet Ebû Derdâ evi
Böyle ev yapılmamışdur devr-i Âdemden beri

7 Añlamaz hâlüm meger hem-hânem olan `ankebûd
Ol benümle yelde yagmurda çeker mihnetleri

8 Anı üstâd-ı fenâ hayli musanna` eylemiş
Biñsekizyüz revzeni var ikiyüz elli deri

9 Şöyle evdür mâl-ı meyyîtden mezâd olınsa ger
Bir pula teklîf olınsa kimse olmaz müşterî

10 Var ise eyler temâşâ çekdügüm zahmetleri
Tahtadan başın çıkarmış yekserinüñ ekseri

11 Korkarın çâh-ı cehennemdür temâşâ eylesek
Evdeki mâr u çıyân u `akreb olmış bir çeri

12 Ol kadar evde yakışsun bu evüñ mi`mârı çün
İhtiyâr itmiş degül yapmakda tarz-ı âheri

13 Câ-be-câ çekmiş müşebbek zarların bir `ankebûd
Perde-dârumdur benem iklîm-i fakruñ serveri

14 Dem-be-dem derd ü belâdan dürlü sûret gösterür
Câ-be-câ dökmiş suyı âyîne-i İskenderî

15 Raht-ı fülk-i Nûh ile hem-`asrdur her tahtası
Cerr idüpdür anı `Ûc İbn-i `Unukdan dülgeri

16 Tahtalar feryâd ider sarsar der ü dîvârı hep
Rûzgâruñ her kaçan dokınsa bâd-ı sarsarı

17 Ocaga yansun odun bâzâra gelmez bir gice
Rahtını yaksam gerekdür gör belâ-yı digeri

18 Her tarafdan yel nüfûz itdükde âteş-dândan
Dagıdur külliyet ile cem` olan hâkisteri

19 Müslümânlar n′eyleyem mânend-i destâr-ı Yehûd
Katrelerden câ-be-câ dülbendüm olmışdur sarı

20 Dem-be-dem agladugum bu kim duhân-ı bî-amân
Göz göre nergis gibi bî-nûr ider çeşm-i teri

21 Gâh eve girdükçe bakup gülerin bî-ihtiyâr
Hep dütün derdinden aglar görsem oglancıkları

22 Hazret-i Ya`kûba döndüm meskenüm Beytü'l-hazen
Gözsüz eyler korkarın âhir felek ben çâkeri

23 Âteşi yel dagıdur su kaynagıdur topragı
Çâr `unsur mecmu`ıdur fi′l-hakîkâ her yiri

24 Fi′l-mesel ser-çeşmedür dîvârınuñ her bir taşı
Sîne dögmek kasd eyler gâlibâ her mermeri

25 Perdesi açık vilâyet ehline beñzer hemân
Perdesin yıllar harâb itmiş açılmış her yiri

26 Fareler yir yir deliklerden çıkarmış başını
San temâşâ idüp istihzâ ider ben ahkarı

27 Fareler çün pâreler olanca esbâbum meded
Bir kedi yok mı ki görsün hayfumı gelsün beri

28 Hânenüñ bagrı delinmiş sañmañuz sûrâh-ı mûş
Yâ dehendür itmege şekvâ ya mihnet sâgarı

29 Tozlıdur dîvârı ammâ yil eserse gör tozı
Hânenüñ sakfın yıkarsa gör belâ-yı ekberi

30 Ebr-i mihnetdür duhânı iş bu mihnet-hânenüñ
Âteşinüñ her şerârı bir nuhûset ahteri

31 Zâhidâ sen de kömür çiyner deli sanma beni
Bilürin küllî cehennem ahkerîdür ahkerî

32 Mezbeleyle ev önin toldurdılar hem-sâyeler
Mezbele gibi gedik olsun İlâhî yirleri

33 Ey Ziyâ'î kalb-i fâsık gibi zulmetdür içi
Taşra çık görmek dilerseñ âfitâb-ı hâveri

M U S A M M A T L A R

TERKÎB-BEND

-1-

Fe`ilâtün Mefâ`ilün Fe`ilün

1

1 Ey dirîgâ bu `âlem-i fânî
Agladur her dem ehl-i `irfânı

2 Kişi kasr-ı ümîde çıkmış iken
Ân-ı vâhidde ol yakar anı

3 Niçesi râhat u safâda iken
Toldı ey vâdan âhir eyvânı

4 Koyalum gayrı `ayn-ı `ibretle
Hele seyr eyle şimdi insânı

5 Birbirine zirih gibi koyılup
Geçirür ceng ile bu devrânı

6 Hüner ehline bî-hünerler hep
Âşikâr itdi ba`zı pinhânı

7 Nâkısü'l-`aklı kâmil añlarlar
Zann iderler kemâl noksânı

8 Togrılar ok gibi yabana düşüp
Egriler tutdı şimdi meydânı

9 Togrusı niçe togru egri çıkar
Niçe cânî halâs ider cânı

10 Emr ber-`aks olup cihân içre
Togrılar kalmadı zamân içre

2

1 Şûm tâli`den ideyin her gâh
Bülbül-âsâ hezâr nâle vü âh

2 Gördi hâlüm harâb mâtem içün
Kara geydi meger ki baht-ı siyâh

3 Geçdi `ömrüm belâ vü zilletde
Tutalum mülk-i nazma oldum şâh

4 Ma`rifetden cihânda fâ'ide yok
Rahmet itmezse âhiretde Allâh

5 Nef` görmem kemâlden ammâ
Ba`zı yârânı görürin her gâh

6 Tâlib olsam eger ki câha fakîr
Vâki` olur yolumda bir ulu çâh

7 Dirlük itsem ricâ beni bu felek
Dirlügümden usandurur nâ-gâh

8 Olmasun hîç kimse bencileyin
Böyle bed-baht u `âciz ü güm-râh

9 Der-i bahtum güşâde olmayorur
Feth-i bâb ile yâ Kerîm Allâh

10 Senden olmazsa bir `inâyet eger
Bâd-ı mihnet vücûd dalın eger

3

1 Hâlüm i`lâm içün benüm her ân
Câ-be-câ çâk câmum oldı hemân

2 Çıkmagıyçün yâ dûd-ı sûz-ı derûn
Revzen açıldı yer yer oldı `ıyân

3 Yâ belâ tîgi çâk kıldugına
Zâhirüm bâtınumdan oldı nişân

4 Kudreti geh kalka çıka gide
Za`fdan añlanur tenümdeki cân

5 Ta`n-ı ervâhdan hicâb kılup
Mahbes-i tende yâhud oldı nihân

6 Kanı ol gün ki mihr-i lutf-ı Latîf
Şeb-i zilletde iken ola `ıyân

7 Kalmış iki elüm taş altında
Dest-gîr ola rahmet-i Rahmân

8 Kaldum ayakda dest-gîrüm yok
Başda ise belâ-yı bî-pâyân

9 Bir görünmez belâya düşdüm ben
Hakdan olur olursa bir dermân

10 Ey viren âfitâb u mâha ziyâ
Zulmet-i gamdan eyle cânı rehâ

4

1 Ey göñül fârig ol şikâyetden
Ne beter hâsılı kasâvetden

2 Bir dem olmaz mı sâkî-i rahmet
Mest ide cânı râh-ı râhatdan

3 Ne kadar kim mukadder itdi kader
İrişür herkese okıtmadan

4 Ne bilürsin ezel güninde saña
Ne nasîb oldı rızk u ni`metden

5 Tutalum anca mülke mâliksin

Devlet ü `izzet ü sa`âdetden

6 `Âkıbet bu cihân-ı fânîde

Haberüñ yok mı yohsa rıhletden

7 Gözüñ aç bûstân-ı `âlemde

Nergis-âsâ bu h^{v}âb -ı gafletden

8 Saña yetmez mi ey göñül bürhân

Âyet-i “küllü men `aleyhâ fân”

5

1 Ey göñül gel berü du`â eyle

Hazret-i Hâlika nidâ eyle

2 Kendü lutfuñdan ey Hudâ-yı Kerîm

Sen göñül derdine devâ eyle

3 Kendü dârü’ş-şifâ-yı `avnüñden

Cân-ı bîmârı pür-safâ eyle

4 Eyle dermândeyem baña dermân

Derd-mendem baña şifâ eyle

5 Cânı yâd eyle rahmetüñle meded

Dili lutfuñla âşinâ eyle

6 Kalbüm âyînesin mücellâ kıl

Jeng-i endûhı bir yaña eyle

7 Ben gedâyı kemâl-i lutfuñdan

Mülk-i cennetde pâdişâ eyle

8 Beni ahvâl-i rûz-ı mahşerden

Yâ İlâhî meded rehâ eyle

9 Kaldı kuluñ Ziyâ'î zulmetde

Dil ü cânını pür-ziyâ eyle

10 Mihr ü mâhuñ ziyâsı sendendür
Derd-mendüñ devâsı sendendür

TERCÎ` -BEND

-1-

Mefâ `îlün Mefâ `îlün Mefâ `îlün Mefâ `îlün

1

1 Diyâr-ı gurbete düşdüm gam u derd oldı yârânum
Bu fânî `âlem içre ne serâyum var ne dükkânum

2 Mekîn olmaga asla bir mekânda yokdur imkânum
İrişdi anca dürlü devlete emsâlüm akrânum

3 Benüm ser-pençe-i muhtelle çâk oldı girîbânum
Usandum tatlu cânumdan benüm ey mâh-ı tâbânum

4 Hisâb olmak ne mümkindür benüm derd-i firâvânum
Benüm derdüm baña kâfîdür ey pâkîze dâmânum

5 Gözüme karşu her nâ-ehle uyma sen de sultânum
Koşlama her pelîd ile benüm serv-i hırâmânum

6 Kalursa böyle derd-i `aşk ile hâl-i perîşânum
Helâk olur belâ vâdîlerinde cism-i `uryânum

7 Gelürseñ öldügümde kabrüm üstine benüm cânum
Mukadderdür işitmeñ cân kulagıyla bu efgânum

8 Revâ mıdur gidem zulm ile boynuñda kala kanum
Umarken lutfuñı ihsânuñı devletlü sultanum

2

1 Gezerken gül-şen-i `âlemde ser-gerdân u âvâre
Dil-i âvâre düşdi şimdi sen yâr-ı cefâ-kâra

2 Nedür mâhiyyetüñ hîç görmedüm bu resme meh-pâre
Kimüñ cânısın ey rûh-ı mücessem başla güftâra

3 Ne bâguñ servisisin gel saluñ nâz ile reftâra
Hezârân işve ile salınup geldükçe gül-zâra

4 Esirge şefkatüñden bir nazar kıl ben siyeh-kâra
Ya derdüñden helâk oldum ya eyle baña bir çâre

5 Senüñ vasluñ olur dermân olursa derd-i bîmâra
Gözüm pür-nem göñül pür-gam belâ çok tâli`üm kara

6 İşüm kaldı hemân şimdi kemâl-i lutf-ı Settâra
Za`îfem pâdişâhum kıyma igen ben günâh-kâra

7 Yazukdur zulm ile kan eyleme mazlûm-ı nâ-çâra
Peşîmân olasın itdüklerüñe soñra elvere

8 Revâ mıdur gidem zulm ile boynuñda kala kanum
Umarken lutfuñı ihsânuñı devletlü sultânum

3

1 Cihânda görmemişdür kimse şîrîn lebüñden dâd
Kıya bakışlaruñ derd ehline cânâ yeter cellâd

2 Vefâyı itmesün ben bî-vefâya kimse hîç isnâd
Cefâ resmini yohsa sen mi itdüñ ibtidâ îcâd

3 Bu vîrân olası göñlüm ebed olmayorur âbâd
Meger sen dest-i lutfuñla esâsın idesin bünyâd

4 Hevâña gerçi ey servüm düşen gamdan degül âzâd
Hevâ-dâr oldum uşta ben de saña herçi-bâd-âbâd

5 Saña `âşık olan olmak gerek derd ü gama mu`tâd
Mutî` olmak gerek cevr-i zamâna derdüñe münkâd

6 Vücûd hırmenini hâsılı itmek gerek ber-bâd
Gamuñla âşinâ olan olur hayr ile âhir yâd

7 Keserken Bî-sütûnı derd-i dilden eyleyüp feryâd
İşitdüm kim dem-i âhirde Şîrîne dimiş Ferhâd

8 Revâ mıdur gidem zulm ile boynuñda kala kanum
Umarken lutfuñı ihsânuñı devletlü sultânum

4

1 Küdûret var ziyâde şimdi kalb-i pür-melâlümde
Saña derd-i derûnum dimege yokdur mecâlümde

2 Bugün ey âfitâbum geldi yaklaşdı zevâlümde
Şehâdet var şehîd olmaga şimdi eşk-i alümde

3 Belâ budur beni `aşkuñ komayur kendü hâlümde
Cihân zevk ü safâda ben günâh ile vebâlümde

4 Hele başdan çıkar bir gün vücûd-ı pây-mâlüm de
Ser-i zülfüñ tezekkürdür muhassal kîl u kâlümde

5 Cihânda bundan ayruk fâide yokdur kemâlümde
Saña iller dolaşur muttasıl ben infisâlümde

6 İrişen vuslatuñda ben kemâl-i infi`âlümde
Göñül mihnetde fikrüm şehr-yâr-ı bî-misâlümde

7 Ümîdüm var hemân lutf-ı Kerîm-i lâ-yezâlümde
Gice gündüz bu beyt eglencem olmışdur hayâlümde

8 Revâ mıdur gidem zulm ile boynuñda kala kanum
Umarken lutfuñı ihsânuñı devletlü sultânum

5

1 Vücûdum külliyâ hâkister itdi nâr-ı hicrânuñ
Yüzüme gülmedi bir gün senüñ ruhsâr-ı handânuñ

2 Helâk itdi beni âşûb ile ol çeşm-i fettânuñ
Perîşân eyledi ahvâlümi zülf-i perîşânuñ

3 Benüm âlıyla kanum dökdi la`l-i gevher-efşânuñ
Tutam Hakk kâdî oldukda yarın mahşerde dâmânuñ

4 Cenâb-ı Hakka `arz idem senüñ zülf-i firâvânuñ
Benümle lâ-cerem söyleşmege olmaya imkânuñ

5 Bugün sulh it benümle var iken ıslâha dermânuñ
Diger-gûn olmadın hâlüñ `ikâba düşmedin cânuñ

6 Baña çok zulm idersin hep cevâbın viresin anuñ
Beni nevmîd kıldı vuslatuñdan tîg-i bürrânuñ

7 Benüm hışm ile bagrum deldi ol peykân-ı müjgânuñ
Cihânda görmedin ben zerre deñlü lutfuñ ihsânuñ

8 Revâ mıdur gidem zulm ile boynuñda kala kanum
Umarken lutfuñı ihsânuñı devletlü sultânum

6

1 Cemâlüñ bâgı olmazsa cehennemdür baña gül-şen
Ruhuñ hurşîdini görmezsem olmaz hâtırum rûşen

2 Müjeñsiz çeşmüme hançer görinür gonçe-i sûsen
Yüzüñ seyr itmesem müjgânum olur çeşmüme sûzen

3 Baña sensiz olur kendü vücûdum dostum düşmen
Senüñ `uryânuñam n′eyler benüm cismümde pîrâhen

4 Gül-istândur baña fikr-i ruhuñla kûşe-i külhen
Beni gördükçe mihnetde niçün rahm eylemezsin sen

5 Dil-i pâküñ cibilli seng-i hârâdan yahûd âhen
Makâm-ı hasret olmışdur dil-i miskînüme mesken

6 Bulursın sen de bir gün hep baña itdüklerüñ katlin
Bugün nâr-ı firâkuñla beni sensin helâk iden

7 Gidersem bâg-ı firdevse olup nevmîd vasluñdan
Gelicek hâlet-i nez`a okuyam iş bu beyti ben

8 Revâ mıdur gidem zulm ile boynuñda kala kanum

Umarken lutfuñı ihsânuñı devletlü sultânum

7

1 Gice meclisde seyr itdüm o mâh-ı meclis-ârâyı
Münevver eylemiş hurşîd-i ruhsârı her arayı

2 Unutdurmış yüce `ünvân ile dârât-ı Dârâyı
İder `aşk ehline her lahzada yüz biñ müdârâyı

3 Bir özge bezm-i hâs itmiş getürmiş bezme sahbâyı
O sahbâ ile mest itmiş ser-â-ser halk-ı dünyâyı

4 Duhûl itdüm o şâhuñ bezmine aglayı aglayı
Düşüp ayagına itdüm visâlinden temennâyı

5 Tehevvür itdi bakdı hışm ile ol mâh-ı hercâyî
Didi cellâd-ı hûn-rîzine katl eyleñ bu şeydâyı

6 Hemân kasd itdi hışm ile çeküp tîg-i mücellâyı
Hayâtumdan ümîdüm kesdüm añdum nâm-ı Mevlâyı

7 Çekerken `âlem-i bâtında bu havfı bu gavgâyı
Uyandum nâ-geh okurken bu beyt-i hasret-efzâyı

8 Revâ mıdur gidem zulm ile boynuñda kala kanum
Umarken lutfuñı ihsânuñı devletlü sultânum

8

1 Rakîbüñ muttasıl sohbetde ülfetde meveddetde
Belâ-keş `âşıkuñ hayretde hasretde hasâretde

2 Muhassal halk-ı `âlem ser-be-ser envâ`-ı devletde
Benüm hâlüm sorarsan şimdi derd-i bî-nihâyetde

3 Göñül mihnetde cân hasretde ten dürlü meşakkatde
Dil ü cân u tene cevrüñ elemler virdi gâyetde

4 Senüñle söyleşem Hakk kâdî oldukda kıyâmetde

Belâñı ben çekem lâyık mı eller cümle vuslatda

5 Kimi eyvân-ı rif`atde kimi bûstân-ı `işretde

Hemân tenhâ benem derdüñ çeken iklîm-i gurbetde

6 Düşelden `aşkuña günden güne oldum kasâvetde

Revâ mı böyle bed-haslet ola Şâh-ı velâyetde

7 Kuluñ her biri ihsânuñ görür devletde `izzetde

Döküldi kahr ile kanum benüm meydân-ı zilletde

8 Revâ mıdur gidem zulm ile boynuñda kala kanum

Umarken lutfuñı ihsânuñı devletlü sultânum

9

1 Cihânda saña beñzer cevri çok bir bî-vefâ olmaz

Gamuñ katl eylemez vasluñdan ise bir ricâ olmaz

2 Muhassal derd-mendüñ hâli hergiz bir yaña olmaz

Hele hercâyî dil-ber sevmeden müşgil belâ olmaz

3 Seni ammâ gören kimdür yüzüñ kim mübtelâ olmaz

Cihânda saña beñzer kulları çok pâdişâ olmaz

4 Zıyâ'î gibi der-gâhuñda muhlis bir gedâ olmaz

Senüñ bir zerre ammâ lutfuñ ihsânuñ aña olmaz

5 Anı yâd eylemezsin hazretüñle âşinâ olmaz

Kadîmî derd-mendüñdür aña senden devâ olmaz

6 Tabîb-i cân u dilsin senden ammâ bir şifâ olmaz

Ümîdüm var idi vasluñdan ammâ gâlibâ olmaz

7 Hemân öldür beni baña bu dirlikden safâ olmaz

Egerçi zulm ile kan eylemeñ dahı revâ olmaz

8 Revâ mıdur gidem zulm ile boynuñda kala kanum

Umarken lutfuñı ihsânuñı devletlü sultânum

MU`AŞŞER

-1-

Mefâ`îlün Mefâ`îlün Mefâ`îlün Mefâ`îlün

1

1 Dirîgâ geçdi `ömr-i nâzenînüm derd ü mihnetde
Ne yârân ile sohbetde ne ihvân ile ülfetde

2 Hüner kadri bilinmez kaldum alçak bir vilâyetde
Unutdum bildügüm dahı bu kılletde bu zilletde

3 `Acebdür kâdirem bir beyt-i nazma niçe müddetde
Felekden midür âyâ kaldugum böyle felâketde

4 Kalur mı tâli`-i şûmum benüm `ömrâ nuhûsetde
Mezelletde meşakkatde melâletde melâmetde

5 Yazuklar baña ger `ömrüm geçerse böyle gurbetde
Gehî nâ-cins ile sohbetde geh tenhâ kasâvetde

2

1 Neler gördüm seher Hakkuñ fezâ-yı mümkinâtında
Ki zevk esbâbı mâl-â-mâl dehrüñ şeş-cihâtında

2 Safâ ehli salınur gül-şen-i cennet sıfâtında
Oturmış gark-ı girdâb-ı belâ fülk-i necâtında

3 Safâda ehl-i `aşkuñ her biri mahbûbı kâtında
Safâdur ser-be-ser mahbûblar hod hadd-i zâtında

4 Hele bî-behre kalmış yok bu `ömr-i bî-sebâtında
Bulup bir kûşe tenhâ zevk ider herkes hayâtında

5 Yazuklar baña ger `ömrüm geçerse böyle gurbetde
Gehî nâ-cins ile sohbetde geh tenhâ kasâvetde

3

1 Şikeste kalbüme bir gün gelür efkâr gûn-â-gûn
Benümle başladı ceng ü cedele tâli`-i meftûn

2 Didüm ey kara bahtum n′oldı olmışsun kara magbûn
Didi bilmez misin kim dûn-perverdür ezel gerdûn

3 İderken `arbede bahtumla ben hâl ise diger-gûn
Tesellî buldı kalbüm kıssa-i Kaysı añup ol gün

4 Meger sahrâda bir gün kendü hâlin fikr idüp mahzûn
Gezerken vahşî âhûlarla sahrâda dimiş Mecnûn

5 Yazuklar baña ger `ömrüm geçerse böyle gurbetde
Gehî nâ-cins ile sohbetde geh tenhâ kasâvetde

4

1 Ziyâ′î zulmet-i gamda ne kara günlere kaldum
Döküldi yüz suyı ben câm-ı nâmûsı yire çaldum

2 Götürdüm kendümi deryâ-yı derd ü mihnete saldum
Halâs olmak ne mümkindür belâ girdâbına taldum

3 Der-i maksûd ümîdiyle dirîgâ bagrumı deldüm
`Aceb-vâr yollara düşdüm `aceb sahrâlara geldüm

4 Safâsından cihânuñ bi'z-zarûrî cümle vaz geldüm
Tehî destem ne dünyâdan ne `ukbâdan murâd aldum

5 Yazuklar baña ger `ömrüm geçerse böyle gurbetde
Gehî nâ-cins ile sohbetde geh tenhâ kasâvetde

MÜSEDDES

-1-

Müseddes-i Matla`-ı Pîrî Çelebî

Fe`ilâtün Mefâ`ilün Fe`ilün

1

1 Dökülüp hâk-i zillete külümüz
Kalmasa elde akçamuz pulumuz

2 Olmasa mihnete tahammülümüz
Ursalar âteşe tecemmülümüz

3 Göge savursalar eger külümüz
Hazret-i Hakkadur tevekkülümüz

2

1 Dutuşup derd ile vücûdum eger
Yansa nâr-ı belâda ser-tâ-ser

2 Kara toprakda bu ten-i lâgar
Olsa külliyet ile hâkister

3 Göge savursalar eger külümüz
Hazret-i Hakkadur tevekkülümüz

3

1 Yele virse hevâ karârumuzı
Kara topraga karsa varumuzı

2 Eşkıyâ çignese mezârumuzı
Tagıdur taglara gubârumuzı

3 Göge savursalar eger külümüz

Hazret-i Hakkadur tevekkülümüz

4

1 Sâbıkân-ı şer`-i Ahmed-i Muhtâr
Çünki Mansûrı eyledi ber-dâr

2 Yakmaga kasd idince âhir-i kâr
İşidüp söylemiş o şeyh-i kibâr

3 Göge savursalar eger külümüz
Hazret-i Hakkadur tevekkülümüz

5

1 Ey Ziyâ'î sen itme tedbîri
Var gözet muktezâ-yı takdîri

2 Nazm idüp bu kelâm-ı dil-gîri
Gör ne dir tekye-i hüner pîri

3 Göge savursalar eger külümüz
Hazret-i Hakkadur tevekkülümüz

MUHAMMESLER

-1-

Muhammes-i Gazel-i Vusûlî Beg

Mefâ`îlün Mefâ`îlün Mefâ`îlün Mefâ`îlün

1

1 İlâhî şefkatüñden sen dil-i dil-dâra şefkat vir
2 Habîr olmaga bu derd-i derûnumdan ferâset vir
3 Dil-i pâkine ilhâm eyle âsâr-ı mahabbet vir
4 "Mahabbetden İlâhî ol meh-i nâ-mihre hâlet vir
5 Beni yakdı aña da zerre deñlü bir harâret vir"

2

1 İlâhî bu vücûdum cübbesini çâk çâk eyle
2 Ya gark-âb it ya pür-sûz it ya berbâd it ya hâk eyle
3 Ya dermân eyle derde haşre dek ya derd-nâk eyle
4 "Ya vasl ile sevindür ya firâk ile helâk eyle
5 Yahûd şevk ile göñlüñe anuñ dahı mahabbet vir"

3

1 Dil-i şeydâya pertev salmaz ol hurşîd-i rahşânum
2 Güzer kılmaz mahabbet bezmine ol şem`-i tâbânum
3 Yanup yakılmak ister meclisinde cân-ı sûzânum
4 "Cemâl-i şem`ine pervâne-veş yâ Rabb ya yak cânum
5 Ya insâfa getür anı ya baña sabr u tâkat vir"

4

1 Kemân ebrûlaruñ derdiyle mâned-i hilâl oldum
2 N'ola başdan çıkarsam râh-ı gamda pây-mâl oldum

3 Garîb ü bî-kes ü âvâre vü şûrîde-hâl oldum
4 "Belâ-yı `aşkı çekmekden hele ben bî-mecâl oldum
5 Bu bir bâr-ı girândur sen hemân yâ Rabbi kuvvet vir"

5

1 Ziyâ'î gibi bir mehcûra zulm ile uzatma el
2 Ümîdi var vusûl-i vasl-ı dil-berden husûsâ gel
3 Bu gün sabr eyle hâl añla şitâbuñ aslı var vaz gel
4 "Vusûlî dest-i hicrândan halâs olsun hele evvel
5 Kerem kıl ey ecel bir lahza ârâm ile mühlet vir"

-2-

Muhammes-i Gazel-i Emrî Çelebî

Fâ`ilâtün Fâ`ilâtün Fâ`ilâtün Fâ`ilün

1

1 Zâhide kûyuñ unutdurdı behiştüñ meskenin
2 Hâsılı virdüñ hevâya sabr-ı `âşık hırmenin
3 Şîven ile artururısın `andelîbüñ şîvenin
4 "Vaz` idelden bâg-bân-ı sun` hüsnüñ gül-şenin
5 Hâr-ı gayret güllerüñ sad-pâre kılmışdur tenin"

2

1 `Âşık olan cân virür ol mâh-ı ruhsâr üstine
2 Muttasıl tañ mı düşerse derd-i düş-vâr üstine
3 Şevk-i rûyuñla düşer pervâneler nâr üstine
4 "Gül gam-ı haddüñle düşmiş hançer-i hâr üstine
5 Gül-şen içre kan bulaşık buldılar pîrâhenin"

3

1 Bu ne hikmetdür ki Bârî nûr u zulmet halk ider

2 Bu ne kudretdür ki `âlem zulmet iken ser-be-ser
3 Kâinâta nûr bahş olmaga nâ-geh gün togar
4 "Gün togar sanmañ melâik hâne-i çerhüñ seher
5 Âfitâbı hüsnüñe karşu açarlar revzenin"

4

1 Hasret-i haddüñle gitdi dün gice benden sürûr
2 Derd-i dilden âh idüp oldum ziyâde bî-huzûr
3 Kıldı âhum sarsar-ı çerh-i mu`allâdan `ubûr
4 "Gördi kasr-ı dehrde âhum yelinden söyinür
5 Eyledi hâle çerâg-ı mâha perde dâmenin"

5

1 Hasret-i Şîrîn ile kûh-sâra `azm itdi seher
2 Yâd idüp derd-i derûnın dilden âh itdi meger
3 Âhı bünyâdı serây-ı `âleme virdi zarar
4 "Gördi kim her dem sütûn-ı hâne sûzından yanar
5 Bî-sütûn itdi varup Ferhâd-ı miskîn meskenin"

6

1 Eşk-i çeşmüm `aks-i la`l-i dil-sitândan sürh olur
2 Sînede kalb-i hazînüm dahı andan sürh olur
3 Dilde peykân-ı müjeñ dirseñ ki kandan sürh olur
4 "Sanma kim peykân-ı gamzeñ dilde kandan sürh olur
5 Âteş-i gam tâbıdur anuñ kızardan temrenin"

7

1 Subh-dem derd-i firâk-ı yâr ile âh eylesek
2 Âh-ı mazlûmânedür `arşa güzâr itmek gerek
3 Gâ'ib olur gûyiyâ andan firâr eyler melek
4 "Sañma encüm tîr-i âh-ı Emrî vehminden felek
5 Bile yatur gice egninden çıkarmaz cevşenin"

-3-

Muhammes-i Gazel-i Bâkî Efendi

Mefâ`ilün Fe`ilâtün Mefâ`ilün Fe`ilün

1

1 Şarâb mey-gede içre müdâm alınmakda
2 Harâmî-veş kadeh el içinde tutulmakda
3 Sebûya kulb takıldı oturdı alçakda
4 "Metâ`-ı bâde-i gül-reng şimdi ayakda
5 Kumâş-ı zühd ü riyâ turmayup satılmakda"

2

1 Çü bahr-ı gamda buluşduk `adû-yı gussa ile
2 Şarâb-ı peyki bu deryâda gönderilse dile
3 Çü rûzgâr virür fülk-i `ömri bunda yile
4 "Kenâr-ı `ayş u safâya geçilse tolmış ile
5 Yine pür olsa mey-i hoş-güvâr zevrakda"

3

1 Çü muhtesîb mey içürmez bize zebânî degül
2 Nihânî içelüm anı hele `ıyânî degül
3 Dil uzradur bize sûfî velî zebânî degül
4 "Şarâbı zevrak ile içmenüñ zamânı degül
5 Efendi keştîyi kâgıdda suyı zevrakda"

4

1 Göñülde sûz-ı nihânîyle kaynayup vâ`iz
2 Hevâya jâle-i gül gibi sıçrayup vâ`iz
3 Çün oldı mey-mûn uyanup vâ`iz
4 "Behişt şevkına şâdîlik eyleyüp vâ`iz
5 Miyân-ı meclise atıldı yek mu`allakda"

5

1 Şarâbı sâgar ile sun berü gel ey sâki
2 Gör imdi bezm-i cihânda niç᾽oldı `uşşâkı
3 Ziyâ᾽î tig-i zebân ile tutdı âfâkı
4 “Semend-i tab`a süvâr oldı `azm ider Bâkî
5 Belâgat ehline yâ Hû göñüller alçakda”

-4-

Muhammes-i Gazel-i Bâkî Efendi

Mefâ`îlün Mefâ`îlün Mefâ`îlün Mefâ`îlün

1

1 Fakîr itdi beni iklîm-i derde gam emîr itdi
2 Sürûrum var ki server eyledi sâhib-serîr itdi
3 Süleymânlar zebûn idüp ne Âsaflar esîr itdi
4 “Şarâb-ı bezm-i gam zevkin ne mîr ü ne vezîr itdi
5 Anuñ keyfiyyetin benden su᾽âl eyleñ fakîr itdi”

2

1 Cihânda `âkil oldur kim ola `aşk ile dîvâne
2 İçüp bezm-i mahabbet bâdesinden ola mest-âne
3 Hadîs-i `aşkı ey sûfî sakın sanma bir efsâne
4 “Saçıldı cür`a-i câm-ı mahabbet bâg-ı Rıdvâna
5 Suyın Kevser nebâtın ney-şeker hâkin `abîr itdi”

3

1 Ne gâfildür şular kim kâr-ı `âlemden hazer kılmaz
2 İrür seyl-i fenâ nâ-geh gelüp kimse haber kılmaz
3 Mahabbet kasrını dîvânedür şol kim ki her kılmaz
4 “Binâ-yı `aşka tûfân-ı havâdis kâr-ger kılmaz

5 Esâsın gûyiyâ bennâ-yı Kudret kâr-gîr itdi”

4

1 Menâl-i kaddümi bâd-ı fenâ ditretdi hem çü teb

2 Gelür cân agzuma ol dem ol yâr ile leb-ber-leb

3 Derûn-ı dilden olınca seher virdüm budur her şeb

4 “Cevânlık `âlemi gitdi ne vaktin togrılam yâ Rab

5 Egildüm bâr-ı `aşk-ı yâr kaddüm bükdi pîr itdi”

5

1 Gül umarken Ziyâ'î gibi kaldı ayagum gilde

2 Dirîgâ gitmedi kaldı belâ vü derd ü gam dilde

3 Mezellet şimdi `aşk ehlinde devlet şimdi câhilde

4 “Ne gam endîşe-i zilletden ey Bâkî bu menzilde

5 Hidâyet reh-beri lutfın aña kim dest-gîr itdi”

G A Z E L L E R

-ELİF-

-1-

Mefâ`îlün Mefâ`îlün Mefâ`îlün Mefâ`îlün

1 Salup dil zevrakını ma`rifet deryâsına cânâ
Didüm `aşk ile "Bismi'llâhi mecrâhâ ve mürsâhâ"

2 Göñül kim cûşa geldi teşne-i feyz-i mahabbetden
Talazlandı nesîm-i rahmet-i Rahmân ile deryâ

3 Gelüñ feth eyleñ ey erbâb-ı hikmet bu mu`ammâyı
Göñülde `aşkı peydâdur göñül `aşkında nâ-peydâ

4 Güzeller derdini çekmekdedür dermânı her derdüñ
Baña keşf eyledi seyrümde bu sırrı Ebû Derdâ

5 `Azâb olur göñül başka mahşer ehline
Aña kim ferd olup mahşerde yarın bulmaya ferdâ

6 Niçe demdür ki vasl-ı dil-rübâya irmedi kaldı
Erenlerden umar himmet anuñçün bu dil-i şeydâ

7 Kasâvetden helâk oldı Ziyâ'î bezm-i zilletde
"Elâ yâ eyyühe's sâkî edir ka'sen ve nâvilhâ"

-2-

Fe`ilâtün Fe`ilâtün Fe`ilâtün Fe`ilün

1 Ol perî çehrede yâ bir bu ki yok resm-i vefâ
Yâ añagelmedi bir kimse benüm hâlüm aña

2 Togrusı çok bulınur serv-i sanevber-kâmet
Yokdur illâ n'ideyin böyle güzel müstesnâ

3 Korkarın `âr ide benden seg-i kûy-ı dil-ber

Yohsa ben kendüm olurdum katı çokdan rüsvâ

4 Yüzüñi görse umar ni`met-i vasluñ diller
Nev-bahâr olsa gam nânı yir artuk fukarâ

5 Ey Ziyâ'î hele ben gussadan öldüm gitdüm
Ki niçün ol leb-i `Îsâ beni itmez ihyâ

-3-

Mefâ`îlün Mefâ`îlün Mefâ`îlün Mefâ`îlün

1 Yaşum birdür hevâ-yı zülf-i yâr ile habâb-âsâ
Anuñçün bezm-i gamda kaldum ayakda şarâb-âsâ

2 Ben ol `uryân-ı deşt-i mihnetem kim tâli`ümdendür
Beni ey mâh-ı tâbânum yakarsın âfitâb-âsâ

3 Revân olsa yaşum her sûya cânâ sû-yı zann itme
Akar dîdâruñ ister `aşıkuñdur çünki âb-âsâ

4 Veda`-ı hicre nâfîdür anuñçün ey tabîb-i cân
Sirişkümle toludur şîşe-i çeşmüm gülâb-âsâ

5 Meger tab`-ı Ziyâ'î şâh-bâz-ı evc-i ma`nâdur
Ki vehm eyler zamânuñ şâ`iri andan gurâb-âsâ

-4-

Fâ`ilâtün Fâ`ilâtün Fâ`ilâtün Fâ`ilün

1 Derdüñ ile taglara düşsem gerek didüm şehâ
Yüri hey Mecnûn didi ol saçları Leylâ baña

2 Sahn-ı dünyâ gözüme dar oldı derd-i yâr ile
Hak dimişlerdür "izâ câe'l-kazâ zâka'l-fezâ"

3 Seyre alup gitdiler ol mâhı tenhâ bu gice

Tañrıya ısmarladum “fa’llâhu hayrun hâfızâ”

4 Mihre bakdumsa `izâruñ terk idüp gün görmeyem
La`lüñi koyup mey içdümse harâm olsun baña

5 Lutfuñ ile yine yâd itdüñ Ziyâ’î bendeñi
Merhabâ ey âşinâ-yı cân-ı şeydâ merhabâ

-5-

Mefâ`îlün Mefâ`îlün Mefâ`îlün Mefâ`îlün

1 Niçün bir zerre mihrüñ görmez ey meh bu dil-i şeydâ
Niçün ahvâl-i Mecnûna terahhum eylemez Leylâ

2 Niçün cem`iyyet-i hâtır ola ellerde sultânum
Hevâ-yı sünbülüñle ben perîşân-hâl olam tenhâ

3 Baña ta`n eylemek yokdur benüm de var idi `aklum
Beni dîvâne kıldı `aklum aldı bir perî-sîmâ

4 `Arak-rîz olur ol mâhuñ yüzi gâhî hicâbından
Küsûf irse güne olur nücûm-ı âsumân peydâ

5 Ziyâ’î baş açık dîvânedür sahrâ-yı `aşkuñda
Başında tâc idinmez âşiyân-ı mürgı Kays-âsâ

-6-

Fe`ilâtün Fe`ilâtün Fe`ilâtün Fe`ilün

1 Alma şeftâlümi dir ol lebi hurmâ eyvâ
Kays-ı nâr-ı gama âlûde kılur san Leylâ

2 Sıdı peymâne-i kalbüm çün o peymân-şiken
Dîdeden hûn-ı ciger akmaga yüz tutsa n’ola

3 Yâ büküldüm çekerek bâr-ı gam-ı cânânı

Fikr-i ebrûsı bilüm bükdi kemân eyledi yâ

4 Leb-i cân-bahşuñ ile ey sanem-i sîm-beden
Sünnet-i Hazret-i Îsâyı idersin ihyâ

5 Gerçi agyâra leb-i la`lüñ olupdur şeker-âb
Oldı bî-çâre Ziyâ'î kuluña zehr ammâ

-7-

Fâ`ilâtün Fâ`ilâtün Fâ`ilâtün Fâ`ilün

1 `Ârız-ı cânâna düşdi sañmañuz zülf-i dü-tâ
Gâfil olmañ Rûmiline geldi iki ejdehâ

2 İki kâfir Mısra gelmiş sükker almak kasdına
La`line sarkar ruhında sañmañ ol zülf-i dü-tâ

3 Cân dimâgın bu seher gâyet mu`attar kıldılar
Su kenârında iki sünbüldür anlar gâlibâ

4 Gice gündüz var ise fikr-i dırâzumdur benüm
`Âşıkuñ `ömri tavîlidür ya anlar zâhirâ

5 Gice zulmetde Ziyâ'î şevk-i gisû-yı nigâr
Bu muhayyel sözlerin tesvîdin itdi iktizâ

-8-

Mef`ûlü Mefâ`îlü Mefâ`îlü Fa`ûlün

1 İtdüm kamu Rûm illerini gerçi temâşâ
Va'llâhi saña bulmadum ey mugbeçe hem-tâ

2 İki gözümüñ yaşı biribirine akdı
Buluşdı Sitanbul'da sanasın iki deryâ

3 Kûyuñ var iken dünyede ey hûr-ı cinânum
Göñlüm dilemez şehr-i Sitanbulda Kalatâ

4 Ben bulımadum câmi`-i hüsnüñ gibi ma`bed
Meşhûr-ı cihân olmış egerçi Ayâsofyâ

5 Habs olsa Ziyâ'î Yedikullede sekiz yıl
Virmezdi sekiz cennete dîdâruñı cânâ

-9-

Fe`ilâtün Fe`ilâtün Fe`ilâtün Fe`ilün

1 Geydi ol şûh-ı cihân egnine zîbâ dîbâ
Oldı her kûşede şimdi gül-i beydâ peydâ

2 Devr-i gül dâim ü cânâne mülâyim ammâ
İdemez Zâl-ı zamân ile müdârâ Dârâ

3 Tâ`at-ı Hakkı koyup mâ'il-i hûbân oldum
Kimsede var mı ola bunca hatâ yâ âyâ

4 Beni ferdâya salup derdümi arturdı habîb
Cânuma eyledi te'sîr bu ferdâ derdâ

5 Hây şevk ehli Ziyâ'î gazelin ezberleñ
Sözi rengîn ü edâsı ter ü ma`nâ rânâ

-10-

Mef`ûlü Fâ`ilâtü Mefâ`îlü Fâ`ilün

1 Uyar cünûn u `aşk u hevâ muttasıl baña
Ko her ne dirse pâdişehüm disün il baña

2 Agyâr bî-huzûr ise gamuñı çekmeden
Cevr ü cefâñı pâdişehüm sen de kıl baña

3 Agyâra seng-i `işveñi atmak neden gelür
Bir iylügüñ tokınmadı ey seng-dil baña

4 Sebze vü benefşe vü sünbül ü reyhân ü yâsemen

Zülf-i nigâr olsa velî muttasıl baña

5 Beñzetdüñ ey Ziyâ'î meye leblerin diyü
Gice surâhî bezmde uzatdı dil baña

-11-

Fâ`ilâtün Fâ`ilâtün Fâ`ilâtün Fâ`ilün

1 Gice seyrüñde leb-i cânânı bûs itdüñ dilâ
Zulmet içre çeşme-i hayvânı bulduñ vâkı`â

2 Mürde idüñ düşde Rûhu'llâh ihyâ eyledi
Sanma bûs itdüñ leb-i dil-dârı seyrüñde dilâ

3 Câm-ı la`linden gice şerbetler in`âm eyledi
Haste idüñ bir tabîb-i dil irişmişdür saña

4 Teşne idük uyanup lâ-ya`kıl oldum var ise
Leb diyü sahbâ-yı `aşkından kadeh sundı baña

5 Buña hayrânem ki nâ-geh bengî-i hicrân iken
Gice helvâlar iderdi la`l-i nâb-ı dil-rübâ

6 Lâl iken gûyâ benüm tûtî-i tab`um bu gice
Câna lâyık sükker-i ter sundı bir dil-dâr aña

7 Rûh-ı sânî idi çün kim la`l-i nâbı dil-berüñ
Ey Ziyâ'î cân-ı şîrînüñ ne var kılsañ fedâ

-12-

Fâ`ilâtün Fâ`ilâtün Fâ`ilâtün Fâ`ilün

1 Dîde dîdâruñ temâşâ itmek olmazsa n'ola
Rûyuñı rü'yâda seyr itmek de hoşdur vâk`ıâ

2 `Âşık-ı dil-hasteye hoş gelmese derdüñ senüñ
Ey tabîb-i cân ezelden olmaz idi mübtelâ

3 Hâme yonsam kaşlaruñ vasfını yazmak kasdına

Gösterür şekl-i hilâli her tırâşum gâlibâ

4 Ey Hicâza `azm idenler Merve hakkı var mı diñ

Ka`be-i kûyın tavâf itmek gibi zevk ü safâ

5 Kara zülfüñden şikâyet kıldı sanursın hemân

Eylese baht-ı siyâhına Ziyâ'î bed-du`â

-13-

Mef`ûlü Mefâ`îlü Mefâ`îlü Fa`ûlün

1 Olmasañ eger dil mi virürdüm saña cânâ

Dil-dâr u dil-efrûz u dil-ârâm u dil-ârâ

2 Ben şimdi belâsın mı çekerdüm ezel anuñ

Ger olmasa sevdâsı süveydâda hüveydâ

3 Çok çekdi çevirdi anı ol kaşı kemânum

Cevvâr eline düşdi göñül eyle olur yâ

4 Kânum dökesin bir dem ola ey gözi hûnî

Ol demler içün mi bizi saklar felek âyâ

5 Bir derde düşürdi bizi ol âfet-i devrân

Öldürse gelüp olmaz idi böyle tesellâ

6 Dirdüm beni ihyâ ide bilmem hîç olur mı

Bir mugbeçe-i mu`cize-i Hazret-i `Îsâ

7 Kuçmagı umar kulzüm-i hicrüñde Ziyâ'î

Girdâba düşen sanma kenâr uma nigârâ

-14-

Mef`ûlü Fâ`ilâtü Mefâ`îlü Fâ`ilün

1 Gerçi ki câna `ârız olur dâimâ kazâ

Ammâ firâk-ı yâr gibi olmaya kazâ

2 La`lüñ yanında bûse-i Şîrîn telh olur
Zülfüñ yanında gîsû-yı Leylâ kara kazâ

3 Hâlât-ı `aşk ider beni geh kûh gâh kâh
`Ârız olur vücûduma yâ vecd yâ kazâ

4 Yir gök götürmez eşküm ile âhumı benüm
İrse kaçan ki firkatüñ ile baña kazâ

5 Her demde kanlu yâş akıdursın Ziyâ'iyâ
Sabr eyle çünki böyle ider iktizâ kazâ

-15-

Mefâ`îlün Mefâ`îlün Fa`ûlün

1 Saçuñ Mecnûnıdur gîsû-yı Leylâ
`İzâruñ `özr-h^{v}âhı rûy-ı Leylâ

2 Bahâ-yı hâk-i pâyuñ olmaz altun
Efendi sîmde yokdur bu sîmâ

3 Leb-i la`lüñ şekerdür câna lâyık
Zebânuñ tûtîdür ey yâr gûyâ

4 Geyerseñ pâdişâhum gey yaraşur
Ser-â-ser atlas u dîbâ-yı zîbâ

5 Ruhun lâle dişüñ lü'lü-i lâlâ
Dilüñ seng ü libâsuñ dahı hârâ

6 Eyâ şem`-i cihân bezmüñde olmaz
Ziyâ'î gibi bir şevk ehli peydâ

7 Serây-ı midhatüñde bu yedi beyt
"Beneynâ fevkaküm seb`an şidâdâ"

-16-

Fe`ilâtün Fe`ilâtün Fe`ilâtün Fe`ilün

1 Bugün ol şûh-ı cihân nâ-geh elüñ saldı baña
Çın seher pençe-i hurşîd hemân kaldı taña

2 Şöyle şevk irdi baña el salıcak cânânum
Yed-i beyzâyı `ıyân itdi sanurdum Mûsâ

3 Gâh olur el salar ol yâr baña âh itsem
Gül-i gül-şen salınur bâd-ı sabâdan gûyâ

4 Kim bakar yâsemenüñ bâgda salındugına
Nâ-gehân el salıcak ol sanem-i bî-hemtâ

5 El salar gerçi Ziyâ'îye işâretler ider
Salınur eller anuñ iki yanında ammâ

-17-

Mefâ`îlün Mefâ`îlün Mefâ`îlün Mefâ`îlün

1 N'olaydı bir gice gün gibi çıksa ol kamer tenhâ
Aña derd-i derûnumdan diyeydüm bir haber tenhâ

2 Ne `âlemdür bu kim seyrümde ol mâh-ı cihân-ârâ
Girer `uryân olup koynuma her şeb tâ-seher tenhâ

3 Ayaklarda anuñçün kalmışam kim ol ser-i hûbân
Vefâdan el çeker el virmez ellerle gezer tenhâ

4 Yüzin gün görmez iken genc-i Kârûnuñ gibi âhir
Kara toprakda kalmış anca sîm-endâmlar tenhâ

5 Ziyâ'î şevke geldi göñli bir fânûs-ı hikmetdür
Ki anda rûz u şeb `aşk âteşi turmaz yanar tenhâ

-18-

Fâ`ilâtün Fâ`ilâtün Fâ`ilâtün Fâ`ilün

1 Gamzeñ ile kâkülüñ zulm-i mehîn eyler baña
Gözlerüñle kaşlaruñ sihr-i mübîn eyler baña

2 Dostlar lutf eyleñ adum añmañ ol hercâyiye
Hem sizi düşmen sanur hem hışm u kîn eyler baña

3 Gitdi `aklum gitdi fikrüm gitdi sabrum gitdi dil
Dostlar bu zulmi hep ol nâzenîn eyler baña

4 Göñlüm aldı cânuma kasd itdi bed-nâm eyledi
Kim bilür şimden girü cevr idici n'eyler baña

5 Ey Ziyâ'î şevk ile hicr âteşine düşdügüm
Nûr-ı Mevlâ hakkı hep ol meh-cebîn eyler baña

-19-

Fe`ilâtün Fe`ilâtün Fe`ilâtün Fe`ilün

1 Hasret-ı `ârız-ı yâr ile ölürsem hayfâ
Berg-i gülden tenüme bir kefen eyleñ peydâ

2 `Aşk-ı ve'l-Leylîsi başında idi Mecnûnuñ
Âşiyân eylemedi yohsa gelüp mürg-ı belâ

3 Göñlümüñ hânesine revzen olupdur çeşmüm
Pertevüñ girse n'ola göñlüme ey şems-i Duhâ

4 Serve beñzer dir isem kaddüñ eger incinme
Togrusı bu ki yalancı olur ekser şu`arâ

5 Ey Ziyâ'î buluruz menzil-i maksûdı ne gam
Zulmet-i gamda çü şevk-i ruhıdur râh-nümâ

6 Râh-ı `aşkıyla diyâr-ı gama çün `azm itdüm

`Adem iklîmine varmak bi-tarîki'l-evlâ

−20-

Fe`ilâtün Mefâ`ilün Fe`ilün

1 Hûn-ı eşküm şarâbdur gûyâ
Gözüm iki habâbdur gûyâ

2 Zekanınuñ hayâli çeşmümde
Câm-ı mülde habâbdur gûyâ

3 Vasf-ı zülfinde şi`r-i manzûmum
Bir mutavvel kitâbdur gûyâ

4 Meclis-i gamda eşk ile cigerüm
Mey-i nâb u kebâbdur gûyâ

5 Ey Ziyâ'î ziyâ-yı mihr-i ruhı
`Âleme âfitâbdur gûyâ

-21-

Fe`ilâtün Fe`ilâtün Fe`ilâtün Fe`ilün

1 Baña reng itdi ruh u la`lüñ ki âl oldı baña
Sâkiyâ dîvâneñem bilmem ne hâl oldı baña

2 `Âlem-i rü'yâda seyr itdüm o mâhı bu gice
Vâkı`â seyr itdügüm özge hayâl oldı baña

3 Bâg-ı mihnetdür vücûdum bûstânı gûyâ
Dâglarla şerhalar gülden nihâl oldı baña

4 Böyle taksîm eyledi var ise Kassâm-ı ezel
`İşret ü şâdî saña hüzn ü melâl oldı baña

5 Ey Ziyâ'î zulmet-i firkatde kaldum yaluñız
Menzil-i maksûda yol bulmak muhâl oldı baña

-22-

Mefâ`ilün Fe`ilâtün Mefâ`ilün Fe`ilün

1 Ne derd olur bu ki bu derd başa düşmiş ola
Bi-esrihâ ben esîre belâlar üşmiş ola

2 Düşürdi bend-i belâya bu ben fütâdeyi `aşk
Cihânda az bulunur ki böyle düşmiş ola

3 Bu dem bilâd-ı belâda turup belâ çekerin
`Aceb kim ola bu derd ile turuşmış ola

4 Kad-i nigârdan ırak belâları göririn
Belâ budur benüm ile belâ görüşmiş ola

5 Ziyâ'iyâ gamumı kimse bilmez âh benüm
Meger şu kim bu belâ ile ol buluşmış ola

-23-

Fe`ilâtün Mefâ`ilün Fe`ilün

1 Şol siyeh çeşmüñi gören şeydâ
Mest-i `aşk olsa tañ degül cânâ

2 Nakd-i câna metâ`-ı vasluñı vir
Bey`i döndürmese `ayb olur zîrâ

3 Ey perî yok yire dehânuñ içün
Müdde`îlerle iderüz gavgâ

4 Vasf-ı tigüñde kıt`alar yazarın
Vâcibü'l-katl isem de farazâ

5 Zîr-i zülfindedür yüzi yâruñ
Sanki zulmetdedür Ziyâ'î ziyâ

-24-

Mef`ûlü Fâ`ilâtü Mefâ`îlü Fâ`ilün

1 Dirsin riyâzetüñde riyâ yok çü zâhidâ
Bir bûriyâ geyersin olur saña bu riyâ

2 Cânâ garîk-i bahr-ı gamuñ yâd idüp `aceb
Dimez misin ki kandadur o eski âşinâ

3 Çerh-i felek bu seb`a-i seyyâresiyle âh
Oldı helâk-ı halka yedi başlu ejdehâ

4 Akıtdı bahr-ı eşki Sikender-sıfat o şâh
Gark eyledi vücûdumı çün mülk-i Kaydefâ

5 Manendi yok sanurdum o mihr-i kamer-ruhuñ
Gördüm nazîrin âyînesinde Ziyâ'iyâ

-25-

Fe`ilâtün Fe`ilâtün Fe`ilün

1 Çeşm ü ebrûñ ile kaddüñ sanemâ
Görinür gözümüze `ayn-ı i`nâ

2 Nukl-ı meclis lebüñe öykünmiş
Anuñ içün mezelendi zurefâ

3 Terk idüp la`lüñ içersem bâde
Bezm-i `âlemde harâm ola baña

4 Karañulukda ne göz kıpdugını
Bilürin encümüñ ey mâh-likâ

5 Âsumân encümen-i encümini
Seni hıfz itmege gönderdi şehâ

6 Ehl-i `aşkı ne içün yakdı diyü

Nâr-ı hicrüñle tutuşdum cânâ

7 Gül-şen-i kûyuñ içinde ey gül
Bülbülüñdür bu Ziyâ'î gûyâ

-26-

Mef`ûlü Mefâ`îlü Mefâ`îlü Fa`ûlün

1 Kasdi bizedür n'idelüm ey dil o dil-ârâ
`Uşşâkı helâk itdi `umûm üzre husûsâ

2 Agyâr temâşâ ideyor hüsnini her ân
Biñ cehd ile biz göremezüz özge temâşâ

3 Ey `aşk bize sen dahı bir bâr-ı girânsın
"Ta'llâhi lekad âsereka'l-Allâhu `aleynâ"

4 Başumda yuva derd-i serümdür didi Mecnûn
Üstâdlaruñ başı agrımaz didi Leylâ

5 Yagmada gözi yaşı Ziyâ'înüñ o zâlim
Rahm itmedi itdi dil ü cân mülkini yagmâ

-27-

Fe`ilâtün Fe`ilâtün Fe`ilâtün Fe`ilün

1 Ey tabîb eyle didüm vasluñla derdüme devâ
Didi karın agrısı ol gözleri bîmâr baña

2 Zülfüñ altında ne hoş yaraşur ol hâl-i siyeh
Cîmüñ altında konan noktaya beñzer gûyâ

3 Âfitâb-ı ruhuñ arturdı bugün şevkümüzi
"İnnehu lutfu latîfin ce`ale'ş-şemse ziyâ"

4 Mey içüp lebleri şevkine gelüp kapusına

Eyler ol şâha dil-i mest senâ-yı müstesnâ

5 Görse Hassân ile Selmân Ziyâ'î şi`rüñ
Biri "ahsente" diyeydi birisi "sellemnâ"

-28-

Mefâ`ilün Fe`ilâtün Mefâ`ilün Fe`ilün

1 Bize vefâ ider oldı ol âfet "ahyânâ"
"Emâtenâ elemün v'el-habîbü ahyânâ"

2 Yüzin görüp yire düşdi yüzüm hicâbumdan
Ne secdedür bu da sübhâne "rabbiye'l `alâ"

3 Yiridür âb-ı zer ile mezâr-ı Mecnûna
Yazılsa âyet-i İsrâ "bi `abdihî Leylâ"

4 İki eli taşuñ altında kaldı Ferhâduñ
Terahhum itmedi Şîrîn gelüp yazuklar aña

5 Beyân ider gam u derdi Ziyâ'î her beytüñ
Sanur görenler anı hâne-i Ebû Derdâ

-29-

Mef`ûlü Fâ`ilâtü Mefâ`îlü Fâ`ilün

1 Kaçkın kuluñ kapuña gelüp izn ider ricâ
İhsânuña ne lâyık ise anı kıl şehâ

2 Almakda bûse-i leb-i Şîrînüñi rakîb
Ben görmedüm dahı ola mı Hüsrevâ revâ

3 Girdâb-ı bahr-ı derde düşüp dil meded umar
Ol derd-mendi yâd ide yok mı bir âşinâ

4 Aldum metâ`-ı vasluñı cân nakdini virüp
Yâr ile böyle itsün iden bey`-i bi'l-vefâ

5 Şevk-i `izâr-ı yâr ile her söyleyen gazel
Böyle latîf ü hûb gerekdür Ziyâ'iyâ

-BÂ'-

-30-

Fâ`ilâtün Fâ`ilâtün Fâ`ilâtün Fâ`ilün

1 Çünki nev-rûz ola dirler zerre kalmazmış sehâb
Gün yüzüñde zülf ebr-âsâ neden ay âfitâb

2 Dest-gîr olmazsan ey serdâr-ı hûbânum baña
Derd-i `aşkuñ pây-mâl eyler beni hâlüm harâb

3 Gel gubâr-ı cismi kaldur ayakdan ey bâd-ı sabâ
Âsitânına nisâr olsun `Alînüñ bu türâb

4 Dem-be-dem agyâr ile tenhâda tek çift olmasun
Meclis-i cânâneye bagrum kebâb eşküm şarâb

5 H^{v}âbda seyr eyledüm dün gice ol meh-pâreyi
Ey Ziyâ'î çok zamân olur ki böyle düşe h^{v}âb

-31-

Mefâ`ilün Fe`ilâtün Mefâ`ilün Fe`ilün

1 Nedür o gizleniş âyâ nedür o şerm ü hicâb
Nedür o hüsn ü edâ ile âh o gizlü hitâb

2 Nedür o lutf-ı hafî ol tekellüm-i mahfî
O `ahd-i bî-hûde ol nâz u şîve ile cevâb

3 O söyleyiş o gülüş o tevâzu` ile selâm

O salınış o reviş ol kirişme ile şitâb

4 O göz ucıyla bakışlar o kaşların çatmak

Ol inciniş o sögüş âh o zâlim-âne `itâb

5 Ziyâ'iyâ nedür ol gice gelmege ikrâr

Meded meded ya nedür intizârda bu `azâb

-32-

Fâ`ilâtün Fâ`ilâtün Fâ`ilâtün Fâ`ilün

1 Hazz iderse kesret-i `uşşâkdan tañ mı habîb

Lâ-cerem kim hasteler çok olsa hazz eyler tabîb

2 Fi'l-hakika cevr-i cânânı görüp incindügüm

Pâdişâha incinür gûyâ ki bir merd-i garîb

3 Gonçenüñ göñli açılmış gül güler hikmet bu kim

Nâr-ı hicrâna yanup hâkister olmış `andelîb

4 Kurtarur gamdan bu gün ehl-i kubûr eyler bizi

Ol kemân ebrû atarsa tîg-i hışmın yâ nasîb

5 Görmeyince `ârızın ohşamayınca gabgabın

Bakma ey dil verd-i ra`nâya elüñe alma sîb

6 `Ârızuñda ey sanem zülf-i perîşânuñ senüñ

Sanki su içre kilîsâda komışlardur salîb

7 Tûtî-i tab`-ı Ziyâ'îyi kuçarsın sayd idüp

Şâh-bâz-ı evc-i istignâ mısın ey dil-firîb

-T Â'-

-33-

Fe`ilâtün Fe`ilâtün Fe`ilâtün Fe`ilün

1 Minnet Allâha ki irdi yine `îd-i vuslat
Vuslat-ı yâr ile buldı dil-i bîmâr sıhhat

2 Sıhhat olursa rakîbi komayam sıhhat ile
Eyle bed-nâm ideyin anı olursa tâkat

3 Tâkatüm tâk olur görmeyeli hâk-i derüñ
Derüñi mesken ideyin bulur isem fırsat

4 Fırsat el virse öpeydüm elini yâruñ ben
Ben kulıyla n'ideyin eylemez ol şâh ülfet

5 Ülfet eyler seg-i kûyuñla Ziyâ'î her gün
Bir gün ey âhû seni sayd ider ol bî-minnet

-34-

Fe`ilâtün Mefâ`ilün Fe`ilün

1 İtdüñ ey seng-dil beni katı saht
Bilmezin kim sitâremi yâ baht

2 Yok dime söyle ey dehân-ı `adem
Gonçe-âsâ taralmasun dil-i saht

3 Var ise itdi Bânî-i ezelî
Hâne-i `aşka derd-i gamdan raht

4 Şâhıdur mîr-i `âşıkân-ı baguñ
Tâcı beg börkidür çemen aña taht

5 Gel şeh-i `aşka kulluk eyleyelüm
Ey Ziyâ'î ya taht ola yâ baht

-35-

Fâ`ilâtün Fâ`ilâtün Fâ`ilâtün Fâ`ilün

1 Çünki cânuñdur güzeller zâhidâ cânuñ gözet
Uymasun dîv rakîbe ya`ni cânânuñ gözet

2 Ey şeh-i mülk-i cemâle dînüm îmânum diyen
Uydı yâr agyâra var sen dînüñ îmânuñ gözet

3 Her dem ol Yûsuf-likâ gözüm terâzûsındadur
H^{v}âce-i bâzâr-ı `aşk ol sen de mîzânuñ gözet

4 Dest-i hasret çekdi çâk itdi girîbânuñ dilâ
Kûy-ı dil-ber seglerinden bârî dâmânuñ gözet

5 Bir devâsız derde düşmişdür Ziyâ'î derd-mend
Ey dil-i haste yüri sen kendü dermânuñ gözet

-36-

Fâ`ilâtün Fâ`ilâtün Fâ`ilâtün Fâ`ilün

1 Câm-ı `aşk ile beni itdi ezel sâkîsi mest
Bezm-i hâs itdükde ervâh-ı beşer rûz-ı elest

2 Sâyesi düşdügi toprakdan düzilse bir sanem
Zannum oldur cümle `âşıklar olurdı büt-perest

3 Göricek mescidde agyâra mahabbet kılduguñ
Hûn-ı eşk-i çeşm ile `âşıklar aldı âb-dest

4 Eşk-i çeşmüm seyl olup akmazdı zâhir dem-be-dem
Şîşe-i dil bulmasa seng-i havâdisten şikest

5 Râz-ı `aşkuñ dilde saklardı Ziyâ'î lîk çerh
Sille-i mihnet urup söyletdi anı darb-ı dest

-37-

Mef`ûlü Mefâ`îlü Mefâ`îlü Fa`ûlün

1 Kendümde sanurdum var imiş kuvvet ü şevket
Meydân-ı belâya getürüp basdı kasâvet

2 Ta`n eylemeñ ol yârı seversem nazar eyleñ
Ol çeşm ü ol ebrû nedür ey ehl-i basîret

3 Soñ demde görürsem yüzin ol şâhid-i cânuñ
Ben mürde-i `aşka yeter ol deñlü şehâdet

4 İki gözümüñ şîşesi kumlarla pür olsun
Ger kuhl-ı gubâr-ı derüñ irmezse bu sâ`at

5 Cân virmededür derdüñle haste Ziyâ'î
Ey gözleri bîmâr cihânda saña sıhhat

-38-

Fe`ilâtün Mefâ`ilün Fe`ilün

1 Olalı kâkülüñ şehâ zulmet
Tutsa dil mülkini dilâ zulmet

2 Tañ mı havf itse dil şeb-i gamda
Korkuludur çü vâkı`â zulmet

3 Şeb-i hicrüñde hayâl-i lebüñ
Âb-ı hayvâna oldı câ zulmet

4 Göricek turra-i siyeh-fâmuñ
Tañ mıdur kalsa ger taña zulmet

5 Zülfi sevdâsı ile hâne-i dil
Olsa tañ mı Ziyâ'iyâ zulmet

-39-

Mef`ûlü Fâ`ilâtü Mefâ`îlü Fâ`ilün

1 Zevk ü safâ gelür baña derd ü belâ-yı dost
Mihr ü vefâdurur baña cevr ü cefâ-yı dost

2 Ey dil ümîd-i vaslı ko bâtıl hayâl imiş
Çekmek gerek firakı budur muktezâ-yı dost

3 Ben hasteden diñüz ki etibbâ elin çeke
El virmedi murâdum idem merhabâ-yı dost

4 İnsâf idüñ ki himmetüm a`lâ degül midür
Bu geldi yâduma ki olam âşinâ-yı dost

5 Hîç Hakk revâ görür mi ki ben derdini çekem
Agyâr ile safâlar ide ey Ziyâ'î dost

-40-

Fâ`ilâtün Fâ`ilâtün Fâ`ilâtün Fâ`ilün

1 `Aklumı eyler perîşân kâkül-i hoş-bûy-ı dost
Cenneti unutdurur âhir ümîd-i kûy-ı dost

2 Bu libâs-ı sebz ile bu şîve-i reftâr ile
Râstî şimşâda beñzer kâmet-i dil-cûy-ı dost

3 `Îd-ı vasla irmedin kurbân-ı cânân olmadın
Öldürür bizi eyâ bu ejder-i gîsû-yı dost

4 `Akl u dil gitdi nigârâ kaldı ancak cân u ten
Kanda ise gözedür anlar da her dem sûy-ı dost

5 Râstî kaddüm Ziyâ'î bükdi bâr-ı derd-i yâr
Var ise sihr eylemişdür sâhir-i ebrû-yı dost

-41-

Mef`ûlü Mefâ`îlü Mefâ`îlü Fa`ûlün

1 Dendânuñı vasf itmege her kim kıla niyyet
Bagrı delinür ey dür-i deryâ-yı letâfet

2 Mecnûn-ı ezel `aşk işini başa iletdi
Nevbet bize degdi sanemâ kâr-be-nevbet

3 Minnet iderem vuslatuñ ey ârzû-yı cân
Yohsa gam-ı hicrânuña `âlemde ne minnet

4 Bir gün umaram mihrüñi ey mâh-ı dil-efrûz
Rü'yâda baña Şeyh-i Vefâ eyledi himmet

5 Nazmın had-i i`câza iletmezdi Ziyâ'î
Ey mugbeçe olmasa ger ümmetde kerâmet

-KÂ'-

−42-

Mefâ`îlün Mefâ`îlün Mefâ`îlün Mefâ`îlün

1 Rakîbüñle kıtâlüm kalmadı her dûndan mîrâs
Gazâ bezminde şem` olmak baña Şem`ündan mîrâs

2 Belâ deryâsınun mâhîleriyle âşinâ oldum
Kalupdur bu kerâmet Hazret-i Zü'n-nûndan mîrâs

3 Benümdür şimdilik esbâb-ı derd-i `aşk-ı cânâne
Baña kalmışdur ol Ferhâd ile Mecnûndan mîrâs

4 Meger ey ehl-i dünyâ bu gurûr u bu enâniyyet
Size kalmış hemân Hâmân ile Kârûndan mîrâs

5 Dehânuñla miyânuñ sırrını ma`lûm idinmişdür
Ziyâ'îye bu hikmet kaldı Eflâtûndan mîrâs

-43-

Fâ`ilâtün Fâ`ilâtün Fâ`ilâtün Fâ`ilün

1 Eyledüm ol gül-ruhuñ kûyında agyâr ile bahs
İşidenler didi bülbül eylemez hâr ile bahs

2 Ol gözi hûnî beni eyler diyü âhir helâk
Eyledüm ben haste bir mest-i dil-âzâr ile bahs

3 Ey dil-i şûrîde gel bahs eyleme agyâr ile
Mü'min olan eylemek câ'iz mi küffâr ile bahs

4 Mest-i `aşkam yanuma gelmeñ beni `âlemde koñ
Müşkil olur meclîs-i sahbâda mey-h^{v}âr ile bahs

5 Ol dehân-ı gonçe vasfında Ziyâ'î rûhumuz
Eylesün mülk-i `ademde H$^{v}$âce `Attâr ile bahs

-CİM-

-44-

Fe`ilâtün Fe`ilâtün Fe`ilâtün Fe`ilün

1 Şâh-ı `aşkam virilür baña gam u gussa harâc
Başum üzre `alev-i âteş-i âh altun tâc

2 Gice agyâr ile mescidde ne kılduñ bilmem
Tañladum subha dek ol işüñe ey hûb-mizâc

3 Dostum ugrayıcak kabrüme düşnâm ile
Ki olur mürdelerüñ rûhı du`âya muhtâc

4 Ey tabîb-i dil ü cân derdüñe düşdüm gitdüm
Şerbet-i la`lüñ olur baña ger olursa `ilâc

5 İmriü'l-Kaysa kıyâs itme Ziyâ'î şi`rüñ
Ki budur `azb ü furât ol birisi milh-i ücâc

-HÂ’-

-45-

Mef`ûlü Fâ`ilâtü Mefâ`îlü Fâ`ilün

1 `Uşşâka vir bâde-i sâfı safâ-yı rûh
Ashâb-ı zevke câm-ı mücellâ cilâ-yı rûh

2 Yok yok hatâ didüm leb-i sâkî murâd-ı dil
Ol bî-bedel `izâr-ı musaffâ safâ-yı rûh

3 Cândur çeken belâ-yı leb-i la`l-fâmuñı
Gam yok belâ-yı tende belâdur belâ-yı rûh

4 Pervâz-ı ney hemîşe bülend eylesün meded
Tâ evc-i kibriyâya irince hümâ-yı rûh

5 Erbâb-ı şevk anı okıdukca bulur hayât
Te’lîfüñ olsa tañ mı Ziyâ’î gıdâ-yı rûh

-46-

Mef`ûlü Fâ`ilâtün Mef`ûlü Fâ`ilâtün

1 Hâlet-i firkat olmaz vasl-ı nigâra râcih
Fasl-ı hazân olur mı evvel bahâra râcih

2 Fikr-i visâlüñ olmaz kuçmak gibi miyânuñ
Olmaz miyân-ı deryâ zevk-i kenâra râcih

3 Hüsn ü cemâl ü nâz u reftâr u `işve ile
Hûbân-ı `âlem olmaz ol şîve-kâra râcih

4 Ta`n itmeñ ehl-i `aşka rüsvâ-yı `âlem olsa
`Aşk ehli `aşkın eyler nâmûs u `âra râcih

5 Rûşen bu kim Ziyâ’î `aşk ehlinüñ yanında
Olmaz behişt-i `âlâ dîdâr-ı yâra râcih

-47-

Fe`ilâtün Mefâ`ilün Fe`ilün

1 Sâkiyâ sun berü şarâb-ı sabûh
Ola meksûr göñlümüz meftûh

2 Lâ-cerem gark ideydi zevrakını
Salsa eşk-i çeşmüme Nûh

3 Ey sanem söyle fikr-i la`lüñ mi
Âsumân üzre cism-i `Îsâya rûh

4 `Aşk yanında ol mehüñ mezmûm
Kendü `âlemde hüsn ile memdûh

5 Vasf-ı la`lüñ Ziyâ'î şerh ide ger
Bir mutavvel kitâb olur meşrûh

-48-

Fa`ûlün Fa`ûlün Fa`ûlün Fa`ûl

1 Ferâmûş olınmaz safâ-yı kadeh
Hebâ ola mı hîç bahâ-yı kadeh

2 Tolar ehl-i bezmüñ sadâsıyla dehr
Okırlar meger kim du`â-yı kadeh

3 Niçün imtizâc idemez sûfîler
İgen hoşdur âb u hevâ-yı kadeh

4 Bu devr içre sâkî bizi yâd itdüñ
Varup olalum âşinâ-yı kadeh

5 Çü şevke gelür içicek sâkiyâ
Ziyâ'îye lâzım ziyâ-yı kadeh

-HÂ’-

−49-

Fâ`ilâtün Fâ`ilâtün Fâ`ilâtün Fâ`ilün

1 Rind şûh u şem` şûh u sâkî vü peymâne şûh
Tañ mı olsa yanuben yakılmada pervâne şûh

2 Kûh-ken gibi virürsem cân-ı Şîrînüm ne var
Oldı çün kim dostlar ol gözleri mest-âne şûh

3 Böyle küstâhâne kâfirlikler itme ey sanem
Vechi yok kim diyeler sen âfet-i devrâna şûh

4 Adı Mecnûn olmag ile `âşık olur mı kişi
Gitdi sahrâya hevâya uydı bir dîvâne şûh

5 Deşt-i şevk içre Ziyâ’î gibi Mecnûn olmaya
Çün dil-i şûrîde sevdi bir güzel cânâne şûh

-DÂL-

-50-

Mef`ûlü Mefâ`îlü Mefâ`îlü Fa`ûlün

1 Çün hüsn ile `âlemde yok emsâl-i Muhammed
Olsa n’ola dil cân ile meyyâl-i Muhammed

2 `Âlemde yeter mu`cize-i bâhire bî-şekk
Ashâb-ı gam-ı `aşka ruh-ı âl-ı Muhammed

3 San Bedr gazâsında ol `ârızı bedr ay
`Uşşâkı şehîd eylemedür hâl-i Muhammed

4 San Ka`be tavâfında Bilâl-i Habeşîdür
Ol `ârız-ı ra`nâda hâl-i Muhammed

5 Kurbân-ı visâlinde beni eylese kurbân
Olmasa Ziyâ'î ne var ihmâl-i Muhammed

-51-

Mefâ`îlün Mefâ`îlün Mefâ`îlün Mefâ`îlün

1 Niçe bir çâh-ı gamda habs olam dil-haste vü nâ-şâd
Beni bu gamdan ey servüm iderseñ vaktidür âzâd

2 Reh-i mey-hânede düşdüm gice kan mest-i hâk-âlûd
Meded gelsün beni pîr-i harâbât eylesün irşâd

3 Baña öykündi beñzer `âşık oldı cümle bu `âlem
Ki feryâd u figânumdan ider halk-ı cihân feryâd

4 Gel insâf idelüm hîç böyle olmaz `âşık-ı Şîrîn
Keserken Bî-sütûnı kesmedi ümmîdini Ferhâd

5 Ziyâ'î zulmet-i gamda gezer şâdân olup nâdân
Giriftâr-ı kafes bülbül yürür zâg u zagan âzâd

-52-

Fe`ilâtün Mefâ`ilün Fe`ilün

1 Âsitânuñdan ideli beni redd
Mededüm yok figâna dahı meded

2 Haddüñ üstinde hâl-i müşgînüñ
Yaraşur ziyâde fevk-al hadd

3 Bâde-i `aşkuñ ile mest oldum
Gamuñ urdı baña hadd-i bî-hadd

4 Tañ mı mecmû`-ı hâlüm añlatsa
Ol ferîd-i cihâna bir müfred

5 Menzili `âkıbet Ziyâ'înüñ

Zekanuñ hasretinden oldı lahd

-53-

Fâ`ilâtün Fâ`ilâtün Fâ`ilâtün Fâ`ilün

1 Pâdişâhum ser-güzeştüm yazmak idündüm murâd
Eşk-i hûn-âlûd ile gördüm mürekkebdür midâd

2 Derd ü gamda âşinâlar añmaz olmış hâlümi
Hîç olur mı kim ide ben hasteyi bî-gâne yâd

3 Ehl-i `aşka zulm olur hergiz `adâlet kalmadı
La`l-i şîrînüñde vardur var ise `âlemde dâd

4 Söyle ey kâfir o la`l-i şekkerînüñ meşrebin
Bî-halel midür `akîdüñ idelüm mi i`tikâd

5 Ber-murâd olsa Ziyâ'î nâ-murâd olmaz `aceb
Çün zaman oldı zamân-ı devlet-i Sultân Murâd

-54-

Mef`ûlü Fâ`ilâtün Mef`ûlü Fâ`ilâtün

1 Ey `ırzı saklayan kişi var eyleme `inâd
`Âşık degülsen eyleme derd-i serüm ziyâd

2 `Aşk ile `ırzı bir yire yazsam da vechi var
Makbûldür gazelde begüm san`at-ı tezâd

3 `Aşk âteşi yakupdur şu resme hazrâyî kim
Gül-şende sanur anı gören tûde-i remâd

4 Agladugum budur ki dirîgâ vü hasretâ
Ümmîd var iken beni yâr itdi nâ-murâd

5 Kimdür diyen baña şeh-i hûbân dir isen

Kuluñ Ziyâ'î "`abd-i fakîr ez`afü'l-i`bâd"

-55-

Fe`ilâtün Mefâ`ilün Fe`ilün

1 `Aşk-ı Şîrîn ile kazanduñ ad
Kânîyem şimdi saña ey Ferhâd

2 Dest-i zulmüñle pây-mâl itdüñ
Dâd elüñden şeh-i cihânum dâd

3 Bûy-ı zülfüñ getürdi bâd-ı sabâ
Vâkıf olan didi mübârek bâd

4 Dâm-ı zülfüñde mürg-ı diller çok
Cümleten sayduñuz mı ey sayyâd

5 Nerm olımaz çü seng-i kalb-i nigâr
N'eyler imdi Ziyâ'iyâ feryâd

-56-

Fe`ilâtün Mefâ`ilün Fe`ilün

1 Kalmadı ben fakîre hây meded
Ne kapuñda ricâ ne sende sened

2 Bülbül-i bâga bakma ey nergis
Getürür dîdeye remâd remed

3 Nâme gamz eylemiş beni yâra
Siyeh it yüzin ey midâd meded

4 Saña göñlüm kalur benüm cânum
Eyler iseñ beni kapuñdan redd

5 Vardı dîvânelik yolın tutdı
Oldı şimdi Ziyâ'î ehl-i hıred

-57-

Fe`ilâtün Mefâ`ilün Fe`ilün

1 Kaşuñ alnuñda ey habîb-i ferîd
Âfitâb üzre şekl-i medd-i medîd

2 Subh-dem `ârızuñ görüp ey mâh
Tarf-ı magribde tañlamış hurşîd

3 Tig-i cân-bahş-ı dil-rübâdan biz
`Âşıkuz idelüm mi kat`-ı ümîd

4 Düşeli câna zülf-i sevdâsı
Eyledüm bir niçe gazel tesvîd

5 Eski eş`ârı hep unutdurdı
Ey Ziyâ'î bize bu tarz-ı cedîd

-58-

Fe`ilâtün Mefâ`ilün Fe`ilün

1 Hem-ser oldı o serv-kadde pelîd
Reşk-i nîze çekdi üstine bîd

2 Nâlesin diñle ben sitâresizüñ
Ne çalarsın yanumda ey Nâhîd

3 Ey göñül her nagamda iñlersin
Neye eyler bu nâleler taklîd

4 Bilmeyen kadr-i cennet-i vasluñ
Dûzah-ı hicrde kalur câvîd

5 Göreli şevk-i mihr-i ruhsârın
Şevke geldi Ziyâ'iyâ hurşîd

-59-

Fâ`ilâtün Fâ`ilâtün Fâ`ilâtün Fâ`ilün

1 Seyr idem seyrümde dirdüm yârı dutardum ümîd
Gözlerümden uyhu dahı gitdi oldı nâ-bedîd

2 Bûse-i la`lin dirîg itdi dirîgâ ol sanem
Kat` idersem tañ degüldür tatlu cânumdan ümîd

3 Kat`-i da`vî kılmaga `uşşâka bir şâhid yeter
Tîg-i gam kâfîdür âhir itmege anı şehîd

4 Gönlümi habs itdi zindân-ı zenahdânında yâr
Zülfini zencîr kıldı `aşkını muhkem kilîd

5 Ben helâkem buña kim düşmen bugün oynar güler
Ey Ziyâ'î rûz-ı mâtem olmasun mı rûz-ı `îd

-ZÂL-

-60-

Mefâ`ilün Fe`ilâtün Mefâ`ilün Fe`ilün

1 Ciger-i gam sanemüñ bezmine kebâb-ı lezîz
Lebi hayâli ile eşk-i ter şarâb-ı lezîz

2 Çü cân virürdüm o la`l-i lezîzi yâd itdüm
Acuñ beni ki eceldür baña şarâb-ı lezîz

3 `Aceb mi yursam elüm çeşme-i hayâtumdan
Çü haste olana acı gelür her âb-ı lezîz

4 Gamuñdan eşküm akar gör zamân-ı bârândur
Bu h^{v}âb-ı mevtüm olur şimdi baña h^{v}âb-ı lezîz

5 Ziyâ'î ol sanemüñ sormadın lebini henüz
Ecel irişdi almadın dahı h^{v}âb-ı lezîz

-RÂ’-

-61-

Mefâ`îlün Mefâ`îlün Mefâ`îlün Mefâ`îlün

1 Mezârumda açılmış lâle sanmañ `aks-i dâgumdur
Ricâlü’l-gayb kabrümde komış yâhûd çerâgumdur

2 Bi-hamdi’llâh ki başum pârelendi seng-i dil-berden
Karanfillerle zeyn olmış benüm ra`nâ kabagumdur

3 Mahabbet bezm-gâhında sakınsun müdde`î benden
Derûnum âteşinden her `alev yaluñ yaragumdur

4 Reh-i kûyuñla tâk-i âsitânuñ tek baña kalsun
Hilâl ü keh-keşân asla ne çiftüm ne oragumdur

5 Baña bu `âlem-i vâsi`de yir yok aña dil-tengem
Ziyâ’î şimdi ancak zulmet-i mihnet duragumdur

-62-

Mef`ûlü Fâ`ilâtü Mefâ`îlü Fâ`ilün

1 Dîvânelik zamânıdur eyyâm-ı nev-bahâr
Zencîre girdi sahn-ı çemenlerde cûy-bâr

2 Gûş-ı güle irişmez odur nâle kıldugı
Gül-şende bülbül itse eger nâle-i hezâr

3 Cân istemezdi şimdi `avâm ihtilâtını
Bulsa eger ki kendüye mahsûs bir kenâr

4 Dûd-ı derûnum itdi felek sakfını siyâh
Âteş bırakdı göñlüme tâb-ı ruh-ı nigâr

5 Hüsrev gibi diyâr-ı sühanda Ziyâ’iyâ
Ben dahı bir ocak arayum şimdi nâm-dâr

-63-

Fâ`ilâtün Fâ`ilâtün Fâ`ilâtün Fâ`ilün

1 Hâkim-i hüsne göñül cân nakdini rüşvet virür
Vasluñı hükm eyleyüp hattuñ hemân hüccet virür

2 Cân virürdüm yolına makbûli olmaz korkaram
Katlüm isterdüm velî kattâlüme zahmet virür

3 Kâr-ı Ferhâdı begenmez niçeler yetmez mi kim
Kûh-ı gamda itdügi `âşıklara gayret virür

4 Añmañ eyyâm-ı firâkı işidenlerden ırak
Adın işitmek ne deñlü âdeme heybet virür

5 Nazm-ı şîrînüm okursam şevk-i vasluñla n'ola
Eyle dirler dostum tuz ni`mete lezzet virür

6 Bengîler hayrân olurdı ger temâşâ kılsalar
Baña esrâr-ı leb-i dil-ber ne keyfiyyet virür

7 Hâlden hâlî degül nazm-ı selef ammâ benüm
Ey Ziyâ'î her sözüm çok şevk ü çok hâlet virür

-64-

Mefâ`îlün Mefâ`îlün Mefâ`îlün Mefâ`îlün

1 Kudûmı nev-bahâr u mevsim-i `ayşa `alâmetdür
Benefşe fi'l-mesel miftâh-ı bâb-ı bâg-ı cennetdür

2 Gel ey sâkî bahâr irdi getür câm-ı musaffâyı
Safâ kesb idecek demdür bu fırsat-ı ganîmetdür

3 Ben ol dîvâneyem zencîr-i zülfeynüñledür fahrum
Baña `akl ehline uymak cihânda hayli zahmetdür

4 Senüñ cism-i latîfüñ bahr-ı behçetdür kenârı yok

Senüñ nâfuñ meger girdâb-ı deryâ-yı letâfetdür

5 Bu şi`r-i âb-dâruñ görse ger Câmî "sekâhu'llâh"

Diyeydi kim Ziyâ'î sâkî-i bezm-i belâgatdur

-65-

Fâ`ilâtün Fâ`ilâtün Fâ`ilâtün Fâ`ilün

1 Yolına `âşıklar anuñ cân virür dörder beşer

Dir görenler ol melek-sîmâyı mâhirü'l-beşer

2 `Âlem-i `işretde cûş itdi mahabbet çeşmesi

Câm-ı mey sanmañ müdâm anuñ ayagıdur akar

3 Bendeñi giryân iden su`bân-ı zülfeynüñ gibi

Görmedi düşinde Dahhak ey şeh-i Cemşîd-fer

4 Savma kût-ı gussañı sâ'im-i hicrânuñı

`Îd-i vasluñla sevindür ey hilâl-ebrû kamer

5 Va`de eyler vaslın ammâ bî-vefâ itmez vefâ

Virmek Allâhuñ Ziyâ'î görelüm âhir n'ider

-66-

Mefâ`îlün Mefâ`îlün Mefâ`îlün Mefâ`îlün

1 Bugün lâleyle nergisden çemen pür zîb ü zîverdür

Biri Cem câmıdur sâkî biri tâc-ı Sikenderdür

2 Getür câm-ı sürûr-encâmı sâkî devr-i güldür bu

Sabâ hem-pâ safâ hem-dest ü sahbâ hem-ser-i terdür

3 Görelden rûy-ı zîbâñ ile gîsû-yı perîşânuñ

Benüm ey hüsn-i nev-rûzum günüm gicem berâberdür

4 Erâzil pây-mâl itse beni incinmezem hergiz

Ki zîrâ bilürem gerdûn ezelden dûn-perverdür

5 Beni şehr-i selâmetden bugün men` itdiler ammâ
Varup kûy-ı melâmetde karâr itmek mukarrerdür

6 Görinen üstüh^{v}ân-ı sîne sanmañ hây derd ehli
Tokınmış cevr-i dil-berden baña her biri hançerdür

7 İşitdüm ey şeh-i `âlem ki câhillerle yâr olduñ
Ziyâ'îyi unutma ol dahı bir câhil ebterdür

-67-

Mef`ûlü Fâ`ilâtü Mefâ`îlü Fâ`ilün

1 Ol şâhun itdügi baña zulm-i `azîmdür
Bilmem günâhum da nedür Hakk `Alîmdür

2 Her dem rakîbe mihr ü vefâ eyleyüp baña
Cevr ü cefâlar eyleseñ Allâh Kerîmdür

3 Râh-ı belâ misâfirinüñ derd ü mihnetin
Bilmez o kim diyâr-ı safâda mukîmdür

4 Mey meclisinde ol sanem-i mey-perestümüñ
Gûyâ dehân-ı bî-bedeli meyde mîmdür

5 `Ayn-ı `adûya görinür ejder Ziyâ'iyâ
Gûyâ kalemi elde `asâ-yı Kelîmdür

-68-

Fâ`ilâtün Fâ`ilâtün Fâ`ilâtün Fâ`ilün

1 Didüm ey sâkî meded göñlümde bir gam var gider
Câm-ı mey sundı didi "huz mâ safâ da` mâ keder"

2 Agırı altun degerdi ol şeh-i mısr-ı bahâ

Kıymetin bilmezlere kendin satar ucuz düşer

3 `Ârızuñ üzre perîşân eyleme zülfeynüñi
Lâ-cerem firdevs-i `âlâ içre olmaz giceler

4 Müşkil-i `aşkı soran gelsün ki destümde kalem
Dili ucında cevâbın her zamân hâzır dutar

5 Ey Ziyâ'î ekser eş`âruñ beşer beyt eyledüñ
Pençe-i hurşîd-veş âfâkı tutsun ser-be-ser

-69-

Mefâ`îlün Mefâ`îlün Mefâ`îlün Mefâ`îlün

1 Derûnumda benüm sanmañ ki derd-i `aşk dâgıdur
Melâmet tekyesidür hâne-i kalb ol çerâgıdur

2 Göñülden eksük olmaz fikr-i zülf ü çeşm ü müjgânuñ
Bu vîrân olası beñzer harâmîler yatagıdur

3 Beden mihnet hisârı cân ise diz-dârıdur anuñ
Dikilmiş cismüm üzre yâreler birkaç yamagıdur

4 Göñül geçdi güzeşte dil-rübâlardan bugün ammâ
Hele ben bildügüm ol serv-kaddüñ râst çâgıdur

5 Zıyâ'î târik-i târîk câh-ı çâhîdür şimdi
Yirin anuñ sorarsañ kasr-ı istignâ turagıdur

-70-

Fe`ilâtün Fe`ilâtün Fe`ilâtün Fe`ilün

1 Baña bir gün umarın vuslat-ı cânân virür
Ol Hudâ kim bir avuc topraga îmân virür

2 Ten-i zerdümde görüp `illet-i `aşkı didi yâr
`İllet ile dirilen mihnet ile cân virür

3 Dâgın ihsân idicek şöyle sevâb itdi nigâr

Bir yetîme sanasın şefkat ile nân virür

4 Derd-i `aşka olalum râzı ki çün Hazret-i Hakk
Kimine derd virür kimine dermân virür

5 Yüri gam çekme Ziyâ'î ki ezel Kassâmı
Kimine vasl virür kimine hicrân virür

-71-

Fâ`ilâtün Fâ`ilâtün Fâ`ilâtün Fâ`ilün

1 Hasret-i gîsû-yı müşgînüñle kaddüm dâl olur
La`l-i rengînüñ ümîdiyle baña çok âl olur

2 Câm-ı hasret sunma hey âfet helâk itdüñ beni
Bu mahabbet meclisinüñ bâdesi kattâl olur

3 Yâ irem bâg-ı visâle yâ virem derdüñle cân
Râh-ı `aşkuñda ümîdüm var baña bir hâl olur

4 Bir bir eylerdüm beyân agyâra işler kıldugum
Korkarın kim kıssa-i Seyyîd gibi Battâl olur

5 Zühd makbûlümdür ammâ ey Ziyâ'î n'eyleyem
Leblerin yâd itdügümce dil meye meyyâl olur

-72-

Mefâ`îlün Mefâ`îlün Mefâ`îlün Mefâ`îlün

1 Hevâ-yı kâkülüñde raks ider gönlüm kebûter-vâr
Safâlar kesb ider cân âteş-i gamda semender-vâr

2 Gazelde lâm-elifdür Zülfekâr u tab` Düldüldür
Dilîriyem bugün meydân-ı nazmuñ ben de Haydar-vâr

3 Harâba virmesün su`bân-ı âhum mülk-i dünyâyı
Yiridür ger çekilse cânib-i eflâke ejder-vâr

4 Ruhuñ terk eylesün bu reng ü âli Kaydefâ-âsâ
Sirişküm üstüñe deryâ çeker yohsa Sikender-vâr

5 Kazıtdum kaşumı tavk eyledüm gîsûñı boynumda
Efendi baş açık abdâluñam ben de kalender-vâr

6 İrürsem Ka`be-i vasluña kıblem ömre sa`yum yok
Ki la`lüñ zemzeminde Merve hakkı çok safâlar var

7 Nişânumdan sorarsa sûz-ı elfâzum görüp dil-ber
Çerâguñdur Ziyâ'î dirler ayduñ bir sühan-ver var

-73-

Fe`ilâtün Fe`ilâtün Fe`ilâtün Fe`ilün

1 Dimem ey sûfî saña `âşık olup dil-ber gör
Söz güherdür kulaguñ tut bir iki gevher gör

2 Olma keyfiyyet-i esrâr-ı gamuñ hayrânı
Ne gubâr-ı reh-i yâr ol ne leb-i dil-ber gör

3 Bülbül-i bâg-ı fenâ gibi ne feryâd eyle
Ne gül-istân-ı melâhatde gül-i ahmer gör

4 Ne leb-i la`line cân vir ne hayâl eyle saçın
Ne uyu makberelerde ne kara düşler gör

5 Dil-berüñ derd ü belâsın ko Ziyâ'î çeksün
Yüri sen savma`ada nûr-ı kerâmetler gör

-74-

Fâ`ilâtün Fâ`ilâtün Fâ`ilâtün Fâ`ilün

1 Yüzine tutar elini bakdugumca nâz ider
Âh elinden ol şeh-i hüsnüñ ki cevre yüz tutar

2 Ol perînüñ şîve ile yüzine el tutdugı

`Âşık-ı şûrîde-hâtırdan hicâb eyler meger

3 `Ârızı hurşîd ü desti pençe-i hurşîddür
Yâsemenle gül-şen-i hüsn içre yâhûd verd-i ter

4 Fi'l-mesel oldı yed-i beyzâ-yı Mûsâ âşikâr
Anuñ içün ehl-i `aşkuñ gönli şevk ile tolar

5 Bûse-i ruhsârı hayfâ kim nasîb olur ele
Zulmet-i gamda Ziyâ'î muttasıl derdin çeker

-75-

Mefâ`îlün Mefâ`îlün Mefâ`îlün Mefâ`îlün

1 Göñül âhlar ider feryâdın eflâke uçurmışdur
Gözüm kan aglamaga başladı bilmem ne görmişdür

2 Metâ`-ı bâde-i gül-reng igen satılmadı kaldı
Harâbâtîler ey sâkî meger ayaga urmışdur

3 Leb-i cân-bahşın urdum mürde ihyâ kıldı cânânum
Gice var ise düşde Hazret-i `Îsâyı görmişdür

4 Mahabbet şâhınuñ bir gözi baglu şâh-bâzıyam
Ecel mürgın henüz avlatmayup koldan uçurmışdur

5 Seher kaftânuñ açmış gül gibi bâga salınmışsın
Sanevberler Ziyâ'î gibi hep hayretde durmışdur

-76-

Mefâ`îlün Mefâ`îlün Mefâ`îlün Mefâ`îlün

1 Dem-â-dem derd ile kan içdügüm la`l-i lebüñdendür
Başum tob oldugı meydân-ı `aşka gabgabuñdandur

2 Egerçi hûrîler cennetdedür Allâh bilür ammâ

Benüm hûr-ı cinânum ey mu`allim mektebüñdendür

3 Güzel dil-ber sevüp sen bâde-i gül-reng içermişsin
Üşenme sûfî `aşk ehlinden anlar mezhebüñdendür

4 Hilâl eksüklügin bildi görince na`lçeñ nakşın
Ziyâsı kevkebüñ göklerde `aks-i kebkebüñdendür

5 Ziyâ'înüñ efendi şevki rûy-ı meh-veşüñdendür
Gam-ı hicrân ile zevk itdügi yâd-ı lebüñdendür

-77-

Mefâ`îlün Mefâ`îlün Mefâ`îlün Mefâ`îlün

1 Saçuñ vasf itmede cânâ ne mihnetler çekilmişdür
Beyâza çıkmada hattuñ ne zahmetler görilmişdür

2 Senüñ râz-ı dehânuñ fehm idüp hıfz itmiş anuñçün
Mu`ammâ kısmınun ey nükte-dân adı çekilmişdür

3 Gice kasd eylemiş âheng-i âhum çıkmaga çerhe
Senüñ kûyuñ koyup yabana gitmişdür yañılmışdur

4 Bugün mey-hâneden mescid temâşâ kılmaga vardum
Kanâdîl adına gördüm ki bî-hadd câm asılmışdur

5 Hevâ-yı zülf-i dil-berde Ziyâ'î berg-i ümmîdüm
Gül-i gül-şen gibi ber-bâd olup gitmiş tagılmışdur

-78-

Mefâ`îlün Mefâ`îlün Mefâ`îlün Mefâ`îlün

1 Hevâ-yı kâkülüñle ger olursam `âkıbet ber-dâr
Ümîdüm bu ki dünyâ halkı dirler "ni`me `ukbe'd-dâr"

2 Düşelden çârsû-yı `aşka yandur nâr-ı `aşkuñla

Hadîs-i h^{v}âce-i `âlemdür “ehlü’s-sûkı ehlü’n-nâr”

3 Firâkuñda ümîd-i vuslatuñ endîşem olmışdur
`Aceb mi hastelikde sıhhat itse ârzû bîmâr

4 Reh-i `aşkuñda dil gitdi belâ bu derd-i dil gitmez
Gider başum da gitmez başdan ammâ `aşkuñ ey dil-dâr

5 Ziyâ’î `âşık olmak çâr `unsurdan ferâgatdür
Vücûdum mahv kıldum `âşık oldum ben dahı nâ-çâr

-79-

Fâ`ilâtün Fâ`ilâtün Fâ`ilâtün Fâ`ilün

1 Sanma dellâlı ki ol mahbûb-ı dellâl gezdürür
Çârsû-yı `aşk-ı Yûsufda hemân cân gezdürür

2 Çârsû-yı `aşkda zülfüñ hayâliyle göñül
Tıfldur gûyâ girüp bâzâra reyhân gezdürür

3 Var iken la`lüñ zülâli kimse bakmaz sükkere
Sükkeri bâzârîler dükkân-ı bed-kân gezdürür

4 Biz ırakdan baksak eyler bize ta`n ehl-i cihân
Dil-berüñ ra`nâların hep şimdi nâdân gezdürür

5 Dil Ziyâ’î ol leb-i rengîni medh eyler yürür
Çârsû-yı mihnetüñ dellâlı mercân gezdürür

-80-

Mef`ûlü Fâ`ilâtü Mefâ`îlü Fâ`ilün

1 Âhum ki bir nefesde felekde vatan bulur
Kendin sakîm bâd-ı sabâyı esen bulur

2 Hicrüñde cân viren sevinür çün kefen geye

Müflis gibi ki yolda yeñi pîrehen bulur

3 Her dem baña `azâb u `ikâb u `itâbuñı
İtme efendi çün ki cihânda iden bulur

4 Bulsam seni bu derd-i derûnum disem saña
Ammâ bulan sen âfeti kendin kaçan bulur

5 Mahv itdi derd-i `aşkuñ efendi vücûdını
Bilmem Ziyâ'î bendeñi gussañ neden bulur

-81-

Mefâ`îlün Mefâ`îlün Mefâ`îlün Mefâ`îlün

1 `Adem mülkin baña seyr itdüren yâruñ dehânıdur
Benüm cism-i nahîfüm kıl gibi kılan miyânıdur

2 Beni gark itse tûfân-ı sirişke biñ yaşar dil-ber
Hakîkatde baña ol rûh-ı sânî Nûh-ı sânîdür

3 Degüldür penbe-i dâgum görinen başum üstinde
Benem Mecnûn-ı `aşk ol mürg-ı mihnet âşiyânıdur

4 Kanı sâkî-i sîmîn-sak ile câm-ı sürûr encâm
Cevânlık `âlemi gül devri şeydâlık zamânıdur

5 Mahabbet kulzüminüñ sâhilinde kûh-ı mihnetde
Beden bir kal`adur kim derd ü hasret pâsbânıdur

6 Beni âvâre-i deşt-i cünûn iden nedür âyâ
Cevânuñ derdi mi yohsa cevânlık `unfuvânıdur

7 Yüzüñ ak gül gibi ra`nâ lebüñ berg-i gül-i hamrâ
Cemâlüñ gül-şeni gûyâ letâfet gül-sitânıdur

8 Senün kurbânuñ olmak ey kaşı yâ geçdi göñlümden
Hedef olmak hadeng-i gamzeñe devlet nişânıdur

9 Sefîne keştî-i hikmet dür-i manzûmdur nazmum
Ziyâ’î şi`rümüñ her bahrı deryâ-yı ma`ânîdür

-82-

Fâ`ilâtün Fâ`ilâtün Fâ`ilâtün Fâ`ilün

1 `Ârızuñ hicrinde eşk-i dîde Nîlüñ `aynıdur
Fi’l-mesel `aynen tusemmâ Selsebîlüñ `aynıdur

2 Derdden sûz-ı derûnum âteş-i Nemrûddur
Eşk-i çeşmüñ gussadan `ayn-ı Halîlüñ `aynıdur

3 `Aynı ile dâguma beñzer gül-i hamrâ-yı bâg
Nergis-i gül-zâr bu `ayn-ı `alîlüñ `aynıdur

4 `Aynı ile `ârızuñ mânendidür mâh-ı münîr
Zât-ı pâküñ gökde hurşîd-i cemîlüñ `aynıdur

5 Şevküm artar cismümi yakdukça nâr-ı nâz-ı yâr
Ey Ziyâ’î şem`de yanan fetilüñ `aynıdur

-83-

Fe`ilâtün Fe`ilâtün Fe`ilâtün Fe`ilün

1 Bâgda bâd-ı hazân buldugı eşcârı soyar
Şol harâmî gibi kim zulm ile tüccârı soyar

2 Pîrehensiz kodı `uşşâkı hayâl-i çeşmüñ
Muhtesib tut ki bulup zecr ile mey-h^{v}ârı soyar

3 Nâ-gehân kadre irüp göñli murâdın buldı
Câme-h^{v}âb-ı şeb-i vuslatda şu kim yârı soyar

4 Bir yaña şeyh soyar sûfî ider zühd ehlin
Bir yaña pîr-i mugân fâsık-ı bed-kârı soyar

5 Gam-ı gamzeñ kodı `uryân Ziyâ'î kuluñı
Tut ki cellâd-ı şehin-şâh güneh-kârı soyar

-84-

Mefâ`îlün Mefâ`îlün Mefâ`îlün Mefâ`îlün

1 Şolar kim bendeñi gamz eyleyüp dîvânedür dirler
Senüñ çün ey perî-rû `akl alur cânânedür dirler

2 Mukayyed oldugı çün dil saçı zencîrine yâruñ
Niçe yirden işitdüm kim baña dîvânedür dirler

3 Mahabbet kulzümine gark olanlar ittifâk idüp
Vefâ-yı dil-berân içün `abes efsânedür dirler

4 Senüñ çün ser-be-ser ehl-i sivâ ey yâr-i gendûm-gûn
Melâhat hırmeninde hâsılı bir dânedür dirler

5 Harâbat erlerinden hâlini sordum Ziyâ'înüñ
Şarâb-ı bezm-i `aşk-ı yâr ile mest-ânedür dirler

-85-

Fâ`ilâtün Fâ`ilâtün Fâ`ilâtün Fâ`ilün

1 Derdüñ ile göñül cânâ geh aglar geh güler
Nite kim gurbet çeken şeydâ geh aglar geh güler

2 Gâh derd-i firkatüñle gâh ümîd-i vasl ile
Dergehüñde `âşık-ı rüsvâ geh aglar geh güler

3 Gâh şebnemle tolar geh açılur gül-zârda
Şevk-i rûyuñla gül-i ra`nâ geh aglar geh güler

4 Câm-ı `aşkuñ mesti geh handân u geh giryân olur
Bezm-i meyde mest olan zîrâ geh aglar geh güler

5 Şevke gelmişdür Ziyâ'î gibi `âşıkdur meger
Meclisüñde şem`-i bezm-ârâ geh aglar geh güler

-86-

Mefâ`îlün Mefâ`îlün Mefâ`îlün Mefâ`îlün

1 Benüm cânân ile rûz-ı ezelde ittihâdum var
Visâl ile firâkuñ farkı yokdur i`tikâdum var

2 Vücûdum hırmenin bâd-ı fenâ mahv itdi ser-tâ-ser
Muhassal bu ki `âlemde benüm ancak bir adum var

3 Baña ta`n itme ey zâhid eger âh idüp aglarsam
Benüm ol Kâsımü'l-erzâk işiginde murâdum var

4 Elem çekmem belâdan derd ü gamdan zerre derdüm yok
Benüm takdîr-i Mevlâya ezelden inkıyâdum var

5 Ziyâ'î herkesüñ bir mesnedi vardur bu `âlemde
Benüm der-gâh-ı Gîtî-âferîne istinâdum var

-87-

Fe`ilâtün Fe`ilâtün Fe`ilâtün Fe`ilün

1 Gören agyârı der-i yârda hannâs sanur
Seyr iden mekr ile telbîsini vesvâs sanur

2 Medh ider pîr-i mugânı o men`-i bâde-fürûş
Her kişi kendü atasın Hızır İlyâs sanur

3 Rûz u şeb halk uyımaz nâle vü feryâdumdan
Beni kûyuñda görenler zarar-ı nâs sanur

4 Rûz-ı Hızr itdi kara cismümi taşlarla nigâr
Beñzedüp kara libâsa anı il yâs sanur

5 Ey Ziyâ'î gam-ı `aşk ile ganîdür dil-i pâk

Gören ammâ bizi gark-ı yemm-i iflâs sanur

-88-

Mefâ`îlün Mefâ`îlün Mefâ`îlün Mefâ`îlün

1 Be hey zâlim mahalleñ topragı kan ile tolmışdur
Misâl-i Kerbelâ hûn-ı şehîdân ile tolmışdur

2 Benüm de kûy-ı cânân itlerine bergüzârum var
Seherde kâse-i kalbüm ciger kanıyla tolmışdur

3 Baña rahm eylemeñ firdevs-i kûyından görüp münfekk
Derûnum hep hayâl-i vasl-ı cânân ile tolmışdur

4 Belâ vü derd ü gam göñlümdedür sen ey ferâh var git
Saña va'llâhi yir yok hücre yârân ile tolmışdur

5 Ruhuñ vasfındaki şi`rüm ser-â-ser dehri tutmışdur
Vilâyet Şeyh Sa`dînüñ Gül-istânıyla tolmışdur

6 Gül-i fazl ey Ziyâ'î hîç bilür misin niçün yitmiş
Cihân gül-zârı hâr-istân-ı nâdân ile tolmışdur

-89-

Fe`ilâtün Fe`ilâtün Fe`ilâtün Fe`ilün

1 Rûy-ı sıhhat görür ol haste geh yanaguñ öper
Tâze cân bulur o bîmâr geh tudaguñ öper

2 Gûşuña gizlü haber dir gibi olur mahzâ
Gûşvâruñ eğilüp görince kulaguñ öper

3 Pây-mâl-ı ser-i gîsû-yı perîşânuñdur
Dil-i âşüfte ki dâmen gibi ayaguñ öper

4 Mâlik-i mühr-i Süleymân olur ol `âşık kim

Fırsat el virse aña bir gice tırnaguñ öper

5 Ey sabâ yâr Ziyâ'îyi sorarsa diyesin
Hâk-i râh-ı ser-i kûyuñdur o başmagun öper

-90-

Fâ`ilâtün Fâ`ilâtün Fâ`ilâtün Fâ`ilün

1 Bir `aceb dîvâneyem kendü sözümden bî-haber
Olmışam mest-i mey-i engûr özümden bî-haber

2 Rûy-ı yârı görmedüm hâlin dahı seyr itmedüm
Tâli`ümden gâfil oldum yıldızumdan bî-haber

3 Ol iki gözüm beni aglatmak ister hicr ile
Dem-be-dem kan agların iki gözümden bî-haber

4 Yüzümi topraga sürdüm eyledi yüzbiñ cefâ
Olmışam her vech ile kendü yüzümden bî-haber

5 Geldi cânân ey Ziyâ'î kendüm idrâk itmedüm
Yârdan gâfil dirîgâ kendüzümden bî-haber

-91-

Mefâ`îlün Mefâ`îlün Mefâ`îlün Mefâ`îlün

1 Hurûş-ı bî-hûde erbâb-ı `aşka nâ-münâsibdür
Ne çâre bu dil-i şeydânuñ ammâ `aşkı gâlibdür

2 Revâ mıdur baña tenhâ cefâ-yı bî-hisâb itmek
Be hey sultân-ı `âlem cümle `âlem vasla tâlibdür

3 Bizi mahrûm kılmak vuslatuñdan nehy-i hâzırdur
Dehânuñ bûsesin teklîf kılmak emr-i gâ'ibdür

4 Senüñ gâr-ı zenahdânuñdaki diller belâ-keşdür
Okunmak Kıssa-i Ashâb-ı Kehf ammâ `acâ'ibdür

5 Münevver kılduñ ey nûr-ı musavver bezm-i âfâkı
Çerâguñ çak Ziyâ'îde çerâg olmak münâsibdür

-92-

Mefâ`ilün Fe`ilâtün Mefâ`ilün Fe`ilün

1 Firâk-ı yâr ile bî-hadd kasâvetüm vardur
Hezâr deftere sıgmaz hikâyetüm vardur

2 Visâl-i yâra irişdükde cür'et idemedüm
Zamân-ı haşr irişince nedâmetüm vardur

3 Şikâyet eylemezin kimseden benüm ammâ
Bu baht-ı şûmdan özge şikâyetüm vardur

4 `İtâba müstahak olmagıçün el üzreyin dir
Benüm güzellere gâhî zerâfetüm vardur

5 Zıyâ'î şi`rine dahl itmesün `inâdı kosun
Kelâmum añlamayan şahsa minnetüm vardur

-93-

Fe`ilâtün Fe`ilâtün Fe`ilâtün Fe`ilün

1 Ey açık kaşlu hayâli kaşınuñ şâm u seher
Kasr-ı `aşkuñda yeter gözlerüme medd-i basar

2 .... safha-i sînemde gamuñ metni durur
Ehl-i derd olmayan anı bilimez şerha bakar

3 Şehre meşhûr olalı hüsn ile ol mâh-ı münîr
Rûy-ı hurşîde bugün eyleyemez kimse nazar

4 Zülfine göñlüm asar yâr günâhın sormaz
Gerçi Mansûrı sebebsiz bilürüz asmadılar

5 İltifât eylemez efgân-ı Ziyâ'îye habîb

Kulagum aldı diyü bülbüle bakmaz gül-i ter

-94-

Mefâ`îlün Mefâ`îlün Mefâ`îlün Mefâ`îlün

1 Dilâ bûs-ı leb-i cânâna magrûr olma firkat var
Bilürsin âhirinde bezm-i sahbânuñ nedâmet var

2 Ümîdüñ kes temennâ itme vaslın ehl-i derd ol kim
Cefâ-yı dil-beri çekmekde ey dil özge hâlet var

3 Göñüller nakdini almakda eyler hîleler peydâ
Zen-i dünyâya aldanma er iseñ erde gayret var

4 Ruhuñ bâgın temâşâ itmede `ömrüm safâ yokdur
İdicek bir mesîre seyrini dilde meserret var

5 Bu Sa`dî gör ki Fettâhî Ziyâ'îye mu`în oldı
Kemâlinden Zahîrüñ sözlerinden yeg selâset var

-95-

Mef`ûlü Fâ`ilâtü Mefâ`îlü Fâ`ilün

1 Agyârdan şu dem ki saña yâr ola üç er
Tîrüñle bize bâl-ı belâ hep üçer üçer

2 Her bir melek yanında birer dîv var gezer
Yanında ol perî-ruhuñ ammâ beşer beşer

3 Şîr-i ner oldı disem o cellâda tañ degül
`Âşıkların çü katl ider onar onar

4 Bahr-ı gamuñ degüldür bir iki şinâveri
`Âşıklaruñ bu bahrda cânâ yüzer yüzer

5 Kuluñ Ziyâ'î dirler efendi bu lü'lüyi
Bu bahr içinde nazm idici birer birer

-96-

Mefâ`îlün Mefâ`îlün Mefâ`îlün Mefâ`îlün

1 Gözümden yaş akar her dem göñülde bunca gussam var
Benüm iki gözüm çün dünyede bilmem dahı nem var

2 Niçe bir âteş-i hicrâna yakduñ merhamet kıl kim
Benüm rûhum bilürsin dâr-ı `ukbâda cehennem var

3 Dem-â-dem seyr ider hüsnüñ rakîb-i dîv-şekl ammâ
Cinân-ı kûyuñı `ömrinde görmez bunda âdem var

4 Ne deñlü cevr iderse ol perî hîç ihtizâr itmez
Elem çekmekde hey dîvâneler bir özge `âlem var

5 Ziyâ'î korkarın ter düşmesün gâyet de nâzikdür
Güli ruhsâr-ı cânâna şebîh itmekde şübhem var

-97-

Fe`ilâtün Fe`ilâtün Fe`ilâtün Fe`ilün

1 Şâd ol ey sâim-i hicrân yine bayrâm gelür
Salını salını ol serv-i hırâmân gelür

2 `Ahd ü peymândan igen dönme igen ey rakkâs
Devrdür böyle bu kalmaz geçer eyyâm gelür

3 Gelse ger raks iderek bezme o hurşîd-i cihân
Tenüme cân irişür cânuma ârâm gelür

4 Merhabâ eyleyesin ola ki devlet vire el
Ey kalan rûze-i gamda gör e bayrâm gelür

5 Ey Ziyâ'î niçe kırılmaya halk-ı `âlem
Çünki ol piste-dehen gözleri bâdâm gelür

-98-

Mef`ûlü Fâ`ilâtü Mefâ`îlü Fâ`ilün

1 Cellâd-ı çerh hey ne `aceb hûn-rîz olur
Her ay başında mâh-ı nevi tîg-i tîz olur

2 Ger şimdi kurtulursa bu zindân-ı gussadan
Mısr-ı vücûd içinde begüm cân `Azîz olur

3 Kanum dökerse bezm-i belâda gözüñ ne tañ
Mest-i şarâb-ı `işve olan cür`a-rîz olur

4 Leylâ işigini kodı sahrâya yüz tutup
Mecnûn-ı dest-i `aşk `aceb bî-temîz olur

5 Kaçsa Ziyâ'îden o vefâsız `aceb degül
Âdemden işi vahşî gazâluñ girîz olur

-99-

Mef`ûlü Fâ`ilâtü Mefâ`îlü Fâ`ilün

1 Çeşmi harâmîdür işi hep tutma urmadur
Mu`tâdı dâm-ı kâkülinüñ hîle kurmadur

2 Yıksak nihâl-i `ömri n'ola emr-i yâr ile
Maksûdumuz murâdını anuñ bitürmedür

3 Ey hâk-i pâyı dîde-i `uşşâka tûtiyâ
Bu âsitâneden garazuñ bizi sürmedür

4 Leylî-i zülfüñe güzelüm ben mukayyedem
Mecnûnuñ işi dünyede bî-kayd oturmadur

5 Şeh-bâz-ı tab`a bu gazel-i ter Ziyâ'iyâ
Bi'llâhi hîç yalan degül ancak uçurmadur

-100-

Mef`ûlü Fâ`ilâtü Mefâ`îlü Fâ`ilün

1 Mahcûbdur hicâb ider ol yâr-ı şîve-kâr
Vaslına irmege niçe yüz biñ hicâb var

2 Gizlenme ey melek gel e göster cemâlüñi
Derd-i derûnum eyleyesin bir bir âşikâr

3 Allâh ne şâh-bâz imiş ol hâl-i `ârızuñ
Sîmurg-ı tab`um eyledi bir lahzada şikâr

4 Mâ'î geyen nigâra göñüller akar gider
Enhâr bahre nite ki "fi'l-leyli ve'n-nehâr"

5 Öpdi rakîb la`lüñi olmaz mı bârî hîç
Bahr-ı gamuñ garîki Ziyâ'îye bir kenâr

-101-

Mefâ`îlün Mefâ`îlün Mefâ`îlün Mefâ`îlün

1 Mahabbet meclisinde bilürüz Mecnûnı `âkildür
Melâmet san`atında Kûh-ken üstâd-ı kâmildür

2 Riyâ ile cemâlüñ mushafına nâzır olmışdur
Senüñ zülf-i siyâhuñ Hak bilür kim kara câhildür

3 Leb-i la`lüñ ki anuñ teşnesidür Hızr u İskender
Rakîbe rûh-ı sânîdür baña semm-i helâhildür

4 Görürler turrası tarrârdur hem gamzesi gammâz
`Acebdür ol gözi cellâddan bu halk gâfildür

5 Ziyâ'î subh-dem böyle işitdüm bir müfessirden
Habîbüñ rûy-ı hûbı hakkına "ve'ş-Şems" nâzildür

-102-

Fâ`ilâtün Fâ`ilâtün Fâ`ilâtün Fâ`ilün

1 Kâh olur şevk-i ruhuñ dil micmerinde od olur
Âhum ana dûd olur cân-ı hazînüm `ûd olur

2 Defter-i `uşşâk içinde vâsıl-ı vasl olanuñ
İsmi mevcûd olur ammâ cismi nâ-mevcûd olur

3 Sen melek-sîmâya zemm itmiş bizi bir müdde`î
Lâ-cerem şeytânlık iden `âkıbet merdûd olur

4 Ey yüzi gül la`li mül dirseñ gice mey içmedüm
Nergis-i mestüñ nedendür böyle h^{v}âb-âlûd olur

5 Gerçi eylersin Ziyâ'îye cefâ-yı bî-hisâb
İ`tikâdum var hisâb-ı mahşer-i mev`ûd olur

-103-

Fâ`ilâtün Fâ`ilâtün Fâ`ilâtün Fâ`ilün

1 Niçe vasl olam ki cânum cevr-i dil-berden kaçar
Bir yaña cânân ise feryâd u âhumdan kaçar

2 Şâd ol ey dil cevrini çekmekde hâs olduñ yine
Zulmini gören `umûmen pâdişâhumdan kaçar

3 Didüm ey meh rûyuñı seyr itmesün gîsûlaruñ
Didi gör dîvâneyi zülf-i siyâhumdan kaçar

4 Tagılursa jâleler yelden benüm de ey felek
Encüm-i seyyâre âh-ı subh-gâhumdan kaçar

5 Ey Ziyâ'î korkarın bir gün "Kirâmen Kâtibin"
Yazmada izhâr-ı `acz eyler günâhumdan kaçar

-104-

Fâ`ilâtün Fâ`ilâtün Fâ`ilâtün Fâ`ilün

1 Var ise bî-çâre bülbül `âşık-ı dîdârdur
Gicelerle nâle eyler subha dek bîdârdur

2 Bûy-ı ümmîd-i visâlüñle senüñ dil hânesi
Ey gül-i gül-zâr-ı cennet külbe-i `attârdur

3 La`l-i rengînüñde ey meh-rû yine tebhâle var
Berg-i verd-i ahmer üzre şebnem-i gül-zârdur

4 `Ârız-ı cânâneye meyl eyledi göñlüm benüm
Lâleye konmış hemân zenbûr-ı bî-mikdârdur

5 Merhabâsız yârdan el çek Ziyâ'î fârig ol
Devlet el virince sabr it bunda hikmet vardur

-105-

Mef`ûlü Fâ`ilâtü Mefâ`îlü Fâ`ilün

1 Âh itdügümce dil-bere te'sîr ider mi gör
Âhen mi göñli ol sanemüñ yâ hacer mi gör

2 Gamz itdi bülbül-i dili yâra rakîb-i zâg
Suç olmayınca ol gözi şâhin tutar mı gör

3 Salındı gitdi gül-şene dirler o serv-kadd
Ey dil tecessüs eyle bu togru haber mi gör

4 Câm-ı zücâc içinde `aceb reng bagladı
La`lüñden utanup kızarur meyde şermi gör

5 Sevdi beni Ziyâ'î diyü taş uram didüñ
Evvel nazar kıl üstine anuñ düşer mi gör

-106-

Fâ`ilâtün Fâ`ilâtün Fâ`ilâtün Fâ`ilün

1 Yine cândan sevgilü ol şâh-ı hûbânum gider
Bir yaña cânum gider bir yaña cânânum gider

2 Gitdi rûz-ı vuslat irişdi şeb-i firkat yine
Cânib-i garba bu gün ol mihr-i rahşânum gider

3 Dagıl ey sabr u karâr ey gam harâmî-veş iriş
Mülk-i dil hâlî kalur devletlü sultânum gider

4 Ayrılık bilmem nedür hakkâ eceldür bu baña
Ey müselmânlar acuñ kim dînüm îmânum gider

5 Ey Ziyâ'î göz açup bir dahı bakmam `âleme
Çün gözüm nûrı gider hem nûr-ı Yezdânum gider

-107-

Fâ`ilâtün Fâ`ilâtün Fâ`ilâtün Fâ`ilün

1 Ey dil-i pejmürde müjde şâh-ı hûbânum gelür
Ol leb-i `Îsâ irişür seyrine cânum gelür

2 Dostlar tañ mı kıyâmet kopsa düşmen başına
Tarf-ı magribden benüm hurşîd-i rahşânum gelür

3 Başladı cân u göñül iklîmi ma`mûr olmaga
`İzzet ile şehrine sultân-ı hûbânum gelür

4 Ol sanem kâfirlik itmez ey müselmânlar bilüñ
Dînüm içün i`tikâd eyleñ ki îmânum gelür

5 Zulmet-i hicre düşenler âb-ı hayvân istesün
Ben Ziyâ'îyem benüm ol nûr-ı Yezdânum gelür

-108-

Fe`ilâtün Fe`ilâtün Fe`ilâtün Fe`ilün

1 Germ olup olma igen ey meh-i garrâ magrûr
Ne kadar olmış iseñ hüsn ile şehre meşhûr

2 Bedenüm kal`asını yıkdı harâmî-i gamuñ
Ezel oldugı gibi olmaya `ömren ma`mûr

3 Bir perîşânlugı var başın asar her tarafa
Mey-i şebnemden olupdur gül-i hamrâ mahmûr

4 Dil-berüñ derd ü gamı cânumuza minnetdür
Vâmıka sorsañ olur `işve-i `Azrâ ma`zûr

5 Zulmet-i gamda Ziyâ'îyi ferâmûş itme
Germ olup olma igen ey meh-i garrâ magrûr

-109-

Mef`ûlü Fâ`ilâtü Mefâ`îlü Fâ`ilün

1 Çün ol perî cemâl ilinüñ serveri çıkar
Ey nergis imdi başdan o zer efseri çıkar

2 Aylarca ben yüzin göremem lîk her gice
Ol âfitâba encüm iken müşterî çıkar

3 Dîv rakîbi öldürecek var ümîdümüz
Bir gün bu dehr-i pîre-zenüñ bir eri çıkar

4 Zindân-ı derde salınca kendüyi bir kişi
Mısr-ı mahabbetüñ görürin serveri çıkar

5 Gitsün bu `akl kârbânı tagılsun Ziyâ'iyâ
Nâz ile çünki karşumuza ol perî çıkar

-110-

Mef`ûlü Fâ`ilâtü Mefâ`îlü Fâ`ilün

1 Bir haste yok cihânda ki benden beter düşer
Tîr-i kazâ efendi baña ol kadar düşer

2 `Âlemde bundan özge elem var mıdur `aceb
Kim vasl ümîdi var iken añsız sefer düşer

3 Her kim sorarsa `âlem-i `aşkuñ haberlerin
Bir hâlet irişür aña kim bî-haber düşer

4 Mihmân olınca tekye-i derdüñde dem-be-dem
Bu dâne-i sirişk öñüme mâ-hazar düşer

5 Dirmiş rakîb göñli düşer baña dil-berüñ
Va'llâhi ibtidâ başına bir hacer düşer

6 Bilmem efendi kim bu ne sırr-ı `acîb olur
Şi`r-i Ziyâ'î la`lüñ añıldukça ter düşer

-111-

Mefâ`îlün Mefâ`îlün Mefâ`îlün Mefâ`îlün

1 Bahâr şâd olur `âkiller anca i`tibar eyler
Bizi dîvâne-i şehr-i belâ evvel bahâr eyler

2 Zer çehremle sîm-i eşküme mesrûr olur göñlüm
Gedâyı kîmiyâ-yı mâl-hulyâ mâl-dâr eyler

3 Ne hikmetdür bu kim `aşk bakmaz vâ`iz ile şeyhe
Cihânda hıdmet-i pîr-i mugânı ihtiyâr eyler

4 Didüm la`lüñ umarken niçün oldı bâr-ı gam yirüm
Didi kim ârzû-yı mey kişiyi ehl-i nâr eyler

5 Ziyâ’î var ise perrîdür ol bizden kaçar dil-ber
Ya vahşî âhûdur insânı gördükçe firâr eyler

-112-

Mef`ûlü Fâ`ilâtü Mefâ`îlü Fâ`ilün

1 Allâh ki beşer şöyle turmayup gider
Gûyâ cihânda kimse safâ sürmeyüp gider

2 Biz `ömre mâliküz dirüz ammâ görmezüz
Leyl ü nehâr kendümüzi sormayup gider

3 Ben hâzır olmayup yoluma gâfil iken âh
Gördüm ki `ömr kâfilesi turmayup gider

4 Dirdüm ki şâd olam n’ideyin şâh-bâz-ı `ömr
Mürg-ı melâletüm henüz uçurmayup gider

5 Acuñ Ziyâ’î hasteyi derd-i firâk ile
Mülk-i bekâya sevdügini görmeyüp gider

-113-

Fâ`ilâtün Fâ`ilâtün Fâ`ilün

1 Ehl-i `aşkuñ virdi cânan ismidür
Haste-diller cânı anuñ cismidür

2 Bilmezin kim câna keyfiyyet viren
Şevk-i la`lüñ mi mey-i meclis midür

3 Derdümi itmeñ benüm Kaysa kıyâs
Baña âhûlar görüñ mûnis midür

4 Füls-i eşk-i çeşm hadsiz var iken
Pâdişâhum her gedâ müflis midür

5 Duhter-i rezdür senüñ medh itdügüñ
Hey Ziyâ’î sevdügin zen kısmıdur

-114-

Fâ`ilâtün Fâ`ilâtün Fâ`ilâtün Fâ`ilün

1 Tañlamañ `uryân isem ben `ârı bilmem kandadur
Süst-i `aşkam cübbe vü destârı bilmem kandadur

2 Ol vefâsız yârı ararken yitürdüm kendümi
Kendümi bulmak kanı dil-dârı bilmem kandadur

3 Derd-i dilden ta`n-ı düşmenden şikâyet kılmaga
Gösterüñ Allâh içün hünkârı bilmem kandadur

4 Rub`-ı meskûnı bütün bahş itseler eksükliye
Hîçe saymam bilürem kim yârı bilmem kandadur

5 Gîsû-yı fettânı dil mülkini vîrân eyledi
Hey meded ol mekri çok `ayyârı bilmem kandadur

6 Bilmezin ol gamzesi gammâzı kanda arayam
Hey dirîg ol turrası tarrârı bilmem kandadur

7 Kanum içer ey Ziyâ’î dem-be-dem gerçi hasûd
Ben henüz ol gözleri hûn-h^{v}ârı bilmem kandadur

-115-

Fâ`ilâtün Fâ`ilâtün Fâ`ilâtün Fâ`ilün

1 Yirde yaşum katresin bahr-ı mükedder sandılar
Âsumân üzre şerâr-ı âhum ahter sandılar

2 Yandugınca nâr-ı gam derdinden irdi bûy-ı misk
Göñlümi erbâb-ı şevk Allâh ki micmer sandılar

3 Göñlümüz nâr-ı gamuñla çok safâlar kesb ider

Anda bu hâlâtı görenler semender sandılar

4 Cân-garîz oldugına bakmayup itdiler fedâ

Yûsuf-ı Mısra seni şâhum birâder sandılar

5 Dil-rübâlar mâ'il oldılar Ziyâ'î hasteye

Var ise anuñ sararmış yüzini zer sandılar

-116-

Mefâ`îlün Mefâ`îlün Mefâ`îlün Mefâ`îlün

1 Zemîne sanma kim zülzâl irişür nâ-gehân ditrer

Teb-i hicrândan ol şûhuñ bugün cümle cihân ditrer

2 Perîler şerrine ugramış âdem gibi vâveylâ

Görenler ol perî ruhsârı cânum her zamân ditrer

3 Dilâ câm-ı ezel mahmûrısın kim dîde lerzânuñ

Mülâyim dil-berüñ câm-ı lebin tutsa hemân ditrer

4 Tabîb-i cânsın ihsân eyle la`l-i şerbetinden gel

Teb-i hicrânuña düşmiş bu cân-ı nâ-tüvân ditrer

5 Ziyâ'î katlüme kasd itse ol âfet sürûrumdan

Gözüm segrür nişânum deprenür cismümde cân ditrer

-117-

Mefâ`îlün Mefâ`îlün Mefâ`îlün Mefâ`îlün

1 Şeb-i firkatde şevküm arturan gün yüzli mâhumdur

Fürûg-ı çeşm-i `âlem-bînem ol nûr-ı İlâhumdur

2 Cihân eyler şikâyet pâdişâha zulm-i zâlimden

Belâ bu kim baña zulm eyleyen ol pâdişâhumdur

3 Belâlar hırmeni yanında gelmiş kâh idüm şimdi
Tutuşdum `aşk odıyla âh-ı dil dûd-ı siyâhumdur

4 Görinen keh-keşân ü mâh-ı bedr eflâkda sanmañ
Seher vakdinde âh itdüm benüm ol şekl-i âhumdur

5 Gice hurşîdümi gördüm Ziyâ'î mâh-ı nev sanma
Ki şevkümden sipihre atdum anı şeb-külâhumdur

-118-

Fe`ilâtün Fe`ilâtün Fe`ilâtün Fe`ilün

1 `Acebâ şebnem ü nergis mey ü peymâne midür
Devr-i gül irdi çemen `arsası mey-hâne midür

2 Bûstân-ı ceberût-ı subhda çerh-i kebûd
Varak-ı sûsen olupdur ki Küreyyâ nemidür

3 Baña bir çâre İlâhî ki zebûn eyledi gam
Haber-i vasl-ı şeyh efsûn mı efsâne midür

4 `Aklum aldıysa perîler baña dîvâne dimeñ
Her metâ`ın yitiren sehv ile dîvâne midür

5 Zulmet-i gamda Ziyâ'î niçe bir şevke gele
İntisâbı `aceb ol nûr-ı dırahşâna mıdur

-119-

Fa`ûlün Fa`ûlün Fa`ûlün Fa`ûl

1 O bâlâ sanevber gedâdan kaçar
Meger kim belâdur du`âdan kaçar

2 Belâsı devâsızdurur var ise
Tabîbüm dil-i mübtelâdan kaçar

3 Ben ol zülfe irmek ricâsındayam

Egerçi cihân ejdehâdan kaçar

4 Koyan Ka`be-i kûyuñ â kıblem ol
Gider Merve hakkı safâdan kaçar

5 Gamun odına n'idügin dilemez
Ziyâ'î nedendür ziyâdan kaçar

-120-

Fe`ilâtün Fe`ilâtün Fe`ilâtün Fe`ilün

1 Şîveler kim baña ol şâhid-i Ken`ân satar
Nakd-i cânum da alursa kati erzân satar

2 Penbedür cism-i latîfi o şeh-i mısr-ı bahâ
Oturur kûşe-i dükkânda kettân satar

3 Zehr-i kahrın içirüp mihnet ile cân virürin
Ki leb-i şerbetin agyâra hüsn-i cân satar

4 Ehl-i `aşka sanemâ sîm-tenüñ virme sakın
Akça üstine ölür her birisi cân satar

5 Kim ola tab`-ı Ziyâ'îye ki tahsîn itmez
Söyler ol medh-i hasen san`at-ı Hassân satar

-121-

Fe`ilâtün Fe`ilâtün Fe`ilâtün Fe`ilün

1 Kendüye dost beni kendüye bed-h^{v}âh bilür
Çekdügüm zahmeti bilmez henüz Allâh bilür

2 Gam usandurdı beni cân u cihân mülkinden
Yok mıdur kimse `adem kişverine râh bilür

3 Yıkma göñlüm sakın ey âfet-i devrân sakın
Ka`be yıkmakça günâhı olur Allâh bilür

4 N’ola ger derdüñe düşdiyse göñül gam yimezem
Ola kim vird-i “tevekkeltü `ala’llâh” bilür

5 Saglar hâli Ziyâ’îyi n’ola bilmez ise
Ol gözi haste hele “sellemehu’llâh” bilür

-122-

Fe`ilâtün Mefâ`ilün Fe`ilün

1 İki şâhiddür ol iki ruhsâr
Da`vî-yı hüsn iderse vechi de var

2 Gül ruhın görsem gül-sitânda
Zehr-i kâtil gelür baña ezhâr

3 Gam siyâset-gehünde Mansûruz
“Leyse fi’d-dâri gayruhû deyyâr”

4 Nâr-ı ruhsârı yakdı cânumuzı
“Ve kınâ rabbenâ `azâbe’n-nâr”

5 Zenahında Ziyâ’iyâ dil ü cân
“Kânî isneyni iz humâ fi’g-gâr”

-123-

Fe`ilâtün Fe`ilâtün Fe`ilâtün Fe`ilün

1 Nahs iden tâli`ümi ol meh-i tâbânumdur
Bî-sitâre kılan ol mihr-i dırahşânumdur

2 Kanlu dâgum elemüñden senüñ ey lâle-`izâr
Bag-ı sînemde açılmış gül-i handânumdur

3 Sâkiyâ teşne-dilem câmuñı yâ lâlüñi sun
Kangısın himmet iderseñ o benüm cânumdur

4 Kanın içdi cigerin deldi dilüñ gamze-i yâr

Acısam n’ola birâder cigerüm kanumdur

5 Ey Ziyâ’î şeh-i iklîm-i belâyem şimdi

Cümle şevk ehli benüm kâtib-i dîvânumdur

-124-

Mef`ûlü Fâ`ilâtü Mefâ`îlü Fâ`ilün

1 Ümmîd odur ki eyleyesin gâh geh nazar

Düşdükçe lutfuñı umar ey şeh üftâdeler

2 Yaşum oluklar itdi ruh-ı zerdüm üstine

Ol Ka`be-i cihâna bu altun oluk yiter

3 Ka`be hakkı çün ehl-i mahabbet cemâlüñi

Kıble idindiler sanemâ gör ne kıldılar

4 Kıblem hatuñdan irür âhir hüsnüñe zevâl

Dirler esâs-ı Ka`beyi âhir Habeş yıkar

5 Şevk-i ruhuñ bu çeşm-i pür-eşk-i Ziyâ’îde

Gûyâ fetîl-i âb-ı kanâdildür yanar

-125-

Fâ`ilâtün Fâ`ilâtün Fâ`ilâtün Fâ`ilün

1 Meclis-i `aşka melûl olup gelen hürrem gider

Nite kim giden der-i mey-hâneden bî-gam gider

2 Mest-i `aşk-ı cân olup geçdüm cihân u cândan

Kanda kim keyfiyyet-i mey gelse andan gam gider

3 Didüm ey gül hüsnüñ açmış bâda virme jâlemi

Hande-i nâz eyleyüp didi yanumdan nem gider

4 Çok kişi olur helâk irince kasr-ı vasluña

Cennet-i kûyuñ makâm olınca çok âdem gider

5 Câm-ı Cem nûş it Ziyâ'î gibi `âlemde müdâm
Bezm-i `âlemdür bu şâhum câm kalur Cem gider

-126-

Mef`ûlü Fâ`ilâtü Mefâ`îlü Fâ`ilün

1 İçdüm şarâb-ı `aşkuñı mest-ânelik budur
Yandum çerâg-ı şevküñe pervânelik budur

2 Görmek dilerse beydak-ı hâl-i ruhuñ rakîb
Açmaz ko şâhum arada ferzânelik budur

3 Zencîr-i zülf-i Leylâya Mecnûn esîr iken
Sahrâya kaçdı bir dahı dîvânelik budur

4 Deryâ-yı gamdaki ezelî âşinâların
Yâd eylemez o mug-beçe bî-gânelik budur

5 Gördüñ zen-i zamâne vefâ eylemez saña
Terk it Ziyâ'iyâ anı merdânelik budur

-127-

Mef`ûlü Fâ`ilâtü Mefâ`îlü Fâ`ilün

1 Âh ol dehen diyâr-ı dili ser-be-ser yakar
Bir şehri gâh olur ki düşer bir şerer yakar

2 Göñlüm yıkıldı cânuma od düşdi hak bu kim
Sultân-ı `aşk kanda ki konsa yıkar yakar

3 Seyyâre sanma kayyum-ı Kudret sabâha dek
Gör câmi`-i sipihre ne kandiller yakar

4 Gam külheninde yandı kül oldı vücûdumuz
Nâr-ı kazâ efendi bizi ol kadar yakar

5 Hâkister oldı bülbül ü âteş kırmızı gül

Beñzer Ziyâ'î bülbüli bir verd-i ter yakar

-128-

Mef`ûlü Fâ`ilâtü Mefâ`îlü Fâ`ilün

1 Bindi semend-i nâzına ol şeh-süvârı gör
Sayd itdi mürg-ı cânumı didi şikârı gör

2 Âh eyleyüp didüm ni ki bu gubâr-ı hat
Güldi o gonçe-leb didi kim rûzgârı gör

3 Cânlar virür ol saneme yâdigâr içün
Cân virmek ister engel yâdigârı gör

4 Çeşmi hayâli ile gözüm uykuya varur
Ey cân gelürse üstüme uyarıgör

5 Evvel mülâyemetle dil aldı Ziyâ'iyâ
Âhir ne kıldı n'eyledi ol şîve-kârı gör

-129-

Fe`ilâtün Mefâ`ilün Fe`ilün

1 Gördüm ol kadd-i müntehî salınur
Âh kim cânuma belâ salınur

2 Gül-şen-i dehrde o serv-i revân
Cânuma kılmaga cefâ salınur

3 Salar anca garîbi topraga
Nâz ile çün o dil-rübâ salınur

4 Rûzgâr-ı cihân muhâlifdür
Korkarın yâr bir yaña salınur

5 Ruh-ı yârı Ziyâ'iyâ göricek
Kara göñlüme ziyâ salınur

-130-

Fâ`ilâtün Fâ`ilâtün Fâ`ilâtün Fâ`ilün

1 Hastalıklar cismüme ol çeşm-i şehlâdan mıdur
Bu belâlar başuma ol kadd-i bâlâdan mıdur

2 Zülfüñ ucından mıdur göñlüm perîşân oldugı
Her zamân derd ü belâ Mecnûna Leylâdan mıdur

3 Mahremüñdür gayrılar ben böyle mahrûm oldugum
Kara bahtumdan mıdur yohsa bu sevdâdan mıdur

4 Zülf ü `ârız fikri uyutmaz beni leyl ü nehâr
Bilmezem dilden midür derdüm dil-ârâdan mıdur

5 Mey içer la`lüñ öper cânâ Ziyâ'î dem-be-dem
Şevki la`lüñden midür câm-ı musaffâdan mıdur

-131-

Fâ`ilâtün Fâ`ilâtün Fâ`ilâtün Fâ`ilün

1 Sohbet eyleñ yâr ile vakt-i bahâr elden gider
Bâde nûş eyleñ kenâr-ı cûy-bâr elden gider

2 İledüñ pîr-i mugâna bir du`â kılsun baña
Mest-i `aşkam korkarın kim ihtiyâr elden gider

3 Ey müselmânlar melâmet eylemeñ âh eylesem
Kûy-ı yâra varıcak nâmûs u `âr elden gider

4 Ey göñül cevrini zevk añla cefâsını vefâ
Bir zaman olur ki yâr-ı şîve-kâr elden gider

5 Göricek yâruñ cemâlin `aklum olur târ u mâr
Bir belâdur görmesem sabr u karâr elden gider

6 Ey süvâr-ı esb-i nâz igende magrur olma kim

Başuña sevdâ düşer bir gün mehâr elden gider

7 Ey Ziyâ'î mest olalum şevkine ol meh-veşüñ

Bir dem olur kim şarâb-ı hoş-güvâr elden gider

-132-

Fe`ilâtün Fe`ilâtün Fe`ilâtün Fe`ilün

1 Gül-şen-i dehrde zevk eyleyecek günlerdür

Ak şükûfeyle agaçlar sanasın çâderdür

2 `Oddur nâlelerüm sînede hod âteş-i gam

Kulzüm-i gamda göñül sandalı micmerdür

3 Hâne-i dil ki kızardur anı âteş-i gam

Fikr-i kalbüñle hemân külbe-i âhen-gerdür

4 Gördi kan agladugum acıdı ol şîrîn-leb

Sevinüp kesb-i safâ eyleyecek demlerdür

5 Ey Ziyâ'î niçe gencîne olur vuslat-ı dost

Halka halka saçınuñ turreleri ejderdür

-133-

Fe`ilâtün Mefâ`ilün Fe`ilün

1 Şevküm ol âfitâb-ı enveredür

İntisâbum meh-i münevveredür

2 Tañ mı gün görmese belâlu göñül

Şâm-ı hicrüñde kaldı şeb-peredür

3 Koynuma gir esirge kuzucagum

Bedenüm başdan ayaga beredür

4 Fikr-i kalbüñle revzen-i çeşmüm

Gûyiyâ bir demirli penceredür

5 Tâli`i nahs yıldızı düşkün
Rûy-ı bahtı Ziyâ'înüñ karadur

-134-

Mefâ`îlün Mefâ`îlün Mefâ`îlün Mefâ`îlün

1 Elinde kâse-bâzuñ kâse sanma ey dil-i meksûr
Yuvasın bülbül-i cân itdi şâh-ı servde ma`mûr

2 Elinde kâsedür sanmañ melâhat gül-sitânında
Açılmış tâze güldür gül budagında degül mestûr

3 Ayaguña iderdi ser-fürû çînî saçuñ gibi
Elüñde devr ider görse bu kâşî kâse-i fagfûr

4 Güzellikde tutalum mâhı bir barmakda oynatduñ
Gel ey hurşîd-i `âlem-bînüm olma hüsnüñe magrûr

5 Gözüm nûrı Ziyâ'î kabrine raks iderek gelseñ
Mezârında görenler diyeler kim cilve eyler nûr

-135-

Fe`ilâtün Mefâ`ilün Fe`ilün

1 Hâl-i `uşşâkı ehl-i hâl añlar
Gam-ı cânânı pür-melâl añlar

2 Leblerüñ kadrini benüm cânum
Teşne-i çeşme-i zülâl añlar

3 `Alev-i sûz-ı sînem ol meh-rû
Sakf-ı eflâkda hilâl añlar

4 Kudretüm yok söze görince yüzin
Yâr ben derd-mendi lâl añlar

5 Yüzüñ aydın Ziyâ’iyâ çün kim
Şevküñ ol nûr-ı Zü’l-celâl añlar

-136-

Fâ`ilâtün Fâ`ilâtün Fâ`ilâtün Fâ`ilün

1 Niçe girdi destine cellâd-ı mevtüñ Sâmı gör
Dâmına düşdi ecel sayyâdınuñ Behrâmı gör

2 Turmasun devr eylesün meclisde sâgar sâkiyâ
Sür`at-i devr-i zamânı gerdiş-i eyyâmı gör

3 Ârzû-yı kevser ü firdevs iderseñ zâhidâ
Ol zülâl-i la`li seyr it ol ruh-ı gül-fâmı gör

4 Ey belâ deştinde Mecnûnı temâşâ kılmayan
Gel hemân hâmûn-ı gamda bu dil-i şeydâmı gör

5 Bilmek isterseñ eger ehl-i cahîmüñ hâlini
Nâr-ı firkatda Ziyâ’î çekdügi âlâmı gör

-137-

Fâ`ilâtün Fâ`ilâtün Fâ`ilün

1 İltifât itse baña ol serv eger
Gül-şen-i kalbüm ebed âbâd ider

2 Ol kaşı yâ tîr urursa sîneme
Kısmet-i gamdan bana sehmüm deger

3 Çîn-i zülfümde gice mihr-i ruhın
`Arz idince ol meh oldı çın seher

4 Dâg-ı sîne seng-i mihnetden nişân
Şerha-i ten tîg-i dil-berden eser

5 Ol saçı Leylâ beni Mecnûn idüp

Ser-güzeştüm ellere destân ider

6 Şevket-i hârı temâşâ eyle kim
Gül-sitânda bülbüle hançer çeker

7 Zâhid-i huşka kurı efsânedür
Ey Ziyâ'î gözden akan yaşlar

-138-

Mefâ`îlün Mefâ`îlün Mefâ`îlün Mefâ`îlün

1 Ne sükkerdür leb-i dil-ber ki diller aña mâ'ildür
Meger kim sûre-i Kevser anuñ hakkında nâzildür

2 Başum râh-ı mahabbetde ceresdür kim figân eyler
Sadâlar virmege gûyâ zebânum aña bir dildür

3 Bize `arz itmeyelden `ârızuñ bir aydur ey meh-rû
Yiler âhum yili kûyuñda ammâ bir niçe yıldur

4 Leb-i şîrînüñe cân meyl iderse anı men` itme
Lebüñ zevkin begüm sormak diler kapuñda sâ'ildür

5 Eger bir bûseñe cânın dilerseñ cân atar cânâ
Ziyâ'î dahı `âkil kişidür ma`kûle kâ'ildür

-139-

Mefâ`îlün Mefâ`îlün Fa`ûlün

1 Fakîrem eyle ihsân ey cefâ-kâr
Visâlüñ meyvesinden baña her bâr

2 Hicâb itme kuluñdan kim figânum
İder âhir cemâlüñ perdesin zâr

3 Sovuk sözlü rakîbe degme lutf it
Saña kim dir ki el kar berfe ey yâr

4 Gül-i bî-hârıdur çün kim behiştüñ
Kanı kimdür mahalleñde diken hâr

5 Ne var yanarsa şem`-i meclis-ârâ
Ziyâ'î yüz bezmde şevkümüz var

-140-

Fe`ilâtün Mefâ`ilün Fe`ilün

1 Ol meh efrâd-ı hüsni câmi`dür
Lîk agyâra gayrı mâni`dür

2 Cân u dil nakdine ziyân eyler
Ol ki esbâb-ı vasla mâni`dür

3 Ulu yoldur tarîk-i `aşk-ı habîb
Göñlümüz ol tarîke şâri`dür

4 Baña lâzım mı bu ta`addîler
Hod günâhumda gayr vâki`dür

5 Ey Ziyâ'î gül-âbdur eşküm
Ki sadâ-yı firâka nâfi`dür

-141-

Mef`ûlü Fâ`ilâtü Mefâ`îlü Fâ`ilün

1 Cânân çıkınca taşraya cânum çıkar gider
Ger çıkmaya sipihre figânum çıkar gider

2 Âzâde ola dil çeh-i gamdan ki gayr ile
Gül-geşt-i bâga serv-i revânum çıkar gider

3 Dâr-ı fenâda çeşm-i pür-eşküm bekâ kalur
Çün subh-dem o mihr-i cihânum çıkar gider

4 Ok gibi togrı söyleyeyüm kaddümüz büker
Seyrâna çün ol kaşı kemânum çıkar gider

5 Yakdı derûnum âteş-i firkat Ziyâ'iyâ
Âhum degül sipihre duhânum çıkar gider

-142-

Mef`ûlü Fâ`ilâtün Mef`ûlü Fâ`ilâtün

1 Zülfüñ ruhuñda cânâ cân üzre cîme beñzer
Gûyâ femüñ yüzüñde mushafda mîme beñzer

2 Hüsnüñ garîb-i `âlem zülfeynüñ iki miskîn
Dendân-ı bî-nazîrüñ dürr-i yetîme beñzer

3 Her kanda `azm iderse yanınca cünd-i `uşşâk
Şâhum bu şevket ile Sultân Selîme beñzer

4 Kaddüñ diraht-ı cennet "tûbâ l'imen re'âhu"
Ey reşk-i hûr kûyuñ bâg-ı na`îme beñzer

5 Mâlik degül Ziyâ'î kim deprede zebânı
Hicr odı hak budur kim nâr-ı cahîme beñzer

-143-

Fâ`ilâtün Fâ`ilâtün Fâ`ilün

1 Cennet'ü-l mevâ cemâlüñ bâgıdur
La`l-i nâbuñ Selsebîl ırmagıdur

2 Dagılur `akl u dil ü fikrüm benüm
Her kaçan kim şâne zülfüñ dagıdur

3 Bâg-ı kûyuñda nigârâ lâleyüz
Bagrumuz yanıkları gam dâgıdur

4 Başum içün dest-gîr olan bize

Bezm-i `aşkuñ sâkiyâ ayagıdur

5 Bu Ziyâ'înüñ dolaşur göñline
Nüsha-i zülfüñ meger dil bagıdur

-144-

Mef`ûlü Mefâ`îlün Mef`ûlü Mefâ`îlün

1 Başumda gam-ı sevdâ bilmem neden olmışdur
Ey yâr-ı siyeh-pûşem baña olan olmışdur

2 Ben mülket-i firkatde çeşmüñ gibi bîmârem
Âhum yili kûyuñda şimdi esen olmışdur

3 Sen Mısr-ı melâhatde sultân idügüñ söyler
Ken`ânda çeh-i Yûsuf gûyâ dehen olmışdur

4 Ser-cümle cihân halkın miskîn ider ol âhû
Bûy-ı ser-i zülfüñden `âlem Hoten olmışdur

5 Her kim ki Ziyâ'î-veş vasf itdi leb-i la`lüñ
Hüsrev gibi `âlemde Şîrîn-sühan olmışdur

-145-

Mef`ûlü Fâ`ilâtü Mefâ`îlü Fâ`ilün

1 Gül-zâr efendi sanma ki kûyuñda gül döker
Vasluñ ümîdine yoluña akça pul döker

2 Bî−hûş ider beni o peri `arz-ı cemâl iderse
Eşk-i ter acıyup yüzüme âb-ı gül döker

3 Kanlu yaşum dökersem efendi `aceb degül
Meclisde mest olan kişi üstine mül döker

4 Görüp saçında çeşmini yandı kül oldı ten

Ugrı gözine `ârif olan gice kül döker

5 İtdi Ziyâ'î yoluña kanlu yaşın nisâr
Şâhuñ yolına la`l ü güher san ki kul döker

-146-

Mef`ûlü Fâ`ilâtü Mefâ`îlü Fâ`ilün

1 Sâkî elinde rengi meyüñ çünki kandurur
Bilmem bu teşne cânum aña niçe kandurur

2 Cânâna hem-dem oldı rakîb âhirü'l-emr
Bu işler ile ol bizi cândan usandurur

3 Gam zulmetinde şevk virür baña sûz-ı âh
Cânum çerâgını bedenümde o yandurur

4 Vâ`iz bugün cehennemüñ evsâfın eyledi
Bildüm zerâfet ile anı bize yandurur

5 Vasf-ı lebüñ Ziyâ'î ne şîrîn edâ ider
Zevk ehlinüñ dehânın ırakdan sulandurur

-147-

Mefâ`ilün Fe`ilâtün Mefâ`ilün Fe`ilün

1 O nûr-ı çeşmüm ayagın şu dîdeye ki basar
Cihânda nergis-i bâga ne yüzden ide nazar

2 Ne cânibe salınur gül-şen-i cihânda `aceb
O serv boyludan alsam n'olaydı togru haber

3 Cihânda lâl-i lebüñ var iken mevzûn
Ne fâ'ide ide şol kim varup taşıdı güher

4 Zere sarılur imiş ol nigâr-ı sîm-beden
Eger ki `âşık isen zer gibi cihânda sarar

5 Efendi koluñı boynuma sal ki lâzumdur
Semend-i tab`-ı Ziyâ'îye bir gümüşli kemer

-148-

Mef`ûlü Fâ`ilâtü Mefâ`îlü Fâ`ilün

1 Tîr-i gamuñla gamzeñ okı câna degdiler
Bagrumı delmedi bir tîr-i kazâ-yı kader

2 Nâz uykusında seher-geh-i kazâyı gör
Saf saf cemâ`at-i müjesi hep kazâ ider

3 Mergûb olupdur elde sirişküm hikâyeti
Gözden geçürdüm anı hele ben de dostlar

4 Ölince komayam seni kûyuñ unutmayam
Şeddâd bâgına irem ey serv-kadd eger

5 Bezm-i cihânda câm-ı memâtı Ziyâ'iyâ
İçmek gerek ne çâre bu bir devrdür döner

-149-

Mef`ûlü Fâ`ilâtü Mefâ`îlü Fâ`ilün

1 Kûy-ı nigârda komaz agyâr bize yir
Cândan anı lutf kıl ey bî-zevâl ayır

2 Hâk-i der-i nigârı revâ görme ey sabâ
Çeşm-i rakîbe koymaga vâdîde kum kayır

3 İki nigâra baglanamaz m'ola bir göñül
Bu hâtıruma tolanur oldı ikide bir

4 Vasl oldum ol mehe gice bu düş midür didüm
Gonçe gibi tebessüm idüp didi kim hayır

5 Eş`âr dimede hele Hassân-ı sânîyem

Baña Ziyâ'î halkı cihânuñ Hasan mı dir

-150-

Fâ`ilâtün Fâ`ilâtün Fâ`ilâtün Fâ`ilün

1 Her kaçan kim yüzine ol saru kâküller düşer
Mülket-i İslâma san cünd-i benî asfer düşer

2 Mürg-ı tab`um ol gözi şeh-bâz öñinde alınur
Ol ruh-ı zîbâyı görse eşk-i çeşmüm ter düşer

3 Na`lçeñle kebkebüñ nakşın gören ey âfitâb
Hâk-i pâyuña hilâl ile sanur Ülker düşer

4 Hâk-i pây-ı yârda eksük degül üftâdeler
Kulı olur halk-ı `âlem ol şehüñ ekser düşer

5 Merd-i `aşk olalı sen dîvâne olmışsın diyü
Başına şimdi Ziyâ'înüñ niçe nâ-merd üşer

-151-

Mef`ûlü Fâ`ilâtün Mef`ûlü Fâ`ilâtün

1 Bâzâr-ı `aşk içinde derdüñ murâdı vardur
Bu nakd-i cânuñ ammâ gâyet kesâdı vardur

2 Dildür çeken belâsın Şîrîn-i bî-vefânuñ
Ferhâd-ı kûh-ı `aşkuñ ancak bir adı vardur

3 Bilmem niçün ta`addî kılur o şâh-ı hûbân
Şîrîn-leb olanuñ hod elbetde dâdı vardur

4 Âhumla çerh döner bir yildegirmenidür
Şâm u seherde tañ mı turmazsa bâdı vardur

5 Şeh-bâz-ı evc-i ma`nî tab`uñdurur Ziyâ'î

Ammâ hasûd zâguñ her dem `inâdı vardur

-152-

Mef`ûlü Fâ`ilâtü Mefâ`îlü Fâ`ilün

1 Diller efendi kâkül-i meftûlüñe gelür
Şeh-bâz-ı tab` kanda ise koluña gelür

2 Ey dil çekildi evc-i bekâya hümâ-yı rûh
`Ükâb-ı merg lâşe-i maktûluña gelür

3 Şâhum sürûr-ı zevk ü safâ vü ferah saña
Derd ü belâ meşakkat ü gam kuluña gelür

4 Katl-i rakîb içün koluña gelmediyse taş
Ey dil nigâra cânuñ at ol koluña gelür

5 Lutf it esirge `âşık-ı bî-çâredür begüm
Redd eyleme Ziyâ'îyi kim yoluña gelür

-153-

Fâ`ilâtün Fâ`ilâtün Fâ`ilâtün Fâ`ilün

1 Dil ki dil-dâruñ müdâm ol la`l-i zîbâsın sever
Rind-i derd-âşâmdur kim câm-ı sahbâsın sever

2 Zülfüñi dil hâlüñi cânum severse tañ degül
Dünyede hâlince herkes kendi sevdâsın sever

3 Dostlar cismüm seg-i dil-dâra kurbân eyleñüz
Çün ol âhû itlerüñ âşûb-ı gavgâsın sever

4 Sûfîye ümmü'l-habâis `âşıka rez duhteri
Bir meseldür kimi kızın kimi anasın sever

5 Gerçi kim rüsvâ-yı `âlemdür Ziyâ'î derd-mend
Lîkin insâf idelüm mahbûbuñ a`lâsın sever

-154-

Fâ`ilâtün Fâ`ilâtün Fâ`ilâtün Fâ`ilün

1 Bagrumuñ pergâlesi dil gül-şeninde lâledür
Her seher kan yutdugum derdüñle gûyâ jâledür

2 Duhter-i rez kimseye el virmedi dirlerdi lîk
Sâkî-i bezme müdâm ayagını hınnâladur

3 Sanmañ altunlu kemer kuşatdı ol şâh-ı cihân
Âfitâb-ı âsumân-ı hüsne ol bir hâledür

4 Câma te'sîr eylemiş tâb-ı teb-i `aşkuñ senüñ
Leblerinde şol habâb-âsâ meger tebhâledür

5 Szfiyâ terk it Ziyâ'îyi kadeh sun sâkiyâ
Gıll u gışşdan pâk iden kalbi mey-i gassâledür

6 Kabrüm üstinde nişân-ı pây-ı kelbüñ gûyiyâ
Tûde-i hâk-i mezârumda açılmış lâledür

-155-

Fe`ilâtün Fe`ilâtün Fe`ilâtün Fe`ilün

1 Çıksa nâz ile baña ehl-i gamuñ cânı çıkar
Çözicek turrasını `aklı perîşân eyler

2 Tolaşur gerdenine iki tarafdan gîsû
Ezilür la`l-i şeker-bârına her bâr şekker

3 Sakınur keştî-i hüsnini muhâlif yilden
İndürür yelkenin ol şeh katı âh itsem eger

4 Haste-i `aşk oluram kûy-ı nigâra varsam
Varduguñca sen esen olduñ eyâ bâd-ı seher

5 Baglanaldan saçı zencîrine dil dil-dâruñ

Halk-ı `âlem baña dîvâne Ziyâ'î dirler

-156-

Fâ`ilâtün Fâ`ilâtün Fâ`ilâtün Fâ`ilün

1 Zâr iden ben bülbüli ol ruhları gül-gûndur
Mest ü rüsvâ eyleyen ol lebleri mey-gûndur

2 Ger beni yârân sorarsa firkat iklîminde diñ
Ol saçı Leylâ hayâliyle dahı Mecnûndur

3 Üstüh^{v}ânum nây u kaddüm çeng idüp zâr eylemeñ
Ey güzeller şâhı yohsa eskiden kânûn mıdur

4 Zehr-i kahrından bu dehrüñ lâleye kan aglada
Görmedüm benden beter anuñ da bagrı hûndur

5 Dest-i gamdan kurtarımadı girîbânın dahı
Gerdenin alan Ziyâ'înüñ meger gerdûndur

-157-

Mefâ`îlün Mefâ`îlün Mefâ`îlün Mefâ`îlün

1 Gidelden ol perî-peyker firâkı câna gelmişdür
Dirîgâ kim gidüp `ömrüm ecel gerdânum almışdur

2 Elüm tut sâkiyâ sun câm-ı Cem tâ şevk-i la`lüñle
Vücûdum cür`a-i sâgar gibi ayakda kalmışdur

3 Miyânuñdan nasîbüm alayın men` itme ben bendeñ
Bilürsin pâdişâhum kim alan bir kıldan almışdur

4 Şikâyetler kılur bî-çâre dil baht-ı siyâhından
Hayâl-i zülfi yârânı meger sevdâya salmışdur

5 Ziyâ'î dürlü sözler vasf ider dendânı vasfında
Mahabbet bahrına gavvâs olup `aşk ile talmışdur

-158-

Fe`ilâtün Fe`ilâtün Fe`ilâtün Fe`ilün

1 Câm-ı gam meclisine bu dil-i nâ-kâm okınur
Gûyiyâ bezm-i meye rind-i mey-âşâm okınur

2 Vuslatuñ ni`metin agyâra kaçan vasf itsem
İncinür mevtine san sûre-i En`âm okınur

3 Añdı agyâra ne reng itdügümi yârânum
Gûrum üzre sanasın Kıssa-i Behrâm okınur

4 Urdı bir tîg-i sefîd ugrayıcak kabrüme yâr
Görinür anda o mahbûb-ı dil-ârâm okınur

5 Ey Ziyâ'î yazaram hatt-ı lebi evsâfın
Lâ-cerem meclis-i sahbâda bu erkâm okınur

-159-

Fe`ilâtün Fe`ilâtün Fe`ilâtün Fe`ilün

1 Râh-ı kûyuñda şu kim terk-i dil ü cân eyler
Aña firdevs-i berîn içre `aceb câ n'eyler

2 Tañ degül subh gibi sâdık ise `uşşâkuñ
Her biri mihr-i güle çâk-ı girîbân eyler

3 Berg-i gül gibi tenüñ nâzük ü terdür cânâ
Bülbül-i tab`umı ammâ niçe nâlân eyler

4 Bezm-i gamda n'ola `uşşâkuñ iderse feryâd
Meclis içre yaraşur olsa hoş âvân eyler

5 Zârum uyıtmaz iken halkı der-i dil-berde
Ey Ziyâ'î `acebâ ney neye efgân eyler

-160-

Fe`ilâtün Fe`ilâtün Fe`ilâtün Fe`ilün

1 Hatt degüldür leb-i dil-berde dilâ itme hazer
Lebine sâye-i ebrûsı düşüpdür beñzer

2 Ya şekerdür lebi üşmişdür aña mûr u mekes
Ya yeşil tûtîdürür hattı lebi sükker-i ter

3 Hüccet-i hüsnine imzâdur o hatt-ı miskîn
Ya benüm defter-i cürmümdür o hatt-ı dil-ber

4 Yine ben vâsıf-ı hatt-ı leb-i cânân oldum
Levh-i yâkûta yazılsa yiridür bu sözler

5 Hatt-ı müşgîni görenler leb-i cânânumda
Cânuña düşdi Ziyâ'î didiler yine keder

-161-

Fâ`ilâtün Fâ`ilâtün Fâ`ilün

1 Gûş-ı cânânı görenler sandılar
Gül takınmış zülfüñe ol sîm-ber

2 İki cânibden degüldür iki gûş
Anı bekler iki şakk olmış kamer

3 Sîmden mengûşdur sanur gören
Gûşı şöyle görinür zîbâ vü ter

4 `Âşıkuñ başında yir yir kanlu dâg
Gûşı yâruñ san ki ra`nâ lâleler

5 Ey Ziyâ'î dürr-i nazmuñ gûş ider
Gûşına tañ mı sadef dirlerse ger

-162-

Fâ`ilâtün Fâ`ilâtün Fâ`ilâtün Fâ`ilün

1 Sanma cevrüñden kaçup dil sevmeden bî-zâr olur
Her ne mikdâr olsa cevrüñ `aşkum ol mikdâr olur

2 Bâg u cûya şimdi bir hâlet virür devr-i bahâr
Şîve-i "cennâti tecrî tahtehe'l-enhâr" olur

3 Tâli`ümdür bir güneş yüzlüyi sevsem dostlar
Hem beni düşmen bilür hem düşmenümle yâr olur

4 Düşmene düşnâm idersem yâra bî-pervâ senâ
Kimse ta`yîb itmesün dîvânelügi `âr olur

5 Hîn-i vuslatda Ziyâ'î bûs idem dil-ber lebin
Buña hayrânem ne yüzden vâkıf-ı esrâr olur

-163-

Fe`ilâtün Fe`ilâtün Fe`ilâtün Fe`ilün

1 Rind iseñ `ârif iseñ bezmümüze gel meyi gör
Zühd da`vâsı dilüñde var ise gelmeyigör

2 Mey habâbı gibi var ise hevâ başında
Ey dil ayakda sakın cür`a-sıfat kalmayıgör

3 Dil ü cân u ten efendi saña kurbân olsun
Tek rakîbüñ dil-i nâ-pâkin ele almayıgör

4 Ey sabâ şâm u seher seyr-i gül-istân eyle
Ak gülüñ şebdeki dülbendini tek çalmayıgör

5 Sayd olur sanma Ziyâ'î o hümâ-pervâzı
Şâhin-i tab`-ı bülendüñ sen aña salmayıgör

-164-

Fâ`ilâtün Fâ`ilâtün Fâ`ilâtün Fâ`ilün

1 Otlıdur keyfiyyet-i kudretle şimdi sebze-zâr
Ey sabâ degme otına itme teklîf-i gubâr

2 Sebze-zâr-ı bâga bir ot virdi dehr-i nev-bahâr
Ol sebebden hâtır-ı hâmûna düşmişdür gubâr

3 Halk-ı `âlem vâ`iz ü şeyhe giderler ben dahı
Eyledüm mey-hânede pîr-i muganı ihtiyâr

4 Pîşe-i nazm içre çok vahşî kaçırmışdur selef
Ben erenler himmetinde eyledüm bir bir şikâr

5 Rûy-ı zerdümle Ziyâ'î bir hazân yapragıyam
Bâg-ı mihnetde beni topraga salmış rûzgâr

-165-

Fâ`ilâtün Fâ`ilâtün Fâ`ilâtün Fâ`ilün

1 Muttasıl tıfl-ı dili ol mihr-i enver söyledür
Mu`cizeyle tıflı san Yûsuf peyamber söyledür

2 Söyledür tab`um benüm ol şâh-ı hûbân fi'l-mesel
`İlm ü hikmetden Aristoyı Sikender söyledür

3 Hep güzeller derdidür tab`-ı selîmüm söyleden
Mücrimi iskencelerle tut ki begler söyledür

4 Ârzû-yı vuslatuñdur söyleden `âşıkları
Tûtî-i gûyâları gûyâ ki sükker söyledür

5 Ey Ziyâ'î söylemekden geçe tûtî-i zamân
Ol şeker-güftâr anı va'llâhi söyler söyledür

-166-

Mefâ`îlün Mefâ`îlün Mefâ`îlün Mefâ`îlün

1 Mahalleñde gören ben hasteyi gâyet zebûn añlar
Ezelden pây-mâl-ı dest-i kahr-ı dehr-i dûn añlar

2 Benüm sûz-ı derûnum añlamaz nâ-puhte ahmaklar
Gamum añlarsa ancak Kays-ı sahrâ-yı cünûn añlar

3 Kilîsâ-yı bedende cân-ı zâr iñler sanemlerden
Rakîb-i kibr işitdükce sadâ-yı erganûn añlar

4 Yoluñda çekdügüm zann itme kim ma`lûmuñ olmışdur
Benüm hâlüm hemân ol `âlim-i râz-ı derûn añlar

5 Ziyâ'î biz edânî-i zamâna pây-mâl olduk
Kemâl ile ma`ârif ehlin ancak zü-fünûn añlar

-167-

Fâ`ilâtün Fâ`ilâtün Fâ`ilâtün Fâ`ilün

1 Hâne-i dehrüñ göñül bir oñmaduk evbâşıdur
Kahr-ı derd ü gam `ıyâlidür o da ev başıdur

2 Bir gice dünyâya gelmiş Leylîyle kâküli
Ol şeker-leb yâr ile Şîrîn süd kardaşıdur

3 Derd ile rûz-ı ezelde bile giryân oldılar
Çeşmümüñ Ferhâd ile iki yaşdaşıdur

4 Câmi`-i pâk u mu`azzamdur sipihr-i nüh-kıbâb
Ey melek âh-ı derûnum her seher ferrâşıdur

5 Pâdişâh-ı kişver-i `aşkam Ziyâ'î şimdi ben
Şehr-i gamda mürde cismüm benüm subaşıdur

-ZÂ’-

-168-

Mefâ`îlün Mefâ`îlün Mefâ`îlün Mefâ`îlün

1 Benüm ol gözleri fettân meftûn oldugum bilmez
Meded ol saçı Leylâ kara magbûn oldugum bilmez

2 Benüm agladugum âh itdügüm budur ki `âlemde
Henüz ol zülfi Leylâ böyle Mecnûn oldugum bilmez

3 `Aceb mi mâ’il olsa kıssa-i Mecnûn u Leylâya
Çün ol vahşî gazâlum Kays-ı hâmûn oldugum bilmez

4 Sipihr-i bî-vefâ-âsâ cefâ eyler meger ol şûh
Ezelden pây-mâl-ı kahr-ı gerdûn oldugum bilmez

5 Ziyâ’î acıdugum bu ki her bir tâlib-i ma`nî
Belâgat kulzümüñden dürr-i meknûn oldugum bilmez

-169-

Fâ`ilâtün Fâ`ilâtün Fâ`ilâtün Fâ`ilün

1 `Âşık-ı dil-dâr olaldan râh-ı gurbet beklerüz
Geçmişüz biz `ârdan kûy-ı melâmet beklerüz

2 Biz hilâl-i na`l-ı esb-i yârı her dem gözlerüz
İrmege `îd-i murâda dâll-ı devlet beklerüz

3 Pâdişâh-ı `aşka kul olalı bu `âlemde biz
Mâlik-i mülk-i gamuz başka velâyet beklerüz

4 Bâd-ı kahr ile felek girdâba salmışdur bizi
Bahr-ı firkatda henüz fülk-i felâket beklerüz

5 Göreli ruhsâr-ı yârı kıpkızıl dîvâneyüz
Lâle gibi daga düşdük kûh-ı mihnet beklerüz

6 Leylî-i zülf-i nigâruñ biz dahı Mecnûnıyuz
Kalmışuz yabanda sahrâ-yı firkat beklerüz

7 Ey Ziyâ'î olmışuz `âlemde bî-nâm u nişân
Biz `adem `Ankâsıyuz Kâf-ı kanâ`at beklerüz

-170-

Fe`ilâtün Fe`ilâtün Fe`ilâtün Fe`ilün

1 Şâh-ı `aşk olmayana ehl-i hıred şâh dimez
`Aşk eri câh-ı cihâna a begüm câh dimez

2 Nat`-ı dilden kaçaram bârî diyü beydak-ı cân
Niçe ferzâne olur şâhı görür şâh dimez

3 Elif kaddüñ ile hâ gözüñi sultânum
Kimse yok mı göricek derd ile bir âh dimez

4 Dir dimez halk-ı cihânı kul ider kendüzine
Şâh-ı hüsn oldugunı gâh dir ü gâh dimez

5 Tekye-i gamda Ziyâ'î hele dervîş olalı
Câhile minnet ile yarıcuñ Allâh dimez

-171-

Mefâ`îlün Mefâ`îlün Mefâ`îlün Mefâ`îlün

1 Gören ol çehre-i gül-gûnı hergiz alını bilmez
Belâ-yı kadd-i bâlâsın çekenler balını bilmez

2 `Aceb ol mihr-i meh-peyker niçün kendüye gadr eyler
Olur nâ-cins ile hem-ser bugün emsâlini bilmez

3 Pelîd ile olur hem-ser cihân bâgını geşt eyler
Niçün ol serv-kadd dil-ber bizümle salınıbilmez

4 Saçın gerdânına salmış günâhum boynına almış

Bu mihnet-hânede kalmış garîbüñ hâlini bilmez

5 Tabîb-i cân imiş çün kim leb-i cân-bahşı dil-dâruñ

Ziyâ'î gibi bîmâruñ niçün ahvâlini bilmez

-172-

Fâ`ilâtün Fâ`ilâtün Fâ`ilâtün Fâ`ilün

1 Ol kıyâmet yâr ile haşr olabilse cânumuz

Tarf-ı magribden çıkagelse hûr-ı rahşânumuz

2 Tâli`üm yok kim ben ol hurşîd-i rahşânı görem

Ol sitârem yok ki çıka mâh-ı `âlî-şânumuz

3 Meclis-i gamda gözüm yaşın görüp mânend-i mey

Âteş-i hicrüñ kebâb itdi bizüm büryânumuz

4 Bunca yıldur `aşk-ı pâki cânumuzda saklaruz

Zâhidâ dil-ber seversek yok mıdur îmânumuz

5 Ey Ziyâ'î ol şeh-i `aşkuz cihân mülkinde kim

Haşr olınca lâ-cerem tagılmaya dîvânumuz

-173-

Fe`ilâtün Fe`ilâtün Fe`ilâtün Fe`ilün

1 Sihr-i gamzeñden efendi katı gâfil degülüz

Bilürüz fitne-i zülfüñ kara câhil degülüz

2 Çekerüz bâr-ı gamuñ bârî bizi denk itme

Nâ-tüvânuz hey efendi mütehammil degülüz

3 Kîl ü kâl eylemesün kimse saçuñ vasfında

Kılca ey zülf-i siyeh biz buna kâ'il degülüz

4 Seni ey serv-i gül-istân-ı tarâvet her gâh

Togrılukla severüz gayruña mâ'il degülüz

5 Leb-i dil-ber bizi her demde kılur kan hayrân
Şevk-i câm ile Ziyâ'î gibi kanzil degülüz

-174-

Mef`ûlü Fâ`ilâtün Mef`ûlü Fâ`ilâtün

1 Seng-i cefâsı yâruñ bir dem başumdan inmez
Devlet güni başuma togdı ebed tolınmaz

2 Ol serv-kadd nigârı togrılug ile sevdüm
Derdi bilüm büküpdür togrılugum bilinmez

3 Gördükde eşk-i âhum dil-ber terahhum itmez
Âb u hevâya beñzer ol seng-dil tanınmaz

4 Nâr-ı mahabbetine düşdüm bir âfitâbuñ
Gerçi sovukluk eyler ammâ ol od soyınmaz

5 Göstermedi Ziyâ'î ol mâh gün yüzini
Hem tâli`üñ açılmaz hem yılduzuñ görinmez

-175-

Mef`ûlü Fâ`ilâtün Mef`ûlü Fâ`ilâtün

1 Didüm `izaruñ üzre hattuñ neden belürmez
Didi kim yansa âteş anda çemen belürmez

2 Râh-ı mahabbetüñde dil zahmetin sorarsañ
Gam cânuma geçüpdür ammâ geçen belürmez

3 Mecrûhuñam `ilâc it ey kaşları kemânum
Tîrüñ tokınmayınca derd-i beden belürmez

4 Va'llâhi `âlem içre yokdur senüñ nazîrüñ
Bilüñ hayâle gelmez hîç ol dehen belürmez

5 Rûm içre pâdişâhum çokdur egerçi şâ`ir

Ammâ Ziyâ'î gibi ehl-i sühan belürmez

-176-

Mef`ûlü Mefâ`îlü Mefâ`îlü Fa`ûlün

1 Manend-i leb-i la`li Bedehşânda bulınmaz
Hemtâ-yı ser-i zülfi Karamanda bulınmaz

2 Mısr içre bunuñ gibi şeker-leb ele girmez
Hîç böyle güzel mülket-i Ken`ânda bulınmaz

3 Kat`â o gözi kâtil ü hûn-rîz nigâruñ
Şemşîr-i cefâsı gibi Kîrmânda bulınmaz

4 Ey gözlerümüñ nûrı beni sürme tapuñdan
Hâk-i kademüñ kuhlı Sifehânda bulınmaz

5 Bu tarzda bir şi`r-i dil-âvîz Ziyâ'î
Hakkâ bu ki Şîrâz ü Horâsânda bulınmaz

-177-

Fe`ilâtün Mefâ`ilün Fe`ilün

1 Mübtelâ-yı belâ-yı mahbûbuz
Müstehak-ı cefâ vü âşûbuz

2 Dîde meftûh u göñlümüz meksûr
Biz belâ `âleminde mansûbuz

3 Başdan ayaga pây-mâl olduk
Eller içre bunuñla mergûbuz

4 Rüstemüz tutalum şecâ`atde
Gâlibâ Zâl-ı dehre maglûbuz

5 Zulmet-i gamda böyle kalmayalum
Biz Ziyâ'î ziyâya mensûbuz

-178-

Fe`ilâtün Fe`ilâtün Fe`ilâtün Fe`ilün

1 Râh-ı gamda n'ola korkarsam efendüm câ'iz
Yolda her ehl-i sefer kılsa tevehhüm câ'iz

2 Niçe yıl gurbet-i hicrüñde belâlar çekdüm
Bir garîb `âdeme olmaz mı terahhum câ'iz

3 Göricek hatt-ı ruhuñ niçe figân eyleyeyin
Lâ-cerem olmadı Kur'ânda terennüm câ'iz

4 `Ârızın görmez iseñ var ayagı topragına
Su bulınmazsa türâb ile teyemmüm câ'iz

5 Seg-i kûyuñ göricek oldı Ziyâ'î handân
Kişi yârânını gördükde tebessüm câ'iz

-179-

Mefâ`îlün Mefâ`îlün Mefâ`îlün Mefâ`îlün

1 Dem-â-dem cânumı korkutma idüp hançerüñ ser-tîz
O demler kanı kim kanum döke ol hançer-i hûn-rîz

2 Acurdı Bî-sütûn-ı gamda düşmiş haste Ferhâdı
`Aceb Şîrîn-sühandur Hüsrev-i Dehlû gibi Pervîz

3 Gamuñdur Bî-sütûnum tîşem âhumdur benem Ferhâd
Lebüñ Şîrîn ruhuñ Gül-gûn saçuñdur Hüsrevâ Şeb-dîz

4 Sabâ kûyuñdan irdi çın seher kıldı tesellâyı
Perîşân hâtırum cem` eyledi ol bâd-ı zülf-âmîz

5 Ziyâ'î sînemüz külhan rakîb-i seg cehennemlik
Felek hammâmına câm oldı encüm kehkeşân kâriz

-180-

Mefâ`îlün Mefâ`îlün Mefâ`îlün Mefâ`îlün

1 Didiler giderek ol cevri çok dil-ber cefâ itmez
Cefâya sabr iderdüm korkarın `ömrüm vefâ itmez

2 Gözi yaşını zemzem itmeyen `âşıklar â kıblem
Mahalleñ Ka`besinde Merve hakkı çün safâ itmez

3 Yiridür ol meh-i bî-mihre dirsem bî-vefâdur ger
Ki `ahd itdi beni katl itmege ammâ vefâ itmez

4 `Aceb niçün tabîb-i cân u dil dirler o cellâda
Dil-i bîmâruma rahm eyleyüp çün kim şifâ itmez

5 Beni giryân idüp agyârı handân itdüñ ey gerdûn
Ziyâ'îye bu kahrı derd-i hicr-i Mustafâ itmez

-181-

Fe`ilâtün Fe`ilâtün Fe`ilâtün Fe`ilün

1 Kays benden gam-ı hicrânuñı yigrek bilmez
`Âşıkuñ çekdügi âlâmını mudhak bilmez

2 Halkı her gice felek sufresine da`vet ider
`Arz ider encüm ile mâhı tuz etmek bilmez

3 Hâr-ı hicrânda niçe bülbüli nâlân eyler
Tâzedür ol gül-i nevreste sevilmek bilmez

4 Görür âyîne-i kalbinde nigârı nakşın
Kendüden `âşık olan yârını münfek bilmez

5 Pây-mâl itdi bizi ellere el virdi nigâr
Vasf-ı dest ü kef ü engüştini dirsek bilmez

6 Kadrini bilmeze yâr oldı belâdur dil-ber

Bir belâ bu biz anuñ kadrini bilsek bilmez

7 Bilmez ol yâr didüm şi`r yalan oldugını
Ey Ziyâ'î işidenler didi gerçek bilmez

-182-

Fe`ilâtün Fe`ilâtün Fe`ilâtün Fe`ilün

1 Ben gubâra nazar ol yâr-ı dil-ârâmum itmez
Kabrüm üstine kadem basmaga ikdâm itmez

2 Meskeni kûy-ı nigâr olmayıcak miskînüñ
Göñlümüz bâg-ı İremde dahı ârâm itmez

3 Leb-i dil-ber ki bizi mest-i müdâm itmişdür
Rind-i mey-h^{v}âreye çok böyle mey ü câm itmez

4 Böyle rüsvâ-yı cihân olduguma ta`n itmeñ
İhtiyâr ile kişi kendüyi bed-nâm itmez

5 Diyemez şi`r-i Ziyâ'î gibi her bir şâ`ir
Lâ-cerem Rûh-ı Kudüs herkese ilhâm itmez

-183-

Mefâ`îlün Mefâ`îlün Mefâ`îlün Mefâ`îlün

1 Gedâ-yı kâm-bîn ü kâm-rân ü kâm-yâbuz biz
Edânî kısmına meyl itmezüz `âlî-cenâbuz biz

2 Kıyâs itme bizi her ahmak u nâ-cins ü nâdâna
Karadag gibi sultânum bugün hâzır cevâbuz biz

3 Hevâ-yı `aşkuñ ile `âkıbet baş terkin itmekdür
Bizüm maksûdumuz deryâ-yı gamda bir habâbuz biz

4 Bizi her dem erâzil pây-mâl itmekdedür zîrâ
Ayakda kalmış ednâ alçaga düşmiş türâbuz biz

5 Ziyâ’î nesne bilmez dir işitdüm ba`zı câhiller
Açılmaz degme bir nâdâna bir müşkil kitâbuz biz

-SÎN-

-184-

Fe`ilâtün Fe`ilâtün Fe`ilâtün Fe`ilün

1 Şerbet-i lâlüñi sun hasteñe ey âfet-i nâs
Oldı çün hatt-ı lebüñ “fîhi şifâün li’n-nâs”

2 `Ömrümüñ hâsılı sensin benüm ey rûh-ı revân
Kâmetüm mezra`-ı `âlemde gamuñ eyledi dâs

3 Kavl-i şârih ile şerh olabilür şerhalarum
Ne kazâyâ-yı kazâ-yı dil olur Kaysa kıyâs

4 Küşte-i tîg-i gamem mâtemümi tutdı nigâr
Ne belâ-yı siyeh oldı baña ol kara libâs

5 Dehenüñ sırrını keşf itdi Ziyâ’î ammâ
Kanı bir hurde bilür râz duyar râz-şinâs

-185-

Fâ`ilâtün Fâ`ilâtün Fâ`ilâtün Fâ`ilün

1 Fikr-i ruhsârum dil-i şeydâya olmış mün`akis
Fi’l-mesel hurşîddürür deryâya olmış mün`akis

2 Hamrını lâlüñden almış gâlibâ rûz-ı ezel
La`l-i gül-rengüñ mey-i hamrâya olmış mün`akis

3 Hüsn-i bî-hemtâ görüp karşuñda hayrân olma kim
Tal`atuñ âyîne-i garrâya olmış mün`akis

4 Seng-i hârâdan çıkan nârı cibillî sanmañuz

Sûzı Ferhâduñ ezel hârâya olmış mün`akis

5 `Aşkumuz fâş oldı dehre her güneş söyler yürür
Ey Ziyâ'î şevkümüz dünyâya olmış mün`akis

-186-

Mefâ`îlün Mefâ`îlün Mefâ`îlün Mefâ`îlün

1 Külâleñdür gül-istân-ı ruhuñda cilve-ger tâvus
Bulınmaz gül-şen-i firdevs içinde böyle ter tâvus

2 Saçuñ vasfını tâvusî mürekkeblerle zeyn itdüm
Sanur anı görenler bir mu`anber mu`teber tâvus

3 Gül-i rengîn ile her şâh-ı gül gül-zâr-ı `âlemde
Ziyâdan cilve eyler sanasın cevlân ider tâvus

4 Gülistânda salınsa ol melek zerrîn kabâ ile
Görenler dir ki cennet bûstânında gezer tâvus

5 Ziyâ'î bâg-ı nazmuñ bir müzeyyen gül-sitândur kim
Kenârında anuñ her kâfiye bir cilve-ger tâvus

-187-

Fâ`ilâtün Fâ`ilâtün Fâ`ilâtün Fâ`ilün

1 Niçe `Ankâlar şikâr olurdı mânend-i mekes
Düzseler hâşâk-ı kûy-ı dil-rübâdan bir kafes

2 Salınur durmaz dili çalar figân eyler müdâm
Var ise câm-ı mey-i `aşkuñla kanzildür ceres

3 Çok bu deñlü zulm-i bî-hadd bunca derd-i bî-kıyâs
Pâdişâhumdan Hudâ bilür degüldi mültemes

4 Hep ser-i agyâr içündür itlerüñle da`vâmuz

Tîg-i `adlüñle şehâ lutf eyle ol da`vâyı kes

5 Gel Ziyâ'îden şikâyet kılalum dil-dârına
Bizi uyutmaz anuñ âh u figânı bir nefes

-188-

Mefâ`îlün Mefâ`îlün Mefâ`îlün Mefâ`îlün

1 `Aceb midür yüzüñ gördükde itse her gedâ meclis
Bilürsin mevsim-i gülde olur ey şeh revâ meclis

2 Yine rahm eyleyüp şem`-i ruhuñ gösterdüñ ey meh-rû
Şeb-i firkatde anuñ çün olupdur pür-ziyâ meclis

3 Ney ü kanûnı iñler mesti feryâd u figân eyler
Gam-ı hicr-i nigâra beñzer olmış mübtelâ meclis

4 Melek sâkî şafak mey nukl encüm mâh-ı nev sâgar
Güneş şem`-i safâ kavs-i kuzah çeng ü semâ meclis

5 Gelelden meclise ol yüzi Ka`be lebleri zemzem
Ziyâ'î Merve hakkıyçün olupdur pür-safâ meclis

-189-

Fâ`ilâtün Fâ`ilâtün Fâ`ilâtün Fâ`ilün

1 Mevsim-i güldür döşendi meclis-i sahbâya nâs
Destine destâr merhûn olmada câma libâs

2 Bezm-i gülde yâr ile agyâr içer turmaz müdâm
Zehr-i kahr-ı dehri nûş itsem n'ola ben tas tas

3 Ey cefâ-cû muttasıl senden baña eksük degül
Derd-i bî-hadd cevr-i bî-pâyân cefâ-yı bî-kıyâs

4 Sîm-tenler vaslın eyler hâtır-ı şeydâ ricâ
Bir gedâ devletlülerden akça eyler iltimâs

5 Şevkin artursa dilüñ şi`r-i Ziyâ'î tañ degül
Mushaf-ı rûyuñdan itmiş anca yirde iktibâs

-ŞÎN-

-190-

Mef`ûlü Fâ`ilâtü Mefâ`îlü Fâ`ilün

1 Hakkâ ki bezm-i bâg güzel bezm-gâh imiş
Ey ehl-i `işret âhiri ammâ ki âh imiş

2 Gam tekyesi ki erbâb-ı menzil-i `aşkdur
Şehr-i mahabbet içre ulu hân-gâh imiş

3 Uzun gice belâları zülfüñ hayâli hem
Baht-ı siyeh dahı ne belâ-yı siyâh imiş

4 Gâh mahalleñ içre rakîb-i seg âh ider
Ammâ ki nagmesi de makâm-ı segâh imiş

5 Girdi sipâh-ı eşk ile şehr-i melâmete
Derd ehline Ziyâ'î meger pâdişâh imiş

-191-

Fe`ilâtün Fe`ilâtün Fe`ilâtün Fe`ilün

1 Hûb-ı mergûb idi bu `âlem-i fânîde güneş
Şevk-i mihrüñle senüñ olmasa şûrîde güneş

2 Şevki artar yüzini der-gehine sürse gedâ
Her seher kapuña yüz sürer ol ümmîde güneş

3 Hânemüz rûşen ola hâtır-ı hoş-hâl misâl
Ger şebân-geh gele ol mâh-sıfat gide güneş

4 Sâye-perver boyı serv âfetüme beñzeyemez

Şîr-i şehrdür iki pîr-i cihân-dîde güneş

5 Ne yüzin gösterür ol meh ne göñül şevke gelür
Ne o meh-pârede ay var ne Ziyâ'îde güneş

-192-

Fâ`ilâtün Fâ`ilâtün Fâ`ilâtün Fâ`ilün

1 Dostlar rüsvây u bed-nâm olsam itmeñ serzeniş
İtdi dîvâne beni ol cilve ol nâz ol reviş

2 Bâg-ı hüsn içre nihâl-i nahl-i bâlâ-yı habîb
Bâg-bân-ı lutf-ı Yezdân ile bulmış perverîş

3 Hâne-i dilde hemân Erjeng nakşıdur hayâl
Çîn-i ebrû-yı nigâr olmışdur elde muntekış

4 Olmaya bî-gâne dirseñ yâd ide dil-ber seni
Âsitânında var evvel âşinâsıyla biliş

5 Hışm ider zülfüñ Ziyâ'îye gazabdan küfr olur
Söyle ey `âşıklaruñ kim saña n'itmiş n'eylemiş

-193-

Mefâ`îlün Mefâ`îlün Mefâ`îlün Mefâ`îlün

1 Bu mürde cisme sanmañ bir niçe yirden kefen gelmiş
Fakîre gâlibâ devletlülerden pîrehen gelmiş

2 Göñül geldikçe bîmâr oldı kûyuñda belâ bu kim
Mahalleñden sabâ haste gidüp girü esen gelmiş

3 Cefâsından kaçup dil girü lutf ümmîdine geldi
Sorup ol bî-vefâlar serveri didi kaçan gelmiş

4 Ziyâ'î turmayup bu fânî dünyâya gelen gitdi
`Aceb bu kim haber virüp dimez kimse giden gelmiş

-194-

Mefâ`îlün Mefâ`îlün Mefâ`îlün Mefâ`îlün

1 Gamı ol tâze dil-dâruñ dil-i gam-nâke sarmaşmış
Nihâl-i tâzesi engûr-ı bâguñ tâke sarmaşmış

2 Vücûd-ı hâk-sâre sarmaşan regler mahalleñde
Tamarlardur ki servüñ sâyesinde hâke sarmaşmış

3 Hayâl-i vuslatuñ rûhumla sandum imtizâc itmiş
Görüp pîrâhenüñ kim ol vücûd-ı pâke sarmaşmış

4 Bugün gurbetde gördüm âşinâlar birbirin bulmış
Seg-i kûyuñ sanurdum `âşık-ı bî-pâke sarmaşmış

5 Edânîye zarûretden Ziyâ'î ilticâ eyler
Garîk-i bahr-ı gamdur buldugı hâşâke sarmaşmış

-195-

Mefâ`îlün Mefâ`îlün Mefâ`îlün Mefâ`îlün

1 Çemende sarmaşık gördüm gül-i bûstâna sarmaşmış
Sanurdum kim Züleyhâ Yûsuf-ı Ken`âna sarmaşmış

2 Sarılmış Yûsufuñ pîrâhenine Hazret-i Ya`kûb
Açılmış yâsemen berg-i gül-i handâna sarmaşmış

3 Sarılmış câme-h^{v}âb-ı vuslat içre `âşık u ma`şûk
Görenler dir ki tendür hasretiyle câna sarmaşmış

4 Göñül tıflı yapışmış rîsmân-ı kâkül-i yâra
Görenler dir ki cân-bâz oglanı urgana sarmaşmış

5 Ricâ eyler dil-i sengîni dil-berden vefâ `âşık
Sanasın sarmaşıkdur dagda seng-istâna sarmaşmış

6 Esîr olmış yitürmiş tıfl-ı maksûmın girü bulmış

Zen-i dünyâ mahabbetle dil-i nâdâna sarmaşmış

7 Ziyâ'î ehl-i dünyâ sarmaşup kalmış bu dünyâya
Sanasın sarmaşıkdur kal`a-i vîrâna sarmaşmış

-196-

Mef`ûlü Mefâ`îlü Mefâ`îlü Fa`ûlün

1 Bilmem ne ki sihr itdi baña ol yüzi meh-veş
Çeşmümde sular zâhir oldı sînede âteş

2 `Aklum takınık yâr vefâsız rakibâ çok
Bilmem n'ideyin n'eyleyeyin hâl müşevveş

3 Yanında siyeh-rûlar o sengîn dilüñ çok
Ey bülbül-i dil gam yime biñ kargaya bir taş

4 Dünyâda beni Yûsufumuñ vaslına irgür
Ey sûfî gel ol âhiretüñ çün baña kardaş

5 İnsâf idelüm şimdi Ziyâ'î gibi yokdur
Bir gam-zede vü zâr u dil-figâr u belâ-keş

-197-

Fâ`ilâtün Fâ`ilâtün Fâ`ilâtün Fâ`ilün

1 Hışm-ı çeşmüñ cânumı ey yâr bîmâr eylemiş
Başuma bu dâr-ı dünyâyı benüm dar eylemiş

2 Tahta-i tâbutum üzre iñledür dil-ber beni
Tahta-i nerd üzre gûyâ ben kulın zâr eylemiş

3 Çâr `unsurdan yaradaldan tenüm Cân-âferîn
`Aşk-ı cânânda beni gâyetde nâ-çâr eylemiş

4 Bizi gam öldürdi öldürmez diyü ol bî-vefâ
Gerçi kim öldürmege evvelde ikrâr eylemiş

5 Firkatüñ çok çekdi kim her bir güni bir yılcadur
Bu Ziyâ'înüñ Hudâ `ömrini bisyâr eylemiş

-SÂD-

-198-

Fâ`ilâtün Fâ`ilâtün Fâ`ilâtün Fâ`ilün

1 Gel beni zecr ile öldür kâkülüñ dârına as
Kıssa-i derdüm gibi bulınmasun beyne'l-kısas

2 Tîr-i gamzeñ şöyle kılmışdur müşebbek sînemi
Seyr idenler sanur anı cism-i câna bir kafes

3 Halka-i bezm-i şarâb oldı mahabbet hâtemi
Câm-ı la`lîndür aña yakutdan gûyâ ki fass

4 Fikr iderdüm kim niçe biçem melâmet câmesin
Karşudan gördüm pür-şevküm getürür bir makas

5 Ey Ziyâ'î nûr-ı Yezdân oldugına ol sanem
Ehl-i îmâna kaş ile kirpigi yetmez mi nass

-199-

Mef`ûlü Fâ`ilâtü Mefâ`îlü Fâ`ilün

1 Lâzım mı derd-i `aşkı saña eylemek luhûs
Mir'ât-ı dilde `aks-i ruh-ı yâr-ı ter nusûs

2 `Uşşâkı haste kodı muhabbet yüzükleri
Şol kehrübây çehreleridür meger fusûs

3 Mir'ât-ı dilde `aks-i ruh-ı yârı seyr kıl

Yog ise anda jeng-i riyâ var ise hulûs

4 Âdem bu mülk-i fânîye itsün mi `itimâd

Çekmekdedür gumûmı `umûmen `ale'l- husûs

5 Nazm-ı Ziyâ'î gibi gerek şi`r-i âb-dâr

Tâ beytine gelüp od urmaya lüsûs

-200-

Mefâ`îlün Mefâ`îlün Fa`ûlün

1 Dilâ ol yüri bahr-ı `aşka gavvâs

Leb-i dil-berdür anda gevher-i hâs

2 Benem Mansûr-ı meydân-ı mahabbet

Hemân cânâ saçuñ zencîrine as

3 Cemâdâtı gamuñ tahrîk iderdi

`Aceb mi sûfîler olursa rakkâs

4 Biçerken câme-i `aşkı rakîbe

Bugün hayyât elinde sındı mikrâs

5 Halâs olmaga kizb-i müdde`îden

Ziyâ'î okuruz sıdk ile İhlâs

-HÂD-

–201-

Fâ`ilâtün Fâ`ilâtün Fâ`ilâtün Fâ`ilün

1 Lâyık-ı vasl olmadur bu eşk-i dîdemden garaz

Bir safâ sürmekdür âhir şimdiki demden garaz

2 Cân virüp cânâna derdüm `âkıbet vasl olmadur

`Âlem itmekdür hemân bu iki `âlemden garaz

3 Câm-ı Cem efsânedür kim rindler söyler yürür
La`l-i nâbuñ câmdan sensin begüm Cemden garaz

4 Böyledür iz`ânumuz zevk ü elem efsânedür
Vasl u hicrânuñdur ancak sûr u mâtemden garaz

5 Vuslatuñdur añlaram firdevs-i `alâdan murâd
Var ise nâr-ı firâkuñdur cehennemden garaz

6 Ka`beden kıblem senüñ dîdâr-ı pâküñdür murâd
Gabgabuñ çâhıdur ey meh çâh-ı zemzemden garaz

7 Ey Ziyâ'î hâlüm i`lâm itmedür der-gâhına
Gice gündüz böyle feryâd ile nâlemden garaz

-202-

Mef`ûlü Fâ`ilâtü Mefâ`îlü Fâ`ilün

1 Firkatda la`l-i dil-beri añmak melâl-i mahz
Anuñ dehân-ı bûsesin almak muhal-i mahz

2 Teşne-dilüz harâret-i hicrüñle yanmışuz
Unutma bizi ey leb-i la`li zülâl-i mahz

3 Gîsûlaruñ dile katı zulm ider dirîg
Boynuñda ol degül `ömrüm illâ vebâl-i mahz

4 Bu sa`dî gör ki nûş idicek câmı hüsrevâ
Şöyle hasen direm sözi olur kemâl-i mahz

5 Hâlin Ziyâ'înüñ ne sorarsın ki ol garîb
Ey mûmiyân gamuñla olupdur hayâl-i mahz

-203-

Mefâ`îlün Mefâ`îlün Mefâ`îlün Mefâ`îlün

1 Dirîgâ derd-i `aşk irdi irişdi cânuma emrâz
Yanumdan gitdi yârânum ehibbâm eyledi i`râz

2 Şu derde mübtelâyem kim etibbâ idemez dermân
Ecel gibi güzel sıhhat müyesser eyle ey Feyyâz

3 `Aceb mu`tâd imiş göñlüm belâ-yı `aşkı çekmede
Zebûn olurdı gerdûna eger yüklense bu a`râz

4 Görüp tîg-i cefâñı nefret itmez kimse kapuñdan
Meger cânâ yoluñda cânı kurbân itmedür agrâz

5 Ziyâ'înüñ efendi boynın ur şevkin ziyâd eyle
Ziyâsı şem`üñ artukdur kesince boynını mikrâz

- TÂ'-

-204-

Fe`ilâtün Fe`ilâtün Fe`ilâtün Fe`ilün

1 `Ârızuñda degül ol hatt-ı perîşân galat
Hîç olur mı ki ola âyet-i Kur'ân galat

2 Şerbet-i ârzû-yı la`lüñi dil sundı baña
Meye göndermiş idüm eylemiş oglan galat

3 Vasl ile firkati fark itmiş işitdüm agyâr
Bilsem âyâ ki neden eyledi nâdân galat

4 Kâm-rân itdi edânîyi e`âliyi hem-pây
Muttasıl itmededür târum devrân galat

5 Ey Ziyâ'î şeh-i nazmem sühanum togrusı râst
Korkum oldur ki ide kâtib-i dîvân galat

-205-

Fâ`ilâtün Fâ`ilâtün Fâ`ilün

1 Var ise çehreñde tañ mı hâl ü hatt
Yaraşur mushafda i`râb ü nukat

2 `Ârızuñ seyr itmek ister mürg-ı cân
Su kenârın ârzû itmez mi batt

3 Hayra kalmışdur umûr-ı `aşkda
Her kimüñ oldı murâdı ol vasat

4 Añladugum bu ki râh-ı dil-bere
Başını galtân iden itmez galat

5 Ey Ziyâ'î başumuz beş vaktde
Nîl ü Ceyhûn u Fırât u Dicle Şatt

-206-

Fâ`ilâtün Fâ`ilâtün Fâ`ilâtün Fâ`ilün

1 Hâne-i kalbe o şeh saldı bisât-ı inbisât
Tayy olındı bûriyâ-yı zevk ü bâlin-i neşât

2 Vasf-ı âh-ı âteşînüm yazdılar sanmañ fişek
Göklere mektûb uçurdılar ki kılsun ihtiyât

3 Tañ mı ser-gerdân yürürse yollar üzre gird-i bâd
Böyle eyler hâk-i pây-ı yârda kalan ihtiyât

4 Mihr ü meh iki şafakdur tevsen-i çerhüñ meger
Şol licâm-ı kehkeşânına kılmış irtibât

5 Ey Ziyâ'î ol kıyâmet yâr ile haşr olmaga
Derd ü gam gûyâ terâzûdur reh-i `aşkı sırât

-ZÂ'-

–207-

Mefâ`îlün Mefâ`îlün Mefâ`îlün Mefâ`îlün

1 Belâlu `âşık itmez dime lutf ile vefâdan haz
Tabîbüm yohsa bîmâr olan itmez mi devâdan haz

2 Nazar kıl hışm ile râ kaşlaruñ çat ey hilâl-ebrû
Göñül kesb-i safâ eyler ider cânum bu râdan haz

3 N'ola gam kişverinde dil severse ger seg-i kûyuñ
Garîb iklîm-i gurbetde ider çün âşinâdan haz

4 Baña yir gösterür kâşânesinde bir hasîr üzre
Anı bilmez mi zâhid `âşık itmez bûriyâdan haz

5 Yüzüñ göster Ziyâ'îye görür çâh-ı firâkuñda
İderler zulmet-i zindânda kalanlar ziyâdan haz

-`AYN-

-208-

Mef`ûlü Fâ`ilâtü Mefâ`îlü Fâ`ilün

1 Gitdüm diyâr-ı gurbete cânânum elvedâ`
Düşdi sefer çü bendeñe sultânum elvedâ`

2 `Aklum tagıldı `ârîyüm ey mâh `ârdan
Bilmem ki n'oldum ey gözi mestânum elvedâ`

3 Bülbül gibi hezâr figân eylesem gerek
Ben ey yanagı verd-i gül-istânum elvedâ`

4 Sünbüllerüñden ayru perîşân-ı hâtırum
Cem` olımadı ey saçı reyhânum elvedâ`

5 La`l-i leb-i habîb görinmez Ziyâ'iyâ
Kan aglasun bu dîde-i giryânum elvedâ`

-209-

Fâ`ilâtün Fâ`ilâtün Fâ`ilâtün Fâ`ilün

1 Olalı göñlüm gibi âşüfte-i dil-dâr şem`
Subha dek göz yummaz olur tâ-seher bîdâr şem`

2 Ger kafasından çekerlerse zebânuñ bir şerer
Sûz-ı `aşkuñ nüktesinden eylemez izhâr şem`

3 Ben du`â-gûyın sögerse tañ degül ol mâh-rû
Dil uzadur kendüye cân virene her bâr şem`

4 Kaddüñüñ bir dikmesidür serv-i gül-zâr-ı cihân
Bir çerâgıdur senüñ ruhsâruñuñ ey yâr şem`

5 Rûşen eyler miydi bezmi mihr-i `âlem-tâb-veş
Böyle pür-şevk olmasa her şeb Ziyâ'î-vâr şem`

-GAYN-

−210-

Mef`ûlü Fâ`ilâtü Mefâ`îlü Fâ`ilün

1 Tab`um serâya mâ'il ider ıztırârî bâg
Sâkî getür meyi kamu ıztırr gayr-ı bâg

2 Didüm göreyin müjeñi kaçma didi yâr
`Âkil virür mi destine dîvânenüñ bıçâg

3 Şevk-i ruhuñ yakar ser-i kûyuñda cânumı
Hayr itdi yakdı kûşe-i meclisde bir çerâg

4 Yakdı memâlik-i gazeli sûz-nâk ile rûhum

Ezelde husrevâ uyarmış gibi ocâg

5 Gören ziyâ-yı mihr-i `izârın Ziyâ'iyâ
Eyler fürûg-ı şems-i cihân-tâbdan ferâg

-211-

Fe`ilâtün Mefâ`ilün Fe`ilün

1 Bâg-ı sînemde her dem ey gül-i bâg
Sol ki ol gonca itmedi beni sag

2 Gül-sitân-ı cemâl-i cânânuñ
Oldı dil mürgınuñ ayagına bag

3 `Ârızuñ üzre hâl ü zülfüñle
Sayd-ı mürg-ı dil eyledüñ yüzüñ ag

4 Sâkiyâ bizi şöyle mest itdüñ
El dutuldı dutulmaz oldı ayag

5 Meclis-i meyde mâh-ı tâbânum
Şevke geldi Ziyâ'î gibi çerâg

-212-

Fe`ilâtün Fe`ilâtün Fe`ilâtün Fe`ilün

1 Bâg-ı sıhhatde gezerken ferâh u zevk ile sag
Yakdı tâb-ı teb-i hasret işidenlerden ırag

2 Haste-dillerde egerçi niçe `illet bulınur
Hîç lâyık degül ammâ ki yolından sapa sag

3 Var iken eşk-i revânum neme yarar cûlar
Hüsn-i dil-ber var iken baña ne kayd olsun bâg

4 Bülbül-i tab`uma cevlân-geh olur bâg-ı kemâl
Âşiyân eylemez anda umarın zâg u kelâg

5 Yâr-ı sâdık arayup bulmaga çekdüm çok elem
Ey Ziyâ'î aramakdan idelüm bârî ferâg

-FÂ'-

-213-

Fe`ilâtün Fe`ilâtün Fe`ilâtün Fe`ilün

1 Kaşına karşu dizilmiş niçe müjgân saf saf
Karşı mihrâba turur san ki müselmân saf saf

2 Kırmızı gülleridürür bâg-ı cûduñ yir yir
Sînem üstinde olan dâg-ı firâvân saf saf

3 Bâgı ol serv-i hırâmân güzer itmez mi görüñ
İntizâr üzre turur serv-i gül-istân saf saf

4 Ha sakın terk-i cefâ eyle şikâyet kılurın
Rûz-ı mahşerde kaçan kim turur insân saf saf

5 Gel Ziyâ'îyi halâs eyle beden kaydından
Çünki eksük degül ey şâh du`â-h^{v}ân saf saf

-214-

Fe`ilâtün Fe`ilâtün Fe`ilün

1 Yok mıdur şefkatüñ ey bî-insâf
Bendenüñ eyle günâhını mu`âf

2 Gayrılar gördügi lutf u keremüñ
Görmedüm nısfını hakkü'l-insâf

3 Umarın saña beni gamz ideni
Âşikâr ide hafîyyü'l-eltâf

4 Görse ger tîg-i gam-ı cânânı

Cebeli olur idi kulle-i Kâf

5 Ey Ziyâ'î gam-ı cânânuñ ile

Fahrlar kıl uyar şâ`ire lâf

-KÂF-

-215-

Mefâ`îlün Mefâ`îlün Mefâ`îlün Mefâ`îlün

1 Miyânuña yakışdı zer kemer hûb oldı ortalık

Libâs-ı nâzı geydüñ vir lebüñden bûse helvâlık

2 Bugün cevrüñle göñlüm yıkduñ aslâ virmedüñ sûret

Gamuñla ey sanem dil hânesi Eski Kilisâlık

3 Miyâncı olmayınca bilini kuçdurmaz ol âfet

Cihân aksine döndi şimdi ortalık temâşâlık

4 Güzeller mübtelâsı derd-i `aşkuñ pây-mâlıyem

Yaradaldan berü cism-i za`îfüm Hazret-i Hâlık

5 Ziyâ'îyi nazardan dûr idüp agyâra yâr olduñ

Umulmazdı benüm iki gözüm senden bu rüsvâlık

-216-

Fâ`ilâtün Fâ`ilâtün Fâ`ilâtün Fâ`ilün

1 Mülk-i nazm içre baña beñzer bugün vassâf yok

Degme bir dîvânda elfâzum gibi evsâf yok

2 Sayd-gâh-ı deşt-i `aşkuñ ben de bir sayyâdıyam

Saydum olur lîk bir âhû-yı müşgîn-nâf yok

3 Kanı kimdür bu cihân içre `Ankâ yok diyen

Ben de bir `Ankâyem ammâ baña kûh-ı Kâf yok

4 Fi’l-hakîka gevher-i nâ-yâbum insâf eyleseñ
Bir zamândur şimdi ammâ kimsede insâf yok

5 Derd ile beñzüm sararsa ey Ziyâ’î gam degül
Ben zer-i hâlis-vücûdem n’eyleyem sarrâf yok

6 Hâlümi yârân sorarsa bî-cihet kaldum fakîr
Şeş-cihet vîrân muhassal hâsıl-ı evkâf yok

-217-

Fe`ilâtün Fe`ilâtün Fe`ilâtün Fe`ilün

1 Sünbülî zülfi hevâ ile perîşân bulıcak
Rahm idüp yâr didi bu dahı miskîn ancak

2 Rûzgâr atdı göñül fülkini girdâb-ı gama
Kurtarursa beni kurtarur efendi zevrak

3 Kâfir agyârı helâk itmege bir demde hemân
Üstine peyk-i ecel gibi bıçakla varsak

4 Dil-rübâlar göricek göñlümi zülfüñde esîr
Didiler hây n’olaydı o esîri tutsak

5 Ey Ziyâ’î su gibi taşdı göñül cûş itdi
`Özr-i leng eylemeyüp yâr ayagına aksak

-218-

Fâ`ilâtün Fâ`ilâtün Fâ`ilâtün Fâ`ilün

1 Safha rûyum dûde eşkümdür müjem aklâm-ı `aşk
Serde hatt-ı ser-güzeştümdür benüm erkâm-ı `aşk

2 Dâm-ı tesbîh-i riyâya biz mukayyed olmazuz
Ehl-i `aşkuz zâhidâ zülf-i sanemdür dâm-ı `aşk

3 Râh-ı `aşkuñda elif gibi olurdum müstakîm

Kaddümi lâm itmese ey serv eger âlâm-ı `aşk

4 Dil kesildi `ayş-ı dünyâdan kazâ kestirdi yol

Zâhir oldı bu mu`ammâdan bize bir nâm-ı `aşk

5 Gerçi kim dirler şarâb içmez Ziyâ'î derd-mend

Dostlar va'llâhi mest itmişdür anı câm-ı `aşk

-219-

Fe`ilâtün Fe`ilâtün Fe`ilâtün Fe`ilün

1 Gice pervâne gibi şevkden ârâmum yok

Benüm eyyâmum gibi dünyede eyyâmum yok

2 Elüm irişmedi ol zülfe yüzin görmedüm âh

Kadre kâdir degülem bir yaña bayrâmum yok

3 Gül-i bâgı n'ideyin sünbülini toplayayın

Bir boyı serv yüzi gül semen endâmum yok

4 Giderin âhiret iklîmine yâ hû yâ hû

Göñül eglencesi bir yâr-ı dil-ârâmum yok

5 Açmaga kalb-i perîşânı Ziyâ'î geh geh

Bir saçı sünbül-i ter `ârız-ı gül-fâmum yok

-220-

Mef`ûlü Mefâ`îlü Mefâ`îlü Fa`ûlün

1 Dîvâneyem ahvâl-i cihâna nazarum yok

Mest-i mey-i engûrem özümden haberüm yok

2 Bendeñ olalı pâdişâh-ı mülk-i gam oldum

`Aşkuñla ganîyem senemâ sîm ü zerüm yok

3 Şol tapdugum Allâh hakı deyr-i cihânda

Bir göñlümi egler senem-i sîm-berüm yok

4 Cennet `amelin işleyemem derd ü gamdan
Andan berü kim kûy-ı nigâra güzerüm yok

5 Cennetdür anuñ kûyı Ziyâ'î lebi kevser
Ol cennete uçmaga velî bâl u perüm yok

-221-

Fe`ilâtün Fe`ilâtün Fe`ilâtün Fe`ilün

1 Ey göñül `ârif isen iç yüri câm-ı Cem-i `aşk
Ki deger iki cihân zevkine bir `âlem-i `aşk

2 Felek üstinde melek emrine râm olmış idi
Olsa engüşt-i Süleymânda eger hâtem-i `aşk

3 Mihrüñi görmediler çün ki sipihrüñ giceler
Geydiler zulmet-i firkatde kalup mâtem-i `aşk

4 Çeşm ü hâl ü dehenüñ fikri göñülden gitmez
Eksük olmadı derûnumdan efendi gam-ı `aşk

5 Bâg-ı `âlemde hayâl-i gül-i ruhsâruñ ile
Dem-be-dem çeşm-i Ziyâ'î akıdur şebnem-i `aşk

-222-

Mefâ`îlün Mefâ`îlün Mefâ`îlün Mefâ`îlün

1 Cebînine kodı uyurken ol meh nâ-gehân barmak
Ben anı sandum engüşt-i Nebî kim mâhı kılmış şak

2 Görenler eyle sanur "sûre-i Şems ü Kalem" yazduk
O mâhuñ ayasıyla barmagı vasfın kaçan yazduk

3 `Aceb havz-ı müdevverdür kef-i sîmîni cânânuñ
Ki teşne dillere karşu diler beş lûleden akmak

4 Şafak hınnâsı hurşîd ayası engüşt mâh-ı nev
Elinde hûşe-i pervînesidür ol mehüñ tırnak

5 El elden üstün oldugın işitdi var ise hurşîd
Sipihre agdı destüñle berâber olmaga el-hak

6 Yaraşur pençe-i sîmîni gül-zâr-ı cemâlinde
Gül-istâna virüpdür fi'l-hakîka revnak

7 Ziyâ'î sen gül-istân-ı cemâl-i yâra bülbülsin
Kefi ak güldürür beş gonçedür yanında beş barmak

-223-

Mef`ûlü Fâ`ilâtü Mefâ`îlü Fâ`ilün

1 Gitdüñ yaluñuz ey meh-i tâbânum el-firâk
Târîk-i gamda kaldı dil ü cânum el-firâk

2 Dil mürdesine ol leb-i `Îsâyı bulmaga
Çıksa sipihre yiridür efgânum el-firâk

3 Ben el yudum hayat suyından meded meded
Zulmetde kaldı çeşme-i hayvânum el-firâk

4 Ben künc-i gamda haste-i dil-besteñem senün
Bulınmadı bu derdüme dermânum el-firâk

5 Bildüm Ziyâ'î şimdi yanumdan çıkup giden
Yâ `ömrüm idi kalmadı yâ cânum el-firâk

-224-

Mefâ`îlün Mefâ`îlün Mefâ`îlün Mefâ`îlün

1 Gözüm yaşından özge elde `âlemde nükûdum yok
Ne gam mâl u menâlüm yog ise bârî hasûdum yok

2 Ne aldum ben ne satdum nesnesin bu fâni dünyânuñ
Bugün `âlem metâ`ından ziyânum dahı sûdum yok

3 Niyâz idüp yire urmam yüzüm bâb-ı erâzilde

Ganî-i Lem-yezelden gayra `âlemde sücûdum yok

4 Mukadder bir kazâ gelse rızâdan gayrı fikrüm yok
Cihânuñ nef`ine çokluk sürûrum yok sürûdum yok

5 Ziyâ'î ben kemâl ü ma`rifet Kâfında `Ankâyem
Anuñçün câhilân-ı dehr öñinde hîç vücûdum yok

-KÂF-

-225-

Fe`ilâtün Fe`ilâtün Fe`ilâtün Fe`ilün

1 Ey dil ü cân gam-ı cânân ile mihnetde oluñ
Ta`n-ı agyâr ile zilletde meşakkatde oluñ

2 Sizi ısmarladum Allâha didüm cân u dil
Didi anlar dahı sıhhatde selâmetde oluñ

3 Göricek `âşıkı kuyuñda kilâb-ı kûyuñ
Didi hıdmetde olalum didi `izzetde oluñ

4 Rindler pîr-i harâbâta diyince yâ hû
Didi lutf ile hemân devlet ü rif`atde oluñ

5 Vasl-ı cânâneye ikdâm idüñ ihmâl itmeñ
Ya Ziyâ'î gibi her-bâr mezelletde oluñ

-226-

Mefâ`îlün Mefâ`îlün Mefâ`îlün Mefâ`îlün

1 Bugün ey mihr-i rahşân ol meh-i tâbânum añdurduñ

Gice ey mâh-ı bedr ol âfet-i devrânum añdurduñ

2 Cihân bâgında senden umdugum bu mıdur ey bülbül
Perîşân-hâtır itdüñ zülf-i müşg-efşânum añdurduñ

3 Gice meclisde bir hâl itdüñ ey pervâne bi'llâhi
Yanup yakıldugum nâr-ı gam-ı hicrânum añdurduñ

4 Gül-istânda seher şol deñlü feryâd itdüñ ey bülbül
Ki âh u zâr ile derd ü dil-i nâlânum añdurduñ

5 Ziyâ'îye seherde ey sabâ bir nükte açduñ kim
Derûnum hûn idüp ol gonca-i handânum añdurduñ

-227-

Mefâ`îlün Mefâ`îlün Mefâ`îlün Mefâ`îlün

1 Egerçi hüsn içinde ol perî-ruhsâr olupdur beg
N'olaydı olmasa yanında anuñ kimse bizden yeg

2 Ola kim mâ'il olup iltifât ide bu ben hâke
Var ey bâd-ı sabâ gül-şende ol serv-i revânı eg

3 Ten-i `uryânuma cellâd-ı gam hîle `ikâb itdi
Gögermiş tâziyâne yiridür cismümde sanmañ reg

4 `Adû-yı gussa vü gam kal`a-i câna hücûm itse
Göñül burc-ı bedenden çıgırur Allâh yegdür yeg

5 Kaşuñ çîn eyleyüp hışm eyledüñ miskîn Ziyâ'îye
Yanuñdan gitmez ey âhû bakışlu hîç rakîb-i seg

-228-

Mefâ`îlün Mefâ`îlün Mefâ`îlün Mefâ`îlün

1 Göñül derdine bakmañ şûh-ı derd-efzâyı seyr eyleñ
Cünûn-ı Kaysa bakmañ behçet-i Leylâyı seyr eyleñ

2 Mahabbet şevkine ey müdde`îler eylemeñ inkâr
Vukûf-ı hâl içün bir sûret-i zîbâyı seyr eyleñ

3 Hevâ-yı `aşk-ı yâr ile sirişküm cûşa gelmişdür
Bu rîh-i sarsar ile mevc uran deryâyı seyr eyleñ

4 Ezelden göñlüm ol Yûsuf-likâyı düşde görmişdür
Beni `aşk ile ser-gerdân iden rü'yâyı seyr eyleñ

5 Şeb-i vuslatda ol mâhı temâşâ itmek olmazsa
Hevânuñ i`tidâlinde çıkuñ bedr ayı seyr eyleñ

6 Sular çaglar hevâlar mu`tedil güller açılmışdur
Bahâr eyyâmıdur dîvâneler sahrâyı seyr eyleñ

7 Ziyâ'înüñ derûnı dâgını görmek ne mümkindür
Beyâbân-ı fenâda lâle-i hamrâyı seyr eyleñ

-229-

Fe`ilâtün Fe`ilâtün Fe`ilâtün Fe`ilün

1 Yâr agyârdan olmadı dirîgâ münfek
Anı ol segden ayırmaga ne kılsak n'itsek

2 Beglügüm varur kabâ cem`ine mîrem gûyâ
Rûmilinde baña sancak virilmiş Hersek

3 Geymeden efser-i zerrîni mukaddem kuşanur
Nâz ile câmesin ol vahşî gazâlum geyicek

4 Vezne gelmez şu`arâ-yı şi`r bu nazma nisbet
Tob-ı âhumla çakışmaz dahı çatlarsa tüfek

5 Ey Ziyâ'î bize rahm itmek elinden gelmez
Ne kadar vasf-ı kef ü sâ`id ü destin dirsek

-230-

Mefâ`îlün Mefâ`îlün Mefâ`îlün Mefâ`îlün

1 Zerüñ zerd oldı cismi hasretinden sîm-sîmânuñ
Teni bir yaña sîm ü zer gamından ehl-i dünyânuñ

2 Temevvüc sanma deryâ sînesin derdüñle çâk eyler
Kenâr özler meger bir derdi var elbetde deryânuñ

3 Femüñ bir nükte-i müşkildürür kim zerre anlatmaz
Benüm cânum hemân bir adı var ancak mu`ammânuñ

4 Lebüñ zülfeyn ü ruhsâruñla hoş zîbâ yaraşmışdur
Şeb-i meh-tâbda gâyetde hoşdur nûşı sahbânuñ

5 Sabâvet `âleminde itdügüñ hâlâtı terk eyle
Sabâ bir târına degme o zülf-i `anber-efşânuñ

6 Ölürsem cevr-i cânân ile taş dikmeñ mezârumda
Nişânum kalmasuñ kûyında ol bî-rahm cânânuñ

7 Ziyâ'î sen belâgat mülkinüñ sultânısın şimdi
Bozılmaz lâ-cerem haşre dek âyîn-i dîvânuñ

-231-

Mefâ`îlün Mefâ`îlün Mefâ`îlün Mefâ`îlün

1 Yiridür terk-i cân itsem çü sen terk-i diyâr itdüñ
Sıduñ ahdi bizi gâyetde şimdi dil-figâr itdüñ

2 Beni ey lâle-ruh câm-ı mey-i `aşkuñla mest itdüñ
Tenümde dâg-ı hasretler koduñ hoş yâdigâr itdüñ

3 Dutalum kim bilüm yâ gibi bükdüñ ey kemân-ebrû
Niçün yâ ok gibi ta`cîl ile benden firâr itdüñ

4 Zamâne hûbınuñ `ahdine hîç inanmasun kimse
Sıduñ `ahdi baña sen çünki böyle ey nigâr itdüñ

5 Mahalleñ mesken olmışdı Ziyâ'î derd-mendüñe
Efendi turmaduñ ikrâra anı bî-karâr itdüñ

-232-

Mefâ`ilün Fe`ilâtün Mefâ`ilün Fe'ilün

1 Degül mi `arş-ı mu`allâ likâsı Mahmûduñ
Degül mi Sidre kad-i müntehâsı Mahmûduñ

2 Benânı mâh-ı nev-i `îddür hakîkatde
Meh-i münevvere beñzer ayası Mahmûduñ

3 Dem-â-dem akıdur oldı eşk-i hûnînüm
Boyandı kana kırmızı libâsı Mahmûduñ

4 Cefâ vü cevrini yıllarca çekdügüm bu kim
Göñülde vardur ümîd-i vefâsı Mahmûduñ

5 Ziyâ'iyâ şeh-i mülk-i belâ olur `âşık
Olınca cân u göñülden gedâsı Mahmûduñ

-233-

Fâ`ilâtün Fâ`ilâtün Fâ`ilâtün Fâ`ilün

1 Togrısı bu kim senüñ bir serv-i bâlâdur kadüñ
Yâ behişt-i hüsn içinde şâh-ı Tûbâdur kadüñ

2 Her pelîde hem-ser olma ey boyı serv-i revân
Bir nihâl-i tâzesin gâyet de `âlâdur kadüñ

3 Hem letâfet bûstânında saçuñ reyhândur
Hem melâhat gül-şeninde serv-i ra`nâdur kadüñ

4 Togruyam yoluñda didüm Hak bilür ey serv-kad
Didi bâr-ı derdüm ile şimdi dü-tâdur kadüñ

5 Kahr ile çün kim elif kaddüñ kemân itdi rakîb

Ey Ziyâ'î yiter âhuñ urmaga yâdur kadüñ

-234-

Mefâ`îlün Mefâ`îlün Mefâ`îlün Mefâ`îlün

1 Rakîb-i kâfire niçün sen ey nûr-ı Hudâ geldüñ
Gelem saña rakîbi añmayam dirdüñ añageldüñ

2 Meded kurtar garîk-i bahr-ı hicrân olmadın çün kim
Gamuñ deryâsınuñ gavvâsına ey âşinâ geldüñ

3 Niçe gün hân-kah-ı şeyheynüñ irşâdın bekâ kılduñ
Anuñ çün meclis-i `uşşâka ey sûfî fenâ geldüñ

4 Kudûmuñ Merve hakkıyçün hayât-ı câvidânumdur
Benüm Ka`bem benüm kıblem benüm `ömrüm safâ geldüñ

5 Dü-tâ ol bâr-ı hicrüm çekmede ol yâr-ı zâlim dir
Dimek olsun Ziyâ'î emr-i cânânı dutageldüñ

-235-

Mefâ`îlün Mefâ`îlün Mefâ`îlün Mefâ`îlün

1 Dem-â-dem gözlerüñden kanlu yaşlar dök elemler çek
Güzeller şâhıdur yâr ana lâyık dürr ü gevher çek

2 Gözüñ sâkî gözüñ yaşı şarâb-ı la`ldür ey dil
Şeh-i iklîm-i hicrânsın belâ bezminde sâgar çek

3 Göñül var müntakim der-gâhına çok çok şikâyet kıl
Ki agyâr ile `işretde sen ol dürlü belâlar çek

4 Vefâ umma o şehden hadd-i zâtından cefâ-cûdur
Severseñ sev giderseñ git belâlar çek cefâlar çek

5 Ne lâzım yolına cân vir ne kasd it ey gözi cellâd
Göñül maktûl-i hicrüñdür ne hışm eyle ne hançer çek

6 Hatuñ gelsün görüp agyâr-ı bî-gayret nüfûr itsün
Güzeller mülkinüñ sultânısın a`dâya `asker çek

7 Ziyâ'î râstî ol serve lâyık vasfa kudret yok
Yalan dirlerse şi`r-i dil-güşâya aslı var gerçek

-236-

Fâ`ilâtün Fâ`ilâtün Fâ`ilâtün Fâ`ilün

1 Esb-i nâz ey pâdişeh çâbük-semendüñdür senüñ
Elde zülf-i cân-figen ra`nâ kemendüñdür senüñ

2 Ey şeker-leb içüren zehri mükerrer cânuma
Ol nebât-ı hatt ile lâlüñde kandüñdür senüñ

3 Sâ`id-i sîmînüñüñ vasfında şi`r-i pür-güher
Ey perî gel gör ki ra`nâ bâzû-bendüñdür senüñ

4 Baña zülf ü kadd-i yârı añduran ey bûstân
Sünbül-i hoş-bû ile serv-i bülendüñdür senüñ

5 Göñlini al cânına kasd eyle kıl cevr ü cefâ
Eyle n'eylersen Ziyâ'î derd-mendüñdür senüñ

-237-

Fâ`ilâtün Fâ`ilâtün Fâ`ilâtün Fâ`ilün

1 Gayra çâre kalmadı agyâr ile gavgâ gerek
Sen güzeller pâdişâhısın kuluñ rüsvâ gerek

2 Kendüzin pervâne gibi nâr-ı kahra salmaga
Ehl-i şevk ey şem`-i cân `aşkuñda bî-pervâ gerek

3 Kahr-ı dünyâyı ferâmûş eyleyüp `ayş itmege
Mey gerek meclis gerek mahbûb-ı müstesnâ gerek

4 Baş giderse gitmeye sevdâ-yı `aşkuñ başdan

Lâ-cerem her âdemüñ başında bir sevdâ gerek

5 Suda od gizlenmez ammâ ey Ziyâ'î lâ-cerem

Âb-dâr elfâzda muhrikçe bir ma`nâ gerek

-238-

Fe`ilâtün Fe`ilâtün Fe`ilâtün Fe`ilün

1 Böyle mest-âne bakış vahşîce âhûda gerek

Böyle `işveyle reviş kebk ile tîhûda gerek

2 Sünbül-i zülf ü gül-i `ârızuña meyl iderüz

Bâg-ı hüsn içre begüm o da gerek bu da gerek

3 Ne ise âh-ı dili itmege teskîn biraz

Mey gerek bâg gerek vahşîce âhû da gerek

4 Şol gubâruz ki leb-i dil-bere hayrânuz biz

Ol leb-i la`li şeker ol teni pâlûde gerek

5 Vasluñ isterse Ziyâ'î sakın alınma begüm

Çünki dîvânelerüñ sözleri bî-hûde gerek

-239-

Mefâ`îlün Mefâ`îlün Fa`ûlün

1 Cefâlar itmesün dil-dâra söyleñ

İgen zulm itmesün hünkâra söyleñ

2 Niçe bir pâreye atsun bizi yâr

Terahhum eylesün bir pâre söyleñ

3 Bu sînem zahmınuñ zahmetlerinden

Ne deñlü zahmet ise yâra söyleñ

4 Ne bilsün böyle hayrân oldugum yâr

Gamum bir vâkıf-ı esrâra söyleñ

5 Cünûnumdan su’âl itmeñ baña hîç
Varuñ ol gözleri sehhâra söyleñ

6 Yakasın yırtup eyleñ `aybın izhâr
Açılmasun gül-i gül-zâra söyleñ

7 Şarâb-ı la`linüñ keyfiyyetinden
Ziyâ’î gibi bir mey-h^{v}âra söyleñ

-240-

Fâ`ilâtün Fâ`ilâtün Fâ`ilâtün Fâ`ilün

1 `Ayş içün zevk ehline bir gül-şen-i hurrem gerek
Gönderüñ bâg-ı behişti görmege âdem gerek

2 Mest-i `aşk olmak gerekdür tâlib-i dîdâr olan
Bezm-i Cemşîd itmege `âlemde câm-ı Cem gerek

3 Müdde`îler dir ki hemm ü gam gerek `uşşâkda
Her ne dirlerse disünler gam degüldür hem gerek

4 Subh-dem gül-zâr-ı kûyuñda beni aglatdı yâr
Bilmezem kim ol gül-i bâg-ı behişte nem gerek

5 Der-gehüñde hîç olımazsa şehâ derd ehline
Macerâ-yı eşk-i çeşmin dimege bir dem gerek

6 Zülfüñ ile leblerüñ evsâfını dîvânuma
Hatt-ı reyhân u hat-ı yâkût ile yazsam gerek

7 Beklemez kimse Ziyâ’î gibi kûy-ı dil-beri
Kıymet-i kûy-ı cinânı bilmege âdem gerek

-241-

Mef`ûlü Mefâ`îlü Mefâ`îlü Fa`ûlün

1 Nâz uyhusına var idi dün meyli nigâruñ
Gözi henüz açılmadı uyhudan uyaruñ

2 Çiyner dilin inanmañ aña dilde kemik yok
Agyâr-ı seg emdüm dirse dilini yâruñ

3 Mahsûlini taksîm ide ger gül-şenüñ eşcâr
Pâyına hemân âb düşer serv ü çenâruñ

4 Cân bülbüli gül-geşt iderek bâg-ı cemâlin
Açıldugını göremedi zülf-i nigâruñ

5 Bahr-ı gamuña ol ki Ziyâ'î gibi düşmez
Bilmez bilürin kıymetin ey yâr kenâruñ

-242-

Fâ`ilâtün Fâ`ilâtün Fâ`ilâtün Fâ`ilün

1 İftihârumdur beni bu resme rüsvâ kılduguñ
İştihârumdur cihânda böyle şeydâ kılduguñ

2 Ey kaşı mihrâb işigi kıble her şâm u seher
İstemem agyâr ile seyr-i musallâ kılduguñ

3 Kaçma ey vahşî gazâlum budur ol miskîn kuluñ
Vâlih ü şûrîde vü âşüfte şeydâ kılduguñ

4 Gördügüñ dîvâne-i zencîr-i zülfüñdür senüñ
Kays-ı sahrâ-yı mahabbetdür temâşâ kılduguñ

5 Ey Ziyâ'î şevkidür bir şem`-i bezm-ârânuñ ol
Subha dek pervâne-âsâ yanduguñ yakılduguñ

-243-

Mefâ`îlün Mefâ`îlün Fa`ûlün

1 İşigin gözedirken dil-rübânuñ
Dilâ bir gün çıkar elbetde cânuñ

2 Ümîdüm var añalar yâra derdüm

Düşersem yâdına bir âşinânuñ

3 Vefâ yüzini görmezsem gamum yok
Yüzin tek göreyin ol bî-vefânuñ

4 Cinânı kûy-ı yâra nisbet itme
Be hey zâhid kusûrı var cinânuñ

5 Ziyâ'î aşınur anca kalemler
Yazınca vasf-ı engüştin ben anuñ

-244-

Fâ`ilâtün Fâ`ilâtün Fâ`ilâtün Fâ`ilün

1 Bir tokuz gözli kemerdür nehr-i eşkümde felek
Korkulukdur kehkeşân u şu`le-i hâver direk

2 Şehr halkı birbirine gösterür barmagıla
Sen hilâl itdüñ beni derdüñle beñzer ey melek

3 Zâhidâ çün yüz çevirdüñ sübha-i sad dâneden
Bu riyâdan yeg degül miydi ferâgat eylemek

4 Ol mehüñ kaşı hayâlinden çü hazz eyler göñül
Şekl-i mâh-ı nev ser-i etfâle baglanmak gerek

5 Ey Ziyâ'î şâh-ı hûbân oldugına ol sanem
Zülfi dâll ü hüsni şâhiddür ne hâcet söylemek

-245-

Fe`ilâtün Mefâ`ilün Fe`ilün

1 Çâh-ı Yûsufdur ey sanem zekanuñ
Hem Süleymân mühridür dehenüñ

2 Boynuma almışam senüñ tîgüñ
Kanını dökmeye belâ çekenüñ

3 `Âkıbet çünki var ümîd -i vefâ
Kim ola çekmeye cefâñı senüñ

4 Vir metâ`-ı vücûduñı evvel
Ger muhibbi iseñ o sîm-tenüñ

5 Yıkar ol şeh Ziyâ'iyâ âhir
Tob-ı cevr ile kal`a-i bedenüñ

-246-

Fe`ilâtün Mefâ`ilün Fe`ilün

1 Kulı olalı şâh-ı hûbânuñ
Şâhı oldum diyâr-ı hicrânuñ

2 `Aynına almayan senüñ elemüñ
İtmedi `âlemin bu dünyânuñ

3 Bâg-ı `âlemde beñzemez boyuña
Râstî kaddi serv-i bâlânuñ

4 Karañu göñlümüzde fikr-i hatuñ
Bir mu`ammâsıdur Şeb-istânuñ

5 Bu güzellikle ey büt-i tersâ
Yâra söz söyle var ise cânuñ

6 Baña zilletde bakma kim ey şâh
Mûr olur hem-demi Süleymânuñ

7 Sûz-ı sîneñ Ziyâ'î âhir-i kâr
Korkarın kim yaka girîbânuñ

-247-

Fe`ilâtün Fe`ilâtün Fe`ilâtün Fe`ilün

1 Râh-ı `aşk içre ol ey `âşık-ı şeydâ müdrik

Sefer-i bahr-ı mahabbet mi degüldür mühlik

2 Umaram vuslatuñı lîk yok imkân-ı vusûl
Didüm ol âfet-i cân didi te'emmül tüdrik

3 Firkatüñden eger ey servüm olursa âzâd
`Ömri oldukça dil olmaz reh-i `aşka sâlik

4 Yûsuf-ı Mısr-ı melâhatsin eyâ cân-ı `azîz
İtseñ olurdı beni genc-i visâle mâlik

5 Cân nisâr eyle Ziyâ'î yüri râh-ı yâra
Gel kerem eyle ganîlerle olma mümsik

-248-

Müstef`ilâtün Müstef`ilâtün

1 Olduñ rakîbüñ pendiyle münfek
"Hâzâ firakun beynî ve beynek"

2 Eller ayaguñ tozı olurlar
Ol sâ`idüñ biz vasfını dirsek

3 Güftâra gelse olmaz mı la`lüñ
Mümkin degül mi sudan tuz itmek

4 Kasr-ı visâle irmek dilerseñ
Sahrâ-yı gamda var çok belâ çek

5 Pend-i selefdür diñle Ziyâ'î
Câ'iz degüldür hercâyî sevmek

-249-

Mefâ`ilün Fe`ilâtün Mefâ`ilün Fe`ilün

1 Sabâ cihânı mu`attar kıl ol külâleye deg
Yahûd Vefâ tarafına sanevber kaddin ek

2 Eger ki cân hazer eylerse mekr-i düşmenden
Beden hisârına çıksun çagırsun Allâh yek

3 Didüm ki şâ`iri koyup rakîbe yâr olduñ
Ol âhû didi ki gerçek yalancıdan it yeg

4 Hayâl-i kâkülin ile şeb-i firâkuñda
Sarıldı cismüme mârân-ı gam degüldür reg

5 Ziyâ'î gibi seherde rakîb âh itmez
`Aceb degül ki uyurmış seherde dirler seg

-LÂM-

-250-

Fâ`ilâtün Fâ`ilâtün Fâ`ilâtün Fâ`ilün

1 Servlerdür câ-be-câ bu şerha-i sînem degül
Tâze güller yir yir açılmış bu dâg-ı gam degül

2 Seyl-i eşk-i `âşıkı akıtma ey sultân-ı `aşk
Çok ziyân eyler binâ-yı hüsn igen muhkem degül

3 Kim ki tercîh itmeye cennetden ey şeh kûyuñı
İ`tikâdum bu ki bu `âlemde ol âdem degül

4 Âsumân-ı hüsne sen hurşîd-i `âlem-tâbsın
Zerreye beñzetmek ey gonçe dehânuñ kem degül

5 İki `âlem gussasın çekme Ziyâ'î fârig ol
Ger gam-ı cânân olursa hâtıruñda gam degül

-251-

Fâ`ilâtün Fâ`ilâtün Fâ`ilâtün Fâ`ilün

1 Dil görüp ruhsâruñ eyler ârzû-yı hatt u hâl

San Gül-istân okuyup başlar Şeb-istân-ı hayâl

2 Ârzû-yı cân u dilsin ey dil-i gül-zâr-ı hüsn
Hâsıl-ı `ömrümsin ey nev-bâve-i bâg-ı cemâl

3 Harf okurken h^{v}âce-i gamdan bu cân-ı sûhte
Geldi ey maksûd-ı dil dersinde bâb-ı infi`âl

4 Mekteb-i gamda meger bir tıfl-ı kâbildür rebâb
Kıssa-i ders okudup eyler mugannî gûşmâl

5 Derd-i hicrüñle Ziyâ'îyi za`îf itmek neden
Sen anı `âşık hayâl itmekle itmişsin hayâl

-252-

Mefâ`îlün Mefâ`îlün Mefâ`îlün Mefâ`îlün

1 Bilüm bükdi gamuñ pîr eyledi hey nev-cevânum gel
Hırâmuñ birle hurrem kıl benüm serv-i revânum gel

2 Senüñ derdüñden öldüm hey meded ey cân-ı müştâkân
Yetiş cân var iken cismümde hey rûh-ı revânum gel

3 Yine Tâtâr-ı gam târâc idüp yıkdı göñül şehrin
Harâb olmaga yüz tutdı meded şâh-ı cihânum gel

4 Firâk-ı tâk-ı ebrû tâkatüm tâk itdi va'llâhi
Gamuñla kıl gibi kılduñ beni hey mû-miyânum gel

5 N'olaydı bir gice meclisde germ olup o meh-tal`at
Dise mihr-i nihân idüp Ziyâ'î nâ-tüvânum gel

-253-

Fe`ilâtün Mefâ`ilün Fe`ilün

1 Göñlüm itdi zülâl-i yâr hayâl
Ârzû itdi haste hâtır-ı bâl

2 Kûşe-i gamda fârigü'l-bâlem
Bulmadum kand-i la`lüñi çü mecâl

3 Ben perîşân-hâli sultânum
Kâkülüñ gibi eyleme pâ-mâl

4 Bilmezem kim ne çâre n'eyleyeyin
Mekr ider saçlaruñ lebüñ baña âl

5 Güzer itmez mezâr-ı Mecnûna
Leylînüñ pây-pendidür halhâl

6 Ey Ziyâ'î kemâle sa`y eyle
Ki gerek erde yâ kemâl yâ mâl

7 Mâ'il-i mâl olurdı ehl-i hıred
Olmaz ammâ ki mâl gibi kemâl

-254-

Fâ`ilâtün Fâ`ilâtün Fâ`ilâtün Fâ`ilün

1 `Âşık olmışdur kulakdan yâra düşmişdür göñül
Bir kulagı küpelü dil-dâra düşmişdür göñül

2 Bir belâya ugramış bir derde düşmiş derd-mend
Kullarına zulmi çok hünkâra düşmişdür göñül

3 Eski derdüm tâzelendi tâze dil-ber mi sever
Bilmezin n'oldı neden âvâre düşmişdür göñül

4 Bir vefâ umardum eyler yâr biñ dürlü cefâ
Cevri bî-hadd dil-ber-i mekkâra düşmişdür göñül

5 Tîg ile biñ pâre eylerse Ziyâ'î bendesin
Gayrına meyl itmez ol gaddâre düşmişdür göñül

-255-

Fâ`ilâtün Fâ`ilâtün Fâ`ilâtün Fâ`ilün

1 La`lin aldum agzuma var gerçi hicre ihtimâl
Çıkmayan cândan ümîdin kesmez ammâ ehl-i hâl

2 Kaddin añup gül-şen-i `âlemde dir dil bülbüli
"Yâ haliyye'l-bâl kad belbelet bi'l-bâli bâl"

3 Mülket-i gamda ne tedbîr eylesün cân-ı za`îf
Çeşm mestî fitne kaşı mekr ider ruhsâr-ı âl

4 Yâ unutmış tâli`üm yâhûd yitirmişdür beni
Ey melekler añduruñ Allâh içün şûm oldı hâl

5 Ey Ziyâ'î gerçi evvelde hüner makbûl imiş
Şimdi bir demdür kişiyi pây-mâl eyler kemâl

-256-

Fâ`ilâtün Fâ`ilâtün Fâ`ilâtün Fâ`ilün

1 Yañılup öykünmese ruhsâre-i dil-dâra gül
Hacletinden eylemezdi cismini sad pâre gül

2 Yâra `arz itmek dilerdüm kanlu yaşum kıssasın
Tuhfe diyü gönderem dirdüm vefâsız yâra gül

3 Sanma şeb-nemdür görinen hasretinden haddinüñ
Aglayugelmişdürür ey lâle-ruh gül-zâra gül

4 `Ârızuñ göster didüm ey bî-vefâ nâz eyleme
Handeler kılup didi n'eyler `aceb bîmâra gül

5 Nâ-murâd ol ey Ziyâ'î ber-murâd olsun rakîb
Virülür agyâra yâr u mâra genc u hâra gül

-257-

Fâ`ilâtün Fâ`ilâtün Fâ`ilâtün Fâ`ilün

1 Sûretâ Yûsufdur ol gül lîk Ken`ânî degül
Pâdişâh-ı mülk-i cândur Mısr sultânı degül

2 Dişleri dürr-i semîn ammâ `Adenden çıkmamış
Cân deger la`l-i lebi illâ Bedahşânî degül

3 Vahşî âhûdur Hoten sahrâlarından gelmemiş
Bir şekerdür lebleri kim Mısr anuñ kânı degül

4 Bir nigâr-ı lâle-ruhdur mülket-i Rûm içre bu
Benleri Hindî degül zülfi Karamanî degül

5 Pister-i gamda Ziyâ'î bir ölümlü hastedür
Şerbet-i lâ`lüñ dirîg itme beşer cânî degül

-258-

Mefâ`îlün Mefâ`îlün Mefâ`îlün Mefâ`îlün

1 Cefâ bî-hadd vefâ hergiz hayâl-i dil-rübâ müşkil
Dirilmek derd-i dil-berle degül midür baña müşkil

2 Koyup gitmek belâ cevrini çekmek derd-i bî-dermân
Firâkı bir yaña düşvâr u cevri bir yaña müşkil

3 O meh gün yüzini yıllarca göstermez nedür bu derd
Vefâsız yârı sevmek gibi var mı bir belâ müşkil

4 Nedür ol seyr-i dîdâr u temâşâ-yı ruh-ı dil-dâr
Olurdı her kişi `âşık sonı ger olmasa müşkil

5 Ziyâ'î yâr ile agyâr nihânî `ayş u `işretde
Degül mi ayrılık derdi baña vâ-hasretâ müşkil

-259-

Fe`ilâtün Fe`ilâtün Fe`ilâtün Fe`ilün

1 Ben ölince olurın saña efendi mâ'il
Zecr-i hicrüñle gerekse beni sen bir mû kıl

2 Sa`y idüp Ka`be-i kûyuñda safâlar sürmek
Şimdi olmazsa a kıblem gelecek yıl kâbil

3 Hâl-i ruhsâruñı örter sanemâ zülf-i siyâh
Oldı tañ yıldızına kara bulutlar hâ'il

4 Göñli var mı saña meyl itmege zühhâduñ
Zülf-i `ayyâruñı gönder ki getürsin bir dil

5 Mezra`-ı dilde ricâ tohmını tahsîl idemem
Kendüm ancak bu kadar ekilmişem ve'l-hâsıl

6 Gonce tıflına meger göz degirüpdür nergis
Togru başın tutamaz hâli be-gâyet müşkil

7 Firkatin gerçi Ziyâ'îyi za`îf itdi velî
Cânını kılca koyan fikr-i miyânuñdur bil

-260-

Mefâ`ilün Fe`ilâtün Mefâ`ilün Fe`ilün

1 Saçuñla eyleyemez dil-berâ cedel sünbül
Gamuñla perîşândurur ezel sünbül

2 Saçuñla olmasa hem-ser begüm niçe müddet
Bu reng ü bûyı bulur mıydı mâ-hasal sünbül

3 Yüzüñde zülfüñ efendi igen güzel yaraşur
Egerçi âteşe karşu bulur halel sünbül

4 Dilâ ko seyr-i gül-istânı çün yeter yâruñ
Yañagı âb-ı revân zülfi bî-bedel sünbül

5 Degül mi nazm-ı Ziyâ'î efendi bâg-ı latîf
Bitürdi ziynet içün câ-be-câ güzel sünbül

-261-

Fâ`ilâtün Fâ`ilâtün Fâ`ilâtün Fâ`ilün

1 Minnet Allâha ki kıldum şâh-ı hüsne `arz-ı hâl
Gitdi eyyâm-ı firâk irişdi eyyâm-ı visâl

2 İtmiş iken baña sensiz gül-şeni nâr-ı cahîm
Ey halîlüm gül-şen itdi nâr-ı hicri Zü'l-celâl

3 Şevküñ elden komadum irince burc-ı devlete
Olmış iken âsumân-ı gussada kaddüm hilâl

4 Pây-mâl itmişdi gam ayakda kalmışdum velî
Dest-gîr olduñ baña ey hüsrev-i mülk-i cemâl

5 Ey Ziyâ'î togrusı kurtarmasa ol serv-kadd
Kılmış idüm bâr-ı derd altında kaddüm aña dâl

-262-

Fe`ilâtün Fe`ilâtün Fe`ilâtün Fe`ilün

1 Yalvarup düşme dilâ ayagına nite ki seyl
Serv ser-keşdür igen eylemez üftâdeye meyl

2 Varıcak kûyuña dendân-ı següñ dâmende
Eylesem `azm-i Gül-istân ilişür hârına Zeyl

3 Şimdi ümmîd-i visâlüñ var efendi dilde
Dûzah-ı hicrüñe tekrâr düşer isem vâveyl

4 Leb-i rengînüñe öykündügi içün mahzâ
Renkler virdi `akîk-i Yemene necm-i Süheyl

5 Dil-i pür-şevk-i Ziyâ'î şeb-i hicrânuñda
Sanki şeb-tâbdur şevke gelür çün ire leyl

-263-

Fâ`ilâtün Fâ`ilâtün Fâ`ilâtün Fâ`ilün

1 Şimdi yanumdan gidüp agyâra yâr olmazdı dil
Tolasam nâzuñ miyânuña mukaddem ben de kol

2 Yüz bulup ruhsârına öykünmek istersin yine
Ey gül-i ter yâr elinde olımazsın sag sol

3 Dîde-i cânâna çün öykünmedi ey bâg-bân
Saña kim dir gül-şen içre nergis-i bî-râh yol

4 Kimse bâzâr-ı mahabbetde ziyân itmiş degül
Ger murâduñ cân virüp derd almag ise `âşık ol

5 Rûh-ı sânîdür Ziyâ'îye şarâb-ı erguvân
Göñlümüz şevk ile tolsun sen de ey peymâne tol

-264-

Müstef`ilün Müstef`ilün Müstef`ilün Müstef`ilün

1 Ey âşinâ-yı cân u dil ben bendeñi yâd eyle gel
Vîrâne göñlüm hânesin lutfuñla âbâd eyle gel

2 Göñlüm ihâta kıldı gam yaşum akıtma dem-be-dem
Ey serv-i bûstân-ı İrem derdüñden âzâd eyle gel

3 Bir serv-kadd-âzâdesin bu dergehüñ üftâdesin
Her dem niçün agladasın ey hande-rû şâd eyle gel

4 Yaşum suladı gül-şeni âhum eritdi âheni

Zulm itdi acıtdı beni gamlar şehâ dâd eyle gel

5 Gam `askeriyle nâ-gehân toldı Ziyâ’î mülk-i cân
Şimdi zamanıdur hemân ol şâha feryâd eyle gel

-265-

Fâ`ilâtün Fâ`ilâtün Fâ`ilâtün Fâ`ilün

1 Sen bezerdüñ bezmümüz ey şem`-i bezm-ârâ ezel
Şimdi bizden bilmezin niçün bezersin bezme gel

2 Goncadur peykân-ı tîrüñ bâg-ı dilde câ-be-câ
Serv-i sahn-ı sînemüzdür darb-ı tîgüñ fi’l-mesel

3 Ol hilâl-ebrû işitdi böyle şeydâ oldugum
Derd ile cismüm hayâl itdi ki “men yesma` yuhîl”

4 Cânum aldı cebr ile la`linden ammâ rahm idüp
Bûse virürse bedel ol bî-bedel ni`me’l-bedel

5 Şevke gelsün okıyan bezm-i şarâb-ı nâbda
Vasf-ı la`linde Ziyâ’î yazdı bir rengîn gazel

-266-

Fâ`ilâtün Fâ`ilâtün Fâ`ilâtün Fâ`ilün

1 Mekr ider zülfüñ meger ey dil-ber-i Yûsuf-cemâl
Ehl-i şevke renk ider la`l-i ruh-ı rengînüñ al

2 Sâkî meşşâta mey-i gül-gûndur gül-gûnesi
Saña bir reng olmasun meclisde ey sâhib-cemâl

3 Bâr-ı hicrüñ şöyle kılmış tevsen-i çerhi nahîf
Üstüh^{v}ân-ı sînesidür görinen sanma hilâl

4 Dost uymış düşmene düşmen hayâl itmiş beni
Dostlar bu hâl ile dil-berini eyler hayâl

5 Bendeyem ben de Ziyâ'î gerçi şâh-ı `aşka lîk
Mâlik-i mülk-i kemâlem kâmil-i sadr-ı kemâl

-267-

Mef`ûlü Fâ`ilâtü Mefâ`îlü Fâ`ilün

1 Bülbül yanup yakılmaga gül-şende ey halîl
Saru gül oldı şem` meger goncalar fetîl

2 Bâg içre nergise yaraşur benefşeler
Gök dest-mâl ile silinür dîde-i `alîl

3 Ey Mısr-ı hüsn-i Yûsuf rûz-ı hisâbda
Mîzânı yâd kıl yaşumı itme Nîl

4 Göñlüm çü bâz-pâre kılursın sakın hele
Gîsûña pâresi tokınur ey şeh-i cemîl

5 Ben şol Ziyâ`îyem ki belâ zulmetindeyem
Zâr u garîb ü bî-kes ü bî-çâre vü zelîl

-268-

Fe`ilâtün Fe`ilâtün Fe`ilâtün Fe`ilün

1 Meclis-i bâgda zerrîn kadehe bakma göñül
Mey-i şeb-nemle tolu bülbüledür gonca-i gül

2 Germ olup `ârız-ı cânânuma öykünmişsin
Şafak üstüñe yüridi tutul ey mâh tutul

3 Hâle sanma güneş ey mâh olıcak dîv anuñ
Takdı cellâd-ı felek gerdenine halka-i gûl

4 Ne aceb devr ider elden ele düşdi sâgar
Ragbeti kalmayup ayakda kalur cür`a-i mül

5 Aglasun iñlesün ey mâh Ziyâ'î her dem

Ne ziyân ide güle âh u figân-ı bülbül

-269-

Fe`ilâtün Fe`ilâtün Fe`ilün

1 Lebüñe benzedügiyçün mey-i âl
Eli üzre tutar anı meyyâl

2 La`l-i şîrînüñe hayrân ancak
Özledi anuñ içün hâtırı bâl

3 Nakd-i cân ister ise la`lüñ eger
Ben aña cân virürin nakdini al

4 Sîm-i eşk ü zer-i çehrem var iken
Mâl ile her tarafum mâl-â-mâl

5 `Âşık oldur ki Ziyâ'î ola ol
Hâk-i râh-ı şeh-i iklîm-i cemâl

-270-

Mefâ`ilün Fe`ilâtün Mefâ`ilün Fe`ilün

1 Yabana söylemege başladı yine bülbül
Meger ki mest ider anı şarâb-ı jâle-i gül

2 Göñülde çeşm ü `izâr u külâle fikri hemân
Konuldı şîşede san nergis ü gül ü sünbül

3 Çogalsa memleket-i İslâmda fitne
Tagıldı safha-i ruhsâr-ı yâra çün kâkül

4 Revâ mı kanumuzı kana kana nûş idesin
Şarâbı içme husûsâ ki diye Fahr-ı Resûl

5 Dil-i Ziyâ'î ki meddâh-ı hâl-i rûyuñdur
Çemende kumrıdur agzında dâne-i fülfül

-MÎM-

-271-

Mefâ`îlün Mefâ`îlün Mefâ`îlün Mefâ`îlün

1 Seherde çâk idem gül gibi şevkümden girîbânum
Gelürse seyr-i gül-zâra nigâr-ı pâk-dâmânum

2 Dil-i pür-hûn açılsun gonca-veş reftâruñı görsün
Seher tarf-ı gül-istâna salın serv-i hırâmânum

3 Niçün gelmez senüñ gül-zâr-ı kûyuñ seyrine bir gün
Dikenler mi batar pây-ı güle ey verd-i handânum

4 Eger kim cân virürsem hasret-i bâlâ-yı dil-berle
Sanevber sâyesinde defn olınsun cism-i bî-cânum

5 Ziyâ'î tîşe-i gamla sıyam Ferhâd-veş başum
Er ol baş yar diyü Şîrîn-edâ eylerse cânânum

-272-

Mefâ`îlün Mefâ`îlün Mefâ`îlün Mefâ`îlün

1 Dem-i âhirde sanmañ menzilüm zîr-i türâb itdüm
Günâhum çoklugından yirlere girdüm hicâb itdüm

2 Dirîgâ kıymet-i `ömr-i `azîzi bilmedüm gitdüm
Ne kesb-i ma`rifet kıldum ne hayrına sevâb itdüm

3 `İzâr-ı i`tizâr-ı yârı cây-ı ilticâya hîç
Komadum ben cenâb-ı ehl-i hakdan ictinâb itdüm

4 Koşuldum her har-ı "lâ-yefheme" nekbet gibi hayfâ
Murâdum menziline irmedüm çok ıztırâb itdüm

5 Ne dünyâdan murâd aldum ne oldum tâlib-i `ukbâ
Ziyâ'î gibi dünyâmı vü `ukbâmı harâb itdüm

-273-

Mefâ`îlün Mefâ`îlün Mefâ`îlün Mefâ`îlün

1 Gice yâd-ı lebüñle eşk-i çeşmüm erguvân itdüm
Seher gül-ruhlaruñ gördüm hezâr âh u figân itdüm

2 Beni ey ehl-i dil añlañ mezârum taşıdur sañmañ
Ben ol sengîn dilüñ derdinden öldüm bir nişân itdüm

3 Görüp la`l-i hayât-efzâ-yı cânânı hicâbumdan
Hemen n'itdümse itdüm cânı cismümde nihân itdüm

4 Dutalum sevdügüm çün cevr ide ol mâh-ı hercâyî
Baña zulm eyleme sen ey felek bârî saña n'itdüm

5 Ziyâ'î gibi `ömrüm nakdini harc eyledüm bir bir
Ticâret bilmedüm âhir tasavvurdan ziyân itdüm

-274-

Fe`ilâtün Fe`ilâtün Fe`ilâtün Fe`ilün

1 Gice ol meh gele diyü oyalanıgördüm
Durmadı `ahdine âhir o yalanı gördüm

2 Sînem evvel hedef-i tîr-i belâ kılmış idi
Vazgeldi bu kez ol kaşı kemânı gördüm

3 Gerçi çok dil-ber-i ra`nâlar işitdüm ammâ
`Âlem içinde hemân hüsn ile ânı gördüm

4 Zerrece `âşıkına merhameti şefkati yok
Bâg-ı `âlemde ben ol gonca-dehânı gördüm

5 Seyr iden nazm-ı bedî`üm ne beyân eyledügin
Ey Ziyâ'î ko disün ben de me`ânî gördüm

-275-

Fâ`ilâtün Fâ`ilâtün Fâ`ilün

1 Bulmaga kapuñda efendi merâm
İdemedüm âh tamâm ihtimâm

2 Vuslatuñ ardınca irişür firâk
Olmadı bu derdüme dâ'im devâm

3 Olmasa hem-reng zülâl-i lebüñ
Gam-zedeler içmez idi mey müdâm

4 Didi kıyâm idüp o serv-i sehî
Kasd iderin cânuña bir gün kıyam

5 Kâr-ı Ziyâ'î kuluñuñ dâ'imâ
Saña du`â eylemedür ve's-selâm

-276-

Mefâ`îlün Mefâ`îlün Mefâ`îlün Mefâ`îlün

1 Gam-ı hicrüñle her dem zehr-i kâtildür benüm nûşum
Belâ vü derd ü hasretdür hayâlüñle hem-âgûşum

2 Cihânda ey perî-ruhsâr o hüsn-i `âlem-ârâñı
`Aceb dîvânelikdür gördügümce mahv olur hûşum

3 N'olaydı mest-i câm-ı bezm-i nâr oldukda sultânum
Dise n'eyler mey-i `aşkumla mest olan o medhûşum

4 Ben ol deryâ-yı `irfânem ki nazmum dürr ü gevherdür
Hevâ-yı `aşk ile ancak olur cânâ benüm cûşum

5 Zıyâ'înüñ sorarsañ zulmet-i hicrüñde ahvâlin
Senüñ sevdâña düşmişdür benüm yâr-ı siyeh-pûşum

-277-

Fe`ilâtün Fe`ilâtün Fe`ilâtün Fe`ilün

1 Mekteb-i gamda elif ögredicek üstâdum
Yâduma geldi belâdur o boyı şimşâdum

2 Âh kim râz-ı nihânum duyılur nâlemden
Baña yirden göge dek zulm ideyor feryâdum

3 Reng ü âl ile dem-â-dem benüm ol kanum içer
Leb-i la`lüñden efendi alabilsem dâdum

4 Altmış bûseñe yitmişdür işitdüm agyâr
Biñ belâ bu ki benüm seksene çıkdı adum

5 Ben Ziyâ'î gibi mülk-i `ademe `azm itdüm
"Zâda'llâhu te`âlâ" gam olupdur zâdum

-278-

Mefâ`îlün Mefâ`îlün Mefâ`îlün Mefâ`îlün

1 Esîr-i kayd-ı `aşkam mahbes-i hicrâna mahbûsem
Ne `ırzuñ mübtelâsı ne esîr-i nâm-ı nâmûsem

2 Dili câm-ı mahabbet gıll u gışşdan pâk kılmışdur
Be-hakk-ı Hazret-i Râzık ne zerrâkem ne sâlûsem

3 Vücûdum mahv ider âhir hevâ-yı `aşk u nâr-ı gam
Anuñçün dürlü feryâd itmede mânend-i Kaknûsem

4 Hasûd-ı lâ-yesûduñ baña bugzı bir zarar kılmaz
Murâdumdan ümidüm kesmişem bir merd-i me'yûsem

5 Zıyâ'îyem benüm nazm-ı bedî`üm şevke bâ`isdür
Muhibb-i bî-riyâyem derd-i bî-dermâna me'nûsem

-279-

Fe`ilâtün Mefâ`ilün Fe`ilün

1 İştiyâkuñ bihâra beñzetdüm
Vasluñ âhir kenâra beñzetdüm

2 Ruh-ı gül-gûnuñ ey gül-i handân
Ben bahâr-ı enâra benzetdüm

3 `Âşıkuñ kim sirişk-i dîdesi yok
Suyı yok çeşme-sâra beñzetdüm

4 Serv-kadler seven fakîri hemân
Eli yufka çenâra beñzetdüm

5 Ey Ziyâ'î selâset-i şi`rüñ
Tîz akar cûy-bâra beñzetdüm

-280-

Mefâ`îlün Mefâ`îlün Mefâ`îlün Mefâ`îlün

1 Vücûdumdan usandum dehr-i fânîden güzer kıldum
`Adem iklîmi dirler bir `aceb mülke sefer kıldum

2 Ben ol üstâd-ı nerrâdem ki pullar dâg-ı sînemdür
Beni nerd-i belâda zâr iden mâhı kamer kıldum

3 Kenâr-ı cûy-bâra cem` olan zenbûra beñzetdüm
Kenâr-ı `ârızuñda hâlüñe çünki nazar kıldum

4 Elek asdı benüm fikr-i dakîküm hâleden mâha
Gice bahs-i ruhuñda görseñ anuñla neler kıldum

5 Zıyâ'î gibi kûyuñ Ka`besini kıble-gâh itsem
Namâzumda bu fikri ben niçe şâm u seher kıldum

-281-

Fâ`ilâtün Fâ`ilâtün Fâ`ilâtün Fâ`ilün

1 Eyledi `aşkuñ beni sahrâ-yı hayretde mukîm
Bir yanı bâg-ı ümîd bir yanı hem deryâ-yı bîm

2 Didi vâ`iz koynuña girmek günâh inanmaduk
Hoş günâha girmişüz Estâgfuru'llâhü'l-`azîm

3 `Ömrümüz nakdin ümîd-i vasluña sarf eyledük
Bir kerem gelmezse senden n'idelüm Allâh Kerîm

4 Diyesin ümmîd-i vasl eylerdi gitdi nâ-murâd
Öldügümde hâlümi yârân sorarsa ey nesîm

5 Ey dür-i pâkize ger kimdür Ziyâ'î dir iseñ
Bagrı derdüñle delinmiş gözi yaşlu bir yetîm

-282-

Fe`ilâtün Fe`ilâtün Fe`ilâtün Fe`ilün

1 Nâmede saña yazardum gam u derd ü keselüm
Tıfl eyyâmı idügüñdür benüm ammâ ecelüm

2 Elif-i kâmet ü mîm-i fem ü lâm-ı zülfüñ
Oldı ey la`l-i lebi sükker-i sâfî emelüm

3 Dest-gîr ol baña gel ey sanem-i sengîn-dil
Ki taş altında kalupdur bu zamân iki elüm

4 Ney gibi iñledügi döne döne dolâbuñ
`Aşk-ı cânân ile bir derdi mi vardur görelüm

5 Ka`beye varup eger görmek ise nûr murâd
Yârı kûyında temâşâ kıl ırak gitmeyelüm

6 Zülfi altında yüzi mushaf elifdür kaddi
Hakkı setr itmeyelüm togrusını söyleyelüm

7 Ey Ziyâ’î saçına öyküne ger sünbül-i bâg
Sakın öykünme diyü aña piyâzı basalum

-283-

Fâ`ilâtün Fâ`ilâtün Fâ`ilâtün Fâ`ilün

1 Gül-şen-i `âlemde bir gonca-dehânum yok benüm
Mûya döndüm gussadan bir mû-miyânum yok benüm

2 Bâr-ı gam bükdi bilüm âhir beni pîr eyledi
Eski derdüm tâzeler bir nev-cevânum yok benüm

3 Yâr ile agyârı görmekden ben ölmiş gitmişem
Derdümi `arz itmege cânâna cânum yok benüm

4 Ben güzeller vuslatından bî-nasîbem tâ-ezel
Derd-i dilden gayrı bir râz-ı nihânum yok benüm

5 Ey Ziyâ’î her sözüñ sükkerdür ammâ n’eyleyüm
Meyl ider bir tûtî-i şîrîn-zebânum yok benüm

-284-

Fâ`ilâtün Fâ`ilâtün Fâ`ilâtün Fâ`ilün

1 Ey perî dîvâneñem var ise yâ mest-i meyem
Kılurın zârî vü nâle bezmde bilmem neyem

2 Gamdan özge hem-demüm yok hergiz ey şem`-i münîr
Kime yanam yakılam yâ kime derdüm söyleyem

3 Uslanur dîvâneler zencîr ile ben ey perî
Terk idersem zülfüñüñ zencîrini dîvâneyem

4 Şâh-ı `aşk öñinde hacletden yüzüm düşer yire
Ger koyup tâc-ı melâmet hırka-i `ârı geyem

5 Ben der-i dil-dâra düşdüm derdüm ammâ bî-kıyâs

Ey Ziyâ'î her zamân bu derde bilmem n'eyleyem

-285-

Fâ`ilâtün Fâ`ilâtün Fâ`ilâtün Fâ`ilün

1 Gül-şen-i kûy-ı nigâr imiş bugün bâg-ı İrem
Çâre yok ben bülbüle tâ kim o gül-zâra irem

2 Bâr-ı hicrân-ı nigârı çekmeseydi âsumân
Kâmeti her demde anuñ böyle olur mıydı ham

3 Bâg-ı `âlemde görüp ol servi şeydâ olmasa
Dîde-i nergisde olmazdı seher vaktinde nem

4 Kadd-i yârı göreli göñlümde bir gam var idi
`Ârızuñda gördüm üç ben bir iken on oldı gam

5 Ey Ziyâ'î câm-ı bezm-i yâra öykünmek diler
Meclis-i gamda dolar hûn ile çeşmüm dem-be-dem

-286-

Fâ`ilâtün Fâ`ilâtün Fâ`ilâtün Fâ`ilün

1 Kalmışam tîmârsız çün olmışam bîmâr-ı gam
Kalmışam nâ-çâr çünki olmışam efkâr-ı gam

2 Cismümi hâk ile yeksân eyledi bâd-ı firâk
Âb-ı dîdem olmasa yakardı anı nâr-ı gam

3 `Aynuma gelmezdi mahmûr-ı mey-i `aşk oldugum
Özge `âlemdür velî keyfiyyet-i esrâr-ı gam

4 Hoş tahammül eyler idüm bâr-ı `aşkı çekmege
Âh eger yüklenmeseydi üstüme ser-bâr-ı gam

5 Âfitâb olursa ayruk sevmeyem şehr oglanın
Şimdilik hercâyî sevmekden Ziyâ'î fârigam

-287-

Fe`ilâtün Mefâ`ilün Fe`ilün

1 Benüm iki gözüm şarâb alalum
Cigerüm pâresi kebâb alalum

2 İçelüm birer ikişer sâgar
`Ömrümüzden biraz hisâb alalum

3 Yanmışuz hicrüñ ile teşne-dilüz
Vuslatuñdan zülâl-i nâb alalum

4 Gel ki şîrîn kıssalar soralum
Leblerüñden güzel cevâb alalum

5 Nâlemüz bezm-i yâra saz yeter
Yine yâ Rabbenâ rebâb alalum

6 Ola kim açılaydı tâli`ümüz
Ruh-ı cânâneden nikâb alalum

7 Mâl-hulyâ-yı vasl-ı dil-berden
Gel Ziyâ'î biz ıztırâb alalum

-288-

Fâ`ilâtün Fâ`ilâtün Fâ`ilâtün Fâ`ilün

1 Yâr elüm tutmaz elinden çekdi cânum çok elem
Gamze-i cânâne cânum dahı alursa ne gam

2 Yazmaga dilde miyânuñ nakşın eylerken hayâl
Bagladı cânâ nitâkuñ ol ümîde kıl kalem

3 Şâh-ı `aşkam lâciverdî çerh otagumdur benüm
Gam sipâhumdur benüm yanumca âhumdur `alem

4 La`lüñüñ dîvânesi olan libâsı n'eylesün
Câmesin nakd eylesün şevk ile içsün câm-ı Cem

5 Nûr inüp kabr-i Ziyâ'îye ziyâ vireydi ger
Ol gözüm nûrı aña ikdâm idüp bassa kadem

-289-

Fe`ilâtün Mefâ`ilün Fe`ilün

1 Çok güzel var cihânda sultânum
Saña kurbân olur velî cânum

2 Seni tercîh ider güzellerden
Bu benüm hâtır-ı perîşânum

3 Niçe bir bu cefâ vü cevri baña
Zulmi ko gel esirge sultânum

4 Taña kalurdı kârvân-kırân
Görse Hâlik neler kılur cânum

5 Zulmet-i zulmden Ziyâ'îyi
Gel halâs eyle mâh-ı tâbânum

-290-

Mefâ`ilün Fe`ilâtün Mefâ`ilün Fe`ilün

1 Şu dem ki pâdişeh-i `aşka ben vezîr oldum
Virüldi mülk-i mihnet baña emîr oldum

2 Büküldi bâr-ı gam-ı nev-cevân ile kaddüm
`Aceb degül mi cevânlık ya ben de pîr oldum

3 Nedür bu cevr ü cefâlar nedür bu derd-i belâ
Ne çâre n'eyleyeyin kâfire esîr oldum

4 Rakîb-i kâfire çün tîg-i âhumı çekerin
Başı yaragını görsün ki ben dilîr oldum

5 Ziyâ'iyâ kaluban zulmet-i şeb-i gamda

Meded ki muntazır-ı mâh-ı bî-nazîr oldum

-291-

Mefâ`îlün Mefâ`îlün Mefâ`îlün Mefâ`îlün

1 Seher vaktinde mâhum gün yüzüñ gördüm tañakaldum
Fenâ olur vücûdum diyü kapuñda bakakaldum

2 Sanurdum vasla irdüm `arz-ı hâl idem diyü bir bir
Hayâl-i dil-rübâya sadece derdüm sayakaldum

3 Cihânda vasl-ı yâra irmemiş kalmadı bir `âşık
Yaluñuz kûşe-i gamda hemân ben mübtelâ kaldum

4 Bu dem bir rûze irdüm togrusı kaddüm dü-tâ kaldı
Ne rûze rûze-i hicrân-ı cânânı dutakaldum

5 Saçup tohm-ı ümîdi mezra`-ı dünyâya bir kaç kez
Ziyâ'î hasılı kendüm yine derd-i firâk aldum

-292-

Fe`ilâtün Fe`ilâtün Fe`ilâtün Fe`ilün

1 Ehl-i insâf acır aglar bizi insâf idelüm
Sâde-rûlardan ayırmaga kıyarsa ecelüm

2 Hâlüñ ey yâr hayâlüm saçuñ endîşemdür
Kâkülüñ fikr-i dırâzum leb-i la`lüñ emelüm

3 Gitdi yâr irdi dem-i firkat esîr itdi beni
Nâzenîn `ömr gelüp geçdi irişdi ecelüm

4 Soralum dîv rakîbe `aceb el virmiş mi
Ol gözi haste girse ele nabzın tutalum

5 `Alevi muhrik-edâ noktalar anuñ şereri
Vasf-ı hicrânda Ziyâ'î yanar oddur gazelüm

-293-

Mefâ`îlün Mefâ`îlün Mefâ`îlün Mefâ`îlün

1 Bu zulmi görmedüm ben çok meh-pâreler gördüm
Dil-i `uşşâkı tîg-i hicrüñ ey meh yareler gördüm

2 Görüp sînemde zahm-ı tîg-i hicrüñ ey cefâ-kârum
Didi cerrâh böyle görmedüm çok yareler gördüm

3 Nazar kıldum sipihre dün gice ey mihr-i meh-peyker
Dizilmiş kûyuña seyrân ider seyyâreler gördüm

4 Meded bir dahı añmañ baña Ferhâd ile Mecnûnı
Yazılmış defter-i `uşşâkda zen-pâreler gördüm

5 Ziyâ'î gibi hergiz görmedüm derd ehli hak bu kim
Egerçi ben dahı çok hasteler bî-çâreler gördüm

-294-

Mef`ûlü Mefâ`îlü Mefâ`ilü Fa`ûlün

1 Kanlar dökülür câm-ı lebüñ şevkine her dem
Cânlar virülür vaslına ey maksad-ı `âlem

2 Cân gussa çeker cümle cihân vâsıl-ı cânân
Dil derdini çekmekde sürer zevkini `âlem

3 Vâ`ız baña vasf itme cinânı ki cihânda
Kûyı gibi cennet mi olurmış be hey âdem

4 Ol hüsn-i cemâli göricek gönlümi virdüm
Cânum da virürdüm anı ger bir dahı görsem

5 Seyr itmeyeli ol meh-i bî-mihri Ziyâ'î
Târîk-i şeb-i hicrde muhtâc-ı ziyâyem

-295-

Mefâ`îlün Mefâ`îlün Mefâ`îlün Mefâ`îlün

1 Baña ikbâl idelden derd-i dil-ber hoşdur ahvâlüm
Şeh-i mülk-i gamem hem devletüm vardur hem ikbâlüm

2 Ben ol derd ehliyem `âlemde kim yokdur benüm hergiz
Ne vasl-ı yâra ümmîdüm ne cân virmekde ihmâlüm

3 Leb-i dil-ber hayâliyle tenüm gamda gubâr olsa
Buña hayrânem añlar yok benüm keyfiyyet-i hâlüm

4 Getürmeñ yanuma Ferhâd ile Mecnûnı lutf eyleñ
Bular sadr-ı mahabbetde degül emsâlüm akrânum

5 Cinân-ı kûyuña uçmak diler cân mürgı bâl açmış
N'olaydı ey Ziyâ'î bilse ol zâlim benüm hâlüm

-296-

Fe`ilâtün Fe`ilâtün Fe`ilâtün Fe`ilün

1 Künc-i gamda dimezem kimseye kat`â keselüm
Rahm idüp tâ ki benüm dutmaya nâkes elüm

2 Añduk âşnâ-yı kelâm içre ser-i agyârı
Kerem eyle sözümüz burada cânâ keselüm

3 Kûy-ı cânâna esen geldi nesîm-i âhum
Didi ki bâd-ı seherde burda bî-pâk eselüm

4 Merhabâ itmek içün ança du`âlar kıldum
Şâyed idem el uzunlugını şâhâ kes elüm

5 Ey Ziyâ'î ne za`îf itdi beni derd-i firâk
Künc-i gamda dimezem kimseye kat`â keselüm

-297-

Mefâ`îlün Mefâ`îlün Mefâ`îlün Mefâ`îlün

1 Dirîgâ kim giriftâr-ı `adû-yı derd-i hicrânem
Cüdâyem pâdişâhumdan esîr-i kâfir-istânem

2 Ümîdüm kesmezin kat`â visâlinden o cânânuñ
Kesildi gerçi tîg-i hicr ile bu cism bî-cânem

3 Virelden cânumı cânân yolına tâze cân buldum
Kul olaldan şeh-i `aşka gam iklîminde sultânem

4 Bugün iklîm-i hicrân içre kimse hâlüme bakmaz
Bu dem yaşum silen yârum kanı kim zâr u giryânem

5 Ziyâ'î bengî-i esrâr-ı `aşk-ı dil-berem ammâ
Müyesser olmadı helvâ-yı vaslı buña hayrânem

-298-

Fe`ilâtün Mefâ`ilün Fe`ilün

1 Âh kim bir kamerden ayrıldum
Ne kamer sîm-berden ayrıldum

2 Gitdi sabr u dil ü dil-ârâmum
Râh-ı gamda nelerden ayrıldum

3 Tañ degüldür felekden aglar isem
Jâleyem verd-i terden ayrıldum

4 Subh-dem h^{v}âb-ı gaflet aldı beni
Seher irdi seherden ayrıldum

5 Eşk-i çeşmüm gibi ben üftâde
Ey Ziyâ'î nazardan ayrıldum

-299-

Mef`ûlü Fâ`ilâtün Mef`ûlü Fâ`ilâtün

1 Çıkdum `adem ilinden mülk-i vücûda irdüm
Der-bend-i `aklı geçdüm şehr-i cünûna girdüm

2 Cânândan ayru câna ten mâ'il idi
Ölüp dirilüp âhir cândan anı ayırdum

3 Bûs-ı dehân-ı yârı alınca çıkdı cânum
Hayfâ ki cân metâ`ın ben yok bahâya virdüm

4 Vâ`ız didi günehdür koynına girme yâruñ
Hîç tutmadum sözini nâ-geh günâha girdüm

5 Olmışdur ey Ziyâ'î gam tekyesinde yâruñ
Fikr-i visâli zikrüm verd-i cemâli virdüm

-300-

Fâ`ilâtün Fâ`ilâtün Fâ`ilâtün Fâ`ilün

1 Ey perî zülfüñ görüp niçe yakıldum bilmedüm
`Aklumuñ nakdini başdan yavı kıldum bilmedüm

2 **"**Sûre-i ve'l-Leyl" okurken dün namâz-ı şâmda
Zulmet-i zülfüñ anup ka`bem ne kıldum bilmedüm

3 Ruhlaruñ ey mâh-rû bir şevk virdi baña kim
Tâb-ı mihrüñle bugün niçe yakıldum bilmedüm

4 Dir Hicâza `azm iden râh-ı mahalleñ var iken
Egri gitdüm togrusı yolum yañıldum bilmedüm

5 Dest ü vasf-ı `ârızın su gibi ezber okurın
Ey Ziyâ'î `ilm-i `aşkı niçe bildüm bilmedüm

-301-

Fâ`ilâtün Fâ`ilâtün Fâ`ilâtün Fâ`ilün

1 Âşinâ-yı nefs-i şeytân oldugum yâd eyledüm
Ol sebebden togdugum demlerde feryâd eyledüm

2 Gördüm ol demde yahûd şeytân eline girdügüm
Var ise anuñ elinde böyle feryâd eyledüm

3 Taş bagırlı dil-berüñ `aşkıyla göñlüm hânesin
Muhkem olsun diyü tâ evvelde bünyâd eyledüm

4 Mesnedümdür her gice der-gâhuñ ey meh-rû diyü
Kendüme bu töhmeti yok yire isnâd eyledüm

5 Zulmet-i zindân-ı hicrânda Ziyâ'î derd-mend
Kalmış ol serv-i sehî dimez mi âzâd eyledüm

-302-

Mef`ûlü Mefâ`îlü Mefâ`îlü Fa`ûlün

1 Sünbül saçuña öykünür imiş yolayazdum
Ey kâküli Leylâ hele Mecnûn olayazdum

2 Bir vech ile `Attâr ruh-ı yârı ögermiş
Bülbülden işitdüm bugün anı güleyazdum

3 Korkutmış işitdüm bizi tîg-i gam ile yâr
Bi'llâhi bugün kesb-i safâdan öleyazdum

4 Ol turre-i müşgîne diyüp vasf-ı dil-âvîz
Gül-zâr-ı cihânda varak-ı sünbüle yazdum

5 Şi`rümde Ziyâ'î ne tesellî bula `âşık
Ben anda hemân kâ`ide-i gulgule yazdum

-303-

Mef`ûlü Fâ`ilâtü Mefâ`îlü Fâ`ilün

1 Sırr-ı dehânuñı bile mi her rakîb-i şûm
Her bir sefîhe keşf ola mı hikmet-i `ulûm

2 Meyl eyle bâd-ı âhuma ey şem`-i bezm-i cân
Her cânibe çü mâ'il olur bâd esince mûm

3 Gencîne-i visâlüñe kasd eyledüm gice
Nâ-geh kıldı ejder-i zülfüñ baña hücûm

4 Dil yaluñuz vilâyet-i firkatde n'eylesün
Gam `askeri yüridi husûsâ `ale'l-ücûm

5 Gam zulmetinde koma belâlu Ziyâ'îyi
Yâ dâfi`ü'l-gumûm ü ya râfi`ü'l-hümûm

-304-

Mefâ`îlün Mefâ`îlün Mefâ`îlün Mefâ`îlün

1 Olur zülf-i ruhuñ kaddüñde ey dil-dâr ham-der-ham
Olur bâlâya gitdükçe duhân-ı nâr ham-der-ham

2 Meger tâk-ı derüñle halka-i bâbuñ misâlidür
Ki bir hamdur felek kavs-i kuzah tekrâr ham-der-ham

3 Senüñ bâg-ı cemâlüñden hicâb itmiş meger cennet
Anuñçün böyle olmış ol sekiz dîvâr ham-der-ham

4 Ne dem kim h^{v}âba varsañ genc-i hüsnüñ bekler ejder-vâr
Kuşaguñ başuñ ucında olur ey yâr ham-der-ham

5 Yazar gömgök delüdür yâra `arz-ı hâli tûmârın
Ziyâ'î goncasın sûsen ider her bâr ham-der-ham

-305-

Fe`ilâtün Fe`ilâtün Fe`ilâtün Fe`ilün

1 Ey kaşı yâ gam-ı hicrüñ niçe yıllar çekdüm
Ey şeker-leb n'ideyin şimdi mükerrer çekdüm

2 Hasret-i zülfüñ ile dâra teveccüh kıldum
Hicr-i müjgânuñ ile sîneme hançer çekdüm

3 Lâm-ı zülfüñe degince ne elemler gördüm
Kadd-i bâlâña irince ne belâlar çekdüm

4 Dâg-ı pür-hûnı ki sundum dil-i mecrûha bu dem
Pâdişâh-ı gama bir tâze gül-i ter çekdüm

5 Sâkiyâ tañ mı Ziyâ'î gibi mest olsam eger
Hasret-i la`l-i lebüñle mey-i ahmer çekdüm

-306-

Mefâ`îlün Mefâ`îlün Mefâ`îlün Mefâ`îlün

1 Fenâ dünyâda ben çok serv-kâmet dil-rübâ gördüm
Belâdur görmedüm bâlâ-yı yârı çok bakagördüm

2 Umarken vaslın ol yâruñ kesdüm andan ümmîdüm
Beni yâd eylemez agyâra yârı âşinâ gördüm

3 O servüñ râst geldüm şevkine bir bûse `ahd itdi
Dehân-ı yârdan ben zerre mikdârı vefâ gördüm

4 Nesine aldanurlar bilmezin bu fânî dünyânuñ
Fenâdan gayrı nesne görmedüm ben çok bekâ gördüm

5 Belâ deştinde `uryân olmak ben ihtiyâr itdüm
Ziyâ'î çün libâsı cism-i `âşıkda kabâ gördüm

-307-

Fe`ilâtün Fe`ilâtün Fe`ilâtün Fe`ilün

1 Hücreme geldi benüm ol boyı Tûbâ ahşâm
Baña keşf oldı hemân nükte-i "tûbâü'ş-şâm"

2 Baña dil-ber sever ol diyü varuñ ta`n itmeñ
Âdemi aldamasun mı sanem-i sîm-endâm

3 Bir fakîrem baña bu ta`n u melâmet ne revâ
`Aşk idüpdür niçe sultân-ı be-nâmı bed-nâm

4 Dem-be-dem kanum içer sâkî-i bezm-i hicrân
Vara mâdâm ki agyâr ile yâr içe müdâm

5 Şi`r-i pür-sûzumı seyr itse Ziyâ'î Hüsrev
Odlara yakmaga dîvânın iderdi ikdâm

-308-

Fe`ilâtün Mefâ`ilün Fe`ilün

1 Gam-ı haddüñle verd-i handânum
Gül gibi çâk olur girîbânum

2 Derde dermân arardum olsa eger
Haste cismümde derde dermânum

3 Cânum ise murâd-ı cevrüñde
Ben dirîg itmezin benüm cânum

4 Akdeñiz içre Şâhin Adasıdur
Fikr-i çeşmüñle çeşm-i giryânum

5 Sen gözi nûrısın Ziyâ'înüñ
Hey benüm âfitâb-ı rahşânum

-309-

Fe`ilâtün Fe`ilâtün Fe`ilâtün Fe`ilün

1 Gördüm ümmîd-i visâlüñde ki yokdur sûdum
Terk-i cân oldı reh-i gamda hemân maksûdum

2 Atuñ âheste bu rây-ı şeh ki şerâr-ı na`li
Yakmasun nâr-ı gama ten-i hâk-âlûdum

3 Korkarın gökde melekler gözin eyler giryân
Subh-dem âteş-i endûh-ı dilümden dûdum

4 Seg-i agyâr ile ayrılmaduguñ görmeyeyin
Dilerin cânumı tenden ayıra Ma`bûdum

5 Bir du`â eyle Ziyâ'î ki Hudâ ide cüdâ
Rûh-ı mecrûhum ile kâlıb-ı hâk-âlûdum

-NÛN-

-310-

Mefâ`îlün Mefâ`îlün Mefâ`îlün Mefâ`îlün

1 Sabâ kıldı rivâyet gonçeden gonçe dehânından
Ki yok bûy-ı vefâ `uşşâka `âlem gül-sitânından

2 Yeñi dîvâne oldum eski derdüm tâzelenmişdür
Kocaldum mihr umarken bu cihânuñ nev-cevânından

3 Ümîdüm riştesin kesdüm vücûdum der-miyân itdüm
Ki bir kılca haber duydum hayâlümde miyânından

4 Behişti terk idem kendüm görürsem dâne-i hâlin
Bu hûrî gelmemişdür Hazret-i Âdem zamânından

5 Umardum kim düşümde seyr idem âhû-yı Ken`ânı
Gözüm uyku yüzin görmez Ziyâ'înüñ figânından

-311-

Mefâ`îlün Mefâ`îlün Mefâ`îlün Mefâ`îlün

1 `Aceb midür çıkarsam `âkıbet `aklum gibi başdan
Şikâyet baht-ı şûmumdan meded hâl-i müşevveşden

2 `Aceb derd ü belâ çekdüm `aceb cevr ü cefâ çekdüm
Niçe bî-rahm dil-berden niçe bî-mihr meh-veşden

3 Vücûdum gibi vîrân olmasun bir gün kamu `âlem
Dem-â-dem gözlerümden seyl-i hûn olup akan yaşdan

4 Günâhum çoklugından âteş-i derd-i derûnum var
`Acebdür bahr-ı rahmet cûşa gelmezse bu âteşden

5 Ziyâ'î çekdüm anca derd ü mihnet i`tikâdum bu
Beter çekmiş degül kimse belâyı ben belâ-keşden

-312-

Mefâ`îlün Mefâ`îlün Mefâ`îlün Mefâ`îlün

1 Dirîgâ kim cüdâ düşdüm ben ol sâhib-cemâlümden
Irak ben mübtelâ düşdüm benüm vahşî gazâlumdan

2 Ben andan düşeli ayru yüzüm saru tenüm sayru
Haber-dâr olsa ol meh-rû benüm bârî bu hâlümden

3 Başumdan aşdı mihnetler geçüpdür câna hasretler
Kime kılam şikâyetler göñülden bu melâlümden

4 Cefâ kılar o cellâdum çıkar eflâke feryâdum
Meger Mevlâm ala dâdum benüm ol yâr-ı zâlimden

5 Ziyâ'î pür-melâl oldum gamından bî-mecâl oldum
Irıldum bir hayâl oldum ben ol kaşı hilâlümden

-313-

Mefâ`îlün Mefâ`îlün Mefâ`îlün Mefâ`îlün

1 Sanurdum haste-i `aşkuñı vasluñla esirgersin
Çıkup gitdüñ benüm cânum gibi bî-mihr dil-bersin

2 Enîs idüñ ezel deşt-i mahabbetde bu Mecnûna
Neden kaçduñ benüm vahşî gazâlum niçün ürkersin

3 Beni dîvâne kılduñ ey melek `arz-ı cemâl idüp
Kaçarsın şimdi âdemden hemân perîye beñzersin

4 Gamuñ bârını evvel çekdirüp kaddüm kemân itdüñ
Niye ta`cîl ile ok gibi benden nefret eylersin

5 Ne bulduñ bir leb-i `Îsâ ne içdüñ âb-ı hayvânı
Ziyâ'î zulmet-i firkatda şimdi ölmek istersin

-314-

Fâ`ilâtün Fâ`ilâtün Fâ`ilâtün Fâ`ilün

1 Rûz-ı vuslatda unutdum nûş-ı la`l-i yârı ben
Hoş peşîmânem bugün "fi's-sayf-i dayy`atü'l-leben"

2 Ka`beye gitdüñse kûy-ı dil-beri terk eyleyüp
Yol yañulduñ gitme gel yañlış döner Bagdâddan

3 Sîm ü zer harc itmek ister vuslat-ı Şîrîn içün
Bî-sütûnda var ise ma`den arardı Kûh-ken

4 Ehl-i bezme şevk virdi câm-ı mey mey-hânede
San ki mescid rûşen oldı pertev-i kandîlden

5 Nâr-ı gamdan hep şikâyetdür Ziyâ'î yazdugum
Anuñ içün sûz-nâk olmış kelâmum cümleden

-315-

Fe`ilâtün Fe`ilâtün Fe`ilâtün Fe`ilün

1 Ey sirişküm gül-i gül-zâr-ı gamuñ şeb-nemisin
Hey fütâde reh-i dil-berde kimüñ hem-demisin

2 Ey sabâ söyle ki bir hem-nefesüñ var mı senüñ
Harem-i kûy-ı habîbümde kimüñ mahremisin

3 Ey `arak yüzi suyı `ârız-ı yâruñ sensin
Sen gül-istân-ı letâfet gülinüñ şeb-nemisin

4 Zülf-i dil-dâr hevâsı yem-i firkatde benüm
Saldı girdâb-ı gama şimdi vücûdum gemisin

5 Ey Ziyâ'î niçe bir `âleme rüsvây olasın
Zülfi zencîrine dil baglama dîvâne misin

-316-

Fe`ilâtün Fe`ilâtün Fe`ilâtün Fe`ilün

1 Gerçi ey mug-beçe mahbûb-ı kilîsâsın sen
Tapdugum Tañrı hakı kıble-i tersâsın sen

2 Sûretâ bir sanem-i sîm-bedensin ammâ
Leb-i cân-bahşuñla ma`nîde `Îsâsın sen

3 Deyre sûret viren ol hüsn-i dil-ârâmuñdur
Zülf-i bed-kîş ile hammâl-ı çelîpâsın sen

4 Yüri kâfirligi ko ey saçı zünnâr yüri
Ehl-i İslâma kıyar âfet-i ra`nâsın sen

5 Öldürüp haste Ziyâ'îyi gam-ı hicrüñle
Yine cân virdüñ aña tut ki Mesîhâsın sen

-317-

Mefâ`îlün Mefâ`îlün Mefâ`îlün Mefâ`îlün

1 Revâ mı iltifâtuñ böyle kesmeñ derd-mendüñden
Gel insâf eyle hey sultân-ı `âlem kendü kendüñden

2 Ne derde mübtelâdur bu dil-i dîvâne seyr eyle
Ne kapuñdan diler gitmek ne kurtulmak kemendüñden

3 Za`îf oldum büküldüm firkatüñle ey hilâl-ebrû
Yoluñda fark olınmaz kâlıbum na`l-i semendüñden

4 Hevâ-yı firkatüñ gül-şende lerzân itdi endâmın
Ne hâlet geldi âyâ serve bâlâ-yı bülendüñden

5 Nedür cevr eyleyüp çok böyle i`râz itmege bâ` is
Ne gördüñ hey gözüm nûrı Ziyâ'î müstemendüñden

-318-

Fe`ilâtün Mefâ`ilün Fe`ilün

1 Leylî zülfüñe benem Mecnûn
Eksükümdür benüm hemân hâmûn

2 Leylî zülfüñ işidüp cânâ
Olmış idüm cenîn iken Mecnûn

3 Kâmetüm çeng olur mey-i derdüñle
Ney ki bezmüñde sâkiyâ kânûn

4 Ben yaşum bâg berg-i zerdi döker
Bozılur tut ki akçaya altûn

5 Bezm-i yârı Ziyâ'î vasf itdüm
Döndi şi`rümde câm tasına nûn

-319-

Mefâ`îlün Mefâ`îlün Mefâ`îlün Mefâ`îlün

1 Murâdum bu ki gönlüm mürşîd-i `aşka mürîd olsun
Yolında cânumuz ol şâhid-i cânuñ şehîd olsun

2 Degülse nükte-i râz-ı femüñ künhiyle mefhûmum
Vefâ-yı dil-berân-âsâ vücûdum nâ-bedîd olsun

3 Meger kim sâye-i perr-i hümâdur zülf-i şeb-rengüñ
Şeh-i mülk-i gam eyler bendeñi ömrüñ mezîd olsun

4 Vefâ sende mürüvvet sende ihsân u sahâ sende
`Alî bâlum seni her kim ki sevmezse Yezîd olsun

5 Ziyâ'î gibi da`vâ-yı mahabbet eyleyen `âşık
Vusûl-i vuslat-ı yârı unutsun nâ-ümîd olsun

-320-

Mefâ`îlün Mefâ`îlün Fa`ûlün

1 Şeb-i Kadr u şeb-i Mi`râc o zülfeyn
İki kaşuñ arası "Kâbe kavseyn"

2 Zer-i rûyumla sîm-i eşk hâzır
Metâ`-ı vasluñ içün uşta nakdeyn

3 Gül-istân-ı belâda pâdişâhum
Akar her dem iki çeşmüm iki `ayn

4 Tenüm gerdûna döndürdüm nigârâ
Anı dâg encümiyle eyleyüp zeyn

5 Ziyâ'î haşre dek hicrüñde kalsun
Tek ol şân-ı şerîfe gelmesün şeyn

-321-

Fâ`ilâtün Fâ`ilâtün Fâ`ilâtün Fâ`ilün

1 Cânuma kasd itme ey `Îsâ-nefes kâfir misin
Evvelâ gör mürde ihyâ itmege kâdir misin

2 Bî-huzûr isen dilâ fikr-i dehân-ı yârdan
Gel `adem iklîmine `azm idelüm hâzır mısın

3 Dem-be-dem ol gözleri hûnî beni kan agladur
Eşk-i çeşmüm göricek ey bahr sen acır mısın

4 Gam metâ`ın alup olsam sîm-i eşkümde emîn
Yohsa bunca akçaya ey dîde sen nâzır mısın

5 Hasb-i hâlüñ nazm idüp dil-dâra arz itmek nedür
Bu hicâb ile Ziyâ'î sen dahı şâ`ir misin

-322-

Mefâ`îlün Mefâ`îlün Mefâ`îlün Mefâ`îlün

1 Cüdâyem dergehüñden Merve hakkı bî-safâdur cân
İrişür Ka`be-i vasluña yâ Hannân u yâ Mennân

2 Benüm cânân yolına `âkıbet cân virmedür borcum
Halâs it deynden `âlemde her medyûnı yâ Deyyân

3 Benüm yâr-ı `Azîzüm mâlik-i mülk-i bahâsın sen
O hüsn ile ko varsun Yûsuf olsun Mısrda sultân

4 Lebüñden dâd umarken ey güzeller şâhı `âşıklar
Revâ mı eyleye hûnî gözüñ `âlemde her dem kan

5 Seni vasf eylemekde tıfl-ı dil gâyetde mâhirdür
Efendi tab`a mâlik böyle kanda kopısar oglan

6 Degülsin bir zamân da ey perî agyârdan münfek
Süleymânsın ki karşuñda iderler dîvler dîvân

7 Şarâb-ı `aşkuñ ile dem-be-dem cân-ı Ziyâ'î mest
Göñül hayrândur esrâr-ı lebüñle hüsnüñe her ân

-323-

Fe`ilâtün Fe`ilâtün Fe`ilâtün Fe`ilün

1 Ey sabâ beñzer ki geldüñ hıtta-i Ken`ândan
Gel haber vir şâh-ı Mısra külbe-i ahzândan

2 Lezzet-i la`l-i lebüñ fehm itse ey şîrîn-dehen
Hızr elin yurdı mukarrer çeşme-i hayvândan

3 Kanlu yaşum katre katre dizilür müjgânuma
Sübhadur Allâhu Ekber dâne-i mercândan

4 Ehl-i derde hâlüm aglardum dökerdüm derdümi
Korkarın hazz itmeye yârân igen bârândan

5 Ugrasun bir derde ol zâlim Ziyâ'îden beter
Aldı çün `akl u dil ü sabrı ne ister cândan

-324-

Fe`ilâtün Fe`ilâtün Fe`ilâtün Fe`ilün

1 Hasret-i çâh-ı zenahdânuñla çâk olursa ten
Kabrümi lutf eylesün bir hoşça kazsun gûr-ken

2 Zâ'il oldı seyr-i kûyuñla temennâ-yı cinân
Fikr-i zülfüñ yâda geldi gitdi sevdâ-yı vatan

3 Sarb idi der-bend-i `aşk aslâ geçilmezdi eger
Açmasa tîşeyle bir mikdârını çün Kûh-ken

4 `Askerinde ol şeh-i hüsnüñ kızıl bayrak degül
Katl-i uşşâk itdi baglar fahr içün kanlu kefen

5 Gitdi `akl u sabr u dil dîdâra imkân olmadı

Ey Ziyâ'î n'eylemek n'itmek gerek gitdi giden

-325-

Mefâ`îlün Mefâ`îlün Mefâ`îlün Mefâ`îlün

1 Mesîhâ-dem sanemler derdine düşmiş zebûnem ben
Figân ile cihân deyrinde kalmış erganûnem ben

2 Nehâr u leyli Mecnûnuñ n'ola geçdiyse mihnetde
Garîbem bî-kesem âvâre-i deşt-i cünûnem ben

3 Degüldür Bî-sütûn ol kesdügi kûhsârı Ferhâduñ
Ki deldi tagları tag-ı derûn-ı Şîrînem ben

4 Derûnum derdin iş`âr idemem mest olmasam yâra
Budur bâ`is ki meyyâl-i şarâb-ı lâle-gûnem ben

5 Zıyâ'î tañ degül hûn-ı sirişke gark olursa ten
Şehîd-i tîg-i `aşk olalıdan gark-ı hûnem ben

-326-

Fe`ilâtün Fe`ilâtün Fe`ilâtün Fe`ilün

1 Dehenüñ gonca-i cennet gibi hem-vâr olsun
Bûse virdi baña hîç yok dimedi var olsun

2 Cânumı zülf-i ruh u hâl u hatuñdan ayıran
Reb`-i meskûnda murâdum bu ki nâ-çâr olsun

3 Kahr ile kanı dökülsün lebüñe kasd idenüñ
Zülfüñe el uzada zulm ile ber-dâr olsun

4 Cevrüñ arturdı meded añlaya mı hâlümi yâr
Dilerin bencileyin derde giriftâr olsun

5 Dir imişsin ki Ziyâ'î baña kurbân olmaz
Olsun ey şûh-ı cefâ-pîşe sitem-kâr olsun

-327-

Mefâ`ilün Fe`ilâtün Mefâ`ilün Fe`ilün

1 Dem-i bahârda bî-behreyem hazânda hazîn
Vücûdum olmadı bu devr-i bî-emânda emîn

2 Teferrüc eyleyelüm bâgı gel bile ey hûr
Ki döndi cennet-i firdevse bu zamânda zemîn

3 Senüñle geşt idelüm kûh u deşti tenhâ gel
Revâ degül olasın şimdi bir mekânda mekîn

4 Karîbüñ oldı şehâ yanmayan firâk odına
Olaydı olsa eger cânını yakan da yakîn

5 Ziyâ'înüñ teni bunda dil ân-ı hüsnüñde
Vücûdı âh ki hem bundadur hem anda hemîn

-328-

Fe`ilâtün Fe`ilâtün Fe`ilâtün Fe`ilün

1 Çünki cennetde ecel olmaz eyâ sîm-beden
Ne münâsib ki kıla kûyuñı agyâra vatan

2 Diseñ olurdı sunup la`lüñi ey meh ma em
İtsen olurdı vefâ bendeñe "meh-mâ-emken"

3 Hastenüñ güneşe karşu olur za`fı kavî
Lîk ben haste cemâlüñ göricek oldum esen

4 Bilmezem n'eyleyem âhir ne kılam kanda gidem
Beni miskîn ider ol gözleri âhû-yı Hoten

5 Lâ-cerem lâyık-ı firdevs ola rûh-ı Mecnûn
Ki aña "sûre-i ve'l-Leyl" ile yazılsa kefen

6 Havf-ı tîgüñle şehâ kalmadı kan beñzümde
Dem-be-dem gözde bu hûn-âb-ı sirişküm kandan

7 Elif-i kâmetüñ ile görüp üç nokta-i hâl
Biñ belâ geldi Ziyâ'îye senüñ `aşkuñdan

-329-

Fe`ilâtün Fe`ilâtün Fe`ilâtün Fe`ilün

1 Ni`met-i vasluñı bezl it var iken devlet-i hüsn
Dest-bûs eyleyelüm elde iken fırsat-ı hüsn

2 Gîsû-yı bî-bedelüñ şeh-per-i Cibrîl-i emîn
`Ârızuñ mushaf-ı lâ-reyb ü hatuñ âyet-i hüsn

3 Ne kazâyâ-yı gam-ı bî-hadd resm ide debîr
Kavl-i şârihle ne ta`rîf ola ol hüccet-i hüsn

4 Âfitâbum katı hercâyî güzelsin bildüm
Yog imiş sende bugün zerre kadar gayret-i hüsn

5 Zülfi zencîrine baglandı Ziyâ'î miskîn
Anı dîvâne idüpdür meger ol hâlet-i hüsn

-330-

Mef`ûlü Fâ`ilâtün Mef`ûlü Fâ`ilâtün

1 Hurşîd-i sîneñ aç kim `âlem münevver olsun
Kıl turrañı perîşân dünyâ mu`attar olsun

2 Cân vaslesidür ey cân nâzik vücûduñ ammâ
Ol vaslenüñ vusûli kime müyesser olsun

3 Tutdı karâr dilde takrîre gelmez endûh
İkrâr-ı vasluñ âhir bârî mukarrer olsun

4 Dök dirhem-i sirişküñ `arz eyle rûy-ı zerdüñ
Çift olmaga ne minnet tek sîm ile zer olsun

5 Terk eyledüñ Ziyâ'î bî-çâreñi efendi

Ol bî-edeb rakîbe uyduñ edebler olsun

-331-

Mefâ`îlün Mefâ`îlün Mefâ`îlün Mefâ`îlün

1 Cüdâ düşdüm bugün Ahmed gibi bir şems-i enverden
Şikâyet nahs-ı tâli`den meded bî-devlet ahterden

2 Helâkem Ahmed-i Muhtâr hakkıyçün ger olmazsa
`İnâyet Hazret-i Hakdan şefâ`at hem peyâm-berden

3 Cüdâyem derüñe Ahmedüñ ammâ rahm idüp bir gün
Beni yâd eylemez mi kimse bârî âşinâlardan

4 Cüdâyem gerçi Ahmedden bihamdi'llâh ümîdüm var
Nasîb olan gelür âhir baña kadr-i mukadderden

5 Zıyâ'îye delîl olmazsa nûr-ı Ahmed-i Muhtâr
Halâs olmaz ebed târîk-i derd-i hicr-i dil-berden

-332-

Fâ`ilâtün Fâ`ilâtün Fâ`ilâtün Fâ`ilün

1 Hazret-i `Îsânuñ oldıysa mekânı âsumân
Lâ-cerem yiri benüm `Îsâmuñ olmışdur cinân

2 Cân virürken mürdeye `âşıklar anuñ vaslına
Şimdi `İsâ cân virüp firdevse olmışdur revân

3 Âhir ölüp dirilüp ol la`l-i cân-bahşum benüm
İdünüpdür gül-şen-i Dârü's-selâmda mekân

4 Gelse ger `Îsâ kıyâmet kopa dirlerdi benüm
Başuma kopdı kıyâmet gidicek `Îsâ hemân

5 Tatlu tatlu dirilürken ol leb-i cân-bahş ile

Ey Ziyâ'î cânum acıtdı bu çerh-i bî-emân

-333-

Mefâ`îlün Mefâ`îlün Mefâ`îlün Mefâ`îlün

1 Baña bir nâme gelmez çünki yârân-ı vilâyetden
Ferâgât lâzım oldı bi'z-zarûrî mülk-i gurbetden

2 Kuluñdan `âr idüp çün mescide gelmezsin â kıblem
Ferâgat eyledüm mescid hakıyçün ben imâmetden

3 Baña çün nerd-bân-ı kasruñ olmadı bugün minber
Efendi hürmet-i cum`a hakı geçdüm hitâbetden

4 Eger da`vâya gelmezsen rakîb-i bed-fa`âl ile
Şerî`at hürmet-i hakkı hemân geçdüm niyâbetden

5 Ziyâ'î şimdi bir mîr-i kerîme intisâbum var
Bihamdi'llâh bir mikdâr kurtuldum kasâvetden

-334-

Fe`ilâtün Mefâ`ilün Fe`ilün

1 Gam u derd ü melâle düşdüm ben
Şimdi bir özge hâle düşdüm ben

2 Düşde gördüm bir âfeti sevdüm
Bir hayâl-i muhâle düşdüm ben

3 Sevdüm ol serv-i sîm-endâmı
Bülbülem kim nihâle düşdüm ben

4 Kâ'il oldum cefâ-yı cânâna
Lâ-cerem kîl u kale düşdüm ben

5 Ey Ziyâ'î kenâr ümîdi mi var
Ka`r-ı bahr-ı hayâle düşdüm ben

-335-

Fe`ilâtün Fe`ilâtün Fe`ilâtün Fe`ilün

1 Niçe cân kurtaram ol gamzesi cellâdumdan
Niçe âzâd olam ol kâmet-i şimşâdumdan

2 Kimse yok mı ki beni öldüre kûyuñda senüñ
Beni kurtara gamuñdan seni feryâdumdan

3 Tîr-i gamzeñ beni öldürse kasâvet gitse
Ey kaşı yâ bu geçer hâtır-ı nâ-şâdumdan

4 Bâg-ı vuslatda kimüñle salınur bilmedüm âh
Almadum togrı haber ol boyı şimşâdumdan

5 Ey Ziyâ'î gam-ı cânânı ferâmûş idemem
Âşinâ-yı dil ü cândur gidemez yâdumdan

-336-

Fâ`ilâtün Fâ`ilâtün Fâ`ilâtün Fâ`ilün

1 Yâra söyleñ `ârızın âh-ı gedâdan saklasun
Şem`ini lutf eylesün bâd-ı sabâdan saklasun

2 Vaslı bir gencînedür mâlik degüldür pâdişâh
Söyleñ ihsân itsün ammâ eşkıyâdan saklasun

3 Rîsmân-ı kâkülüñde dir görenler göñlümi
Nev-heves cân-bâzdur Allâh hatâdan saklasun

4 Keştî-i gamdur vücûdum düşdi bahr-ı mihnete
Hak te`âlâ anı girdâb-ı fenâdan saklasun

5 Gül-sitân-ı hüsn içinde bir nihâl-i tâzedür
Ey Ziyâ'î Hakk anı bâd-ı belâdan saklasun

-337-

Mefâ`îlün Mefâ`îlün Mefâ`îlün Mefâ`îlün

1 Saña cân virmek ise borcum ancak ey büt-i sîmîn
Hemân kabz ile teslîm ideyin “e’d-deynü şeynü’d-dîn”

2 Sever dîni gibi dil cevrüñ insâf ile cevr itseñ
Ki dirler ey vefâsız yâr “el-insâfu nısfü’d-dîn”

3 Yañulmazsam hatâdur zülf-i yâra misk ıtlâkı
Gelüp kurbân ola hiss itse ol bûyı gazâl-i Çîn

4 Diraht-ı bâg-ı ümmîdüm ne hâsıl meyve-dâr olsa
Yıkar seng-i havâdisle anı gerdûn-ı bed-âyîn

5 Ziyâ’î kûh-ı gamda Hüsrevâ Ferhâduñ olmışdur
Ruh-ı Gül-gûn ü Şeb-dîz külâleñ vasf ider Şîrîn

-338-

Fâ`ilâtün Fâ`ilâtün Fâ`ilâtün Fâ`ilün

1 Yârı görmez gözlerin derd ile giryân itmeyen
La`lin emmez dem-be-dem bagrın tolu kan itmeyen

2 Mâlik olmaz bir gül-i handâna ser-gerdân olur
Bülbül-âsâ kendüzin gül-şende nâlân itmeyen

3 Hâsılı bu Zâl-ı dünyâdan murâd almaz bugün
Nâmını Rüstem gibi `âlemde destân itmeyen

4 Ey güzeller şâhı mahrûm itme vasluñdan beni
Lâyık-ı ihsân degül insâna ihsân itmeyen

5 Ey Ziyâ’î yakası açılmaduk sözdür bu kim
Başa çıkmaz gül gibi çâk-ı girîbân itmeyen

-339-

Fe`ilâtün Fe`ilâtün Fe`ilâtün Fe`ilün

1 Niçe bir derdüñi ey kaşı kemânum çekeyin
Şimdi müştâk-ı ecel muntazır-ı mehlekeyin

2 Kûy-ı dil-berde muhannes dir imiş baña rakîb
Câmesin hep ala kan eylemez isem lekeyin

3 Baña ekdi dir imiş mezra`-ı `âlemde rakîb
Hâsılı ölmez isem ben anı bir gün ekeyin

4 Var şehâdet eseri câme-i hûnînümde
Ben ezel küşte-i şemşîr-i ser-i ma`rekeyin

5 Kûy-ı dil-berde asılmak diler imiş agyâr
Ey Ziyâ'î o belâyı dahı varup çekeyin

-340-

Mefâ`îlün Mefâ`îlün Mefâ`îlün Mefâ`îlün

1 Dilâ sen `aşka düşdüñ derd-i bî-dermânı bilmezsin
Visâle tâlib olduñ mihnet-i hicrânı bilmezsin

2 Dilâ gâfil gezersin sen bu der-bend-i mihnetde
Meger kanlar döken ol gamze-i fettânı bilmezsin

3 Kanı idrâküñ ey dil yohsa kalduñ mı tedârikden
Usanduñ tatlu cânuñdan henüz cânânı bilmezsin

4 Bilürsin göz ucıyla iltifâtuñ bir kez ey hûnî
Niçün yıllarca derdüñ çekdügüm devrânı bilmezsin

5 Sözi makbûlüñ ammâ ragbet itmezsin Ziyâ'îye
Güher kadrin bilürsin ma`den-i `irfânı bilmezsin

-341-

Fe`ilâtün Fe`ilâtün Fe`ilâtün Fe`ilün

1 Kalmış idi habs içinde şâh-ı hûbân-ı cihân
Düşmiş idi mahbes-i hicrâna cân-ı `âşıkân

2 Başladı halk-ı cihânı yine mecnûn itmege
Ol perî habs-ı Süleymândan bugün buldı emân

3 Hakka minnet kim yüzin gördi yine ashâb-ı `aşk
Mustafâ gâr-ı belâda gerçi dutmışdı mekân

4 Pâdişâh olsa melâhat mısrına gâyet mahal
Çünki zindân-ı belâdan çıkdı ol mahbûb-ı cân

5 Ey Ziyâ'î zulmet içre kalmış idi âfitâb
Başuña gün togdı nâ-geh çıkdı ol mihr-i cihân

-342-

Mef`ûlü Fâ`ilâtü Mefâ`îlü Fâ`ilün

1 Men` eyleyen visâlüñi bayrâma irmesün
Zülfüñden ayıran beni ahşâma irmesün

2 Râh-ı belâda eyleyen ârâmsız beni
Mülk-i safâda menzil-i ârâma irmesün

3 Mahrûm iden beni mey-i la`lüñden ey sanem
Bezm-i sürûr içinde tolu câma irmesün

4 Zülfüñ tagıtma `ârızuñ üzre benüm begüm
Kâfir çerîsi mülket-i İslâma irmesün

5 Bâg-ı cihân içinde murâdum Ziyâ'iyâ
Bâd-ı hazân ol semen-endâma irmesün

-343-

Fâ`ilâtün Fâ`ilâtün Fâ`ilâtün Fâ`ilün

1 Söyle ey mürg-ı seher ey `andelîb-i gül-sitân
Var mı gül yüzlüler içre böyle bir gonçe-dehân

2 `Aklumuñ nakdin metâ`-ı `aşk-ı yâra vireli
H^{v}âce-i `âlem hakıyçün görmedüm aslâ ziyân

3 Haste-i `aşkam vücûdum içre var iken ramak
Gel benüm rûh-ı revânum gel eyâ mahbûb-ı cân

4 Bu sirişk-i dîdemi bir dem temâşâ eylesün
Makberüm taşından özge kalmadı benden nişân

-344-

Mef`ûlü Mefâ`îlün Mef`ûlü Mefâ`îlün

1 Kılduñ bu dil ü câna ey mug-beçe-i bî-dîn
Derd ü elemüñ tahmîn cevr ü sitemüñ ta`yîn

2 Ey baña su'âl iden zülf ü ruh-ı dil-berden
Bu yâsemen-i müşgîn ol berg-i gül-i nesrîn

3 La`l ü ruh-ı dil-dârı bi'llâhi temâşâ kıl
Biri şeker-i şîrîn ol biri gül-i rengîn

4 Zindân-ı firâkında çok derd ü belâ çekdüm
Rahm ide mi ol bî-dîn yâ "mâliki yevmü'd-dîn"

5 Gün yüzini ol meh-rû gösterdi Ziyâ'îye
Didi ki yüzüñ aydın gel şevke be hey miskîn

-345-

Mef`ûlü Fâ`ilâtü Mefâ`îlü Fâ`ilün

1 Terk eyle zulm ü gâreti şâh-ı cihân iken
`Adl eyle kullaruña ferîd-i zamân iken

2 Hicrüñ gününde tâzelenür dâg-ı sînemüz
Şol gül gibi açıla vakt-i hazân iken

3 Hikmet nedür ki yoluña olmak diler fedâ
Mülk-i vücûdum içre bugün cân revân iken

4 Ferhâduñ oldı ay yüzi Gül-gûn Ziyâ'î gör
Mülk-i sühanda Hüsrev-i Şîrîn-zebân iken

-346-

Mefâ`îlün Mefâ`îlün Mefâ`îlün Mefâ`îlün

1 Kesilmez sâyesi gibi yanından ol mehüñ düşmen
Baña bir zerre mihri olmadugı gün gibi rûşen

2 O servüñ zülfi zencîrin görelden bâg-ı `âlemde
Olupdur kıpkızıl dîvâne gül gömgök delü sûsen

3 Görüp pervâneyi bâl u perin oda yakar sanmañ
Şarâb-ı `aşkı mestîdür yakar meclisde pîrâhen

4 Henüz tohm-ı ümîd-i vaslı ekdüm mezra`-ı dilde
İgen seyl olma ey eşküm nem alursın bu mezra`dan

5 Hudâ bu dîde-i gam-dîdeme çok yaşlar virsün
Ziyâ'î dirhem-i eşkümle her dem toldurur dâmen

-347-

Fe`ilâtün Fe`ilâtün Fe`ilâtün Fe`ilün

1 İltifât itmedi ol âhû seg agyâra bugün
Şâdilik eyle dilâ tâli`üñ oldı meymûn

2 Varayın hâk olayın kûy-ı dil-ârâda hemân
Yok mıdur kimse baña ögredecek bir efsûn

3 Kûy-ı Leylâyı koyup kıldı beyâbânda karâr
İ`tikâd eyle ki bi'llâhi deliydi Mecnûn

4 Baña ta`n eylemeñüz `âleme rüsvây olsam
Kendü hâlümde komaz derd ü gam u `aşk u cünûn

5 Şeker-istân budur tab`-ı Ziyâ'î tûtî
Kâfiye nûnı yuva beyzasıdur nokta-i nûn

-348-

Fâ`ilâtün Fâ`ilâtün Fâ`ilün

1 Togrusı ruhsâruñ ey serv-i çemen
Bâg-ı hüsne yâ semender yâ semen

2 Hüsnüñe cân u cihân olmaz bahâ
Dîn ü dünyâ vasluña olmaz semen

3 Kâ`be kûyuñ rûy u zülfüñ Mısr u Şâm
Şehr-i dil Bagdâddur hâlüm Yemen

4 Kehkeşân ucında mâh-ı nev mi yâ
Tevsen-i gerdûn öninde bir saman

5 Ey Ziyâ'î lâ-cerem bulur emân
Her marazdan şerbet-i la`lüñ emen

-349-

Mefâ`îlün Mefâ`îlün Mefâ`îlün Mefâ`îlün

1 Şafakla mâh-ı nev gûyâ ki bir peymânedür pür-hûn
İçerler bunda `âşık kanını mey-hânedür gerdûn

2 Dil-i `uşşâka yokdur bend-i zülfüñ gibi dil bâgı
Ki hakkâ sihr bâtıl nesnedür efsânedür efsûn

3 Ne bilsün kıymetini `âlem-i vasluñ bu `âlemde
Mukayyeddür saçuñ zencîrine dîvânedür Mecnûn

4 Güzellik mülkine Hüsrevdür ol Ferhâdı ol ey dil
Lebi Şîrîn saçı Şeb-dîz ruh-ı cânânedür Gül-gûn

5 Ziyâ'î gibi sûretde gedâ şekl ise `âşıklar
Hakîkat `âlem-i `aşk içre hep şâhânedür kânûn

-350-

Fâ`ilâtün Fâ`ilâtün Fâ`ilâtün Fâ`ilün

1 `Âşıkı mahzûn iden `âlemde şâdân olmasun
`Andelîbi agladan gül gibi handân olmasun

2 Bize câm-ı gam rakîbe la`lüñi sunmak neden
Ey gözi hûnî sakın devrüñde bir kan olmasun

3 Güller açıldukça gülsün güllerüñ ey gonca-leb
Sünbül açıldıkça zülfeynüñ perîşân olmasun

4 Başumuz tob itmişüz meydân-ı `aşk-ı yâra biz
Tutalum ol şeh-süvâruñ zülfi çevgân olmasun

5 İhtiyâr it zahmeti öldür beni ey nev-cevân
Bende gam sende cefâ kûyuñda efgân olmasun

6 Müşterîyüz nakd-i cân ile metâ`-ı vasluña
Korkaruz bir gizlü yirde soñra hicrân olmasun

7 Bûsesini nakd-i câna virmege ahd eylemiş
Cân virürdüm ben hemân dil-ber peşîmân olmasun

8 Hâk u zer dirler berâberdür yanuñda korkaram
`Âşık-ı zer-çehreler hâk ile yeksân olmasun

9 Katre-i eşk-i Ziyâ'îden sakın ey dürr-i pâk
`Âlemi gark itmesün bir demde `ummân olmasun

-351-

Fâ`ilâtün Fâ`ilâtün Fâ`ilâtün Fâ`ilün

1 Gözümi h^{v}âb aldı cânân işiginde nâ-gehân
`Âlem-i rü'yâda kendüm Ka`bede gördüm hemân

2 Sînem üstinde elifle dâg şekl-i âhdur
Nite kim pehlû-yı gerdûn üzre mâh u kehkeşân

3 Kehrübâdur gözlerüm kirpik degüldür görinen
Kıl çeker bilüñ hayâliyle senüñ ey mû-miyân

4 Yoluña cân virmede bahs eylerüz agyâr ile
Tâlib-i vasluz bizi şemşîrüñ itsün imtihân

5 Göñline girdi Ziyâ'î taş bagırlu dil-berüñ
Şâh-bâz-ı evc-i ma`nâ taşda yapdı âşiyân

-352-

Fe`ilâtün Fe`ilâtün Fe`ilün

1 `Âlemüñ sanma bekâsın göresin
`Ayn-ı `ibretle bakasın göresin

2 Fânîdür Ka`be hakkıyçün bu cihân
`Ömre dayanma safâsın süresin

3 Bî-vefâ sevme ki ma`kûl degül
Her zamân derd ü belâsın göresin

4 Cevr-i cânânı çekersin ey dil
Mümkin olmaz ki vefâsın göresin

5 Ey Ziyâ'î bu belâ kulzüminüñ
Umma ayruk ki karasın göresin

-353-

Mef`ûlü Mefâ`îlü Mefâ`îlü Fa`ûlün

1 Öldür beni zindân-ı gamuñda koma gam-gîn
Rahm eyle giriftâruña gel ey me`a bî-dîn

2 Pervâne gibi kendümi yirden yire ursam
Şevküm var iken yanmaga ey şem`-i mesâkîn

3 Nâzuñdan igen gam yimem ey vahşî gazalum
Âhû bakışuñ eyledi ammâ beni miskîn

4 Dil muttasıl o yâra varup gelmede ammâ
Gözden ne aceb gâ'ib olur ol büt-i sîmîn

5 Bahr-ı günehe batmam eger menn-i Hudâdan
Dirhemce Ziyâ'î olunursa baña ta`yîn

-354-

Fâ`ilâtün Fâ`ilâtün Fâ`ilâtün Fâ`ilün

1 Kanı ol demler ki hûnî eşküm olmazdı revân
La`l-i yârı emdügümce ten bulurdı tâze cân

2 Devlet el virüp iderdüm merhabâ dil-dâr ile
Gitdi elden devletüm gör n'eyledi devr-i zamân

3 Gün yüzine bakdugumca kamaşurdı gözlerüm

Bakdugum demde olurdı eşk-i hûnînüm revân

4 Tatlu tatlu dirilürdüm ol leb-i Şîrîn ile
`Âkıbet acıtdı ben Ferhâdı câdû-yı zamân

5 Ol kamer-ruh söylese kalmazdı cânumdan ramak
Kendü kendümden giderdüm gelse ol mahbûb-ı cân

6 Hande kılsa nâz ile handân olurdı cân u dil
Baksa lutf ile baña kalmazdı cânumdan nişân

7 Ey Ziyâ'î âteş-i `aşk ile sûzân oldugum
İş bu şi`r-i sûz-nâküm eylesün bir bir beyân

-355-

Fe`ilâtün Fe`ilâtün Fe`ilâtün Fe`ilün

1 Meyden ey dil haber-i la`l-i nigârı sorasın
Mey habâbında hevâsın anuñ ey şeh göresin

2 Ey rakîb ol meh-i hurşîd-likânuñ bilürüz
Yüzini görmege geldüñ o kadar gün göresin

3 Añma ey hâcı Hicâzuñ seferin Merve hakı
Ka`be-i kûyuña sa`y it ki safâlar süresin

4 Beni öldürmege tîgüñle ezel `ahd itdüñ
İntizâruñla revâ mı ki bu dem öldüresin

5 Niçe demdür ki Ziyâ'î yoluña kan aglar
Bir mübârek dem olur mı ki anı güldüresin

-356-

Mef`ûlü Mefâ`îlü Mefâ`îlü Fa`ûlün

1 Göñlüm yıkar ol şûh-ı cefâ-pîşe firâvân
Bu dâr-ı fenâda bir evüm var o da vîrân

2 Añulsa zülâlî lebi ol çeşme-i cânuñ
Agzı suyını akıda ser-çeşme-i hayvân

3 Hûbân-ı cihânı koyup ol âfet-i cânuñ
Göñlüm çekinür câzibe-i hüsnine her ân

4 Ya`kûb-ı dili dem-be-dem aglatmaz idi
Ger olmasa vâris-i hüsn-i şeh-i Ken`ân

5 Hoşdur dem-i bârânda biraz uykuya varmak
Beñzer ki Ziyâ'î virür aglamagıla cân

-357-

Mefâ`îlün Mefâ`îlün Mefâ`îlün Mefâ`îlün

1 Baña bunca belâlar geldi ol mahbûb-ı ra`nâdan
Usandurdı beni cân u cihân u dîn ü dünyâdan

2 Mukarrer mi kalur bu derd ü mihnet böyle cânumda
Kıyâmet kopa şefkat gelmeye ol serv-i bâlâdan

3 Mahabbet kanda Leylâ kanda vaslı kanda sen kanda
Be hey Mecnûn be hey dîvâne kes ümmîdi Leylâdan

4 **"**Cezâka'llâhu hayren" ey sabâ bu çeşm-i giryâna
Getürdüñ tûtiyâ-yı hâk-i der-gâh-ı dil-ârâdan

5 Ziyâ'î mürdeyi her gice ihyâ eylemeñ cânâ
Leb-i cân-bahşuña mîras kalmış gibi `Îsâdan

-358-

Fâ`ilâtün Fâ`ilâtün Fâ`ilâtün Fâ`ilün

1 Bilmezin `aklumda dâ'im bu perîşânlık neden
Muttasıl dil hânesinde böyle vîrânlık neden

2 Göñlümi zülf-i siyâhuñdur perîşân eyleyen

Bilmezin zülfüñde ammâ bu perîşânlık neden

3 Göreli dil-ber lebin neyki bu esrâr `aceb

Ben gubâr oldum henüz cânumda hayrânlık neden

4 Mâlik olduñ tutalum ey dil belâ iklîmine

Şâh-ı hûbâna kul iken saña sultânlık neden

5 Kâfir olmadı severse bir büt-i sîmîn-beden

Böyle ta`n itmeñ Ziyâ'îye müselmânlık neden

-359-

Fe`ilâtün Fe`ilâtün Fe`ilâtün Fe`ilün

1 Ne revâdur o melek âhumı her ân alsun

Melekü'l-mevt ise gelsün ileri cân alsun

2 Rişte-i bârik tenüm katre-i eşküm mercân

Ol mehe diñ ki gelüp sübha-i mercân alsun

3 Zâhidâ göñlüm alursa o melek ta`n itme

Beni hâlümde ko var git seni şeytân alsun

4 Düşmişem derdine diñ yâra ki kanum döksün

Marazum var o tabîb-i dil ü cân kan alsun

5 `Arsa-i nazm Ziyâ'înüñ atı oynagıdur

Her kimüñ kim hüneri var ise meydân alsun

-360-

Mefâ`îlün Mefâ`îlün Mefâ`îlün Mefâ`îlün

1 Saña dil virdügüm hep dîde-i giryemden añlarsın

Benüm iki gözüm derd-i derûnum nemden añlarsın

2 Baña râhm eylemezsin şimdi `âşık olasın katlin

Gam-ı hicrüñle kan agladugum bir demden añlarsın

3 Gözi yaşlu kulıdur bir begüñ ey verd-i handânum
Sirişk-i nergisi vakt-i seher şeb-nemden añlarsın

4 Lebinden bildüñ ey dil cümle hâlât-ı mey-i `aşkı
Safâ-yı sohbet-i sahbâyı câm-ı Cemden añlarsın

5 Ziyâ'înüñ geçen `ömrine yazuk hâk-i râhuñda
Ne zecr-i hicri çekmişsin ne derd-i gamdan añlarsın

-361-

Fe`ilâtün Mefâ`ilün Fe`ilün

1 Hicrüñi sanma az halel bilürin
Hây `ömrüm hemân ecel bilürin

2 Harb-ı tîgüñden olmasa havfum
Dir idüm misli yok mesel bilürin

3 Görmedüm Leylâ ile Şîrîni
Seni ammâ igen güzel bilürin

4 Cân virürdi işitmege `Îsâ
Vasf-ı la`lüñde bir gazel bilürin

5 Ey Ziyâ'î benümle hem-derd ol
Çekdügüñ zecr-i hicri gel bilürin

-362-

Mef`ûlü Fâ`ilâtü Mefâ`îlü Fâ`ilün

1 Keyfiyyetini söyle ki ser-mestidür cihân
Sâkî buyur ki katre-i yemmîdür o dehân

2 Âb-ı hayâta irmedi aña ki saltanât
Sovuk suyuñ da içmedi İskender ey cihân

3 Ol gül-`izâr ile bile salınmak isterin

Gül-zâr-ı kûyı içre benem mîr-i `âşıkân

4 Ol hüsni bî-nazîre ki dil olmaz ansız
Hüsni hemân var dime hem hüsn hem ân

5 Eller ki pây-mâlidür ol serv-i ser-keşüñ
Cân-ı Ziyâ'î su gibi olur aña revân

-363-

Mef`ûlü Mefâ`îlü Mefâ`îlü Fa`ûlün

1 Rahm itmege şâyet ola bir şevki varayın
Pervâne-veş ol şem`e yanayın yakılayın

2 Ben mest-i meyem mey-gedede kendümi bilmem
Mesciddedür ol kıble-i kalbüm ne kılayın

3 Ol şîr-i şikâr-efgen ü merdüm-küşe yâ Râb
Âhû-yı Hotendür dimişem ehl-i hatâyın

4 Çün dâr-ı cihânda saçuñ agyâra sunılmış
Mansûr gibi ben bu sebebden asılayın

5 Zulm eyleme hey zâlim esirge ki kapuñda
Ben dahı Ziyâ'î gibi mazlûm-ı gedâyın

-364-

Mef`ûlü Fâ`ilâtü Mefâ`îlü Fâ`ilün

1 Zeyn oldı sanma gökde nücûm ile keh-keşân
Çok dâg yakdı kolında hicrüñ ile âsumân

2 Âhumla tutuşup göge çıkmak diler rakîb
N'eylerse itsün işte işik işte nerd-bân

3 Gönder efendi nîze-i müjgânı sîneme
Tâ kim derûndan ideyin cânumı revân

4 Haşr olmak isteyen ol kıyâmet nigâr ile
Derdini haşr olınca çeküp eylesin figân

5 Bahr-ı fenâya saldı Ziyâ'îyi rûzgâr
Tâbûtı zevrak u kefeni oldı bâd-bân

-365-

Mefâ`îlün Mefâ`îlün Mefâ`îlün Mefâ`îlün

1 Güzeller şâhınuñ dîvânuña şâhâ ne çıkdum ben
Cünûnum gâlib oldı bir `aceb dîvâne çıkdum ben

2 Çıkanlar bezm-i `aşka şevkden yanar kül olurlar
Bu hâli var idi çün ıttıla`um yâ ne çıkdum ben

3 Gül ü sünbül baña ol `ârız u ruhsârı añdurdı
Beni aglatdı bâga çün seher seyrâna çıkdum ben

4 Bugün gam küştî-gîrin hâke saldum pây-mâl itdüm
Senüñ şevk-i mey-i `aşkuñla çün meydâna çıkdum ben

5 Çıkup gitdüm mahalleñden Ziyâ'î gibi ey Leylâ
Yine Mecnûnlugum tutmış gibi yabana çıkdum ben

-366-

Fe`ilâtün Fe`ilâtün Fe`ilâtün Fe`ilün

1 Hasteye dâr-ı şifâdur çü der-i şâh-ı cihân
Dünyede bâd-ı sabâya esen olmak âsân

2 Vuslatı umma göñül eyleme dîvânelügi
Bir gedânuñ ola mı hem-demi sultân-ı cihân

3 Cân virür gerçi senüñ her bir bendeñ
Cân dirîg eylemezin ben de yokdur illâ mekân

4 Dilde günden güne artar mıydı bu `aşk u cünûn

Olmasa hüsni terakkîde o mâhuñ her ân

5 Ey Ziyâ'î degülüz mest ü harâbât ehli

Olduk esrâr-ı leb-i dil-bere ammâ hayrân

-367-

Fâ`ilâtün Fâ`ilâtün Fâ`ilâtün Fâ`ilün

1 Gevher-i la`lüñden ayru ey büt-i şîrîn-dehen

Dâne-i rümmân eger olsa akîk anı yemen

2 Kıssa-i hicrân-ı Leylâyı hikâyet kılmaga

Oldı Mecnûnuñ başında âşiyân gûyâ dehen

3 `Âkıbet tob-ı havâdis hâk ile yeksân ider

Kal`a-i derd ü belâya cismümi kıldum beden

4 Kâşki bassa kadem mülk-i kerâmâta rakîb

Boynına Mansûr-veş takılsa bir muhkem resen

5 Ey Ziyâ'î tutdı ebyâtum cihânı ser-be-ser

Ehl-i beytümdür hakikatde bu dehr-i pîrezen

-368-

Fâ`ilâtün Fâ`ilâtün Fâ`ilün

1 Kandasın ey mâh-peyker kandasın

Kandasın ey mihr-i hâver kandasın

2 Bir pelîde hem-ser olmışsın meger

Kandasın ey kaddi `ar`ar kandasın

3 Gül-şen-i `âlem cehennemdür baña

Sensiz ey hûr-ı münevver kandasın

4 Hâtırum sensiz perîşândur katı

Şimdi ey zülf-i mu`attar kandasın

5 Zulmet-i gamda Ziyâ’îyi koduñ
Ey dudâgı çeşme-i ter kandasın

-369-

Fe`ilâtün Fe`ilâtün Fe`ilâtün Fe`ilün

1 Zâhir itdükçe ruh-ı yâr musaffâ `arakın
Çerh nem-nâk kılur şeb-nemle gül varakın

2 Silinür âyîne-i dilde olan jeng-i gamum
Her kaçan kim sile ol mâh yüzinde `arakın

3 Ne `acebdür ruh-ı cânâne `arak-rîz olıcak
Pür ider jâle ile lâle-i hamrâ tabakın

4 Ne hicâb eyledüñ ey gül ki `arak-rîz olduñ
Hâk-i pâyuña ben üftâdeyi gördükçe yakîn

5 Ey Ziyâ’î o perînüñ ili sudur `arakı
Hâk-i pâyına yakın gelme anuñ hây sakın

-370-

Mef`ûlü Mefâ`îlü Mefâ`îlü Fa`ûlün

1 Gördükde senüñ `âşık-ı şûrîdeñi giryân
Sûfî n’ola peşmînesine olsa peşîmân

2 Zevk itmek içün ârzû-yı vasl ile oldum
Esrâr-ı leb-i dil-ber ile bengîce hayrân

3 Biñ mihnet ile gitdi göñül yâra ko gitsün
Korkum bu ki bir gün gide biñ hasret ile cân

4 Dil-ber ki seferden gelüp itmişdi ikâmet
Tekrâr sefer `azmin ider yine mi hicrân

5 İrdi dil ü cân vasla Ziyâ’î bu ne sırdur

Dil dâgı bayagı elem-i hicr kem-â-kân

-371-

Fe`ilâtün Fe`ilâtün Fe`ilâtün Fe`ilün

1 Zerle mümkindür murâd almak visâl-i yârdan
Bu rivâyet nakl olındı Mâlik-i Dînârdan

2 Ben leb-i dil-ber gibi şîrîn müferrih bulmadum
Aslın asla bilmezem hayrânem ol esrârdan

3 Olmasun olmazsa meylüñ tek ırak sürme beni
Çok sipâhî var sefer kılmaz geçer tîmârdan

4 `Ayş-ı gül-zâr itmege meşgûlüz ammâ bilmezüz
Kim neler peydâ olur tâ ki pes-i dîvârdan

5 Ma`rifetdür kesret-i cürme Ziyâ'î lîkin ol
Kesmez Allâh saklasun ümmîdin ol Gaffârdan

-372-

Fe`ilâtün Fe`ilâtün Fe`ilâtün Fe`ilün

1 Dâglar kırmızı gül ü şerhalar serv-i revân
Gül-sitân oldı vücûdum gelüñ eyleñ seyrân

2 Fikr-i la`lüñle ruh-ı âlüñ eyâ serv-i behişt
Birisi vird-i cinândur birisi verd-i cinân

3 Ey perî hattuñı gördükde rakîb itdi nüfûr
Beni dîvâne kılur câzibe-i hüsn el'ân

4 Âsitânuñda kulıyam o şeh-i hûbânuñ
Eylesün her ne dilerse baña göñli sultân

5 Ey Ziyâ'î irişem vaslına ol mug-beçenüñ
Eger olursa baña himmet-i Şeyh-i San`ân

-373-

Mef`ûlü Mefâ`îlün Mef`ûlü Mefâ`îlün

1 Tob olsa gerek başum meydânda o gabgabdan
Ölsem de dirîg itmem ben cânumı ol lebden

2 Hâlât-ı mey-i `aşkı bilmez bilürin herkes
Ey sûfî-i sâfî-dil sen dahı bu şerbetden

3 `Arz idüp elif kaddin kul itdi beni cânân
"Men `allemeni harfen kadd sayyereni `abden"

4 Haşr olur idüm bir gün mâhumla ümîdüm var
Ger haşre degin cânum ayrılmasa kâlebden

5 Cem` eyle Ziyâ'î gel eş`ârı ki hatt olsun
Hem nazm-ı mürettebden hem cild-i müzehhebden

-374-

Mefâ`îlün Mefâ`îlün Mefâ`îlün Mefâ`îlün

1 Girersin kabre âhir kasr ile eyvânı n'eylersin
Ser-â-ser çün kefen geyseñ ya bu kaftânı n'eylersin

2 Nesine aldanursın bu harâb-âbâd dünyânuñ
Bu dârâtı bu tavr u tumturâkı kanı n'eylersin

3 Huzûruñ uçurur zâg u zagan gibi `avâm ey dil
Gözet vîrânı bûm ol taşrada seyrânı n'eylersin

4 Tedârik kılmaga kâdir degülsin yokdur idrâküñ
Yıgarsın mâl-ı dünyâdan gidicek anı n'eylersin

5 Zıyâ'î tutalum kim pâdişâh-ı mülk-i nazm olduñ
Hüner kadrin bilür yok cem` idüp dîvânı n'eylersin

-375-

Fâ`ilâtün Fâ`ilâtün Fâ`ilâtün Fâ`ilün

1 Nâle eyler kâmetin yâd eyleyüp cân-ı hazîn
Serv-i gül-zâr üzre gûyâ `andelîb eyler enîn

2 Kûyuña benzetdüm anı işidüp evsâfını
Şimdi gitmez hâtırumdan fikr-i firdevs-i berîn

3 Kâtib-i Kudret havâle yazdı çün `aşkuñ baña
Nâzır oldum lutfuña olmaga kahruñdan emîn

4 Kimse duymaz öldügüm yâ gayrı şehre vardugum
Niçe ay u gün geçer ey âfitâb-ı meh-cebîn

5 Ey Ziyâ'î geldi mektûb-ı nigâr itdi bizi
Kâm-yâb u kâm-bahş u kâm-rân u kâm-bîn

-376-

Fâ`ilâtün Fâ`ilâtün Fâ`ilâtün Fâ`ilün

1 `Ârızuñ üzre tagılmış zülfüñ ey ârâm-ı cân
Su kenârında açılmış tâze sünbüldür hemân

2 Duhter-i rez şevk-i rûyuñ virdi beñzer fikrüme
Birbirine iki kızlar yine virmiş armagan

3 San turunc efsûn ile düşmiş mahabbet nârına
Âteş-i firkatda yanan cism-i zerd ü nâ-tüvân

4 Haste düşdüm hasret-i la`lüñle dün mey-hânede
Su yirine agzuma mey tamzurur pîr-i mugân

5 Cism-i zârum cân-ı bîmârum ser-i bî-devletüm
Ey Ziyâ'î yâra kurbân olmak ister her zamân

-377-

Mef`ûlü Fâ`ilâtü Mefâ`îlü Fâ`ilün

1 Dil-ber odur ki `âşıkın eyleye imtihân
Sâdık bulursa şâm u sabâh ola mihribân

2 `Âşık odur ki câzibe-i hüsne cân vire
Cânân cezâ-yı vasl ide ammâ be-şart-ı ân

3 Vasluñ vücûdı var mı henüz cân inanmıyor
Gerçi ki vaslı ile baña bühtân ider cihân

4 Zevk iderek dehânuma aldum zebânını
İncindi eyledi beni ta`zîr-i bi'l-lisân

5 Öldükde ey Ziyâ'î helâk-i rakîb içün
Peykân-ı tîr olur bedenümde her üstüh^{v}ân

-VÂV-

-378-

Fâ`ilâtün Fâ`ilâtün Fâ`ilâtün Fâ`ilün

1 Serv-i bâlâña ider cennetde Tubâ ser-fürû
Mâh-ı nev ebrûña eyler gökde cânâ ser-fürû

2 Serv-i gül-şen karşuña saf saf turur ta`zîm ile
Zülfüñe eyler benefşe ey dil-ârâ ser-fürû

3 Ey şeh-i `âlem sen ol şâh-ı bülend eyvânısın
Dergehüñ tâkına eyler çerh-i mînâ ser-fürû

4 Sâkinân-ı kûyuñ itse secde ebrûña ne tañ
Sâkin-i mescid kılur mihrâba karşu ser-fürû

5 Gördi kim yâd-ı lebüñle eller el üzre tutar

Sâgar-ı bezme surâhi itdi cânâ ser-fürû

6 Câm-ı `aşkuñ mestiyem mahcûb olursam tañ degül

Lâ-cerem mest olsa eyler rind-i rüsvâ ser-fürû

7 Gördi kim vasfında bir nazm-ı müselsel bagladum

Ey Ziyâ'î itdi ol gîsû-yı zîbâ ser-fürû

-379-

Mefâ`îlün Mefâ`îlün Mefâ`îlün Mefâ`îlün

1 Delüpdür bagrumı gamzeñ meger tîr-i kazâdur bu

Beni bîmâr ider çeşmüñ `aceb `ayn-ı `anâdur bu

2 Rakîbüñ dîdesine çöp olupdur göz göre çeşmüm

Habîbüñ Ka`be-i kûyuña bir kıble-nümâdur bu

3 Nigârâ bahr-ı eşkümde dil-i sengînüñüñ `aksi

Görinür ka`rdur ya da binâ-yı Kaydefâdur bu

4 Sanurdum mürg-ı gam bir göñlüm egler şâh-bâzumdur

Leşüm üstine konmak kasd ider zâg-ı belâdur bu

5 Gelüp bir hayli sögmiş kabrüm üzre ol gözüm nûrı

Ziyâ'î derd-mende müstecâb olur du`âdur bu

-380-

Fe`ilâtün Fe`ilâtün Fe`ilâtün Fe`ilün

1 "Levhaşa'llâh" ne hoş vahşet ider ol âhû

"Bâreka'llâh" niçün nefret ider ol tîhû

2 Cân dimâgına ezel râyiha-i `aşk irdi

Çekdiren şimdi belâyı baña hep budur bu

3 Ne dimekdür bu ki bir dil-ber-i pâlûde-beden

Ola bir gice gelüp `âşıkına hem-pehlû

4 Hastelendi görüp ey gül lebüñi gonca-i bâg
Tamzurur penbe ile ebr-i bahâr agzına su

5 Ser-i zülfüñ zenahuñda katı sehhâr ancak
Zenahuñdur çeh-i Bâbil ser-i zülfüñ câdû

6 Didüm ey dil ki mahabbet kadehi var mı baña
Şevk ile içdi vü geçdi didi yâ hû yâ hû

7 Olalı ol gözümüñ nûrı gözümden gâ'ib
Gözüme cümle cihân oldı Ziyâ'î karâñu

-381-

Fe`ilâtün Fe`ilâtün Fe`ilâtün Fe`ilün

1 Seng-diller arasında katı âfetdür bu
Serv-kâmetler arasında kıyâmetdür bu

2 Cân dimâgına senüñ râyiha-i sünbülüñi
Getürür bâd-ı sabâ özge sa`âdetdür bu

3 Bûy-ı `aşkuñ ireli câna sürûrum gitdi
Çok olur râyiha ammâ katı hikmetdür bu

4 Dâglar sînede eksük degül ey gonca-dehen
Gül-i ra`nâ-yı gül-istân-ı mahabbetdür bu

5 Mey-i engûr içilür bezm-i Ziyâ'îde müdâm
Kemerât-ı şecer-i bâg-ı velâyetdür bu

-382-

Mef`ûlü Fâ`ilâtü Mefâ`îlü Fâ`ilün

1 Dirler yanar gider tavla çün kim bir ev `alev
Hayfâ ki dilde âteş-i `aşkuñ `alev `alev

2 Âhum sipihr sakfına od urdı dün gice
Seyyâreler şererdür aña mâh-ı nev `alev

3 Her gice halka görinür encüm gibi benüm
`Ayyûka çıkdı sûz-ı derûnum `alev `alev

4 Meyl eyle ey göñül ruh-ı cânâna çünki sen
Pervânesin yanup yakılup bârî sev `alev

5 Cânda ümîd-i vasla metâ`-ı dile kerev
Oldı Ziyâ'î nâr-ı gama ol kerev `alev

-383-

Fe`ilâtün Mefâ`ilün Fe`ilün

1 Tutdı müşgîn saçını ol meh-rû
Didi dil dagıdıcı budur bu

2 Beni aglatmasun o kaşı kemân
Dökmesün âb-ı rûyum ol ebrû

3 Saru altuna meylini göricek
Cümle `uşşâkuñ oldılar saru

4 Bu gice `ahd kıldı seyre çıka
Çıkdı cânum çıkınca ol meh-rû

5 Kûy-ı gamdur yiri Ziyâ'înüñ
Aña yegdür felekden ol ser-i kû

-384-

Fe`ilâtün Mefâ`ilün Fe`ilün

1 Nâz ile geçdi ol gözi âhû
Neler itmişdürür baña âh o

2 Gerdeni gâyet ile nâzikdür

Korkarın anı incidür lü’lü

3 Bûy-ı zülfin duyınca zâhid-i huşk
Didi bi’llâhi hoşça râyiha bu

4 Lebi âb-ı hayât ise mahzâ
Yâr-ı hercâyîden dilâ al bu

5 Misk-i Rûmî Ziyâ’î zülf-i nigâr
Hod gül-rû hemân gül-rû

-385-

Fâ`ilâtün Fâ`ilâtün Fâ`ilâtün Fâ`ilün

1 Ey kılanlar `âlem içre vasl-ı yârı ârzû
Cân virüñ kim “len-tenâlü’l-birre hattâ tenfikû”

2 Sâgar-ı sahbâyı cânân ile leb-ber-leb görüp
Al kuşagına urup hayretde kalmışdur sebû

3 Gül-şen-i `âlemde `âlem eşüñ olurdı velî
Reng bu kim bizi magrûr itmek ister reng-i bû

4 İddi`â eylermiş âyîne nazîrüñ var diyü
Ey sanem gelsün beru olsun senüñle rû-be-rû

5 Bî-vücûdem cümle halk unutdı sanurdum beni
Ey Ziyâ’î var imiş hakkumda ammâ güft ü gû

-HÂ'-

-386-

Fe`ilâtün Fe`ilâtün Fe`ilâtün Fe`ilün

1 Mest-i nâz olmış içer mey yirine kanumı âh
Rindlik eylemege başladı ol çeşm-i siyâh

2 Niçe iş`âr ideyin derd-i derûnum yâra
N'ideyin kalmadı âh eylemege tâkatüm âh

3 İtmesün saña zarar didüm o şeytân rakîb
Didi "lâ havle velâ kuvvete illâ bi'llâh"

4 Kehrübâ sübhasın alur ele sâlûsî felek
Halkı aldamagiçün her gice "Sübhâna'llâh"

5 Kıssa-i `aşkı Ziyâ'î yazup eylerdi beyân
Gâyet olmasa dırâz olsa bu kıssa kütâh

-387-

Fe`ilâtün Mefâ`ilün Fe`ilün

1 Döndüm ey mâh çâr-deh sâle
Mûyeden mûye nâleden nâle

2 Oldı gûyâ habâb-ı âb-ı hayât
La`l-i mey-gûnuñ üzre tebhâle

3 Eser-i dâg-ı hasret itdi zuhûr
Kabrüm üstinde sanmañuz lâle

4 Dem-be-dem dâg-ı dilde katre-i hûn
Gül-i hamrâda nite kim jâle

5 Pây-mâlüñdür ey ser-i hûbân
Dest-gîr ol Ziyâ'î pâ-mâle

-388-

Fe`ilâtün Fe`ilâtün Fe`ilâtün Fe`ilün

1 Derdümi Kaysa kıyâs itmeñ der-i cânânda
Ben cünûnı Kays-âsâ bulmadum yabanda

2 Mushaf-ı ruhsâruñ üstinde o hatt-ı nîl-gûn
Lâciverdî bir güzel ser-levhadur Kur'ânda

3 Gözde senüñ mûmiyânuñ kanlu yaş içre şehâ
Riştedür sanur görenler sübha-i mercânda

4 Hâlümi gördi perîşân oldı zülfeynüñ senüñ
`Ârızuñda sünbül-i hoş-bû gibi bûstânda

5 Vasf ider bilüñ Ziyâ'î vasf-ı nâ-mesmû` ile
Yazılan ancak hayâl-i hâsıdur dîvânda

-389-

Fâ`ilâtün Fâ`ilâtün Fâ`ilâtün Fâ`ilün

1 Sanmañuz kuyruklu yıldız dûd-ı nâr-ı âh ile
Bir şererdür cânib-i `ayyûka çıkmışdur bile

2 Seyr idüñ tokundugı yirde ne tozlar kopdugın
Bu gice peykân-ı tîr-i âhum irmiş menzile

3 Dün gice añup sitârem derd ile âh eyledüm
Tutmış eyle nâr-ı dûd-ı âhum anı kim bile

4 Bir yaluñ yüzlü güzeldür başına sorkuc takup
Seyr ider sahn-ı sipihri mâh-ı şeb-ârâ ile

5 Bir melek-sîmâdur ol sünbül takup destârına
Ey Ziyâ'î çıkdı gökler seyrine ol şevk ile

-390-

Fâ`ilâtün Fâ`ilâtün Fâ`ilâtün Fâ`ilün

1 Ey kemân-ebrû okuñ gibi geçersin cânuma
Dem-be-dem ey yâr-ı hûnî girme bârî kanuma

2 Sen şikâyet eyle halka âh u zârumdan benüm
Ben şikâyet ideyin cevrüñden ol Sübhânuma

3 Ben umardum gül-i terden ire bir bûy-ı vefâ
Kandan ise hâr-ı mihnet irüşür dâmânuma

4 Kime yanam yakılam ey şem`-i tâbânum benüm
Derd ü gamdan özge hergiz kimse gelmez yanuma

5 Cevr kânûnın güzeller terk iderdi lâ-cerem
Ey Ziyâ'î baksalar bir gün benüm dîvânuma

-391-

Fâ`ilâtün Fâ`ilâtün Fâ`ilâtün Fâ`ilün

1 Gitmezem kaddüñ koyup cennetde Tûbâ seyrine
Sen melek-sîmânuñ olur gelse havrâ seyrine

2 Ol leb-i cân-bahş ile küfr ehli `Îsâdur sanur
Ey sanem gel varalum bir gün kilîsâ seyrine

3 Aglamakdan yeg gelür vasluñla şâd olmak baña
Ben kenâra `âşıkem gönderme deryâ seyrine

4 Yandugum yakıldugum derdüñle görmezler benüm
Kaysı `âşıkdur sanurlar varsa sahrâ seyrine

5 Sen mehi görmiş Ziyâ'î anda bayrâm eylemiş
Varsa `ayb itme benüm kıblem musallâ seyrine

-392-

Fe`ilâtün Fe`ilâtün Fe`ilâtün Fe`ilün

1 Bakma baglanmayasın bend-i belâya nâ-gâh
Ey göñül pendümi gûş it nazaruñ eyle nigâh

2 Mâ'il olmazın dünyâya ki dil şâhid ola
`İffet-i şâhid-i Ken`âna sabî oldı güvâh

3 Hüsn-i zîbâña senüñ kimse bahâne bulımaz
Diyebilür mi cihânda kişi hîç kara siyâh

4 Ratb u yâbisden iderse n'ola düşmân kelimât
Ki hara lâzım olur gâh saman gâh giyâh

5 Tîb-i hâtırla eger kabrüñe ugrarsa nigâr
Seng-i kabrüñde Ziyâ'î yaza "tâbe serâh"

-393-

Fe`ilâtün Fe`ilâtün Fe`ilâtün Fe`ilün

1 Öl diril yalvarıgör `âşık iseñ `Îsâya
Ola kim bu gice meyl ide gele ihyâya

2 Rûhdur cismi ser-â-pâ leb-i la`li cân-bahş
Yiridür olsa felek mesken o rûh-efzâya

3 Sandılar kopdı kıyâmet göricek `Îsâyı
Gelmedi ol sanemüñ misli meger dünyâya

4 Beni öldürdi `acebdür hod işitdüm `Îsâ
Cân virüpdür niçe kez mürde-i nâ-peydâya

5 Deyr-i `âlemde Ziyâ'înüñ odur maksûdı
Haşre dek `ömr vire Hakk Hazret-i `Îsâya

-394-

Fâ`ilâtün Fâ`ilâtün Fâ`ilâtün Fâ`ilün

1 Ey dil aldanma o şâhuñ vâde-i ihsânına
İ`tibâr olmaz ekâbir kısmınuñ peymânına

2 Şâne-âsâ şerha şerha eylemek sînem benüm
Hîç düşer mi ol saçı `anber-feşânuñ şânına

3 Ayagına yüz sürem derd-i derûnum söyleyem
Sâye-âsâ ol boyı servüñ düşersem yanına

4 Gitdi `akl u cân u dil işüm tamâm oldı benüm
Bakma ey bedr-i tamâm eksiklinüñ noksânına

5 Lâ-cerem kıymetde la`l-âsâ olurdı her sözi
Ger Ziyâ'î leblerüñ vasfın yaza dîvânına

-395-

Fâ`ilâtün Fâ`ilâtün Fâ`ilâtün Fâ`ilün

1 Bir `aceb sevdâya düşmişdür bugün ol yüzi mâh
Câmesini gün gibi ag iken itmişdür siyâh

2 Gördi kim cellâd-ı gam öldürdi ben dil-hasteyi
Kara bahtum gibi mâtem geydi ol nûr-ı İlâh

3 Bir güneşdür zâtı kim ebr-i siyâh içindedür
Yâ tulû` itmiş karañu gicede şevk ile mâh

4 Kara tonlu Ka`be hakkı kıble-i `uşşâkdur
Âsitânıdur mahabbet ehline anuñ penâh

5 Tañ degüldür tâli`üm gibi karalar geyse yâr
Zulmeti çün çeşme-i hayvân idinmiş cây-gâh

6 `Ömridür `âşıklaruñ kim kara günlerle geçer
Câmesin yohsa siyâh itmiş degül ol pâdişâh

7 Zulmet-i gamda Ziyâ'î mübtelânuñ cânıdur
Sanmañ itmişdür libâsın ol şeh-i `âlem siyâh

-396-

Mefâ`îlün Mefâ`îlün Mefâ`îlün Mefâ`îlün

1 Ben ol berg-i hazânem örtülüp kalmış gubâr ile
Düşürse bâd-ı himmet bâg-ı vasla rûzgâr ile

2 Güzâr itmek hisâr-ı vasluña der-bend-i firkatdan
Hemân gelmek gibidür Akhisâra kûh-sâr ile

3 Letâfetde lebüñ âb-ı hayâtuñ `aynıdur hattuñ
Müzeyyen sebze-zâr-ı kudret-i Hakdur kenâr ile

4 Habîbüm hüsn ile mümtâz u ben `aşk ile müstesnâ
Belâ bu bizden artuk Kays u Leylâ iştihâr ile

5 Kişi çün sevdügiyle haşr olur mahşerde yâ Rabbi
Ziyâ'î bendeñi haşr eyle bir zîbâ nigâr ile

-397-

Mefâ`îlün Mefâ`îlün Mefâ`îlün Mefâ`îlün

1 Vefânuñ bilürin nâm u nişânı yok güzellerde
Hemân bî-hûde bir efsânedür söylendi illerde

2 Gedâlar kaldı mahrûm ebed pâ-mâl-i derd oldı
Visâlüñ gibi bî-mânend-i mansıb nâ-mahallerde

3 Vefâsız dil-rübâlar derdini her bâr çekmekden
Yeg idi ger vücûdum mahv olup gitse ezellerde

4 Dem-i vuslatda bu Şîrîn kelâmı söylemiş Hüsrev

Leb-i cânâneye nisbet halâvet yok `asellerde

5 Letâfetde sözin âb-ı hayât itmek midür kasdi
Ki çok añar Ziyâ'î la`l-i cânânı gazellerde

-398-

Mef`ûlü Mefâ`îlün Mef`ûlü Mefâ`îlün

1 Ey dil evi derd ile vîrâne misin yohsa
Zulmet ile harâb olmış kâşâne misin yohsa

2 Leylâyı koyup gitdüñ agyâr ile ey Mecnûn
Sahrâda ne istersin dîvâne misin yohsa

3 Geh yanumdasın gâhî yirden yire düşmekde
Şem`-i ruhına ey dil pervâne misin yohsa

4 Olduñ reh-i dil-berde ey dil yine hâk-âlûd
Câm-ı mey-i `aşk ile mest-âne misin yohsa

-399-

Fe`ilâtün Fe`ilâtün Fe`ilâtün Fe`ilün

1 Ne belâ çekdügüm añlatmaga imkân olsa
Yâra bir bir dimege derdümi dermân olsa

2 Bilmese `aşkumızı duymasa esrârumızı
Kâşki cümle cihân ahmak u nâdân olsa

3 Sînemi tîg ile yarup beni öldürse hemân
Ya`ni kurtarsa gamumdan beni yârân olsa

4 Her kişi vuslat ümîdiyle olurdı `âşık
Dil-berüñ derdini çekmek eger âsân olsa

5 Biri olmaya Ziyâ'î gibi gül-zâruñda
Bülbülüñ ey gül-i nev-reste hezârân olsa

-400-

Fâ`ilâtün Fâ`ilâtün Fâ`ilâtün Fâ`ilün

1 Taş bagırlı yâr bahsin eylemek a`dâ ile
Fi'l-mesel taşla dögüşmek gibidür a`mâ ile

2 Aldı dil tıflın dudagın gösterüp ol dil-firîb
Yohsa oglancugı aldar bilmezin helvâ ile

3 `Âşık olur seyr iden dîdârını hikmet bu kim
`Âşık itmişdür beni dîdâr-ı nâ-peydâ ile

4 Vâ`izâ ürkütme lutf eyle gelen müminleri
Mescidi lâzım mı toldurmak bu hûy u hây ile

5 Şöyle mest olmış Ziyâ'î câm-ı `aşk-ı pâk ile
Ol seher-gâh-ı kıyâmetde meger kim ayıla

-401-

Mefâ`îlün Mefâ`îlün Mefâ`îlün Mefâ`îlün

1 Var ey bâd-ı sabâ hâl-i dili dil-dâra `arz eyle
Harâb oldı vilâyet zulm ile hünkâra `arz eyle

2 Göñül vîrânedür ey cân haber-dâr eyle cânânı
Harâb oldı mahabbet hânesi mi`mâra `arz eyle

3 Helâk itdi rakîbüñ kahrı ey âh-ı seher-hîzüm
`Ürûc it `arşa derdüm Hazret-i Kahhâra `arz eyle

4 `Adû-yı gam beden burcına çıkdı âgâh it
Hisâra girdi düşmen var meded diz-dâra `arz eyle

5 Helâk oldı Ziyâ'î hançer-i hicrân ile ey dil
Cefâ tîgin gidersün ol şeh-i gaddâra `arz eyle

-402-

Fâ`ilâtün Fâ`ilâtün Fâ`ilâtün Fâ`ilün

1 Vaslın ihsân itmez ol yâr hicrân ehline
Anı bilmez mi ki Hakk lutf eyler ihsân ehline

2 Lâyık-ı dîdâr-ı dil-dâr it mahabbet ehlini
Yâ İlâhî rahmet eyle cümle îmân ehline

3 Bî-huzûr olur görenler derdüm ey Yûsuf-likâ
Hüzni Ya`kûbuñ elemdür cümle Ken`ân ehline

4 Rûmilinde vasf-ı hüsnüñ gibi olmaz ber-güzâr
Vasf-ı zülfüñ tuhfedür şâhum Karaman ehline

5 Vasf ider zülf ü zenahdânuñ Ziyâ'î lâ-cerem
Bir garîb eglencedür zencîr ü zindân ehline

-403-

Fâ`ilâtün Fâ`ilâtün Fâ`ilâtün Fâ`ilün

1 Bilürin kim ugramaz kat`â rakîbüñ boynına
Tîg-i hûn-rîzüñ senüñ ben bî-nasîbüñ boynına

2 Ka`be-i kûyuñ tavâf itmek hatâdur tîg ile
Hây kıblem ol günâh olsun rakîbüñ boynına

3 Zeyn ider gerdânın ol meh sanmañuz incü ile
Çok yetîm asıldı kaldı ol garîbüñ boynına

4 Gerden-i cânâneye zînet viren incü degül
Katre katre dizilür yaşum habîbüñ boynına

5 Hâl sanma merdüm-i çeşm-i `alîlümdür benüm
Düşdi ol `Îsâ-nefes tâze tabîbüñ boynına

6 Dir görenler gerdenümde gîsû-yı meftûlüñi

Geçdi zencîr ol garîb-i bî-şekîbüñ boynına

7 Ey Ziyâ'î şem`-i kâfûra düşen pervânedür
Meh ki tokunmış gice ol dil-firîbüñ boynına

-404-

Fe`ilâtün Fe`ilâtün Fe`ilâtün Fe`ilün

1 Devlet ireydi hemân Kaysuñ ezel başına
Başı eger Leylânuñ irse yolı taşına

2 Kâse-i Kaysı sıyup n'eyledi Leylâ görüñ
Hâtır-ı Mecnûnı sır eller üşerler aşına

3 Nâka-i Leylâ izi tozını bulsayıdı Kays
Sürme ider idi hemân dîde-i hûn-pâşına

4 `Aynı ile gözlerüm dîde-i Mecnûndurur
Beñzemesün gözlerüm yaşı anuñ yaşına

5 Sanma Ziyâ'î ser-i Kaysdaki âşiyân
Mihnet-i Leylâ ile geldi belâlar başına

-405-

Mef`ûlü Fâ`ilâtü Mefâ`îlü Fâ`ilün

1 Gör mâcerâ-yı eşkümi ol âsitânede
Deryâyı añma kalma bu kuru efsânede

2 Göñlüm evinde dîdesinüñ fikri fi'l-mesel
Beñzer belâlu hasteye bîmâr-hânede

3 Ol serv saña işigin bekle ey göñül
Hîç böyle togrı yâr bulınmaz zamânede

4 Pergâr-veş tolansa n’ola hüsnüñi göñül
Çün nokta-i dehânuñı gördi miyânede

5 Bu şâh-bâz-ı tab`-ı bülendüñ Ziyâ’iyâ
Mecnûn başında mı büyüdi âşiyânede

-406-

Mefâ`ilün Fe`ilâtün Mefâ`ilün Fe`ilün

1 Rakîb mey gibi başa müdâm çıkmakda
N’olaydı cür`a gibi kalmasam ben ayakda

2 Geçer gamuñ denizin rûzgâr ile mey içen
Habâb yelkene beñzer hemân zevrakda

3 Bu kanlu yaralarum başda seng-i cevrüñden
Kırmızı güllere beñzer efendi bardakda

4 Semend-i nâza süvâr oldı ol kadd-i bâlâ
Didi güzellere yâ hû göñüller alçakda

5 Harâmîdür tagıdur kâr-bân-ı `aklı meger
Ziyâ’iyâ mey-i nâb elde hep tutulmakda

-407-

Mef`ûlü Fâ`ilâtü Mefâ`îlü Fâ`ilün

1 Meydâna girdi şevk ile yaluñ yarag ile
Pervâneler tutuşmasun igen çerâg ile

2 Rindân-ı bezm-i bâde zamânuñ dilîridür
Sâkî yıkardı Rüstem-i Zâlı ayag ile

3 Recm olur nücûm ile şeytân `askeri
Agyâr lâyık mı buna taş ile tagıla

4 Mecnûn başında sañma ki mürg âşiyânıdur

Leylâ velîmesine gelüpdür çanag ile

5 Dâg-ı dilümde bitdi elemler Ziyâ'iyâ
Ve'l-hâsıl isteyen gelsün orag ile

-408-

Mef`ûlü Fâ`ilâtü Mefâ`îlü Fâ`ilün

1 Ayırmasa felek beni ol mâhum almasa
N'olaydı böyle âh-ı seher-gâhum almasa

2 Gitdi diyâr-ı gurbete cân-ı `âşıkân
Yüzin görince cânumı Allâhum almasa

3 Bir kâmeti elif gözi hâ yârı sevmişem
Sayd itmese kimesne anı âhum almasa

4 Bâd-ı sabâ gibi idicek kûy-ı `azm-i yâr
Seyl-i sirişküm irişüben râhum almasa

5 Mezmûm olup Ziyâ'î umar mıydı vaslını
Mezmûm olanları yanına şâhum almasa

-409-

Fâ`ilâtün Fâ`ilâtün Fâ`ilâtün Fâ`ilün

1 Varmaz idüm kûyına ger vasl-ı dil-dâr olmasa
Cennet ehli cenneti n'eylerdi dîdâr olmasa

2 Medh iderdüm zülfüñi `aklum perîşân olmasa
Vasf iderdüm bilüñi efkârum efgâr olmasa

3 Âb-dâr olmazdı şi`rüm dîde nem-nâk olmasa
Sözde yüz olmazdı ger şevk-i ruh-ı yâr olmasa

4 Zikr ü fikr ider midüm ol mâhumuñ mâhiyyetin
Dilde kable'z-zikr eger kim `aşkı râzı olmasa

5 Gözleri kurbân ider miydi Ziyâ'îyi eger
Cân-ı `âşık gibi yâruñ çeşmi bîmâr olmasa

-410-

Mef`ûlü Fâ`ilâtü Mefâ`îlü Fâ`ilün

1 Vasl umar iken ol sanem-i bî-vefâ ile
Bir dem irişdi gurbete gitdüm bükâ ile

2 Dirdüm ki bekleyem yaluñuz dergehin velî
Gitdüm diyâr-ı gurbete yüzbiñ belâ ile

3 Sögsün unutmasun meded ol bî-vefâya diñ
Varup niyâz idüñ bizi añsun du`â ile

4 El virmedi murâdumuz ol bî-vefâ habîb
Şâd itmedi mahabbeti bir merhabâ ile

5 Beñzi sarardı berg-i hazân-veş Ziyâ'înüñ
Kaluñ esen ki gitdi o bâd-ı sabâ ile

-411-

Mefâ`îlün Mefâ`îlün Mefâ`îlün Mefâ`îlün

1 Gel ey Yûsuf-likâ lutfuñla bir gün beyt-i ahzâna
Seni yıllarca görmez merhamet kıl pîr-i Ken`âna

2 Benüm yâr-ı `Azîzüm mâlik olmak vaslına bir kez
Deger Ya`kûb u Yûsuf hakkı Mısr u Şâm u Ken`âna

3 Nedür ey Yûsuf-ı gül-pîrehen bu cevr ü kahr u nâz
Baña itdüklerüñ mahşer güni girmez mi mîzâna

4 Sakın magrûr olup ihvân-ı dehrüñ iltifâtına
Derûn-ı dil mekânuñdur senüñ meyl itme yabana

5 Zenahdânındaki cân u dile dil-ber hitâb eyler

İder ta`bîr-i rü'yâ sanki Yûsuf ehl-i zindâna

6 Ziyâ'î `ayn-ı Ya`kûb oldı giryân olmada çeşmüñ
Düşürdüñ Yûsuf-ı cân-ı `azîzi çâh-ı `isyâna

7 `Arûs-ı tab`umuñ bu heft beyti vasf-ı Yûsufda
Zelîhâ Yûsufa zeyn eylemiş gûyâ yedi hâne

-412-

Fâ`ilâtün Fâ`ilâtün Fâ`ilâtün Fâ`ilün

1 Biz ayagı topragına degmedük yüz sürmege
Her nefes bâd-ı sabâ zülfine lâyık mı dege

2 Dîve uymış ol melek korkum budur ey âdemî
Sevse bârî bir perî yâr olsa bizden bir bege

3 Ol şeh-i hûbân rakîbe kulluk eylermiş görüñ
Serv-i âzâde ne lâyıkdur pelîde baş ege

4 Seyr ider agyâr ile tenhâca Hersek illerin
Beñzer ol âhû mahabbet eylemişdür her sege

5 Ey kebûter gel Ziyâ'î nâme uçurmak diler
Kudretüñ var ise anı şâhine iletmege

-413-

Fe`ilâtün Mefâ`ilün Fe`ilün

1 Muttasıl derdüm izdiyâd üzre
Gitmedi kaldı gam füvâd üzre

2 Tâ murâdum olalı ol pehlû
Uyımadum dahı murâd üzre

3 Bâd-ı âhumda safha-i gerdûn
Bergdür san ki gird-i bâd üzre

4 Hüsne nass olmaga kaşuñla gözüñ
Nûndur kim yazıldı sâd üzre

5 Diller üzre Ziyâ'iyâ gam-ı yâr
Dûddur kim durur bilâd üzre

-414-

Fâ`ilâtün Fâ`ilâtün Fâ`ilâtün Fâ`ilün

1 Şöyle üşmiş diller ol çeşm-i siyeh-fâm üstine
Gûyiyâ etfâl üşer bir mest-i bed-nâm üstine

2 Vasf-ı çeşmüñ tañ degül yazsam marîz-i `aşk iken
Zahmet-i tebden yazarlar çünki bâdâm üstine

3 Haste-diller cân virürler vuslat-ı cânâneye
Kurılur derviş olanlar h^{v}ân-ı in`âm üstine

4 Rast gelse lutf ile agyâra virürmiş selâm
Togrusı söylendi ol serv-i gül-endâm üstine

5 Ey Ziyâ'î içicek gam gitsün açılsun göñül
Yazalum vasf-ı leb-i cânânı bir câm üstine

-415-

Fe`ilâtün Fe`ilâtün Fe`ilâtün Fe`ilün

1 Serv sûsen kulıdur kendü yürür âzâde
Nakşı gâyet de güzel geydügi ammâ sâde

2 Ger ser-â-ser arasan `âlemi yokdur bedeli
Nedür ol terlük o nâziklük o rûy-ı sâde

3 Seni sevdüm görüp ey sâde geyen nakşı güzel

Baña renk oldı sarardı yüzüm ol sevdâda

4 Yansun oda başı anuñ ki yanup yakılmaz
Cümle dünyâya od urdı Odabaşı-zâde

5 Ey Ziyâ'î geye çün sâdesin ol serv-i sehî
Zevk anuñ sâyesine girmek imiş dünyâda

-416-

Fe`ilâtün Fe`ilâtün Fe`ilâtün Fe`ilün

1 Şerha-i sînem yanında yakmışam dâg-ı siyâh
Didiler şeklin görenler acıyup sînemde âh

2 Ger safâ-yı hâtır ile kıblem irsem Ka`beye
Zemzeme şöyle kılaydum kim acırdı kıble-gâh

3 Da`vî-i hüsn eyleseñ Mısr-ı melâhatda eger
Şâhid-i Ken`ân olurdı saña sultânum güvâh

4 Şimdilik meydân-ı nazmuñ ben de tîr-endâzıyam
Tîr-i kilkümden sakınmaz mı rakîb-i rû-siyâh

5 Ey Ziyâ'î şîriyem ben bîşe-i nazmuñ bugün
Şîr-i hûr bir tıfl esîr itdi ve lîkin bî-günâh

-417-

Mefâ`îlün Mefâ`îlün Mefâ`îlün Mefâ`îlün

1 Dimeñ zulm itdi câdû-yı felek Ferhâd-ı miskîne
Kişi hayrân ölicek cân virür helvâ-yı Şîrîne

2 Şeh-i iklîm-i istignâ imiş mahbûblar bilsün
Unutsun vasl-ı Leylâyı diñüz Mecnûn-ı gam-gîne

3 Didüm agyâra meyl eyler misin ey bütlerüñ şâhı
Didi gelmez sanemden fâ'ide tersâ-yı bî-dîne

4 İşitdüm pâk-dâmânem diyü da`vî kılurmışsın
Seni göz göre cânum koynına komaz mı âyîne

5 Ziyâ'î bir yaña miskîn ü zülfüñ bir yaña miskîn
Buluşdur hayra gir Allâh içün miskîni miskîne

-418-

Mef`ûlü Fâ`ilâtü Mefâ`îlü Fâ`ilün

1 Gezmez erâzil ol şeh-i `âlî cenâb ile
Pervîn olur mı kim görine âfitâb ile

2 Gül yapragıyla yaraşur ey `andelîb-i cân
Ruhsâr-ı yâr tañ mı görinse nikâb ile

3 Harc itme nakd-i `ömrüñi kasr-ı ümîde hep
Dirler ki Kayseriyye yapılmış hisâb ile

4 Bagrum bişürdi kanumı içdi benüm o şûh
Hakka ki nûş-ı bâde güzeldür kebâb ile

5 Ben ey Ziyâ'î kubbe-i çerhüñ bekâsını
Beñzetdüm ol sebâta ki turur habâb ile

-419-

Mef`ûlü Fâ`ilâtün Mef`ûlü Fâ`ilâtün

1 `Âlem tolar sadâdan dokındugumca tasa
Var ise zerre deñlü kalmaz göñülde tasa

2 Lâzım degül efendi sunmak şarâb-ı nâbı
Kan yudaruz dem-â-dem derdüñle kâse kâse

3 Şerh itdügümce derdüm dirler ki kavl-i şârih
Gâyet güzel kazâyâ gelmez velî kıyâsa

4 Didüm ki mürg-ı diller zülfüñ şebinde perrân

Didi ki bunca huffâş ölmezdi ger yarasa

5 Olur mı ey Ziyâ'î hîç böyle mâl-hulyâ

Ol sîm-tenlü gelse kol boynuma tolasa

-420-

Fe`ilâtün Fe`ilâtün Fe`ilâtün Fe`ilün

1 Dil eger kasd-i tekellüm ide ugrar hasra

`Arz-ı hâl itmedi kaldı o ferîd-i `asra

2 Yıkdı Bagdâd-ı dili zulm ile ol şûh-ı cihân

Şimdi yapmak mı diler "ba`de harâbi'l Basra"

3 Fikr-i zülfüñ kodı meyl itdi göñül ârızuña

Terk idüp Şâm ilini gitdi diyâr-ı Mısra

4 Ey şeh-i mülk-i melâhât saña Hakk virmişdür

Baht u nusret ki nasîb olmadı Buhtu'n-Nasra

5 Kûy-ı `aşkuñda Ziyâ'î kuluñuñ sultânum

Çok kusûrı var ise gel girelüm bir kasra

-421-

Fâ`ilâtün Fâ`ilâtün Fâ`ilâtün Fâ`ilün

1 Dergehüñde derdüm aglamaga bir dem var ise

Yoluña olsun benüm iki gözüm nem var ise

2 Kâ'ilem n'eylerseñ eyle hûr-ı `aynum uşta ben

Kûyuñı koyup cinânı ister âdem var ise

3 Başka `âlemdür didiler seyr-i `iklîm-i `adem

Virelüm cânân yolına cânı `âlem var ise

4 Sâkiyâ şol gül gibi sâgarları nûş idelüm

Göñlümüzde zerre deñlü gussa-i gam var ise

5 Ey Ziyâ’î öyküne diyü dehân-ı dil-bere
Goncenüñ agzın arar gül-şende şeb-nem var ise

-422-

Fe`ilâtün Mefâ`ilün Fe`ilün

1 Kandur çeşm-i mesti her demde
Var mıdur böyle hûnî `âlemde

2 Hastedür kim harâret ile yatur
Fikr-i çeşmüñ derûn-ı sînemde

3 Ne harâmîdür ol siyeh çeşmüñ
Ki komaz `akl u fikri âdemde

4 Âh kim haste çeşmi cânânuñ
Kodı ben mübtelâyı mâtemde

5 Mey-perest olmasaydı hûnî gözüñ
Kanuma kanmazıdı her demde

6 Nîm-h^{v}âb olmasa o çeşm-i siyâh
Gazab itmezdi böyle `âlemde

7 Kodı çeşm-i siyâhuñ ey âfet
Bu Ziyâ’îyi zulmet-i gamda

-423-

Fe`ilâtün Mefâ`ilün Fe`ilün

1 Hâlsiz dil aldı bir güzel yine
Şâhdur dehr-i sâde-rûlarına

2 N’ola hâl olmasa `izârında
Nokta konmaz cemâl mushafına

3 Hâl u hattdan `izârı sâde güzel
Tañ degül ger güneş gibi görine

4 Hâlden hâlîdür velî zenbûr
Kondugın görmedüm gül üzerine

5 Merdüm-i çeşmüm ey Ziyâ'î ne var
`Ârız üzere konsa ben yerine

-424-

Mef`ûlü Mefâ`îlü Mefâ`îlü Fa`ûlün

1 Ta`cîl ile geldi irişüp yaza benefşe
Diler ki saçuñ vasfını hep yaza benefşe

2 Umar ni`am-ı vasluñı tayandı `asâya
Oldı sanasın sâ'il-i dervâze benefşe

3 Ferhâd gibi tîşe-i gonçe ile efendi
Kasd eyledi kûhsârı gelüp kaza benefşe

4 Bâga sakın ey kebk-i derî itme güzer
Bâl u per ile benzedi şeh-bâza benefşe

5 Sanmañ ki gül-istânda mutî` olmadı yâra
Boynın eger ol serv-i ser-efrâza benefşe

6 Zülfin dagıdur `ârızına ol şeh-i hûbân
Mushafta komışlar sanasın tâze benefşe

7 Her beyti Ziyâ'înüñ olur bikr-i safâ-bahş
Gûyâ takınur başlayuban nâza benefşe

-425-

Mef`ûlü Fâ`ilâtü Mefâ`îlü Fâ`ilün

1 Tagıldı gitdi bir yaña sabr u karâr ise
Sâgar gibi elümde degül ihtiyâr ise

2 İrdi dem-i bahâr uyan ey mîr-i `âşıkân
Yir yir açıldı bâgda zülf-i nigâr ise

3 Unutma eski kuluñam ey nev-cevân ben
Terk it rakîb-i kâfiri göñlüñde var ise

4 Sahrâya varmasun koyup ey Leylâ kûyuñı
Mecnûn-ı nâ-murâda eger `aklı yâr ise

5 Mahzûn olur hazân iricek Ziyâ'iyâ
Bî-behreyüz geçer bizi vakt-i bahâr ise

-426-

Fe`ilâtün Mefâ`ilün Fe`ilün

1 Cân hevâda gezer ten alçakda
Zülf-i yâr ile dil mu`allakda

2 Hızr u İdrîs vasluñ ister iken
Biri yelmekde biri uçmakda

3 Kâmetüñ Sidre gabgabuñ cânâ
`Arş kandîli hod mu`allakda

4 Beni ref` eyle ey nesîm-i seher
Kalmışam ben gubâr-ı toprakda

5 Ol yaluñ yüzlü ey Ziyâ'î müdâm
Bizi hicrân odına yakmakda

-427-

Mef`ûlü Fâ`ilâtü Mefâ`îlü Fâ`ilün

1 Gül gonçesi dikilmedi bâguñ miyânına
Peykân-ı tîr-i mihnet anuñ irdi cânına

2 Virmezdi nakd-i encümi dünyâya âsumân
Âhir boyandı gözgöre âhum duhânına

3 Misvâk sanma sûfî bugün hüsnini görüp
Engüşt-i hayretini koyupdur dehânına

4 Vasf itdi seg-i rakîb ol âhûyı şöyle kim
Döndi sözi cihânda geyik dâstânına

5 Ben bî-nişânı itdi nişân ey Ziyâ'î çün
Tîr-i ecel demidür irişse nişânına

-428-

Fe`ilâtün Mefâ`ilün Fe`ilün

1 Ragbetüm kılca yok mı yanında
Bir bahâne çü yok miyânında

2 Dehenüñ bûsesin dirîg eyler
Hîç vefâ yogimiş dehânuñda

3 Kapışur hâk-i pâyuñ iki gözüm
Kapıcılardur âsitânında

4 Hüsnüñe gırra olma kim ey mâh
Bir gün olur zevâli anuñ da

5 Sözlerüñ ey Ziyâ'î yakdı beni
Yohsa sûzuñ mı var zebânuñda

-429-

Mef`ûlü Fâ`ilâtü Mefâ`îlü Fâ`ilün

1 Her kim mütâla`a kıla hüsnüñ kitâbına
Her fende tañ mı kâdir olursa cevâbına

2 Bir yüzi kara zengîdür engel ne kılayın
Yâruñ takıldı gitdi o zengî rikâbına

3 `Uşşâk añulsa ben kulına virmeyüp vücûd
Sayar hemân o gonca-dehân yok hisâbına

4 Dil-haste görse düşde seni ey tabîb-i cân
Uyandugında degmez imiş ıztırâbına

5 Def`-i sudâ` içün gözümüñ yaşı var iken
Meyl itmezin Ziyâ'î bu dehrüñ gülâbına

-430-

Mefâ`îlün Mefâ`îlün Fa`ûlün

1 Göñül meyl itdi kadd-i dil-rübâya
Giriftâr oldı bir uzun belâya

2 Temâşâ kıl ki beñzer dest-i yâruñ
Hilâle barmagı ol aya aya

3 Alurlar vasl-ı yârı nakd-i câna
Satılur mülk-i `âlem yok bahâya

4 Bu devr içre dükenmez cevri yâruñ
Müselseldür eli gayrü'l-nihâye

5 Ziyâ'î gibi bir kem-ter garîbem
Nazar kıl pâdişâhum ben gedâya

-431-

Fâ`ilâtün Fâ`ilâtün Fâ`ilâtün Fâ`ilün

1 Gırra olmışdur ol âfet hüsn-i bî-hemtâsına
Ol sebebden mâ'il olmaz `âşık-ı şeydâsına

2 Geldi fâlumda elif takdîre oldum muntazır
Rast geldüm togrusı yâruñ kad-i bâlâsına

3 Teng idi hicr-i dehânuñdan baña şehr-i vücûd
Geldi ol demler ki `azm idem `adem sahrâsına

4 Cân kenâr özlerdi ammâ bir muhâlif rûzgâr
Saldı göñlüm zevrakın derd ü belâ deryâsına

5 Öldüginden soñra güftârı Ziyâ'î hastenüñ
Fi'l-mesel beñzer halâvetde öli helvâsına

-432-

Mef`ûlü Fâ`ilâtü Mefâ`îlü Fâ`ilün

1 `Aşk ehlinüñ murâdını dâ'im Hudâ vire
Ol ser-keşüñ visâlini dahı baña vire

2 Virse Hudâ didüm baña bâlâ-yı kaddüñi
Hışm ile bakdı didi ki Allâh belâ vire

3 `Ayyûka âhumı çıkarurdum gamuñla âh
Korkum bu ki fenâsına çerhüñ fenâ vire

4 Kasruñ öñinde secdeyi dil eksik itmesün
Kasr-ı salât câ'iz olur mı mücâvire

5 Hâlet-fezâ gerek mey-i sâfî Ziyâ'iyâ
Sâkî gerek ki âdeme bir hoş safâ vire

-YÂ'-

-433-

Mefâ`ilün Fe`ilâtün Mefâ`ilün Fe`ilün

1 `Aceb mi `ârif el üstinde tutsa esrârı
Anuñla seyr ider ey dil hayâl-i dil-dârı

2 Sebeb nedür resen-i zülfe eyledüñ ber-dâr
Günâhı yog iken ey bî-vefâ dil-i zârı

3 Rakîbe el virüp itdüñse merhabâyı eger
İl ıssı duymadın eyle efendi inkârı

4 Mey-i sabûhı getür `âşık-ı seher-hîzem
Kadeh du`âsın o şevk ile okıyam bârî

5 Ziyâ'iyâ gevher-i nazmı pây-mâl eyle
Diyârumuzda bulınmaz güher harîdârı

-434-

Fe`ilâtün Fe`ilâtün Fe`ilâtün Fe`ilün

1 Ol yüzi şem`-i münîr okıyalı Mısbâhı
Bizi pervâne-sıfat yakmagadur ilhâhı

2 Vechi var cân dise cânâna eger âşıklar
Odur la`l ü dehân u sühanı ervâhı

3 Rindler `îd olıcak kûy-ı harâbata gider
Tut ki bayrâm ayıdur mey-gedenüñ miftâhı

4 Zülfüñ altında femüñ nükteleridür bir bir
Ki Şeb-istân-ı hayâlinde yazar Fettâhî

5 Sâkî-i bezm-i ecel câm-ı mahabbet ki sunar
Râhat-ı rûh-ı Ziyâ'î olur anuñ râhı

-435-

Fâ`ilâtün Fâ`ilâtün Fâ`ilâtün Fâ`ilün

1 Gerçi kim biñ cân deger cânânumuñ bir bûsesi
Degmede degmez aña `uşşâkuñ ammâ degmesi

2 Rûy-ı zerdüm dir görenler hâk-i pây-ı yârda
Topraga bâd-ı hazân iletdi berg-i nergisi

3 Cân-ı bîmâr âteş-i gamdan olupdur sûhte
Oldı var ise hayâl-i hâlüñ anuñ noktası

4 Âşiyân-ı murg ile Mecnûn niçe fahr itmesün
Başına cem` oldı Leylâ kûyınuñ hâr u hası

5 Bir tabîbe derd-i `aşkuñ çâresin sordum didi
Ey Ziyâ'î `âkıbet teslîm-i cândur çâresi

-436-

Fâ`ilâtün Fâ`ilâtün Fâ`ilâtün Fâ`ilün

1 Sañmañuz bîhûde efgân eylerem bülbül gibi
Da`vî-i `aşk eylerem ben şâhidüm var gül gibi

2 Ey perî-peyker olan `aklum dahı tagılmasun
Çözme bu gîsû-yı `anber-bûyuñı sünbül gibi

3 Tañ degüldür olmasa ruhsâruñ üzre hâl eger
Rûmilinde hâsıl olmaz dâne-i fülfül gibi

4 Kâh olur kim mest-i câm-ı `aşka bir hâlet gelür
Derd-i serdür ol dahı başdan humâr-ı mül gibi

5 Sünbüli görsem Ziyâ'î dir perîşân-hâl olur
Bir belâdur ol dahı başdan baña kâkül gibi

-437-

Mefâ`îlün Mefâ`îlün Mefâ`îlün Mefâ`îlün

1 Şeh-i gam dergehinde merdüm-i çeşm oldı subaşı
Ziyâde olsun anuñ yâ İlâhî dem-be-dem yaşı

2 Ne derd olur bu kim derd-i derûnum âşikâr eyler
Baña yaşı düşer gözden sirişk olsa eger yaşı

3 Yüzini düşürür mihrüñ yire ruhsârı cânânuñ
Meh-i bedri hilâl eyler o mâh-ı enverüñ kaşı

4 Niçe kez âsitân-ı yârı silmişdür süpürmişdür
İki çeşmüm iki sakkâsı bâd-ı âh ferrâşı

5 Belâ-yı yâr ile ayırmaga kasd eylemiş düşmen
Ziyâ'înüñ velî anuñla hoşdur tâ ezel başı

-438-

Fâ`ilâtün Fâ`ilâtün Fâ`ilâtün Fâ`ilün

1 Bâg-ı `âlemde işitsem ol gülüñ güftârını
Görsem ol serv-i revânuñ şîve-i reftârını

2 Dil mahabbet kûyını zabt itdi agyâr eylemez
Bir sipâhîdür ki serbest eylemiş tîmârını

3 Zâhidâ zühdüñ metâ`ın alana sat çünki ben
Mey-furûş-ı `aşk ile itdüm şirâ' bâzârını

4 Şem`-i sûzân gibi geh handân u geh giryân olur
Lâ-cerem bilmez edânî `âşıkuñ esrârını

5 Va`de eylersin visâle lîkin itmezsin vefâ
Yâr-ı sâdık dostum ferdâya salmaz yârını

6 Kaşlaruñ vasfın Ziyâ'î şöyle tahrîr itdi kim

Yiridür mihrâblarda yazsalar eş`ârını

-439-

Mefâ`îlün Mefâ`îlün Mefâ`îlün Mefâ`îlün

1 Gel ey hûbânuñ âb-ı rûyı ten hicrüñle çâk oldı
Hevâ-yı `aşk ile cân âteş-i gamdan helâk oldı

2 Siper kılmaga cismüm cân atardum ey kemân-ebrû
Velî tîr-i müjeñ gitdükçe gâyet sehm-nâk oldı

3 Felekde kehkeşân u yiryüzinde sanma yollardur
Zemîn ü âsumân tîg-i gamuñla sîne-çâk oldı

4 Umarken meyve-i vaslın nahîf oldum muhassal bu
Vücûdum bir nihâl içün cihân bâgında tâk oldı

5 Yetiş gel ey tabîb-i cân u dil kim kûşe-i gamda
Zıyâ'î haste derd-i hasretüñle derd-nâk oldı

-440-

Mefâ`îlün Mefâ`îlün Mefâ`îlün Mefâ`îlün

1 Hayâli gam şebinde cânı tâlân eyledi kaçdı
Harâmîdür giceyle şehri vîrân eyledi kaçdı

2 Hayâli gâyet oldı gözden eşküm eyleyüp hûnîn
Yirinde tut ki merdüm-zâdedür kan eyledi kaçdı

3 Başum kesse dökülse kanum aglamazdum ol mikdâr
Ki mey döküldi sûfî câmı pinhân eyledi kaçdı

4 Yakam çâk itdügine muhtesib derdüm yok oldur derd
Şarâb u câmı sûfî zîr-i dâmân eyledi kaçdı

5 Devâ-yı derd-mendân eyler iken ol tabîb-i cân
Zıyâ'î hastesin derd ile nâlân eyledi kaçdı

-441-

Fe`ilâtün Mefâ`ilün Fe`ilün

1 La`lüñ eşküm şarâba döndürdi
Yakdı bagrum kebâba döndürdi

2 Beni hicrânuñ âteşe düşmiş
Mûy-ı pür-ıztırâba döndürdi

3 Kodı mâtemde hasret-i zülfüñ
Beni gurbet gurâba döndürdi

4 Agların inlerin döner yürürin
Beni `aşkuñ dolâba döndürdi

5 Bâd-ı âhum Ziyâ'iyâ felegi
Bî-karâr âsiyâba döndürdi

-442-

Mefâ`îlün Mefâ`îlün Fa`ûlün

1 Egerçi bâga ezhâr-ı nev irdi
Baña ne sünbüli yarar ne verdi

2 Dil ü `akl aldı şimdi cânum ister
Baña ol bî-vefâ bilmem ne virdi

3 Mu`arrâdur dikilmek töhmetinden
Libâs-ı `aşkuñ olmaz hîç neverdi

4 Mahabbet bilmeyen hîç bâlig olmaz
Geçerse sâl-ı heşti dü neverdi

5 Şu kim `aşkuñ gamuñdan bî-haberdür
Sen aña dime âdem câ ne virdi

6 "Bihamdi'llâh" murâdı hâsıl oldı

Visâl-i dil-rübâya cân iverdi

7 Göñül mest-i mey-i `aşk oldı beñzer
Rakîb ile müdâm eyler neverdi

8 Halâs oldı belâsından cihânuñ
Ziyâ'î cânını cânâne virdi

-443-

Fâ`ilâtün Fâ`ilâtün Fâ`ilâtün Fâ`ilün

1 Bezm-i gamda mutrib-i nâ-sâza diñ n'eyler defi
Sayhatî min hüzni hicrânü'l-habîbi yektefi

2 Ol melek seyrine gelmiş saf saf olmışdur bu halk
Kimse görmiş var mı ola böyle çok âdem safı

3 Çün gelürsin katlüme bârî yüzüñ göster didüm
Didi menhîdür alup gitmek gazâya mushafı

4 Hây sultânum niçe bir baña bu zulm-i sarîh
İtseñ olmaz mıydı gâhî baña bir lutf-ı hafî

5 Âsitânuñda Ziyâ'î kimdür eylerseñ su'âl
Ehl-i şevküñ şâhı şâhum kullarınuñ ez`afı

-444-

Fe`ilâtün Mefâ`ilün Fe`ilün

1 Sâkî mi mey mi duhter-i rez mi
İtdiren meclis ehline rezmi

2 Başın ortaya kor surâhî müdâm
Ki kıla mest ahâlî-i bezmi

3 Terk ider cân vücûd kişverini
`Adem iklîmine gibi `azmi

4 Hatuñ i`râbı mushaf-ı hüsnüñ
Hâller noktası femüñ cezmi

5 Ey Ziyâ'î solar kalur mı hemân
Gül-i bâg-ı ümîd açılmaz mı

-445-

Mefâ`îlün Mefâ`îlün Mefâ`îlün Mefâ`îlün

1 Baña sor gayra sorma derd-i gîsû-yı perîşânı
Uzun gice belâsın bilür ancak hastenüñ cânı

2 Çeküp kullâb-ı zülfüñle şehâ deryâ-yı hayretden
Kenâr-ı vasla mâhî-veş çıkarduñ cân-ı lerzânı

3 Gice ser-mest olup ayagına dâmen gibi düşdüm
Seher ol şevk ile gül gibi çâk itdüm girîbânı

4 N'ola tavr-ı cünûnı ihtiyâr itsem ki seyr itdüm
Atar ol şûh bir dîvâneye seng-i firâvânı

5 Ziyâ'îdür cünûn iklîminüñ sultânı sultânum
`Aceb şâhâne tertîb itdi dîvâne bu dîvânı

-446-

Fâ`ilâtün Fâ`ilâtün Fâ`ilâtün Fâ`ilün

1 Bilmezem ol bî-vefâ niçün baña el virmedi
Çünki virdüm ben dil ü cânı aña el virmedi

2 `Îd-gehde öpmege cânân elin kıldum du`â
Kaldum ayakda baña dest-i du`â el virmedi

3 `Îd erişdi her kişi yâr ile eyler merhabâ

Tâlib oldum ben de ammâ merhabâ el virmedi

4 Rindler pîr-i mugândan hep el aldılar bugün
Mest ü bed-nâm oldılar devlet baña el virmedi

5 Ey Ziyâ'î al ele dünyâyı bir gün darb-ı dest
Her denîye el virür ammâ baña el virmedi

-447-

Fâ`ilâtün Fâ`ilâtün Fâ`ilâtün Fâ`ilün

1 Dil bugün bâzâr-ı dehr içinde olmaz müşterî
Atlas-ı gerdûnuñ ey mâh olsa Pervîn Müşterî

2 `Aşk-ı cânânı ne bilsün anı hîç işitmeyen
Gevher adın bilmeyen şâhum ne bilsün gevheri

3 Keşf-i esrâr eylesem hayrân iderdüm `âlemi
Saklamazdum degme câhilden degül ammâ yiri

4 Hasret-i rûyuñla eşküm bir akar sudur latîf
`Aynı ile iki çeşmümdür iki nîlüferi

5 Ey Ziyâ'î her sözüñ bir gevher-i nâ-yâbdur
Şimdi bir bâzâra düşdüñ kim bulınmaz müşterî

-448-

Fâ`ilâtün Fâ`ilâtün Fâ`ilâtün Fâ`ilün

1 Çık salın servüm benüm seyr idelüm reftâruñı
Söyle ey gonçe-dehân gûş idelüm güftâruñı

2 Kaşlaruñ üzre perîşân eyleme zülfeynüñi
Hây kâfir asma mihrâb üstine zünnâruñı

3 Su gibi taş yasdanup toprak döşensin muttasıl

Cân u dilden her kim eyler ârzû dîdâruñı

4 Şerbet-i la`lüñ `atâ kıldukda her dil-hasteye

Ey tabîb-i cân meded unutma ben bîmâruñı

5 Bir perî teshîrine beñzer mukayyedsin yine

Ey Ziyâ'î sihr-i mutlak eyledüñ eş`âruñı

-449-

Mefâ`îlün Mefâ`îlün Mefâ`îlün Mefâ`îlün

1 Benüm servüm türâb-ı sâye-i şimşâduñam şimdi

Ezel handân idüm ammâ senüñ nâ-şâduñam şimdi

2 Ezelde âşinâlık kılduguñ gitmiş mi yâduñdan

Yüri bî-gânelerle var biliş ben yâduñam şimdi

3 Ne lâzım okımak efsâne-i Ferhâd u Şîrîni

Benüm Şîrîn-kelâmum ben senüñ Ferhâduñam şimdi

4 Ezelden inkıyâdum var güzeller hüsnine ammâ

Ben ey mahbûblar şâhı senüñ münkâduñam şimdi

5 Ziyâ'îyem kesilmem haşr olınca `aşk-ı pâküñden

Egerçi sîne-çâk-ı hançer-i pûlâduñam şimdi

-450-

Mef`ûlü Fâ`ilâtü Mefâ`îlü Fâ`ilün

1 Âdem cihânda ger ola `âlî vü ger denî

Gerdûn elindedür anuñ elbetde gerdeni

2 Bu cevr ü bu cefâ ile bu zecr-i hicr ile

Öldürmez ise yâr beni öldürüñ beni

3 Durmaz rakîbe kâmet-i bâlâyı `arz ider

Bir gün belâya ugradur ol şîve-kâr anı

4 Yâruñ gözükdi diyü ne ta`n itdiler baña
`Uşşâkuña gözükseñ olur göreyin seni

5 Silse gözüñ yaşını demidür Ziyâ'iyâ
Hûn-ı sirişk-i dîdeñi seyl-âb iden kanı

-451-

Fe`ilâtün Mefâ`ilün Fe`ilün

1 Seyr iden dir visâl-i cânânı
Çıkar âhir bunun da hicrânı

2 Çın seher zülfine tokındı güneş
Şâmı feth itdi Rûm sultânı

3 Eşk-i çeşmüm hayâl-i zülfi ile
`Aynı ile Benefşe lîmânı

4 Haşiy-i kâgıd üzre yazsak olur
Vasf-ı şimşâd-ı kadd-i cânânı

5 Dehenüñ kim Ziyâ'î vasf eyler
Sırr-ı gayb añlar ehl-i hâl anı

-452-

Fâ`ilâtün Fâ`ilâtün Fâ`ilâtün Fâ`ilün

1 Bir güzel çûbânı gördüm Hazret-i Mûsâ hakı
İbn-i Meryem dînidür dîn-i dem-i `Îsâ hakı

2 Kışlasam kûyuñda didüm ten bulurdı tâze cân
Râzı olmam didi `Îsâ itdügi ihyâ hakı

3 Hîle kurdum koynına girmek tedârik eyledüm
Duydı atası anası Âdem ü Havvâ hakı

4 Cân virürdüm ger beni koç gibi kurbân eylese

Eylemez zulm ile katl itmek diler Yahyâ hakı

5 Ey Ziyâ'î ol siyeh-pûşuñ saçı sevdâsına
Karalar geysem gerekdür Ka`be-i `ulyâ hakı

-453-

Fe`ilâtün Fe`ilâtün Fe`ilâtün Fe`ilün

1 Yârum agyâra enîs olmasa hoş hem-dem idi
Ol perî uymasa şeytâna melek âdem idi

2 Göz göre `aşkumuñ esrârını ifşâ kıldı
Ko yıkılsun sanemâ eşk-i revânum nem idi

3 Ey gözüm nûrı benüm dîde-i pür-hûnumdan
Saña kan aglayubilsem ne mübârek dem idi

4 Mülk-i hicrâna eger olmasa âhir tebdîl
`Âlem-i vuslat efendi ne güzel `âlem idi

5 Ey Ziyâ'î sözümüñ sûzı çerâg-ı kudret
Kuşça cânum yakılurdı aña pervânem idi

-454-

Mefâ`îlün Mefâ`îlün Mefâ`îlün Mefâ`îlün

1 Beni kûy-ı belâda ol ganî sanmañ fakîr itdi
Diyâr-ı `aşka ser-tâ-ser ben ednâyı emîr itdi

2 Safâ-yı câm-ı sahbâyı cihân bezminde benden sor
Niçe kez pâdişâhum Tañrı hakkıyçün fakîr itdi

3 `Abîr-i bûy-ı zülfüñsüz türâb itdi baña cânâ
O kim topragını firdevs-i a`lânuñ `abîr itdi

4 Ne tîr-endâz olur ol âfet-i devrânı seyr eyleñ
Kemân itdi kadüm âh-ı derûnum dahı tîr itdi

5 Ziyâ'î zulmet-i çâh-ı firâk içinde gam yokdur
Aña kim lutfuñı Hallâk-ı `âlem dest-gîr itdi

-455-

Mef`ûlü Fâ`ilâtün Mef`ûlü Fâ`ilâtün

1 Yayıldı eşkümüñ hep dünyâya mâcerâsı
Bildürdi halka gizlü sırrum o kan olası

2 Câm-ı lebin sunınca biñ cân alur ol âfet
Bir cân imiş tutalum anuñ tolu bahâsı

3 İşüñ tamâm olupdur didi o mâh ayıtdum
`Uşşâkuñ ey efendi eksük degül belâsı

4 Ol serv-kad kim olmaz göñlüm gamından âzâd
Gül-geşt-i gül-şen eyler geymiş yeşil libâsı

5 Şi`r-i Ziyâ'î gerçi rengîndür be-gâyet
La`lüñ añılsa olur rengîn-ter edâsı

-456-

Mefâ`îlün Fe`ilâtün Mefâ`ilün Fe`ilün

1 Be hey belâlu güzel pür-belâñ unutduñ mı
Diyâr-ı hicre düşen mübtelâñ unutduñ mı

2 Bize kıyarsın igen hey nedür bu kâfirlik
Sanemlerüñ begi yohsa Hudâñ unutduñ mı

3 Meded meded bizi yâd eyle dest-gîr ol gel
Bu bahr-ı gamda kalan âşinâñ unutduñ mı

4 Nesîm-i âhuñ ile ey göñül çü berg-i hazân
Der-i nigâra varurduñ hevâñ unutduñ mı

5 Ziyâ'iyâ kanı ol kan akıtduguñ demler

O hûnî ile geçen mâcerâñ unutduñ mı

-457-

Fâ`ilâtün Fâ`ilâtün Fâ`ilâtün Fâ`ilün

1 Perde-dâr olmış ruh-ı cânâna yelken takyesi
San şafak olmış meh-i tâbâna yelken takyesi

2 Baş koşaldan başı üzre bend-i zülf-i yâr ile
Oldı zâhir kıpkızıl dîvâne yelken takyesi

3 Şem`-i ruhsâr-ı nigâra yanmaga kasd eylemiş
Bâl u per açmakdadur pervâne yelken takyesi

4 Al tûtî serv-i ra`nâ üzre konmış sanasın
Kadd-i yâr üstindeki merdâne yelken takyesi

5 Ey Ziyâ'î gûyiyâ bir şâh-ı güldür kadd-i yâr
Sûretâ beñzer gül-i handâna yelken takyesi

-458-

Mefâ`îlün Mefâ`îlün Mefâ`îlün Mefâ`îlün

1 O zâlim kim tahallüs eylemişdür kendüye Cevrî
Cefâsı hâtır-ı vîrânede boynumdadur cevri

2 Ne dil kurtuldı derdüñden ne mahlas buldı cevrinden
Anuñ kim mahlası Cevrîdürür cevr ü cefâ tavrı

3 Temâşâ eyler idüm ey sanemler bir vefâsızdan
Havâle kılduñuz ben mübtelâya cevrüñüz fevrî

4 Vefâsına bu fânî dehrüñ aslâ i`tibâr itmem
Benüm bu hâtır-ı vîrânum içre var iken cevri

5 Ziyâ'î zulmet-i zulm içre kaldı cümle şevk ehli
Olaldan Edrine şehrinde Bakkaloglınuñ devri

-459-

Fe`ilâtün Fe`ilâtün Fe`ilâtün Fe`ilün

1 Bir mubârek dem irüp gördi gözüm bayrâmı
Kimseler gördi mi âyâ bu şerîf eyyâmı

2 Rûze-i hicrüñ ile mâh-ı neve döndi tenüm
Vasluñ ey kaşı hilâl olmaya mı bayrâmı

3 Baña ey Leylî-sıfat hürr-nekeşdür Mecnûn
Götürür kâseki başında gör ol bed-nâmı

4 Lerze eyler dil ü cân görse o nâzik bedeni
Göreli kâsesini yok felegüñ ârâmı

5 Bezm-i `âlemde Ziyâ'î-i mey-âşâm gibi
Kâse-bâzum seni vasf eyleyemezdi Câmî

-460-

Mef`ûlü Mefâ`îlü Mefâ`îlü Fa`ûlün

1 Hurşîd-i ruhuñ gördi gözüm kamaşayazdı
Cân sandı ten-i hastesini sarmaşayazdı

2 Ey dürr-i girân-mâye kenâr olmadı rûzı
Deryâ-yı gamuñ gerçi başumdan aşayazdı

3 İtdüm başumuñ kâ`ide-i cerrini icrâ
Ahz itdi anı âb-ı revânlar taşayazdı

4 Ger mertebemüz kişver-i gurbetde sorarsañ
Bir mertebeye varduk ecel yaklaşayazdı

5 Bir bir göresin ölmez iseñ şimdi Ziyâ'î
Anı ki ezel Kâtib-i Kudret başa yazdı

-461-

Mef`ûlü Fâ`ilâtü Mefâ`îlü Fâ`ilün

1 Lâyık mı her dem akıdasın eşk-i dîdemi
Añmaz mısın ezel sen ile sürdügüm demi

2 Kul mıdur âh-ı sîne gözüm yaşı câriye
Bâzâr-ı `aşkda gel e gör h^{v}âce-i gamı

3 Zülfüñ ki dâm kurdı dile dâm-ı `ömrüme
Kaldı esîr-i bend-i belâ cânum eyle mi

4 Ey kârbân-serâyına konup göçen kişi
Hîç fikr ider misin `acebâ hâl-i `âlemi

5 Ben şâh-bâz-ı evc-i cünûnem Ziyâ'iyâ
Mecnûn başında yapdum ezel âşiyânemi

-462-

Fe`ilâtün Fe`ilâtün Fe`ilâtün Fe`ilün

1 `Âkıbet gâyeti bu cevr ü cefânuñ yok mı
Söyle ey gonca-dehen yohsa dehânuñ yok mı

2 Yâr vasfını mı işitdüñ ki sükût itdüñ
Ey sanem da`vî-i hüsn itmege cânuñ yok mı

3 Ne kadar taş iseñ ol seng-dilüñ derdinden
Dilde ey seng-i siyâh sûz-ı nihânuñ yok mı

4 Gırra olma sakın ey dehr döner bu devrân
Nev-bahâruñ var ise vakt-i hazânuñ yok mı

5 Ney gibi iñledügüñ her nefes ey pîr-i felek
Mâh-ı tâbân gibi bir tâze cevânuñ yok mı

6 Vahşîyem dirsin eyâ bâg-ı cinân tâvusı

Gül-şen-i hâtırumuzda cevlânuñ yok mı

7 Kangı meh şevke seni yakdı Ziyâ'î gibi gel
Söyle ey şem`-i ziyâ-bahş zebânuñ yok mı

-463-

Mef`ûlü Fâ`ilâtü Mefâ`îlü Fâ`ilün

1 Pervâne hâlini bilürin zerre bilmedi
Ol kim çerâg-ı hüsnine yanup yakılmadı

2 Yıllardur ki âhumı gûş itmedi benüm
Demlerdürür ki yâşumı dil-dâr silmedi

3 Çok demler oldı `âşık-ı sâdık geçer saña
Miskîn benefşe kara saçuñdan kesilmedi

4 Âb-ı hayat katresidür leblerüñ senüñ
Hızr u Sikender içmedi hergiz içilmedi

5 Şevk-i ruhuñ çün oldı delîli Ziyâ'înün
Tutdı reh-i mahabbeti yolın yañılmadı

-464-

Mef`ûlü Fâ`ilâtü Mefâ`îlü Fâ`ilün

1 Yâ Rabb `izâr-ı yâr mı `Azrâ didükleri
Mecnûn iden midür beni Leylâ didükleri

2 Yâ Rabbi çekdügüm bu belâ-yı siyeh midür
Añup diyâr-ı `aşkda sevdâ didükleri

3 Ey dil `izâr-ı yârda zülf-i siyâh imiş
Firdevs içinde sâye-i Tûbâ didükleri

4 Zülf ü dehân u çehresidür seyr idüñ gelüñ
Reyhân u gonçe vü gül-i hamrâ didükleri

5 Dirler gezer rakîb ile tenhâda her gice
Gerçek mi ki o mâhuma âyâ didükleri

6 Bilmez miyüz ki Kâf-ı `ademdür güzer-gehüm
Tab`um degül midür hele `Ankâ didükleri

7 Vasf-ı lebüñde şi`r-i Ziyâ'î akar sudur
Bu heft beyt imiş yedi deryâ didükleri

-465-

Mef`ûlü Fâ`ilâtü Mefâ`îlü Fâ`ilün

1 Tîg-i elem dirîg ki başumdan inmedi
`Ömrüm güni zevâle irişdi tolınmadı

2 Göñlüm sovutdı ol sanemüñ serd oldugı
Hayfâ ki nâr-ı `aşkına göñlüm ısınmadı

3 Ol kaşları kemândan usandı göñül velî
Sanmañ ki tîr-i hicr ile bagrum delinmedi

4 Âb-ı hayât idi lebi ben dürrîsi idüm
Âhir elüm yudum ki melâlüm bilinmedi

5 Göñlüm kesilmedi o sanemden Ziyâ'iyâ
Tîg-i kazâya ugradı kat`â sakınmadı

-466-

Fe`ilâtün Fe`ilâtün Fe`ilâtün Fe`ilün

1 Zevki kahpe felegüñ olsa ne var erzânî
Katı mezmûm olur ammâ olıcak erzânı

2 Kalkup eylerdi siper cismini tîr-i gama cân
Lîk ok darb ile dirler ki deler kalkanı

3 Hâl u hatdan n'ola hâlî ise ruhsâr-ı nigâr
Hîç olur mı ki gele Rûma Habeş sultânı

4 Mushaf-ı `aşk hakı ey yañagı zi'n-nûreynüm
Direm eşkümüzüñ her biri bir `Osmânî

5 Bu gice kıl bizi ihyâ demidür ey `Îsâ
Bu Ziyâ'î-i marîzüñ hele yokdur cânı

-467-

Fâ`ilâtün Fâ`ilâtün Fâ`ilâtün Fâ`ilün

1 Câh ile mesrûr ider dehr-i denî her câhili
Kâm ile illâ ki buluşdurmaz Allâh kâmili

2 Nakd-i cân harc itdüm ancak derdi tahsîl eyledüm
Bâg-ı ümmîd-i visâlüñ harca degmez hâsılı

3 Anı teşbîh eyleyen kimdür dehân-ı yâra kim
Gonca-i gül-zâr-ı dehrüñ agzı var yokdur dili

4 Gözlerüm çok yaşamışdur hâk-i pâyuñda senüñ
Âsitânuñda efendi âhumuñ çokdur yili

5 Niçe kez devr eyleye dolâb-ı `âlem döne çerh
Zâhir olınca Ziyâ'î gibi merd-i kâmili

-468-

Mef`ûlü Fâ`ilâtü Mefâ`îlü Fâ`ilün

1 Kılmaz sitâresiz umarın ben müfellesi
Ol kim bezer nücûm ile tâk-ı mukarnesi

2 Etrâf-ı dîdeden görinen kirpügüm degül

Deryâ kenârınuñ görinür hâr ile hası

3 Uşşâk alâyına girişür katle kasd ider

Âdemler öldürür o perînüñ kirişmesi

4 Mecnûnuñ oldı ey saçı Leylî ki başına

Mürg âşiyânın aldı gör âvâre nergisi

5 Beş beyti bir nefesde ki didi Ziyâ'iyâ

Beş yılda dimeye aña kimse muhammesi

-469-

Fâ`ilâtün Fâ`ilâtün Fâ`ilâtün Fâ`ilün

1 Kulluk eyler gayra gördüm sevgilü sultânumı

Çâh-ı kahra saldılar ol Yûsuf-ı Ken`ânumı

2 Öldügümde korkaram agyâra yâr olur habîb

Bir ölümlü hasteyem bi'llâhi bekleñ cânumı

3 Yâ İlâhî yâr ile agyârı dem-sâz eyleme

Soñ nefesde saklagıl şeytândan îmânumı

4 Var ise pîr-i mugân zann eylemişlerdür beni

Mey döküldi nev-cevânlar içmek ister kanumı

5 Şâh-ı `aşkam ey Ziyâ'î şimdi hazz eyler gören

Soñra câhiller bozarlar korkaram dîvânumı

-470-

Mef`ûlü Fâ`ilâtün Mef`ûlü Fâ`ilâtün

1 Eflâke çıkdı âhum bir demde menzil aldı

Üftâde eşküm ammâ bir yirde yolda kaldı

2 Ol kim serîr-i hüsnüñ şâh-ı sitem-geridür

Peyk-i dili ezelde şehr-i belâya saldı

3 Gün yüzlü mâhum ile ben sohbet itdügümde
Zühre bakup ırakdan göklerde çeng çaldı

4 Şeh-bâz-ı `aşk irişdi mürg-ı huzûrum uçdı
Şîr-i belâ yetişdi âhû-yı zevküm aldı

5 Şi`r-i Ziyâ'î tañ mı olursa dürr-i manzûm
Gavvâs olup ezelden deryâ-yı `aşka taldı

-471-

Fâ`ilâtün Fâ`ilâtün Fâ`ilâtün Fâ`ilün

1 Dostlar dimem ki halka âşikâr eyleñ beni
`Âşık-ı bî-çâreyem ma`lûm-ı yâr eyleñ beni

2 Âb-ı rûyum saklayup kan aglar isem dem-be-dem
Eşk-i çeşmüm gibi gark-ı cûy-bâr eyleñ beni

3 Vazgeçersem sevmeden ol taş bagırlu kâfiri
Ey müselmânlar anuñ çün seng-sâr eyleñ beni

4 Bu yakınlarda vefât eylerse ger pîr-i mugân
Lâyıkem anuñ yirine ihtiyâr eyleñ beni

5 Nerde mâ'ildür güzeller ey Ziyâ'î söyle kim
Yirlere çaluñ meded tek bunda zâr eyleñ beni

-472-

Fe`ilâtün Fe`ilâtün Fe`ilâtün Fe`ilün

1 Nâr-ı gam şöyle yakar bu ten-i vîrânemüzi
Rahm ider bizi görince göyünür şem`üñ özi

2 Bezm-i gamda igen incinme begüm iñler iseñ
Neyi diñlerdi kişi diñlemese nâlemüzi

3 Yakmasun âhum odı gökde `arûs-ı `aşkı

Eşk gark eylemesün taht-ı serâda o gözi

4 Eşk mey nâlelerüm bezm-i gama sâz yeter
Mest-i câm-ı ezelem Zühre götürsün kopuzı

5 Kanmadı kanına ben teşne dilüñ hây meded
Dem-be-dem kanum içer hışm ile mest-âne gözi

6 Yüz kulum var dir idi sencileyin evvelde
Şimdi hatt geldi yüzine hele kalmadı yüzi

7 Kafes-i gamda Ziyâ'î seni tûtî-mânend
Yâr gûyâ mı iderdi şekker olmasa sözi

-473-

Mefâ`îlün Mefâ`îlün Mefâ`îlün Mefâ`îlün

1 Boyı şimşâd u serv ü nâr u nemi yohsa `ar`ar mı
Gözi cellâd u mest ü cân-figeni yohsa `abher mi

2 Be hey kardeş terâzû-yı ta`akkul birle vezn itdüm
Güzellikde benüm sultânuma Yûsuf berâber mi

3 `Aceb Ashâb-ı Kehf añdukları ehl-i tevârîhüñ
Zenahdânuñda h^{v}âb -ı râhata varan göñüller mi

4 Haber vir ey sabâ şâd it beni Allâh içün güldür
Dimez mi ol güler yüzlü garîbüm dahı aglar mı

5 Alup gitdi metâ`-ı sabr u fikr ü `akl u idrâki
Ziyâ'î bilmem ol cevvâr cânum almak ister mi

-474-

Fe`ilâtün Fe`ilâtün Fe`ilâtün Fe`ilün

1 Neye boyandı saçuñ kim kara magbûn oldı
Kime ter düşdi lebüñ böyle diger-gûn oldı

2 Zülf-i Leylâ eserin sünbül-i sahrâda görüñ
Kays `azm itdi beyâbânlar Mecnûn oldı

3 Kaldı alçakda rakîb itmedi a`lâya su`ûd
Çok zamân geçmedi bu iş geçeli dün oldı

4 Ey gazâlum seni yanumda görenler dirler
Tutdı Mecnûnla enîs ol gözi âhû n'oldı

5 Zahm-ı tîgüñ elif yanına zahm-ı tîrüñ
Nokta şeklinde düşüp gam bir iken on oldı

6 Sîm-i eşküm gibi âhir yire girer tutalum
Bir kişi mâlik-i gencîne-i Kârun oldı

7 Bir yaña haste Ziyâ'î teb-i hicrüñle zebûn
Ta`n-ı tâ`in sanemâ bir yaña tâ`ûn oldı

-475-

Fe`ilâtün Fe`ilâtün Fe`ilâtün Fe`ilün

1 İreli ürd-i behişt irdi behişt âsârı
Cennet-i `adne cihân döndi akar enhârı

2 Ne revâdur gülesin sen anuñ agladugına
Bülbül zâr ide gül-zârda ey gül-zârî

3 Lebüñe beñzer idi ey gül gül-zâr-ı cinân
Gonçenüñ olsa eger böyle güzel güftârı

4 Kaldı bûstân-ı tahayyürde ta`accüb iderek
Togrusı serv-i sehî gördi çün ol reftârı

5 Ey Ziyâ'î lebidür gonca-i bâg-ı firdevs
Bâg-ı `adnüñ gül-i bî-hârı anuñ ruhsârı

-476-

Mefâ`îlün Mefâ`îlün Mefâ`îlün Mefâ`îlün

1 Hırâmân ol kad-i bâlâ irişdi rif`atüñ geldi
Uyan ey baht-ı h^{v}âb-âlûdum uşta devletüñ geldi

2 Melâmet `askerine kendüñi aldurma sabr eyle
Tabîb-i cân irişdi haste cânum sıhhatüñ geldi

3 Perîşân olmasun göñlüñ gel e bâd-ı melâletden
Açıl ey gonca-i cân kim riyâh-ı râhatuñ geldi

4 Niçe bir cür`a-veş ayakda kalmak pây-mâl olmak
Şarâb-ı hoş-güvâr irişdi sâkî hürmetüñ geldi

5 Ziyâ'î câm-ı gül-fâm iç ki devr-i verd-i ra`nâdur
Bahâr-ı behre-bahş ile evân-ı `işretüñ geldi

-477-

Fe`ilâtün Fe`ilâtün Fe`ilâtün Fe`ilün

1 Ruhlaruñ görmeyeli sûz-ı nihânum yog idi
Sözüñ işitmeyeli dilde figânum yog idi

2 Esb-i âsîbüñe ey şâhum süvâr olmayalı
`Arsa-i derd ü gamuñda cevelânum yog idi

3 Dem-be-dem künc-i `ademde niçe kanlar yutdum
Sañmañuz ol kûşede gonca-dehânum yog idi

4 Rahm-ı mâderde iken rahmı yok âfet işidüp

Kanlar içdüm niçe dem çıkmaga cânum yog idi

5 Şevkine yanmayalı ben o meh-i çâr-dehüñ
Ey Ziyâ'î bilürin nâm u nişânum yog idi

-478-

Mefâ`îlün Mefâ`îlün Mefâ`îlün Mefâ`îlün

1 Benem dârü'ş-şifâ-yı `aşkınuñ bîmâr-ı gam-h^{v}ârı
Baña kalsun Sipâhî-zâdenüñ var ise tîmârı

2 Melâmet tekyesinüñ ihtiyâr abdâlıyam ben de
Mahabbet cür`a-dân-ı sînedür eksilmez esrârı

3 Şeb-i vasluñ bilür mi kadrini ey mâh-ı tâbânum
Firâk eyyâmınuñ yıllarca olmayan dil-efgârı

4 Dehânuñdan baña bir bûse ihsân eyle lutf eyle
Gel ey `âşıklaruñ dünyâ serâyında yogı varı

5 Senüñ şâhânedür esbâb-ı hüsnüñ tañ mı dirlerse
Saña nisbet metâ`-ı Yûsuf-ı Ken`ân bâzârı

6 Libâs-ı `aşk derd ehline pîrâhendür âteşden
Derûn-ı ehl-i derdüñ var kıyâs it niçedür nârı

7 Gam-ı hicrân-ı cânân ile bagrında ta başlar var
Ziyâ'îdür bugün derd ehlinüñ `âlemde serdârı

-479-

Fâ`ilâtün Fâ`ilâtün Fâ`ilâtün Fâ`ilün

1 Cânuma kâr itdi gam cânânum incinmiş gibi
Kulına ol zulmi çok sultânum incinmiş gibi

2 Tâli`üm yokdur güneş yüzlülere meyl itmede
Yıldızum düşmiş meh-i tâbânum incinmiş gibi

3 Nîl-i eşküm korkarın dil Mısrını eyler harâb
Ey birâder Yûsuf-ı Ken`ânum incinmiş gibi

4 Çâre yok bu derd-i bî-pâyâna bilmem n'eyleyem
Bir belâdur âfet-i devrânum incinmiş gibi

5 Ey Ziyâ'î böyle bülbül gibi nâlân oldugum
Bu ki dirler ol gül-i handânum incinmiş gibi

-480-

Mefâ`îlün Mefâ`îlün Mefâ`îlün Mefâ`îlün

1 Harîm-i kûyuña varmaga bir mahrem bulınmaz mı
Delîl olmaga cân-ı hasteye âdem bulınmaz mı

2 Tutalum itmedük cânân ile `âlemde bir `âlem
`Adem iklîmine vardukda bir `âlem bulınmaz mı

3 Niçe demlerdür eşküm yirine kan akdı cismümden
Nigâra mâcerâmı diyecek bir dem bulınmaz mı

4 Şikâyet kılmaga derd-i derûnumdan aña bir bir
Belâ-yı `aşka düşmiş baña bir hem-dem bulınmaz mı

5 Em eyle çâre kıl kim semm-i gam anı helâk eyler
Ziyâ'î hasteye la`lüñde bir emsem bulınmaz mı

-481-

Fe`ilâtün Fe`ilâtün Fe`ilâtün Fe`ilün

1 Hakka lâyık nem ola dest-i du`âdan gayrı
Dest-gîrüm kim ola lutf-ı Hudâdan gayrı

2 Hat-ı dil-ber geleli nesne yazılmadı benüm
`Amelüm defterine hatt-ı hatâdan gayrı

3 Râ-yı ebrûñı görelden dil-i sûfîye bugün
Nesne gelmez bilürin râ-yı riyâdan gayrı

4 İreli râyiha-i zülf-i `abîr-efşânuñ
Nesneye yok hevesüm iş bu hevâdan gayrı

5 Ey Ziyâ'î seveliden o kad-i bâlâyı
Togrusı göremedüm nesne belâdan gayrı

-482-

Mefâ`îlün Mefâ`îlün Mefâ`îlün Mefâ`îlün

1 Dirîgâ fânîdür mahbûb-ı dehrüñ hüsn ile ânı
Cihânda âferîn ol `âşıka kim bakmaya anı

2 Tamâm olur işi mir'ât-ı hüsne gırradur çün kim
Kusûrın bilmemiş eyleñ temâşâ mâh-ı tâbânı

3 Reh-i `aşkında Hallâk-ı cihânuñ subh-ı sâdıkdur
Anuñ çün mihri ile çâk ider her gün girîbânı

4 Saçına meyl iden `uşşâkuñ âyâ var mıdur `aklı
Leb-i la`line cân viren muhibbüñ var mıdur cânı

5 Kazâ-yı dehrden yügrük olanlar geçdiler bir bir
Semend-i tab` ile şimdi Ziyâ'î tutdı meydânı

-483-

Mefâ`îlün Mefâ`îlün Fa`ûlün

1 Yine sevdi göñül bir bî-vefâyı
Kadine mâ'il oldı gör belâyı

2 Ögerken Sidreyi göge çıkarduk

İdüp nisbet o kadd-i müntehâyı

3 Kadi vasfında ol serv-i revânuñ
Görüñ niçe bülend itdüm edâyı

4 Murâd oldur çü vasl-ı dil-rübâdan
El üstinde tutalum merhabâyı

−484-

Fâ`ilâtün Fâ`ilâtün Fâ`ilâtün Fâ`ilün

1 Şâh-ı destûruñla silseñ yaşum ey hüsn ahteri
Gerçi kim kamusınuñ muhtârı la`lüñ cevheri

2 Gül-şen-i hüsnüñde zâr olsun hezârân `andelîb
Şem`-i ruhsâruña yansun var ise cinnüñ peri

3 Bir kabâ-yı âsumânîdür bu çerh-i lâciverd
Keh-keşân aña miyân-gerdür Süreyyâ ülkeri

4 Göz göre her rind-i mey-h^{v}âr ayagın almakdadur
Bilmezin n'eyler gelüp her meclise rez duhteri

5 Çıksa Yûsuf gibi bâzâra ol Yûsuf-cebîn
Gün yüzine ol mehüñ bir hayli oldı müşterî

6 `Âşık olan cennet-i kûyuñda ey hûr-ı cemîl
La`l-i nâbuñ var iken `aynına almaz kevseri

7 Ey Ziyâ'î sanki bir havz-ı müdevverdür felek
Ebr mevcidür meh ü hurşîd iki nîlüferi

-485-

Mef`ûlü Fâ`ilâtü Mefâ`îlü Fâ`ilün

1 Şevkini kimse bencileyin zâhir itmedi

Didüm o mâh-çehre didi zâhir itmedi

2 Gel âhir eyle cevrüñi ey bî-vefâ didüm
Ahir kılam didi n'ideyin âhir itmedi

3 İki iken rakîbüñ efendi bir it didüm
Redd itdi ikisin dahı iki bir itmedi

4 Tab`um semendi ile suhan `âleminde ben
Seyr itdügüm diyârı begüm sâ'ir itmedi

5 Ashâb-ı şevk içinde bu muhrik edâları
Evvel Ziyâ'iyâ hele bir şâ`ir itmedi

-486-

Fâ`ilâtün Fâ`ilâtün Fâ`ilâtün Fâ`ilün

1 Yanaram `aşkuñla ben pervâne görmezsem seni
Yakıluram âteş-i sûzâna görmezsem seni

2 Taga düşüp yâr olam vahşîlere Mecnûn-sıfat
Hasretüñle oluram dîvâne görmezsem seni

3 Mest-i `aşk olup dem-â-dem derd ile kanlar yutam
Ger bu dem ey gözleri mest-âne görmezsem seni

4 Gül-şen-i kûyuñdan ayru hâr-ı hicrâna düşüp
Başlayam bülbül gibi efgâna görmezsem seni

5 Şol Ziyâ'î gibi şevk-i şem`-i ruhsâruñla ben
Atıluram âteş-i hicrâna görmezsem seni

-487-

Mef`ûlü Mefâ`îlü Mefâ`îlü Fa`ûlün

1 Ümmîd-i lebüñle şu ki sahbâ-yı ter aldı
Hayr idemedi kendüzine derd-i ser aldı

2 Kasdi var imiş kabrümüze gelmege yâruñ
Bâd-ı seher ayagı tozından haber aldı

3 Yaşum gibi kûyına akup seyl o perînüñ
Pâyına yüzin süremedi çok keder aldı

4 Evsâf-ı nebât-ı hat-ı la`lüñ çü mükerrer
Bu tûtî-i dil agzına gûyâ şeker aldı

5 Vasf-ı lebüñi kim ki Ziyâ'îden işitdi
Şâd olsa n'ola câna deger bir güher aldı

-488-

Fe`ilâtün Fe`ilâtün Fe`ilâtün Fe`ilün

1 Evvel ol şûh-ı cihân eşkümi seyl-âb itdi
Soñra bu çeşm-i sitem dîdemi gark-âb itdi

2 Rahm iderdi bize cânân ezel ammâ şimdi
Selb-i rahm eyledi bilmem ne ki îcâb itdi

3 Çün cefâ-kâr degül dirsüz ol ebrûsı kemân
Yâ niçün tîr-i cefâsın bize pertâb itdi

4 Kûyuñ ümmîdi beni sâkin-i mescîd kıldı
Kaşlaruñ fikri beni mâ'il-i mihrâb itdi

5 Şevke geldi sanemâ midhat-i dendânuñda
Nazm-ı pâkini Ziyâ'î dür-i nâ-yâb itdi

-489-

Mefâ`îlün Mefâ`îlün Fa`ûlün

1 Bugün ol mâhumuñ mihr-i cemâli
Komaz cânumda bir zerre mecâli

2 Firâk-ı yâra sabr itmez mi `âşık

Husûsâ var iken vasl ihtimâli

3 Be-gâyet dil-güşâ vü cân-fezâdur

Gül eyyâmı hevânuñ i`tidâli

4 Nigârâ boynuma bend eyle zülfüñ

Benüm boynuma var ise vebâli

5 Ziyâ'îden ma`ârif ögren ey yâr

"Huz ü'l-`ilme min efvâhi'r-ricâli"

-490-

Fe`ilâtün Mefâ`ilün Fe`ilün

1 Râ-yı ebrûñı âlemüñ mâhı

Dir gören el hilâl va'llâhi

2 Rast gelse Hicâz-ı kûyuñda

Saña `uşşâk-ı bî-nevâ gâhî

3 Senüñ asla kulagına girmez

Çıksa `ayyûka `âşıkuñ âhı

4 Mülk-i Ken`ândur senüñ hüsnüñ

Zenahuñ anda Yûsufuñ çâhı

5 Kullaruñ çok Ziyâ'î de biridür

Ey melâhat serîrinüñ şâhı

-491-

Mef`ûlü Fâ`ilâtü Mefâ`îlü Fâ`ilün

1 İtsem ziyâfet ol şeh-i `âlî-cenâbumı

Pergâle-i cigerden iderdüm kebâbumı

2 Mahmûrlukdan aglamazın derd-i ser bu kim

Bir katre kalmadı gice dökdi şarâbumı

3 Beñzetdi nâr içinde düşen mûya hâlümi
Fikr-i miyânuñ ile gören ıztırâbumı

4 Hâk-i mezâr-veş göñül alçaklugın kılup
İtsün du`â ziyâret idenler mezârumı

5 Rûşen bu kim sitârem açıldı Ziyâ'iyâ
Gördüm seherde karşudan ol âfitâbumı

-492-

Fâ`ilâtün Fâ`ilâtün Fâ`ilâtün Fâ`ilün

1 Turmaduñ peymâna içdüñ gayr ile peymâneyi
Bilmedüñ yolsuzluk itdüñ hürmet-i mey-hâneyi

2 Gayr ile ey şem`-i bezm-ârâ görürdük itdügüñ
Bezm-i gamda nâr-ı gayretdür yakan pervâneyi

3 Uyku almış mest iken yârân koyup gitmiş beni
Gösterüñ Allâh içün bilmem reh-i mey-hâneyi

4 `Aklum aldı bir perî vâ`iz kerem kıl söyleme
Diñlemez dîvâne olan degme bir efsâneyi

5 Vâ`iz olmışdur Ziyâ'î müjde ey pîr-i mugân
Âşikâr itmek gerekdür gül gibi peymâneyi

-493-

Mefâ`îlün Mefâ`îlün Mefâ`îlün Mefâ`îlün

1 Dil-i âşüfteyi mehcûr kıldı yine ol hûrî
Yine cândan usandurdı o meh cevr ile mehcûrı

2 Ezel bezminde câm-ı `aşk ile mest eyledüñ cânı
Ferâmûş itme câm-ı vasluñı şimdi o mahmûrı

3 Visâlüñ mevsimüñde zülf ü hattuñ görelüm zîrâ

Bahâr irse zuhûr eyler cihânuñ mâr ile mûrı

4 \`Aceb mi destüñi yâd eyleyüp kör olsam aglarken
El içün aglayan gözsüz kalur dirler gözüm nûrı

5 Ziyâ'î gice vasf-ı gerdeninde yazdum
Yanup yakıldı karşumda bir iki şem\`-i kâfûrî

-494-

Mefâ\`îlün Mefâ\`îlün Mefâ\`îlün Mefâ\`îlün

1 Yüzüñ gördüm kasâvet bu dil-i dîvâneden gitdi
Ne tañ gitse kasâvet bilmezin \`aklum neden gitdi

2 Bahâr irdi yine âvârelik vakti zuhûr itdi
Bihamdi'llâh şitânuñ şiddeti gül-zârdan gitdi

3 Didüm dil kaçdı cevrüñden senüñ ey bî-vefâ dil-ber
Tebessüm kıldı ol meh nâz ile didi kaçan gitdi

4 Baña zulm oldı dil gitdi didüm bir bûse vir bârî
Didi ol cânumuñ cânı olan oldı giden gitdi

5 İkâmet menzili sanma Ziyâ'î dâr-ı dünyâyı
Serây-ı kârvândur bu konan göçdi gelen gitdi

-495-

Mef\`ûlü Mefâ\`îlü Mefâ\`îlü Fa\`ûlün

1 Zemm eyleme gül-şende esen bâd-ı sabâyı
Men\` itme mahalleñde görüp âh-ı gedâyı

2 Bî-dillere lutf eyle cefâ itme esirge
Câ'iz degül incitmek efendi fukarâyı

3 Ey rûh-ı mahabbet umarın vasluñı bir gün
Rü'yâda niçe görmiş idüm Şeyh Vefâyı

4 Ben mâ'il idüm çehreñ ile zülfüñe cânâ
Fark itmez iken dahı gözüm ag u karayı

5 Der-gâhuña kimdür dir iseñ hâlin iden `arz
Dârende-i fermân-ı hümâyûn Ziyâ'î

−496-

Fe`ilâtün Fe`ilâtün Fe`ilâtün Fe`ilün

1 Bâg-ı hüsnüñde senüñ ey boyı şimşâd-ı sehî
Tañ mı sîb-i zenahuñ meyveleri olsa bihî

2 Salınur mıydı benüm cânuma biñ dürlü belâ
Togrılıkla seni ger sevmesem ey serv-i sehî

3 Kirpigüñle kaşuña yokdur efendi mânend
Ne güzel tîr ü kemândur bu zihî sun` zihî

4 Bilmezin niçe tolar şevküñ ile hâne-i dil
Hum-ı hum-hâne tehî câm-ı safâ-bahş tehî

5 Ahir olınca şehâ `ömri Ziyâ`î kuluñuñ
Bî-nihâyet gamuñı çeksün eli âhirihî

T Â R Î H L E R

-1-

Târîh-i Cisr-i Mostâr

Mef`ûlü Mefâ`îlün Mef`ûlü Mefâ`îlün

1 Kavs-i kuzahuñ `aynı bir köpri binâ itdi
Var mı bu cihân içre mânendi hey Allâhum

2 `İbretle bakup didi târîhini bir `ârif
İl geçdügi köpriden biz de geçerüz şâhum
(974)

-2-

Târîh-i Vefât-ı Keyvân Beg

Mefâ`îlün Mefâ`îlün Fa`ûlün

1 Emîn-i memleket merhûm Keyvân
Cinân içinde gitdi tutmaga cây

2 Didi çün gördi `ömri âhir olmış
Dürüldi defter-i `ömrüm meded hây

3 Didi hâtif anuñ mevtine târîh
Ecel çaldı elinden defterin vây
(977)

-3-

Târîh-i Vefât-ı Peder

Fe`ilâtün Fe`ilâtün Fe`ilâtün Fe`ilün

1 Pederüm terk-i cihân itdi Ziyâ'î dilerin
`Afv olup ma`siyeti cennet ü rahmet bulsun

2 Ey Ziyâ'î beni hasretde kodı dünyâda

Pederüm terk-i cihân eyledi târîh olsun

(980)

-4-

Târîh-i Cülûs-ı Pâdişâh-ı `Âlem-penâh

Mefâ`îlün Mefâ`îlün Fa`ûlün

1 Murâd üzre Murâd ibn-i Selîm Hân
Cihân mülkinde buldı `izz ü câhı

2 Devâm-ı devletini ber-mezîd it
Serîr-i saltanatda yâ İlâhî

3 Cülûs-ı tahtına bir mîr-i meclis
Didi târîh heft iklîm şâhı

(982)

-5-

Târîh-i Vefât-ı Merhûm Müftî H^{v}âce Çelebi

Fâ`ilâtün Fâ`ilâtün Fâ`ilün

1 **“**Semi`nâ mâte müftî’z-zamân
Feerzâhu fetevvebehu tamâm”

(982)

-6-

Târîh-i Vefât-ı Emrî Çelebi

Fe`ilâtün Fe`ilâtün Fe`ilâtün Fe`ilün

1 Kodı Emrî suhan iklîmini ol dem hâtif
Didi târîhin anuñ kanı emîr-i şu`arâ

(983)

-7-

Târîh-i Vefât-ı Emrî Çelebi

Mefâ`îlün Mefâ`îlün Fa`ûlün

1 İrişdi emri Allâhuñ müverrih
Didi târîh kanı şâ`ir Emrî
(983)

-8-

Mostâra Gelen Nâzır suyına Târîhdür

Mef`ûlü Fâ`ilâtün Mef`ûlü Fâ`ilâtün

1 Bu âb kevser-âsâ şehri müşerref itdi
`Ukbâda sâhibinüñ firdevs ola mekânı

2 Şehrüñ yüzi suyıdur hem `aynı Selsebîlüñ
Yazdılar aña târîh âb-ı hayât-ı sânî
(983)

-9-

Mustafâ Begüñ Plevnede Binâ Eyledügi Câmi`-i Şerîfüñ Târîhidür

Fâ`ilâtün Fâ`ilâtün Fâ`ilâtün Fâ`ilün

1 Mustafâ Beg bir güzel hayr işledi Allâh içün
Yapdı bir câmî ki mislin görmemişdür dehr-i dûn

2 Bî-kusûr oldı kusûr-ı cennet-âsâ her yeri
Kubbesi tâk-ı sipihr-âsâ düşüpdür nîl-gûn

3 Câmi`üñ bünyâdı bir yılda tamâm oldı kamu
Şâd olup mü'minler oldı gebr ü tersâ ser-nigûn

4 Hep tamâm oldukda âvâz-ı bülend ile hatîb

İndi minberden didi târîhini yüzekkirûn

(984)

-10-

Târîh-i Vefât-ı Behlül Beg

Fâ`ilâtün Fâ`ilâtün Fâ`ilâtün Fâ`ilün

1 Ravza-i firdevse `azm itdi yine Behlül Beg
Nefret itdi hâsılı bu mülk ü bu mahsûlden

2 `Âkılâne didi bir mecnûn anuñ târîhini
Ey dil-i dîvâne gâhî `ibret al Behlülden

(987)

-11-

Târîh-i Vefât-ı Şemsî Pâşâ

Fe`ilâtün Fe`ilâtün Fe`ilâtün Fe`ilün

1 Felegüñ hâlini hiss eyledi Şemsî Pâşâ
Kodı zevk ü basar u sem`î ü şemm ü lemsi

2 Şems-i `ömrine zevâl irdi Ziyâ'î ol ân
Didi târîh yine gitdi cihânuñ şemsi

(988)

-12-

Târîh-i Vefât-ı Merhûm Sinân Beg

Mef`ûlü Fâ`ilâtü Mefâ`îlü Fâ`ilün

1 Virdi Hudâ-yı mâlike cân-ı `azîzini
Ken`ân-ı `adn Yûsufı Mısr-ı cinân begi

2 Hâtif du`â idüp didi târîh-i mevtini
Firdevs-i `adne gönder İlâhî sen uc begi
(989)

-13-

Bosna'da Mehmed Beg Tîmâr Defterdârı Oldugına Târîhdür

Fe`ilâtün Mefâ`ilün Fe`ilün

1 Çün Mehmed Beg oldı defter-dâr
Güni `îd ü gamı ba`îd olsun

2 Didi dâ`î Ziyâ'î târîhin
`Ömri vü devleti mezîd olsun
(990)

-14-

Târîh-i Va`ziyye

Mef`ûlü Mefâ`îlün Mef`ûlü Mefâ`îlün

1 İtdükde Ziyâ'îyi takdîr-i Hudâ vâ`iz
Hâtif işidüp didi târîhini va`ziyye
(991)

MU`AMMÂLAR

-1-

Be-nâm-ı Memî

Mefâ`îlün Mefâ`îlün Fa`ûlün

1 Kanı kimdür yolında virmeyen cân
Dehânına şarâb aldıkda cânân

-2-

Be-nâm-ı Kubâd

Fe`ilâtün Mefâ`ilün Fe`ilün

1 Niçe hâlet zuhûr ide rûşen
Kad-i dil-berde ikiden birden

-3-

Be-nâm-ı Şânî

Mefâ`îlün Mefâ`îlün Fa`ûlün

1 Benüm bir nâleme olmaz mu`âdil
Ger olursa figânı üçyüz ey dil

-4-

Be-nâm-ı Şeylî

Fâ`ilâtün Fâ`ilâtün Fâ`ilâtün Fâ`ilün

1 Seyr idüp bâg u bahârı tañ mı hayrân olsa dil
Kudretin Bârî Ta`âlânuñ görür her şeyde bil

-5-

Be-nâm-ı `İzârî

Fe`ilâtün Mefâ`ilün Fe`ilün

1 Çekmişem çok cefâ-yı dil-dârı
Çekmeseydüm `azabda bârî

-6-

Be-nâm-ı `Alî

Mefâ`îlün Mefâ`îlün Fa`ûlün

1 Ruhuñ kim aña `âlem müşterîdür
Hûr u mâh-ı tamâm u Müşterîdür

-7-

Be-nâm-ı Resm

Mefâ`îlün Mefâ`îlün Mefâ`îlün Mefâ`îlün

1 Çü `akl-ı mû-şikâf anda kalur hayrân-ı dem-beste
Kalup n'eyler hayâl-i zülf-i yârumda dil-i haste

-8-

Be-nâm-ı Hüsâm

Fe`ilâtün Fe`ilâtün Fe`ilün

1 Beni aglatdı hayâl-i müjgân
Göze çöp düşse olur yaşı revân

-9-

Be-nâm-ı Sadr u Sun`

Fâ`ilâtün Fâ`ilâtün Fâ`ilün

1 Yâd idüp ebruñı mâh-ı nev müdâm
Kapuñ öninde gelüp virür selâm

-10-

Be-nâm-ı `Alî

Mefâ`îlün Mefâ`îlün Mefâ`îlün Mefâ`îlün

1 Gice âhum od urdı câme-i çerhe degül encüm
Gören anı felekde her tarafdan deh düşer şâhum

-11-

Be-nâm-ı Şems

Fâ`ilâtün Fâ`ilâtün Fâ`ilâtün Fâ`ilün

1 Keşf ola dirseñ eger kim saña nâm-ı nâzenîn
Evvelâ ol niyyet içün yılda çek bir erba`în

K I T ` A L A R

-1-

Mefâ`îlün Mefâ`îlün Fa`ûlün

1 Dimeñ nev-restedür ol serv-i bâlâ
Kıyâmet koparur eyleñ temâşâ

2 Yürür mahcûb egerçi gonca-âsâ
Açılur giderek ol verd-i ra`nâ

-2-

Mefâ`îlün Mefâ`îlün Mefâ`îlün Mefâ`îlün

1 Yüzi suyı serâyuñ zann iderler bend başıdur
Mahalleñde gözi baglu garîbüñ gözi yaşıdur

2 Külüngüm tîşe-i âhumdur ey şîrin-dehen şimdi
Baña Ferhâddan kalmış teberüñ tag başıdur

-3-

Fâ`ilâtün Fâ`ilâtün Fâ`ilâtün Fâ`ilün

1 Sevdügüm ol âfeti hep halk-ı `âlem bildiler
Hep elem çekdüklerüm Allâhu â`lem bildiler

2 Duydılar ol la`l-i rengîne benüm dil virdügüm

Kandan akar eşkümüñ hûnı dem-â-dem bildiler

-4-

Fe`ilâtün Fe`ilâtün Fe`ilâtün Fe`ilün

1 Keskin olmasa kılıç âdeme sözüñ yegdür
Mihnet-i dostdan ise şefkat-i düşmen yegdür

2 Fi'l-hakîka eri olmasa sözinüñ âdem
Râh-ı insâfda andan zen-i reh-zen yegdür

-5-

Mef`ûlü Fâ`ilâtü Mefâ`îlü Fâ`ilün

1 Bir pîşe ögren olma tehî akça pul kazan
Tâ pişe matbahuñda pilavuñ kazan kazan

2 Görmez misin bir akça alur sâ'il-i mezâr
Yigirmisin otuzın alur makbere kazan

-6-

Fâ`ilâtün Fâ`ilâtün Fâ`ilâtün Fâ`ilün

1 Bâg-ı behişte `izâruñ bir kızıl güldür hemân
Nâle eyler bu dil-i şûrîde bülbüldür hemân

2 Penbe-i dâgum ki rengîn oldı kandan câ-be-câ

Bâg-ı dilde saçma bir katmer karanfildür hemân

-7-

Mef`ûlü Mefâ`îlü Mefâ`îlü Fa`ûlün

1 Çün nazm-ı bedî`ümde beyân ola ma`ânî
İzhâr ider iklîm-i suhanumda lem`ânî

2 Eş`âr-ı Ziyâ'îde `aceb câzibe vardur
Lutf eyle begüm gayra kıyâs eyleme anı

-8-

Fâ`ilâtün Fâ`ilâtün Fâ`ilün

1 Sihr kâr itmez efendi saçuña
Ejder olur çü `asâ-yı Mûsâ

2 N'ola sihr eylese fir`avn rakîb
"La tehâf inneke ente'l-a`lâ"

-9-

Fâ`ilâtün Fâ`ilâtün Fâ`ilün

1 Lâle-âsâ rızkını taşdan çıkar
Sîneñ üzre kalmasun dâg-ı belâ

2 H^{v}ânına ihvânuñ olma kâse-lîs

“Leyse li’l-insâni illâ mâ se`â”

-10-

Müstef`ilâtün Müstef`ilâtün

1 Lutf eyle diñle pend-i latîfi
Lutf eyle dâ’im her şahsa cânâ

2 Ol şahs olursa dilden muhibbüñ
Artar muhibbüñ lutfuñla zîrâ

3 Ger ittifâkî olursa düşmen
Ol itdügüñ lutf olur müdârâ

-11-

Fâ`ilâtün Fâ`ilâtün Fâ`ilâtün Fâ`ilün

1 Ey karañu gicelerde seyr-i kûh-istân iden
Sanma bî-hûde çürük agaçda görürsen ziyâ

2 Şevk-i yâr ile Ziyâ’î idicek teslîm-i rûh
Yongası tabutınuñ taga dökülmiş câ-be-câ

-12-

Fa`ûlün Fa`ûlün Fa`ûlün Fa`ûl

1 Didüm geçdi gamzeñ okı cânuma
Didi añma anı mezâ mâ mezâ

2 Didüm agladursın beni dem-be-dem
Didi kim añılmaz geçen mâcerâ

-13-

Mefâ`ilün Fe`ilâtün Mefâ`ilün Fe`ilün

1 Ocaga yansun odun gelmez oldı bâzâra
Odun gelen odunından olur olınsa ricâ

2 Bir iki yarma odun bulmaga mecâlüm yok
Görüñ ne yarmalar urdı felek bu yirde baña

-14-

Fe`ilâtün Mefâ`ilün Fe`ilün

1 Yâra düşdükce âşinâ düşerin
Hergiz ammâ rakîbe düşmen dost

2 Dostlar başdan anı fikr eyleñ
Dost düşmen olur mı düşmen dost

-15-

Fâ`ilâtün Fâ`ilâtün Fâ`ilâtün Fâ`ilün

1 Baña bir mansıb nasîb olmadı çekdüm çok nasîb
Bî-cihet kaldum harâb oldı dirîgâ şeş-cihât

2 Âhir ölüp dirilüp bir dirlik ıssı olmadum
Bilmezin yohsa bu halk içmiş midür âb-ı hayât

-16-

Mefâ`îlün Mefâ`îlün Mefâ`îlün Mefâ`îlün

1 Niçe yıldur ki tahsîl-i kemâl ü ma`rifet kıldum
Umardum merdüm-i kâmil diyü halk eyleye ragbet

2 Belâ bu kim kemâlüm gördi her biri hasûd oldı
İhânet kıldılar gitdi olanca hürmet ü `izzet

-17-

Fâ`ilâtün Fâ`ilâtün Fâ`ilâtün Fâ`ilün

1 Başuñ içün koma ayakda elüm tut serverâ
Rûzgâr itdi beni kış günlerinde teng-dest

2 Tañ degül dökse yüzüm suyın yire fakr u fenâ
Oldı göñlüm şîşesi seng-i havâdisden şikest

3 Kahr u mihnet hasretâ derd ü gam olmışdur nasîb
Defter-i “nahnü kasemnâda” baña rûz-ı elest

-18-

Fâ`ilâtün Fâ`ilâtün Fâ`ilün

1 Âhiret hakkıyçün ey hûr-ı cinân
Kûyuñı seyr eylemek dünyâ deger

2 Kıymet-i eyyâm-ı vaslı bilmeyen
Bir iki gün eylesün `azm-i sefer

-19-

Fe`ilâtün Mefâ`ilün Fe`ilün

1 Ne `aceb hâli var bu gül-zâruñ
Hârlar pençesindedür güller

2 Derd-i dilden hezâr zâr itse
Bülbül-i zâra öte dur dirler

-20-

Fe`ilâtün Mefâ`ilün Fe`ilün

1 Dil uzatsa `aceb mi sûsen-vâr
Tab`-ı rûşen-nihâda münkirler

2 Tâb-ı hûrşîd-i `âleme ne ziyân
Aña inkâr iderse şeb-pere ger

3 Ger müzemmem dir ise müşrikler
Zât-ı pâk-i Muhammede ne zarar

-21-

Mefâ`îlün Mefâ`îlün Mefâ`îlün Mefâ`îlün

1 Rakîb-i zâg ak atlasla siyeh ferâce geydükçe
Görenler dir ki şer ormanınuñ bu sagsaganıdur

2 Yanına ol humânuñ varsa reng-â-reng câmeyle
Sanurlar bûstân-ı hüsninüñ agaçkakanıdur

-22-

Mef`ûlü Fâ`ilâtü Mefâ`îlü Fâ`ilün

1 İblîs ü nefs-i şirretini eylesün ba`îd
Der-gâh-ı Hakka şâm u seherde du`â budur

2 Nefsümle her ne itsem iderdüm Ziyâ'iyâ
İblîse n'eyleyem ki görinmez belâ budur

-23-

Fe`ilâtün Mefâ`ilün Fe`ilün

1 Câm-ı `aşkuñla oldı mest-âne
Ol müdâmı göñül hemîşe çeker

2 Derdi âyâ nedür Ziyâ’înüñ
Ki ayakdan müdâm şîşe çeker

-24-

Fe`ilâtün Fe`ilâtün Fe`ilün

1 Nagme-i bülbül-i bâg-ı kûyuñ
Kelimâtuñ gibi rûh-efzâdur

2 Fi’l-mesel âb u hevâ-yı kûyuñ
Âb-ı Hızr u nefes-i `Îsâdur

-25-

Fe`ilâtün Mefâ`ilün Fe`ilün

1 Tâlib-i vasluñ iktizâsı müdâm
Yel gibi kûyuñ içre yelmekdür

2 Togrısı bezm-i vasl olurdı velî
Sohbet ol serve rast gelmekdür

-26-

Fe`ilâtün Fe`ilâtün Fe`ilâtün Fe`ilün

1 Bûse-i la`l-i leb-i yâra elüm irmiş iken
Bir tarafdan çıkageldi n’ideyüm `âşıklar

2 Bûselik hoşça makâm idi ve lîkin `uşşâk
Gâhice rast gelür soñra hüseynîye çıkar

-27-

Mefâ`îlün Mefâ`îlün Mefâ`îlün Mefâ`îlün

1 Nazîri yok bahâr eyyâmınuñ ancak budur `Îsâ
Temâşâ eyleyen terk-i temâşâ-yı cinân eyler

2 Yüri vâ`iz degül mümkin işitmek cennet evsâfın
Sular çaglar nesîm-i subh eser bülbül figân eyler

-28-

Fe`ilâtün Fe`ilâtün Fe`ilâtün Fe`ilün

1 Niçe nâ-puhte ile sohbet-i hâs eyledügin
Bilürüz künhi ile biz de `abes kaynamazuz

2 Eylemiş bir kaç ocak erleri küllî zevküñ
Duymışuz kıssayı hep biz de kömür çiynemezüz

-29-

Fâ`ilâtün Fâ`ilâtün Fâ`ilün

1 Ey Ziyâ'î mâlik-i mâl olmaduk
`Âlemüñ gâyet fakîrü'l-hâliyüz

2 Hırsımuzdan her metâ`ı medh ider
Çarsû-yı `unsuruñ dellâlıyuz

-30-

Fe`ilâtün Mefâ`ilün Fe`ilün

1 Gam-ı gamzeñle muztarib düşdi
Dil-i bîmâra gelmez âsâyiş

2 Göñlüm ararsın ey cihân-ârâ

Bilmem ammâ nedür bu ârâyiş

-31-

Mefâ`îlün Mefâ`îlün Fa`ûlün

1 Bu cânsız cisme ey rûh-ı musavver
Tesellî nutkın it ihyâya mahsûs

2 Degüldür mürde ihyâ eylemek çün
Mücerred Hazret-i `Îsâya mahsûs

-32-

Fe`ilâtün Mefâ`ilün Fe`ilün

1 Ey Ziyâ'î bu şehr halkında
Baña hîç şefkat u `inâyet yok

2 Belki bunlar ya ma`rifetsizdür
Bende yâ zerre kâbiliyyet yok

-33-

Fe`ilâtün Mefâ`ilün Fe`ilün

1 Diler iseñ ki el vire dünyâ
Ya müzevvir ya bârî mashara ol

2 Fi'l-mesel kahbedür zen-i dünyâ
Kuçılur mudhik ü müzevvire ol

-34-

Fe`ilâtün Mefâ`ilün Fe`ilün

1 Kıl `atâ ol devât-ı ma`hûdı

Keremüñden eyâ emîr-i kerem

2 Kâtib-i defter sıfâtuñ iken
Ne revâdur ki bî-devât kalam

-35-

Fe`ilâtün Mefâ`ilün Fe`ilün

1 Ka`be hakkı cefâ-yı `uşşâka
Âzer eyle Halîlüm İbrâhîm

2 Nâr-ı Nemrûddur firâkuñ odı
Hây nûr-ı Celîlüm İbrâhîm

-36-

Fâ`ilâtün Fâ`ilâtün Fâ`ilün

1 Sırr-ı `aşkı ey dil izhâr eyleme
Eyleme ol âteşe âhuñ duhân

2 Her kişiyi vâkıf itme sırruña
"Râhatü'l-insân fi samtü'l-lisân"

3 "Külli sırrın câveze'l isneyni şa`"
İmdi ey dil sırruñı eyle nihân

-37-

Fe`ilâtün Fe`ilâtün Fe`ilün

1 Didiler bir gice Mecnûna gelüp
Seni Leylâdan ayırdı gerdûn

2 Âh idüp hakka tevekkül kıldı
Didi "e'l-leyletü hublâ" Mecnûn

-38-

Fâ`ilâtün Fâ`ilâtün Fâ`ilâtün Fâ`ilün

1 Ey Ziyâ'î görmedi ben gördügüm mihnetleri
Ser-be-ser dünyâ serâyın geşt ü seyrân eyleyen

2 Birkaç ahmak câhile şimdi imâm itdi beni
Şeyh-i San`ânı ezel hınzıra çûbân eyleyen

-39-

Fâ`ilâtün Fâ`ilâtün Fâ`ilâtün Fâ`ilün

1 Hasret-i bezm-i visâlüñle gözüm kan aglasun
Dem-be-dem pür hûn olup peymâne şeklin baglasun

2 Kâkülüñ zencîrine men` itme baglansun göñül
Ey perî günden güne dîvâne şeklin baglasun

-40-

Fe`ilâtün Fe`ilâtün Fe`ilâtün Fe`ilün

1 Subh-dem hasret-i vasl ile nesîm-i âhum
Korkarın yıka hisâr-ı felegüñ güngüresin

2 Rûz-ı vaslın anıcak ol güni görmemi didüm
Nâz idüp ol meh ayıtdı o kadar gün göresin

-41-

Fe`ilâtün Fe`ilâtün Fe`ilâtün Fe`ilün

1 Yâruñ alnında yine yara yiri var gördüm
Hârdan zahm irişmiş gibi gül-berg-i tere

2 Didüm âyâ nedür alnuñda bu yara didi yâr

Cây-ı engüşt-i nebîdür ki tokınmış kamere

-42-

Fe`ilâtün Fe`ilâtün Fe`ilâtün Fe`ilün

1 Mektebi `âkıl olan aña görür mi ma`kûl
Kayd-ı ta`lîme ne lâyık düşe bir dîvâne

2 N'idügin bilmez iken sarfdan asla maksûd
Fi`l-i yef`al ta`lîmin ider subyâna

-43-

Fe`ilâtün Mefâ`ilün Fe`ilün

1 Sürh-ı pîrâhen ile sebz-i kabâ
Gonçe-mânend geydi cânâne

2 Cism-i pâki terakkî bulmışdur
Gonçe-veş sıgmaz oldı kaftâna

-44-

Mefâ`îlün Mefâ`îlün Fa`ûlün

1 Mu`allimlikde buldum Sa`dî irdüm
Gül-istân-ı visâl-i dil-rübâya

2 O gül yüzlü güzel ben bülbülinden
Gül-istân başladı minnet Hudâya

-45-

Fe`ilâtün Fe`ilâtün Fe`ilâtün Fe`ilün

1 Cân belâda ten elemde göñül âh eylemede
Mübtelâ-yı derd garîbe ser-i bî-devlet ise

2 Zahmete girme cefâ eyleme didüm didi yâr
Sen de sabr eyle cefâma ne kadar zahmet ise

-46-

Fe`ilâtün Mefâ`ilün Fe`ilün

1 Ey Ziyâ'î şu`arâ içre bizüm
Dilümüz yok yakışur güftâra

2 Seng-dil câhile pend olmagiçün
Sözümüz yok yazacak dîvâra

-47-

Mefâ`îlün Mefâ`îlün Mefâ`îlün Mefâ`îlün

1 Ziyâ'î hırmen-i hirmâna düşmiş kâha dönmişdür
Vusûli yok muhassal çokdur mahsûl-i maksûda

2 Bu dem derd ile merdümlük midür aglayu göndermek
Revâ mı çekdügüm zahmetler olmak cümle bî-hûde

3 Ne lâyık halk-ı `âlem beñzede devletlü sultânum
Beni Firdevsîye sultânumı Sultân Mahmûda

-48-

Mefâ`îlün Mefâ`îlün Fa`ûlün

1 Kemâl ü `ilm ü `irfân ehline hîç
Nasîhat olmaya bundan ziyâde

2 Sakın nâ-cins ü bed-asl u denîden
Husûsâ kim ola Debbâg-zâde

3 Derisin darb idüp kılsun dibâgat
Gurûrundan girü başlar `inâda

-49-

Fe`ilâtün Fe`ilâtün Fe`ilâtün Fe`ilün

1 `Acebâ kâkülüñi cevre kim itdi tâhrîk
Didüm âhuñ yine bâdîdür o tahrîke didi

2 Bir vefâñı görelüm saña mahabbet ideli
Didüm ol mâh-veşe "hubbike yu`mîke" didi

-50-

Fe`ilâtün Mefâ`ilün Fe`ilün

1 Bâg-ı hüsnüñde meyveler çokdur
Seyr içün bâga girseñ olmaz mı

2 Ey gül-istân-ı behçetüñ servi
Baña şeftâlü virseñ olmaz mı

-51-

Fâ`ilâtün Fâ`ilâtün Fâ`ilâtün Fâ`ilün

1 Benden evvel sihr iderdi sâhir-i fir`avn-vâr
Gerçi kim nazm ile inşâda zamânuñ şâ`iri

2 Hadd-i i`câza iletdüm ben de nazm-ı pâkümi
Mu`ciz-i Mûsâ mıdur gel gör ya sihr-i sâhiri

-52-

Fe`ilâtün Fe`ilâtün Fe`ilâtün Fe`ilün

1 Beni bir yirlere düşürdi felek hak bu ki ben
Yimezin gussa hakîkatde beni gussa yidi

2 Dest-gîr ol ki hakîkatde ben ol a`mâyem
Çagırur çâha düşüp yâ "reculen huz bi-yedi"

-53-

Fe`ilâtün Fe`ilâtün Fe`ilâtün Fe`ilün

1 Nâleden bendeñi men` itme benüm sultânum
Çünki eglencesi yok âh u figândan gayrı

2 Hasretüñle n'ola dökülse dem-â-dem yaşum
Nesi var yüze gelür `âşıkuñ andañ gayrı

-54-

Mef`ûlü Fâ`ilâtü Mefâ`îlü Fâ`ilün

1 Fecr ile zuhr u `asr ile şâm u `işâ kılur
Şark ehli Rûm u Mısr ile Şâm u Habeş dahı

2 Şeytân bize `adâvet iderse namâz içün
Ragmına kılalum anı gavgaya beş dahî

-55-

Fe`ilâtün Mefâ`ilün Fe`ilün

1 Mâ-sadak düşme it gibi ifke
Dilüñe alma kizb-i nâ-pâkı

2 Râstî sıdk-ı nüsha kâfîdür
"Nassu veylün likülli effâki"

-56-

Mefâ`îlün Mefâ`îlün Mefâ`îlün Mefâ`îlün

1 Dilâ kesb-i kemâl it fârig ol `örf ü izâfetden
Ki "dâ'ü'l-cehli dâ'un muhlikün ve'l-`ilmü keşşâfî"

2 Müderrislik olaydı ger sakâl u taylasân ile

Keçi lâzım gelirdi kim diye tefsîr-i Keşşâfı

MÜFRED VE MATLA'LAR

-1-

Mef`ûlü Fâ`ilâtü Mefâ`îlü Fâ`ilün

1 Didüm şehâ rakîbden a`lâ itüñ olmaya
Güldi ayıtdı hazretüñüzden yeg olmaya

-2-

Mef`ûlü Mefâ`îlün Mef`ûlü Mefâ`îlün

1 Ben mushaf-ı ruhsâruñ hıfz itmiş idüm cânâ
Mecnûn dahı okurdı “ve’l-Leylî izâ yegşâ”

-3-

1 Bir şûh-ı cevr-pîşe
Zülfine göñlüm bilâ-sebeb

-4-

Mef`ûlü Mefâ`îlü Mefâ`îlü Fa`ûlün

1 Dîvâne olıgör yüri sahrâya ne minnet
Mecnûn olıgör mihnet-i Leylâya ne minnet

-5-

Fâ`ilâtün Fâ`ilâtün Fâ`ilâtün Fâ`ilün

1 Ugramasun kabrüme mecnûn rakîb-i bed-nihâd
Makberüm taşından anı taşa tutmakdur murâd

-6-

Fe`ilâtün Mefâ`ilün Fe`ilün

1 Suya gitdi rakîb-i bed-ef`âl
Didiler Bûharâya gitmişdür

-7-

Mef`ûlü Fâ`ilâtü Mefâ`îlü Fâ`ilün

1 Sultân-ı mülk-i derd ü gamem lîkin ey nigâr
Taht-ı tasarrufumda degül mülk-i ihtiyâr

-8-

Mef`ûlü Mefâ`îlü Mefâ`îlü Fa`ûlün

1 Bu zâl-ı zamân baña `atâ kılsa birâder
Tut kim ögi atâsı ögey oglına eyler

-9-

Fe`ilâtün Fe`ilâtün Fe`ilâtün Fe`ilün

1 Sarıdur beñzüm didüm derdüñ baña hem-râhdur
Didi kim ma`zûr tut sârî-bâzuñ Allâhdur

-10-

Fe`ilâtün Fe`ilâtün Fe`ilâtün Fe`ilün

1 Yapışur destüñe hınnâ ne güzel el eyler
Sarmaşur boynuña zülfüñ ne `aceb hâl eyler

-11-

Mef`ûlü Mefâ`îlü Mefâ`îlü Fa`ûlün

1 Gül-berg didüm yokdur ey gül ruhuña beñzer
Ter düşdi o gül-çehre didi varak-ı diger

-12-

Mefâ`îlün Mefâ`îlün Mefâ`îlün Mefâ`îlün

1 Lebüñ şevki beni mest itdi münkirler idüp tahkîr
Şarâb içdüñ diyu hadden ziyâde itdiler ta`zîr

-13-

Mefâ`îlün Mefâ`îlün Mefâ`îlün Mefâ`îlün

1 Yolında oldugum dîdâr-ı yâra hasretümdendür
Seg-i dil-dâr ü agyâra niyâzum hayretümdendür

-14-

Mefâ`îlün Mefâ`îlün Mefâ`îlün Mefâ`îlün

1 Dirîgâ her muhibbüñ bir habîbi var benüm yokdur
Meded her derd-mendüñ bir tabîbi var benüm yokdur

-15-

Fe`ilâtün Fe`ilâtün Fe`ilâtün Fe`ilün

1 Hâne-i gayra didüm at sürme ey şatranc-bâz
Didi ol şâh-ı kamer ruh tutmazın ta`lîmdür

-16-

Fe`ilâtün Fe`ilâtün Fe`ilâtün Fe`ilün

1 Leb-i dil-ber severüz `âşık-ı ser-gerdânuz
Biz güzel gözlemeden hazz iderüz hayrânuz

-17-

Fe`ilâtün Fe`ilâtün Fe`ilâtün Fe`ilün

1 Bir lugaz söyle didi sâ'ir ola ol rakîb
Didüm eyi bir lugaz aksi gibi maksûduñ

-18-

Fâ`ilâtün Fâ`ilâtün Fâ`ilâtün Fâ`ilün

1 Olsa bulsa tohmını ekdikde dih-kân-ı ezel
Hây u hûdan gayrı nesne biçmemişdür mâ-hasal

-19-

Fe`ilâtün Fe`ilâtün Fe`ilâtün Fe`ilün

1 Bâgı şol deñlü güneş yakdı ki güneydi üzüm
Yaş yirine mey-i gül-gûn akıdur iki gözüm

-20-

Fe`ilâtün Fe`ilâtün Fe`ilâtün Fe`ilün

1 İster iken vaslını gitdi dil ü `akl ile cân
Eyler imiş âdeme az tama` çok ziyân

-21-

Fe`ilâtün Fe`ilâtün Fe`ilâtün Fe`ilün

1 Göñlüm alsun o sanem hayrına bir deyr itsün
Bir nefes göñlüme degmeñ ki alan hayr itsün

-22-

Mef`ûlü Mefâ`îlü Mefâ`îlü Fa`ûlün

1 Taş atdı habîbüm baña sevk itdi rakîbüm
Tokındı baña elüñi göñlümce yaşasun

-23-

Fe`ilâtün Mefâ`ilün Fe`ilün

1 Kâ'ilüz seng-i cevrüñe cânâ
Bilürüz gerçi düşmez üstümüze

-24-

Mef`ûlü Fâ`ilâtü Mefâ`îlü Fâ`ilün

1 Kat`â rakîb kurımaz âhdan
Çalsam cihânda bârî ol iti kılıç ile

-25-

Fe`ilâtün Fe`ilâtün Fe`ilün

1 Kuzı büryânına meyl itdi rakîb
Yidi andan ötüri niçe bere

-26-

Mefâ`îlün Mefâ`îlün Mefâ`îlün Mefâ`îlün

1 Gice mey sohbetinde la`l-i cânân agzuma geldi
Safâdan öleyazdum şöyle kim cân agzuma geldi

-27-

Mef`ûlü Fâ`ilâtü Mefâ`îlü Fâ`ilün

1 Mülk-i bekâda `akl za`îm eşk `askeri
Çeşm subaşıdur âh-ı derûnum ocâg eri

-28-

Fâ`ilâtün Fâ`ilâtün Fâ`ilâtün Fâ`ilün

1 Çün beni lâ-ya`kil itdüñ kes meded ibrâmuñı
Sâkiyâ mest oldum ayruk sunma içmem câmuñı

-29-

Fâ`ilâtün Fâ`ilâtün Fâ`ilâtün Fâ`ilün

1 Hayra yazsun şerrini anuñ Kirâmen Kâtibîn
Kim du`â ile añarsa iş bu hattuñ kâtibin

F A R S Ç A Ş İ İ R L E R

KASÎDE

Kaside-i Fârsî Der Zikr-i Şu`ârâ-yı `Âcem

Mef`ûlü Mefâ` îlü Mefâ` îlü Fa`ûlün

1 Gerçi ne zi Şîrâz u Hocend u Hemedânem
Tarz-ı şu`arâ-yı `Âcem ammâ heme dânem

2 Men cür`a-keş-i meclis-i Câmî neem ammâ
Mest-i mey-i `irfânem ü Câmî-yi zemânem

3 Şîrîn büved eş`âr-ı men ez Husrev-i Dehlev
Ragbet küned ez şi`r-i men ahsen (?)

4 Manzûm-ı Nizâmî nebûd muntazam aslâ
İm`ân-ı nazar ger beküni ger gazalânem

5 Hemrâh-i sa`âdet büved ez tâli`-i sa`dem
Nagz ez suhen-i Sa`dî büved nazm-ı revânem

6 Ger hıfz küned yek gazelem Hâfız-ı Şîrâz
Gûyed ki meyârid zi nazm-ı digerânem

7 Fettâhî be-pîşem neküned feth-i kelâmî
Men mîr-i kelâm ü şeh-i iklîm-i beyânem

8 Firdevs-i bihişt ân ki zi eş`âr u gazel dâşt
Beşünîd meger gülşen-i nazm çü cinânem

9 Enver büved ez mihr-i felek lem`a-i nazmeş
Be-şinâsed eger Enverî şevk-i leme`ânem

10 Ez tabla-i `Attâr `abîrî ne-harîdem
Pür şûd felek ez-nükhet-i esrâr-i nihânem

11 Zâhir neşeved lutf-i gazelhâ-yi Zahîr er
Mazhar şeved eltâf-i Hudâ râ dil ü cânem

12 Bâ - ` avn-i Hudâ bihter ez elfâz-i Mu'înest
İm ` ân-i nazar kün be-me ` ânî-yi beyânem

13 Men mâlik-i mülk-i kelimâtem çü mukemmel
Ekmel zi Kemâlân-i Hocend ü Sifâhânem

14 Gûyed be men ey H^{v}âce-i bâzâr-i belâget
H^{v}âcû be-şinâsed eger eş ` âr-ı ` ıyânem

15 Der san ` at-ı ebyât ` İmâd erçi bülendest
Men nîz çünân ` umde-i erbâb-i lisânem

16 Nâsır be-hüner bihter ez în bende ne-bâşed
Bâ-nusret-i hallâk-i cihân bihter ez ânem

17 Selmân merâ "Sâlemek Allâh" begûyed
Der sahn-i suhen seyrküned ger cevelânem

18 Ez "nahnü kasemnâ" ki neşüd kısmet-i Kâsım
Kassâm-ı ezel dâd edâyî be-zebânem

19 Der midhat-i men Kâtibî şüd kâtib-i dîvân
Der mülk-i suhen men şeh-i iklîm-sitânem

20 ` Ismet şüde çün kûdek-i ma ` sum be-nezdem
Pîrâne suhengûy ü hıredmend-i cevânem

21 Şâhân gulâmân-ı der-i devlet-i men bûd
Der mülk-i suhen pâdişeh-i ` âlemiyânem

22 Bâ-tîr u kemân mülk-i suhenrâ be-güşâdem
Begüriht Hilâlî be-kenârî zi kemânem

23 Der sâye-i men bûd Riyâzî çemen-âsâ
Men der-çemen çü şimşâd-i çemânem

24 Er Sûzen der dîde-i agyâr hoş âyed
Men nîz be-elfâz mü'essir çü sinânem

25 Nagzest hayâlât-ı kelâmem zi Hayâli
Der kûy-ı habîb er çi men ez hayl-i segânem

26 Lâfî zenem ü kahr künem mudde`iyânrâ
Bâşed ki be-mîrend zi gam mudde`iyânem

27 Vez ne be reh-i gülşen nazm-i selef âhir
Men bende Ziyâ'î meselen berg-i hazânem

GAZELLER

-1-

Mefâ` îlün Mefâ` îlün Mefâ` îlün Mefâ` îlün

1 Şehâ ber dâr-ı zulm-i firkatet ez kişver-i dilhâ
Ki mâned nâm-ı nîkû âhir ez şâhân-ı `âdilhâ

2 Be-mû-yi kâkület bendî dil-i mâ râ çi muşkil şüd
Ber-efşân kâkület ey yâr u hall kün müşkil-i dilhâ

3 `Aceb dûrest menzilhâ-yi maksad der reh-i `ışket
Muhibbî k’o neşüd mukdem neyâyed z’âh menzilhâ

4 Şehâ hâk-i reh-i kûyet zi seyl-i eşk-i men gil şüd
Men ân mest-i mey-i `ışkem ki üftâdem der-în gilhâ

5 Ziyâ’î mest-i câm-ı bezm-i `uşşâkest mî gûyed
“Elâ yâ eyyühe’s sâkî edir ka’sen ve nâvilhâ”

-2-

Mefâ`ilün Fe`ilâtün Mefâ`ilün Fe`ilün

1 Reh-i Hicâz çi pürsî der habîb beyâb
Nasîhatest tu-râ în kelâm-ı men deryâb

2 Goşâdedâr der-i dâr-i vuslat-ı dildâr
Bedîn esîr-i belâyâ mufettihe’l-ebvâb

3 Hatî ki der ruh-ı cânân girifteest kenâr
Nişân-i pençe-i mürgest der kenâre-i âb

4 Figân zi ebrû-yi canân meded zi gamze-i yâr
Zehî kemân-i `ikâb ü zehî sihâm-ı `azâb

5 Eğer Ziyâ’î zi gamhâ-yi tu şeved ber-dâr
Şehâ besest resenhâ-yi kâkulet ber-dâr

-3-

Fâ`ilâtün Fâ`ilâtün Fâ`ilâtün Fâ`ilün

1 Kasd-i cân mîküned la`l-i revân-efzâ-yi dûst
`Âlemem dûzâh küned husn-i cihân-ârâ-yi dûst

2 Bülbül-âsâ ez ser-i serv-i sehî şeb-tâ-seher
Nâlehâ dil mîküned ez hasret-i bâlâ-yi dûst

3 Halk-ı `âlem râ şenîdem düşmeneş rüsvâ küned
V'în `aceb sırrest geştem men gedâ rusvâ-yi dûst

4 Men hemî tersem ki bâd-i `ışk mâ râ mî-bered
Kûy-ı gamrâ geşte-îm ey dil hâk-pâ-yi dûst

5 Ey Ziyâ'î zulmet-i gam râ fütâdem `âkıbet
K'în çünîn şüd iktizâ-yi hâlet-i sevdâ-yi dûst

-4-

Mef`ûlü Fâ`ilâtün Mef`ûlü Fâ`ilâtün

1 Men bende âmedem bâ cürmem be-câ-yi haclet
Şüd cism-i men nişân-i tîr-i kazâ-yi haclet

2 Dâned günâh-i mâ râ mecmû`-i halk-ı `âlem
Mir'at-i peykerem şüd peyker numâ-yi haclet

3 Binger be-`ayn-i `ibret bâ-rûy-i men futâde
K'o reng-i sürh dâred ez seghâ-yi haclet

4 Dest-i du`â ki dârem bâ dergehet Hudâyâ
Destem be-rûy dârem ez gussehâ-yi haclet

5 Dü tâ neşüd zi pîrî kadd-i Ziyâ'î lîkin
Nâzır şüd ez `uyûbeş bâ-puşt pâ-yi haclet

-5-

Fe`ilâtün Fe`ilâtün Fe`ilâtün Fe`ilün

1 Berev ey râhib-i mug bâ-büt-i sîmîn-i kinişt
Tâ bemâned be-men-i üftâdeş ân hûr-i bihişt

2 Telh düşnâm dehed ân leb-i şîrîn merâ
Şüd meğer dûst-i mâ hemdem-i ân düşmen-i zişt

3 Bih ü sîb ü zenah ü gabgab ü ân serv-i cinân
Be-men-i âşufte bih zi bih-i heşt bihişt

4 Ruh nihâdem be-reh-i esb-i şeh-i nat`-i cemâl
Tersem âhir ki begûyed men-i şeydârâ kişt

5 Hâme-i dest-i Ziyâ'î çû ney-i şekker şüd
Şekeristân-i latîfest suhenhâ-yi ki nüvişt

-6-

Müstef`ilün Fa`ûlün Müstef`ilün Fa`ûlün

1 Zulmî ki yâr mî kered `uşşâkrâ sitem nîst
Derd-i tabîb-i hâzik bîmârrâ elem nîst

2 Câm-ı mahabbet-i yâr ser mest kerd cânem
Keyfiyyet-i müdâmeş der nûş-i câm-ı Cem nîst

3 Bâ-fursatî giriftem engüşt-i ân perîrâ
Handîd u güft bâ-nâz dîvâne râ kalem nîst

4 Cânâ eger bedîdem merg-i rakîb-i düşmen
Ez reften-i hayâtem min ba`d hîç gam nîst

5 Ey gül-`izâr bişnev evsâfet ez Ziyâ'î
K'ân bülbül-i belâgat der gülşen-i `Acem nîst

-7-

Fâ`ilâtün Fâ`ilâtün Fâ`ilâtün Fâ`ilün

1 Âhû z'ân çeşmân-ı merdüm-küş sû-yi sahrâ remed
Men eger çeşmet ne-bînem çeşmrâ âyed remed

2 Her ki câneş der neberd gamze-i cânân nebered
Lâ-cerem âhir muhannes gûyedeş ehl-i hıred

3 Âferîn ber hilkat-i Hallâk-i gîtî âferîn
Kerd der gülzâr-ı hüsnet serv-kad ü lâle-hadd

4 Kûhken bâ Kays pendârî ki mânend-i menend
Key büved âkil ki bâ dîvânegân yeksân büved

5 Ey Ziyâ'î kahr-ı düşmen râ be-h[v]ân "tebbet yedâ"
Gerden-i veyrâ velî bihter ki "hablün min mesed"

-8-

Fe`ilâtün Fe`ilâtün Fe`ilün

1 Mîtırâşed dil-i mâ yek berber
Lîk ân şûh neyâmed berber

2 Gark-i bahr-i gam-ı hicrân tüem
Hîç pârâ ne-nihâdem berber

3 Bâ-visâlet dil-i mâ mâ'il şod
Megesî üftâd nigâra berber

4 Mîve-i vasl merâ ihsân kon
Bâ gedâ-yi deret ey şeh berber

5 Haste şüd cism-i Ziyâ'î bâzîn
Câneş ey yâr hodâ râ berber

-9-

Fe`ilâtün Mefâ`ilün Fe`ilün

1 Kad cerâ u`yünü'l-`uşşâk
Sâre mâ'ü'l-bihâri fi'l-âfâk

2 Rûz u şeb mihr u mâh-i felek
Bâ-cemâl-i nigâr şüd müştâk

3 Gam-ı dilber merâ çu rûzî şüd
Vird-i men şüd müdâm yâ Rezzâk

4 Çü nedidem meyân-i dildârem
Cân-ı men mâned hem çü sûz-i firâk

5 Suhenân-ı Ziyâ'î pür sûzest
Tersem âhir ki sûzed in evrâk

-10-

Mef`ûlü Fâ`ilâtün Mef`ûlü Fâ`ilâtün

1 Âb-i visâleş evvel men teşne-dil be-cüstem
Ez âb-i vasleş âhir dest-i ricâ be-şüstem

2 Mârâ vü Kahramânrâ zi-âl-i cihân be-perverd
Men tıfl der-hakîkat der-zeyl-i Zâl-i Rüstem

3 Bîmâr-ı `ışk-ı yârem hergiz devâ nedârem
Z'ân der meyân-ı `uşşâk ez cümle tendurüstem

4 `Işket beberd ez men sabr u karâr u tâkat
Kuvvet nemând der ten cânâ za`îf ü süstem

5 Tâlib neem Ziyâ'î seng-i dil-i sanemrâ
Bâ keşten-i rakîbeş yek seng râ becestem

-11-

Mefâ` îlün Mefâ` îlün Fe`û lün

1 Be-destî mey, be-destî beng dârem
Ezân rû der râh-ı hod reng dârem

2 Gam-ı sengîn-dilî derd-i serrem şüd
Ki bâlîn-i zîr ez seng dârem

3 Figânem tîr ü kadd-i men kemânest
Bâ-tâlî`-i hod ceng dârem

4 Zi derd-i ân dehen çün gonca-i bâg
Hemîşe hâtır-ı hod teng dârem

5 Men ez tasvîr-i Mecnûn ey Ziyâ'î
Bedîn endâm-ı lâger teng dârem

-12-

Mef`ûlü Fâ`ilâtü Mefâ` îlü Fâ`ilün

1 Men bende-i tüem tü şeh-i düşmenân-i men
Men haste-i tüem merev ez sîne cân-ı men

2 Râki` neem derîg derîn câmi`-i bülend
Pîr-i dü tâ şüdem zi gam nevcevân-i men

3 Der h^{v}âb çeşm-i men çü bedîd ân nigârrâ
H^{v}âb nedîd çeşm-i kesân ez figân-ı men

4 Der deşt mihnet mekeş ü câmrâ bedeh
Ey teşne-i zülâl-i leb-i tü revân-i men

5 `Âşık hayâl kerd merâ çün Ziyâ'iyâ
Geştem hayâl-i ebed zi gam mû-meyân-ı men

-13-

Fâ`ilâtün Fâ`ilâtün Fâ`ilâtün Fâ`ilün

1 Nevbahâr âmed müzeyyen şüd gulistân-ı zemîn
Ger bebînî reng-i Mânî în Nigâristân-ı Çîn

2 Şâh-ı gül râ meneger ey dil sebz-pûşem râ niger
Gonçe-i zanbak mebîn ân bînî-yi zibâ be-bîn

3 Her ten-i sîmîn çü gîsû-yi perîşâneş beriht
El-veda` ey cân-ı miskîn el-firâk ey `akl u dîn

4 Dâmen-i vaslet be-dest ârem derîn râh-ı umîd
Tâ be-pûşem `âkibet pîrâhen-i bî âstîn

5 Gulşeker dâdî Ziyâ'îrâ ki güfti nüktehâ
Âferîn ey tûtî tab`em hezârân âferîn

-14-

Mef`ûlü Fâ`ilâtün Mef`ûlü Fâ`ilâtün

1 Şâhâ fütâdegânrâ da`vet küni be-h^{v}ânî
Bî hadd sevâb yâbî mârâ eger be-h^{v}ânî

2 Ez ni`met-i visâlet mîcüst dil tabîb
Bîmâr-i tust miskîn hâleş çerâ nedânî

3 Ger miberend mârâ ez behr-i tü be-dûzeh
Orâ terahhum âyed gûyem çü bâzbânî

4 Mâ râ meded halâsî yâ `âlime'l-hafiyyât
`Işkem şüd âşikârâ gam mîhârem nihânî

5 Güftem nişân-ı na`l-ı esb-i tü ber-ser-i men
Nakşist hoş nigârâ güftâ ki nakş-i Mânî

6 Erjeng gam negîred âyîne-i dilet râ
Nakş-i nigâr bînî tâ haşr şadumânî

7 Bî destgîr bûdem der künc-i gam Ziyâ'î
Begirift nabze-i men nâgeh tabîb-i cânî

Kıt`a

Fe`ilâtün Mefâ`ilün Fe`ilün

1 Ez bedân mi girend hem bedân
Kes nedîdest nîkûyî ez kemî

2 Tü heme dânî în kelâm-ı belîg
İttekû min mevâdi`i't-tuhemî